13.19. F. 5

PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA IN QUARTUM LIBRUM DECRETALIUM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS, M.DC.XCVI.
Apud Paulum Balleonium.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

Digitized by Google

RUBRICÆ
ET CAPITULA
HUJUS QUARTI LIBRI
DECRETALIUM.

de *Clandeſtina deſponſatione*. pag. 31

CUm inhibitio. 37
Quòd nobis. 31
Si quis. 31

de *Cognatione ſpirituali*. 57

EX litteris. 65
Si vir. 61
Super eo. 62
Veniens. 62
Utrùm autem. 57

de *Conditionibus appoſitis in deſponſatione, vel in aliis contractibus*. 39

QUicumque. 39
Si conditiones. 41
Super eo. 40

de *Conjugio ſervorum*. 56

AD noſtram. 56

de *Conſanguinitate, & affinitate*. 67

NOn debet. 70
Quia circa. 69
Quòd dilectio. 67
Quod ſuper. 68
Vir qui. 72

de *Deſponſatione impuberum*. 22

DE illis. 26
Tua. 22
Ubi non eſt. 24

de *Divortiis*. 95

EX litteris. 95

de *Matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ*. 75

LItteræ quas. 75

Digitized by Google

Qui Clerici vel voventes Matrimonium contrahere poſſunt. 44

COnſuluit. 44
Inſinuante. 49

Qui filii ſint legitimi. 78

LAtor. 78
Per tuas. 94

de *Secundis nuptiis*. 98

VIr qui. 98

de *Sponſa duorum*. 38

LIcèt. 38

de *Sponſalibus, & Matrimoniis*. 5

AD audientiam. 6
Conſultationi. 18
De Francia. 5
Ex litteris, il ſecondo. 9
Is qui fidem. 19
Juvenis. 5
Non eſt vobis. 10
Si inter virum. 20
Sponſam. 9
Tuæ fraternitati. 14

PRO-

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA In Quartum Librum DECRETALIUM.

DE SPONSALIBUS, & Matrimoniis.

Ex Concilio Triburienſi.

CAPUT I.

DE Francia quidam nobilem mulierem de Saxonia, lege Saxonum duxit in uxorem: verùm quia non eiſdem utuntur legibus Saxones & Francigenæ, cauſatus eſt, quòd eam non ſua, id eſt, non Francorum lege deſponſaverát; dimiſsaque illa, aliam ſuperduxit. Diffinivit ſuper hoc ſancta Synodus, ut ille tranſgreſſor Euangelicæ legis ſubjiciatur pœnitentiæ: & à ſecunda conjuge ſeparetur, & ad priorem redire cogatur.

1 DE *Francia*. Matrimonium conſenſu contrahitur, licèt ſolemnitates, vel conſuetudines patriæ non ſerventur. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Præpoſ. & Alexand. de Nævo; & duo facit: Primò ponit caſum: Secundò diffinit ibi, *Diffinivit*, Joan. Andr.

Pro intelligentia hujus textus vide quod ſcripſi *in cap. Utrum, num. 15. de cognat. ſpirit.*

DE SPONSALIBUS.

Eugenius Papa.

CAPUT III.

JUvenis, qui puellam nondum ſeptennem duxit, quamvis ætas repugnaret: ex humana tamen fragilitate forſan tentavit quod complere non potuit. Quia igitur in his quæ dubia ſunt, quod certius exiſtimamus, tenere debemus: tum propter honeſtatem Eccleſiæ, quia ipſa conjunx ipſius fuiſſe dicitur; tum propter prædictam dubitationem: Mandamus, quatenus conſobrinam ipſius puellæ, quam poſtmodum duxit, dividas ab eodem.

SUMMARIUM.

1 *SPonſalia à pubere contracta cum puella minore ſeptennio an pariant publicæ honeſtatis juſtitiam.*

2 *Pars tutior in dubio eſt tenenda in ſpectantibus ad ſalutem animæ.*

1 J*Uvenis*. Si major ſeptennio duxit in uxorem minorem ſeptennio, & eam traduxit ad domum, oritur ex tali contractu publicæ honeſtatis juſtitia. Hoc dicit inhærendo litteræ, ſecundùm Anton. de Butr. Card. & Abb. ſed juxta intellectum Innocentii, Joan. Andr. & aliorum communiter hoc intendit. Si major ſeptennio, in quo malitia ſupplet, ſponſalia contrahat, oritur ex his juſtitia publicæ honeſtatis, maximè ſi commiſceri tentaverunt. Primò deciſè narrat caſum dubium, quem ſecundò duplici ratione diffinit, ibi, *quia igitur*.

In textu ibi, *quod certius exiſtimamus, tenere debemus*. 2
Nota in ſpectantibus ad ſalutem animæ tutiorem partem in dubio eſſe tenendam; concordant jura hìc allegata in gloſ. 1.

Verùm inſignem hanc regulam ſacrorum Canonum plures ex recentioribus Theologis multifariam conantur evertere. Alii enim dicunt hujuſmodi regulam non eſſe de præcepto, ſed de conſilio tantùm, quibus contradicit hæc littera, ponderando verbum *debemus*, quod ex proprietate neceſſitatem importat, *l. Sæpè, ff. de offic. Proconſ. gloſſ. 2. in cap. Propoſuit, ſuprà de appellat.* Alii opponunt huic regulæ contrariam regulam, quòd in dubio melior ſit conditio poſſidentis, juxta textum *in l. Res alienas, C. de rei vendicat. cum ſimilib.* ut per Dec. *in l. In pari, ff. de reg. iur.* Quam regulam opinantur vendicare ſibi locum non ſolùm in materia juſtitiæ, & in judicio contentioſo, ſed etiam in materia aliarum virtutum, & in foro conſcientiæ; itaut propterea cùm quilibet ſit in poſſeſſione ſuæ libertatis, in dubio minimè ſequi debeat partem tutiorem, quæ favet præcepto, ſed liberè poſſit amplecti laxiorem, quæ favet libertati. Contra quos pariter ſtat littera hujus textus; nam iſte juvenis antequam ſponſalia contraxiſſet cum prædicta puella, abſque dubio erat in poſſeſſione contrahendi matrimonium cum illius conſobrina, & cum ea de facto jam contraxerat, & erat in poſſeſſione conjugii: & tamen quia poſteà ſupervenit dubium impedimenti publicæ honeſtatis juſtitiæ propter ſponſalia ab ipſo contracta cum dicta puella nondum ſeptenni, in hoc dubio Pontifex nulla habita ratione hujuſmodi poſſeſſionis, judicat eum ligatum impedimento juſtitiæ, & præcipit ut ſeparetur à dicta conſobrina, præcipuè ob rationem illam in littera expreſſam, quia in his, quæ dubia ſunt, quod certius exiſtimamus, tenere debemus. Alii exiſtimant eamdem regulam de tutiori parte in dubio eligenda procedere in materia irregularitatis dumtaxat, juxta textum *in cap. Ad audientiam in c. Significaſti, il ſecondo, & in cap. penult. infra de homicid.* non autem in aliis materiis. Sed & hos redarguit littera hujus Decretalis, quæ loquitur in impedimento publicæ honeſtatis juſtitiæ. Alii demum contendunt eam regulam non habere locum in dubio juris, ſed tantùm in dubio facti, vel perſonæ. Verùm his quoque videtur repugnare hoc Capitulum, quod non loquitur in dubio facti; certum enim erat ſponſalia fuiſſe contracta à prædicto juvene cum puella ſeptennio proxima, in qua malitia ætatem ſupplebat, ſecundùm intellectum Innocentii, & communem: & ſimiliter certum erat eumdem juvenem tentaſſe quod complere non potuit, ut dicitur in littera, & ſic ſuper facto nulla fuit dubitatio. Pariter hic nullum fuit dubium perſonæ; quia textus non dicit hunc juvenem habuiſſe conſcientiam dubiam de ſuborto impedimento: ſed deducit deciſionem ex principio illo univerſali, quòd in dubio pars ſecurior ſit tenenda; & ſic loquitur in dubio juris præciſo, & abſoluto, quia ex ſponſalibus contractis cum proxima ſeptennio, in qua ſupplet malitia, fuit dubium juris abſolutum, an orta eſſet publicæ honeſtatis juſtitia. Quare ſuprascriptas opiniones omnes ſingillatim confutavimus in repetitione *cap. Ne innitaris, ſuprà de Conſtitut. à nu. 172. ad num. 225.* ubi plenè videas.

DE SPONSALIBUS.

Alexander III. Papien. Epiſcopo.

CAPUT IV.

AD audientiam noſtri Apoſtolatus pervenit, quòd cùm H. Papienſis civis, filiam ſuam cuidam filiorum L. dare vellet in uxorem: juravit, quòd ſi ille eam habere caſu aliquo interveniente non poſſet, alteri filio, quem de alia uxore genuerat, eamdem matrimonio copularet. Contractis autem à filio priore ſponſalibus, quidam conſanguinitatem inter eos eſſe, juramentis interpoſitis firmaverunt: Ideoque præfatus H. eamdem dare alteri filio nititur, ut juravit. Sed quoniam ſcriptum eſt, quòd ſponſam fratris, frater habere non poteſt: Mandamus, quatenus eum ſuum implere propoſitum non permittas; ſed ut pœnitentiam agat de illicito juramento, monitione præmiſſa, Eccleſiaſtica diſtrictione compellas.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia contracta cum conſanguinea pariunt publicæ honeſtatis iuſtitiam, & num. 6.*
2 *Sponſalia ſub conditione à parentibus contracta non ſunt conditionalia, ſi purè à filiis contracta fuerint.*
3 *Sponſalia conditionalia non pariunt publicam honeſtatem ante eventum conditionis.*
4 *Matrimonium ne contrahatur in caſibus ab Eccleſia prohibitis, quilibet de populo poteſt ſe opponere.*
5 *Et idem poteſt eſſe denunciator, & teſtis.*
6 *Sponſalia nulla ex alia cauſa, quàm ex defectu conſenſus; de iure communi inducunt publicam honeſtatem, quæ impedit, & dirimit matrimonium cum conſanguineis ſponſi uſque ad quartum gradum, & num. 10.*
Secus ex Concilio Tridentino, num. 8.
7 *In impedimento publicæ honeſtatis inducendo Eccleſia magis reſpexit ad factum, quàm ad ius, & n. 21.*
8 *Impedimentum publicæ honeſtatis ex ſponſalibus nullis omninò ſublatum eſt à Concilio Tridentino, & ex validis reſtrictum eſt ad primum gradum.*
9 *Sponſalia nulla ex defectu conſenſus iuſtitiam non inducunt.*
Sive ſint de futuro, ſive de præſenti, num. 18.
11 *Impedimentum publicæ honeſtatis an oriatur ex matrimonio contracto contra formam Concilii Tridentini, & non conſummato, & num. ſeqq. uſque ad num. 22.*
Et quatenus oriatur, an fuerit reſtrictum ad primum gradum per Concilium Tridentinum, num. 22. & num. ſeqq. uſque in fin.
12 *Impedimentum publicæ honeſtatis, quod oritur ex matrimonio rato, & non conſummato, non eſt ſublatum à Concilio Tridentino, & num. 22.*
13 *Sponſalia propriè dicuntur ante matrimonium contractum, poſteà verò nonniſi impropriè.*
14 *Sponſa de futuro non comprehenditur in ſtatutis odioſis loquentibus de uxore.*
15 *Sponſalia de præſenti inducunt maiorem honeſtatem, quàm ſponſalia de futuro, & num. 22.*
16 *Dictio*, omninò, *quid importet, & n. ſeqq.*
17 *Obligatio naturalis non oritur ex contractu omninò nullo, & num. 24.*
19 *Gradibus conſanguinitatis, & affinitatis ſublatis, cenſentur etiam ſublati gradus honeſtatis.*
25 *Ius civile non poteſt tollere naturalem conſenſum, ſed tantùm illius effectus.*
26 *Matrimonium etiam nullum parit infamiæ, ac bigamiæ impedimentum.*
27 *Matrimonium de facto contractum à Monacho, producit impedimentum publicæ honeſtatis.*
28 *Impedimentum publicæ honeſtatis an obſtet in foro conſcientiæ, ſi matrimonium ſit omninò occultum.*
29 *Sponſalia mutuo conſenſu diſſoluta inducunt publicæ honeſtatis impedimentum.*

A*D audientiam*. Ex ſponſalibus contractis cum con- 1
ſanguinea oritur publicæ honeſtatis juſtitia. Hoc dicit ſecundùm omnes. Primò narrat factum. Secundò decidit ibi, *Sed quoniam*.

Nota primò ibi, *Quòd ſi ille eam habere caſu aliquo inter-* 2
veniente non poſſet. Conditionem à parentibus adjectam

in

in ſponſalibus filiorum non efficere ſponſalia conditinnalia,
ſi modo à filiis purè fuerint contracta; & ita contigit in
caſu hujus textus, quia ſponſalia hic fuerunt purè contracta
à filio, non autem ſub illa conditione, ſub qua juravit
prius pater, & ideò inducunt publicæ boneſtatis juſtitiam,
3 ſecundùm Abbatem *hic num.* 4. alioquin ſi conditio in con-
tractu ipſo interceſſiſſet, noo fuiſſet orta publica honeſtas
ante eventum conditioois, ut eſt textus *in cap.* 1. §. *fin. infrà
eodem lib.* 6.
4 Secundò nota ibi, *Quidam*, *&c.* quemlibet de populo
poſſe ſe opponere ne matrimonium cootrahatur ſubſiſtente
legitimo impedimento. Ad hoc *cap. final. infrà de clandeſt.*
5 *deſponſ. & c. Præterea, infrà eodem*. Quinimò innuitur hic,
ut hoc caſu idem poſſit eſſe denunciator, & teſtis: ad quod
facit *cap. In omni, ſupra de teſtibus*, & hic notant Butr.
Abb. & Alexan. de Nævo omnes *in* 1. *notab.* & Præpoſ. *n.* 1.
in 2. *notab.*
6 Ultimò nota ex Decretali. Hoc jure inſpecto publicæ ho-
neſtatis juſtitiam oriri etiam ex ſponſalibus oulliter contra-
ctis cum conſanguinea, ut hic eſt caſus ſecundùm Jo. Andr.
cum quo concordant Butr. Card. Anchar. Abb. Præpoſ. & A-
lexan. de Nævo omnes *in Summario textus*; & quamvis lit-
tera narrans factum loquatur in fratre, tamen idem eſt in
omnibus conſanguineis ſponſi uſque ad quartum gradum
incluſivè, ad præſcriptum *c. Non debet, infrà de conſanguinit.
& affinit.* ſecundùm Abb. *hic n.* 3. & latiùs dicam infrà *n.* 10.
quod locum habet non tantùm ſi ſponſalia ſint nulla ob im-
pedimentum conſanguinitatis, ut in textu, ſed etiam ſi nulla
ſint ex quolibet alio impedimento juris poſitivi, puta affini-
tatis in primo genere, & quarto gradu, vel citeriori, frigidi-
tatis, religionis, & hujuſmodi: ſatis eſt enim ad inducen-
dam publicę honeſtatis juſtitiam, ut ſponſalia ſint aliqua de
jure naturali, & ſic teneant ratione conſenſus, ut eſt expreſ-
ſum in *d. cap.* 1. *infra eodem lib.* 6. quo textu approbata fuit
opinio Hugonis, & Joann. *in cap. Si quis deſponſaverit*, 27.
quaſt. 2. & Innoc. *hic poſt princ. in ver. Implere*, qui dicebant
Monachum Sacerdotem, frigidum, & conſimiles perſonas
contrahendo cum aliqua de facto, impedire omnes eorum
conſanguineos cum eadem contrahere, ut notatur in *d. c.* 1.
7 in gloſſ. *in verb. Diſſolvendum.* Quippe in inducendo impedi-
mento juſtitiæ ſacri Canones magis reſpexerunt ad factum,
quàm ad jus: oritur enim publica honeſtas ex communi æſti-
matione, quia inhoneſtū eſt, ut quis habeat ſponſam conſan-
guinei ſui in uxorem: unde nihil mirum ſi præſtet impedi-
mentum etiam quod de jure non ſortitur effectum, gloſſ.
hic. in ver. Habere non poteſt, Butr. *in* 3. *&* 4. *not. & num.* 10.
Abb. *num.* 7. Præpoſ. *n.* 1. & Alex. de Nævo *n.* 9. licet Hoſt.
in cap. Non debet, num. 7. *de conſanguin. & affinit.* liberè affir-
maverit hoc impedimentum juſtitiæ modicum rationis ha-
bere; proindeque optaverit illud tolli per Eccleſiam, quod
tamen in Concilio Lugdunen. obtineri non potuit, ut ibi
refert Joan. Andr. *num.* 14.
8 Dixi *hoc iure inſpecto*; quia jure noviſſimo Concilii Trid.
in c. 3. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* prorſus ſublatum eſt publi-
cæ honeſtatis juſtitiæ impedimentum ex ſponſalibus nullis
9 quacumque ratione: Atque ita non modo cùm nullitas ori-
tur ex defectu conſenſus, ut in infante, & furioſo, quod ju-
re veteri ſancitum erat, *c.* 1. *de deſponſat. impuber. lib.* 6. *& d.
cap.* 1. *de ſponſ. eod. lib.* & ibi notat gloſſ. *in ver. Conſenſus*,
Archid. Jo. Andr. Gemin. & omnes, ſed etiam cùm nullitas
oritur ex quovis alio capite, & ita corrigitur hoc capitulum,
& opinio Hugonis, & Joannis, & Innocentii, de qua ſuprà
10 *num.* 6. Ac præterea hoc impedimentum, ubi ſponſalia ſunt
valida, ex decreto *d. cap.* 3. reſtrictum eſt ad primum gradum,
cùm tamen jure veteri protenderetur uſque ad quartum in-
cluſivè, non tantùm ubi ſponſalia valida erant, ſed etiam
ubi erant nulla ex alia cauſa, quàm ex defectu conſenſus, ut
firmat gloſ. *in d. c.* 1. *in ver. Conſanguinitatis*, *& in ver. Affi-
nitatis*, *infra eod. lib.* 6. & ibi etiam Archid. *n.* 11. Jo. Andr.
n. 4. Anchar. *n.* 3. Franc. *eod. num.* Gemin. *in* §. *Quare*, *num.* 3.
Goffred. *in Summa*, *tit. De eo qui cognovit conſanguineam*,
in fin. Henr. Boich. *in c. Non debet*, *in fin. de conſang. & affi-
nit.* Abb. *in c. Iuvenis*, *n.* 4. *ſupra eod.* & hic notant. Jo. Andr.
in fin. reprobans opinionem Franciſci Vercellini, qui dice-
bat ſponſalia oulla impedire ſolum in primo gradu, cùm hic
de fratre dicatur, nec alibi de perſonis ſecundi gradus, vel
ulterioris hoc habeatur expreſſum, ut ſponſalia nulla pariant
impedimentum, inducebat decretalem, *Cum apud infra eod.*
ſed hoc ibi reprobatur, ſecundùm Jo. Andr. *ubi ſupra*, cum
Proſp. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.

quo tranſeunt *hic* Henrich. Boich. *n.* 3. Butr. *num.* 10. Anchar.
num. 1. Abb. *n.* 3. Alex. de Nævo *num.* 8. & Præpoſit. *in princ.*
Stephan. de Gaet. *in repetitione*, *cap. Ad limina*, 30. *q.* 1. §. 4.
q. 233. *n.* 483. quorum tamen opiniones, ut prædixi, ſublatæ
ſunt à Tridentina Synodo, quia ex ſponſalibus nullis ne in
primo quidem gradu oritur juſtitia, ex validis verò primum
gradum non excedit.
Ex facto quæſitum eſt, poſito decreto Concilii Tridenti- 11
ni *d. cap.* 3. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* & Declaratione Pii V.
in extravag. *Ad Romanum*, & ſtante Declaratione S. Con-
gregationis, quod matrimonium non ſervata forma Conci-
lii contractum non reſolvatur in ſponſalia de futuro: an ex
matrimonio per verba de præſenti contra formam à Conci-
lio traditam contracto oriatur impedimentum publicæ ho-
neſtatis; & quatenus oriatur, an ſit reſtrictum ad primum
gradum per Decretum Concilii *d. cap.* 3.
Ad evidentiam præmittendum eſt extravagantem Pii V. 12
qua declaratum fuit decretum *d. cap.* 3. habere locum tan-
tummodo in ſponſalibus de futuro, editam fuiſſe ex ſenten-
tia S. Congregationis Concilii: nam propoſito dubio, An
ex decreto Concilii Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 3. *de reform. matrim.* ſit
ſublatum impedimentum publicæ honeſtatis proveniens ex
matrimonio contracto per verba de præſenti, non tamen
conſummato: S. Congregatio cenſuit non eſſe ſublatum; 13
quia licet tam ex matrimonio contracto per verba de præ-
ſenti, quàm ex ipſis ſponſalibus paſſim à DD. promiſcuè de-
ducatur impedimentum publicæ boneſtatis, Abb. *in c. Spon-
ſam, in princ. de ſponſal.* Covarr. *lib.* 4. *Decr. par.* 6. *c.* 2. tamen
negari non poteſt, quin id impropriè uſurpetur; etenim 14
ſponſalia impropriè dicuntur, quando matrimonium eſt
contractum per verba de præſenti: cùm propriè dicantur
ante contractum matrimonium, Abb. *in rubr. n.* 3. *& in c. pe-
nult. n.* 2. *de ſponſal.* ubi infert ad ſtatuta odioſa; & quæ ſtri-
ctè intelliguntur loquentia de uxore, quæ propriè dicitur
contracto matrimonio per verba de præſenti, ut non com-
prehendant ſponſam per verba de futuro. At decretum 15
Concilii eſt correctorium juris communis; & ideò ejus ver-
ba propriè debent intelligi, præcipuè cùm ex ſponſalibus de
præſenti oriatur major honeſtas, quàm ex ſponſalibus de
futuro, Abb. *in d. c. Sponſam, in princ. de ſponſal.*
Atque hoc ſuppoſito, & quod matrimonium contractum
non ſervata forma Concilii ex ſententia S. Congregationis
non reſolvatur in ſponſalia de futuro.
Pro ſententia negativa, videlicet nullum ex prædicto ma- 16
trimonio oriri publicæ honeſtatis impedimentum, faciunt
primò verba Concilii *ead. ſeſſ. cap.* 1. *de reform. matrim.* ibi,
Eos ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit: ſi omninò,
ergo totaliter, & ad quoſcumque effectus, Jo. Andr. *in cap.
Si beneficia, num.* 2. *in verſ. Omnino*, *de Præbend. lib.* 6. Felin.
in c. Ex parte, *il primo poſt princ. de offic. Deleg.* ergo etiam
quoad productionem dicti impedimenti: nam ſi inde orire-
tur tale impedimentum, utique non eſſent omninò inhabi-
les, & ob id meritò S. Congregatio præinſertam edidit de-
clarationem.
Confirmatur; nam prædicta verba *Omnino inhabiles red- 17
dit ad ſic contrahendum*, adeò partes inhabiles redduntur,
ut ex earum contractu nedum civilis, ſed nec naturalis obli-
gatio oriatur, Felin. *in cap. Rudulphus, n.* 26. *in fin. de reſcript.*
hic autem effectus non poteſt tolli, niſi etiam tollatur ſimul
naturalis conſenſus: ſi enim naturalis duraret conſenſus,
utique ſubeſſet naturalis obligatio ex eodem procedens,
quia poſita cauſa naturali ſequitur etiam effectus naturalis;
quem non poteſt auferre civilis, & humana poteſtas, arg. §. 1.
diſt. 5. *&* §. *Sed naturalia*, *inſtit. de iure natur.* nullitas au- 18
tem matrimonii ex defectu conſenſus procedens nullum de
jure cauſat tale impedimentum, & hoc nedum in ſponſali-
bus de futuro, *c.* 1. *de ſponſal. lib.* 6. *c. Acceſſit*, *de ſponſ. impub.*
ſed etiam in matrimonio de præſenti procedere deducitur
ex *dict. cap. Acceſſit*, dum etiamſi loquatur de ſponſalibus
principaliter, & de contractis cum impuberibus: tamen
interſerit etiam matrimonium ipſum, & fundat reſponſum
ſuper defectu conſenſus: ex qua ratione in textu expreſſa
etiam deducitur ex matrimonio irrito propter defectum
conſenſus tale non oriri impedimentum; & hoc in ſpecie
docet Hoſtien. *in ſum. de ſponſal.* §. *ſi quis ſit effectus*, ubi quan-
do adeſt defectus conſenſus, dicit non oriri hujuſmodi im-
pedimentum. Nec dicamus Hoſtienſem loqui de ſponſali-
bus de futuro, quia imò loquitur etiam de matrimonio de
præſenti, ut patet ex *cap. Dilectus*, *infra eodem*, quod ad-

ducit, juncta regula, quæ habet dictum Doctoris intelligi ſecundum legem, quam allegat Butr. *in l. Non ſolum, §. Si liberationis num. 7. ff. de liber. leg.* Roman. *conſ.* 211. *col. fin. n.* 5. *verſ. Quoad ultimum*: ſi ergo ex eis non oriebatur impedimentum ante Concilium utique nec poſteà.

Secundò, idem videtur ſuaderi poſſe: nam aut antiquitus hoc impedimentum reſpectu matrimonii per verba de præſenti contracti per ſe, & principaliter à ſacris Canonibus fuerat inductum, aut per quamdam concomitantiam ad ſponſalia de futuro, itaut ſicut eadem ſponſalia tale producunt impedimentum, ita etiam matrimonium de præſenti. Non primo modo, quia nullibi jure cautum legitur ex matrimonio nulliter contracto per verba de præſenti hoc induci impedimentum, cùm *c. Si quis deſponſaverit, & cap. Qui deſponſatam*, 27. *qu.* 2. de matrimonio de præſenti loqui videantur, & de valido, non autem de invalido ſunt intelligendi: ergo ſequitur ut tantùm fuerit inductum ſecundo modo, ut etiam videtur innuere D. Thom. *in 4. diſt. 41. quæſt. unic. art. 3. qu.* 3. & ibi Sot. *art. 2. ad fin.* & Abb. *in c. Sponſam*,
19 *in princ. de ſponſ.* Quando autem aliquid non per ſe abſolutè, ſed per porportionem ad aliud inductum reperitur, correcto uno, & aliud correctum cenſetur, arg. eorum, quæ in hac materia tradit Abb. *in d. c. Sponſam num. 4. infra eodem*, dum vult correctis gradibus conſanguinitatis, & affinitatis per *c. Non debet, de conſangun. & affinit.* eſſe correctos gradus honeſtatis impedimenti: ſed impedimentum publicæ honeſtatis procedens ex ſponſalibus quomodocumque nullis ſublatum eſt per Concilium *d. c.* 3. ergo & aliud ad illius ſimilitudinem, ac proportionem inductum, correctum remanet. Nec obſtat declaratio extravag. Pii V. quia illa intelligenda eſt de matrimonio valido per verba de præſenti contracto, non autem de invalido, quod cùm ſit nullum, ut inquit Div. Thom. ubi ſupra, nullum poteſt producere effectum, vel ut dicit regula juris, nullum producit impedimentum.

Tertiò adducitur Palud. relatus à Navarr. *cap. 22. nu.* 58. qui aſſerit ex matrimonio, ſeu ſponſalibus clandeſtinis invalidè contractis tale non oriri impedimentum, ſed matrimonium contractum non ſervata forma Concilii *in d. c.* 1. factum eſt clandeſtinum: ergo uti tale eſt nullum, & nullum producit publicæ honeſtatis impedimentum.

20 Contrariam ſententiam puto veriorem, nempè ex matrimonio ſive ex prædicta, ſive ex alia cauſa nullo, prætérquam ex defectu conſenſus oriri de jure publicæ honeſtatis impedimentum dirimens uſque ad quartum gradum.

Primò, quia de hoc videntur textus *in d. c. Si quis deſponſaverit, & c. ſeqq. 27. q.* 2. qui de matrimonio de præſenti ſatis manifeſtè loquuntur: & cùm generaliter loquantur, nec ſubſit ratio, quæ cogat diſtinguere inter matrimonium validum, & invalidum, utique generaliter intelligendi ſunt, *c.*
21 *Si Romanorum, 19. diſtin. cum ſimil.* Rationem verò diſtinguendi nullam ſubeſſe inde patet, quia Canones, qui hoc induxerunt impedimentum, non jus, ſed factum ipſum conſiderarunt, ipſamque externam decentiam, ut patet ex *cap. Juvenis, ſup. eod.* ibi, *Propter honeſtatem Eccleſiæ, quia ipſa conjux illius eſſe dicitur*: ubi Pontifex attendit non quantum valeat matrimonium, ſed quid de facto dicatur. Unde quoad materiam noſtram impertinens eſt quærere, an matrimonia de jure teneant, vel non. Secus autem eſt quando deeſt conſenſus, quia tunc actus eſt etiam de jure naturæ nullus: unde non eſt mirum ſi tunc non oriatur impedimentum. Et hoc eſt, quod etiam dicit gloſſ. *hic in ver. Habere non poteſt*, attendi ſcilicet factū, non jus, ut fuſiùs dixi ſuprà *n.* 7.

Secundò, hoc ſatis probat text. in præſenti. Primò, quia probabile eſt inter filiam N. & filium J. contractum fuiſſe matrimonium, dum dicitur poſt ſponſalia, ſeu promiſſiones parentum filios poſteà ſponſalia contraxiſſe. Hæc namque ſecunda ſponſalia debent intelligi de ſponſalibus de præſenti, non autem de ſponſalibus de futuro, quæ anteà erant per parentes contracta; ſufficiebatque filiis ea rata habere abſque eo, quòd eadem de novo contraherent actum ſuperfluum faciendo: & tamen dicitur ex illis, licèt propter propinquitatem inter eos intercedentem eſſent nulla, impedimentum honeſtatis proveniſſe. Ac præterea etiam ſi filii hic contraxiſſent ſponſalia de futuro: tamen textus in ſui ratione probat ex matrimonio de præſenti nulliter contracto idem oriri impedimentum: nam Pontifex ad probandum ex his ſponſalibus, quæ nulla erant, oriri impedimentum honeſtatis, adducit ſcriptum eſſe, ſponſam fratris fratrem habere non poſſe. Sed hic ſcripturæ locus, ad quem ſe refert Pontifex, loquitur de matrimonio de præſenti: nam loquitur de uxore: ergo & Pontifex declarat ex matrimonio de præſenti oriri impedimentum: alioquin non benè argueret.

Nec obſtat ſi dicatur eumdem Scripturæ locum intelligi de matrimonio valido: non autem de invalido: quia imò Pontifex eumdem ibi ad ſuum propoſitum adducendo, declarat etiam intelligi de matrimonio invalido: alioquin non rectè inferret de ſponſalibus validis ad invalida, de quibus hic agebatur.

Tertiò, idem confirmatur ex *cap. 1. de ſponſalib. lib. 6.* inducendo illum textum hoc modo. Canones antiqui ſupra allegati promiſcuè dicunt ex ſponſalibus, & matrimonio ſine copula oriri impedimentum, quod vocatur honeſtatis, nec diſtinguunt inter valida, vel invalida ſponſalia. Poſteà autem Bonifacius *in d. c.* 1. non per modum ſtatuentis, ſed quod juris ſit reſpondentis, declarat ex ſponſalibus nullis (modò adſit conſenſus) oriri dictum impedimentum. Quare ergo non idem eſt intelligendum de matrimonio de præſenti, de quo Bonifacius ibi non loquitur expreſsè. Fortè quia de hoc non dubitabatur, utpotè quia caſus erat minus dubitabilis; & ſi de matrimonio dubitatum fuiſſet, idem reſpondiſſet.

Quartò, idem videtur ſatis expreſsè ſenſiſſe gloſſ. 1. *in d.* 22
c. Si quis deſponſaverit, 27. *q.* 2. dum enim adducit textum *in cap. Nuper, de bigam. & in l. Quid ergo, §. Cùm autem, ff. de his, qui not. infam.* ubi agitur de matrimonio de præſenti, ſequitur ut ejus concluſio etiam intelligatur de matrimonio de præſenti, ſed nulliter contracto. Hoc idem videtur tenere Hoſt. *ubi ſuprà in dict. §. Quis ſit effectus*, cum quo etiam alii Doctores conſentire videntur.

Et ſtante hac concluſione, cùm ex declaratione Pii V. in 23
d. Extravag. *ad Romanum*, impedimentum publicæ honeſtatis procedens ex matrimonio contracto per verba de præſenti, etiam poſt Concilium duret in omnibus caſibus, & gradibus, in quibus anteà oriebatur, (quandoquidem Concilium corrigit ſolùm jus antiquum reſpectu impedimenti procedentis ex ſponſalibus de futuro:) hinc ſequitur, ut & modo in caſu propoſito impedimentum duret nedum uſque ad primum, ſed & uſque ad quartum gradum. Addit dicta extravagans ſuæ declarationis rationem, quia ſumus in materia correctoria, & quia etiam minor ratio ſubeſt: nam, ut inquit D. Thom. Soto *ubi ſuprà*, & Abb. *d. c. Sponſam*, major honeſtas oritur ex matrimonio, quàm ex ſponſalibus de futuro.

Quibos ita ſe habentibus, non obſtant ſuperiùs adducta 24
in contrarium: nam quoad primum, verum eſt tales eſſe omninò inhabiles ad ſic contrahendum, itaut quidquid faciunt, ſit irritum quoad effectum, ut inde aliqua ipſis oriatur obligatio ſive civilis, ſive naturalis; ſed tamen inde non ſequitur, quin ex actu, qui ſic de jure nullus eſt jus deducat impedimentum, ut probè reſpondet Ab-
bas *hic in fine*. At cùm in argumento ſubjicitur impediri 25
etiam conſenſum naturalem, hoc negatur: imò nec poteſt jus civile hunc naturalem conſenſum tollere: poteſt quidem jus ab eo ſuos juris effectus auferre, ſed non ipſum conſenſum, ſicut nec poteſt extorquere, ſi pars nolit; unde cùm ſtante voluntate, ſeu conſenſu naturali actus ipſe ſit aliquis ſecundùm naturam, ut notat poſt gloſſ. Gemin. & Franc. *in d. cap. 1. notab. 3. de ſponſalib. lib. 6.* & Abb. *hic n.* 2. non eſt mirum ſi ex actu omninò nullo quidem de jure poſitivo, aliquo tamen de jure naturæ, tale proveniat
impedimentum: Sicut ex matrimonio nullo oritur impe- 26
dimentum infamiæ, & bigamiæ, *dict. cap. Nuper, & dict. l. Quid ergo*, & confirmatur ex *cap. Presbyteris, 27. diſt.* u-
bi Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Monachis matri- 27
monia contrahere penitus interdicitur, itaut eorum matrimonia ſint nulla, *cap. 1. de voto lib. 6.* & tamen ex matrimonio de facto per Religioſum contracto, quamvis & ipſe ſit inhabilis ad contrahendum, hujuſmodi oritur impedimentum, gloſſ. *in dict. cap. Si quis diſpenſaverit, 27. q.* 2. & dictum eſt ſuprà *num.* 6. & de ſponſalibus habetur *in dict. c. 1. de ſponſalib. lib. 6.* Accedit etiam doctrina Abbatis *hic n.* 2. dum dicit ex ſponſalibus omninò nullis de jure poſitivo oriri tamen hoc impedimentum. Et quod dicitur extravagantem Pii V. loqui ſolùm de matrimonio valido, negatur; imò enim generaliter, & cautè loquitur non de matrimonio de præſenti, ſed de matrimonio contracto per verba,

Digitized by Google

ba, ut ajunt de præſenti. Præterea ſufficit illa reſtrictio, dum inquit Concilium ſolùm loqui in ſponſalibus de futuro, quale non eſt matrimonium nulliter contractum per verba de præſenti: unde hoc remanet ſub prima juris communis diſpoſitione *l. Commodiſſimè, ff. de liber. & poſthum.*

Ad ſecundum reſpondetur negando impedimentum, quod provenit ex matrimonio rato, fuiſſe inductum per concomitantiam ad ſponſalia; quia imò æquè principaliter inducitur, quin etiam quod oritur ex matrimonio poteotius eſt, ut dictum eſt ſuprà *num.* 15. & 22.

28 Ad tertium, & ultimum puto Paludanom loqui de matrimonio clandeſtino, prout importat factum ſine teſtibus, quia cùm occultum ſit, non eſt cur ibi conſideretur illud honeſtatis impedimentum, quod inducitur propter actus externos, & hominum ſcandalum, & ideò Navartus aſſerit illud non obſtare in foro conſcientiæ ſi ſit occultum, quod tamen non firmo; & ita reſolutum.

29 Rurſus ex facto quæſitum eſt, an poſt Concilium Tridentinum ex ſponſalibus à principio validis, ſed poſteà mutuo conſenſu diſſolutis oriatur impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis.

Inter modernos variatum eſt ſententiis, ut videre eſt apud Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 68. *num.* 21. & Caſtro Palao *part.* 5. *diſput.* 8. *part.* 10. ſed in Sac. Congregatione Concilii propoſita eſt hæc facti ſpecies.

Alphonſus Ruiza, & Iſabella Rodriquez Pacen. diœceſis ſponſalia per verba de futuro inter ſe contraxerunt, ſed cùm antequam ſe vidiſſent, aut ſimul colloquerentur, Iſabella gravi morbo correpta fuiſſet, ſe invicem à promiſſione, & juramento abſolverunt: nunc autem Alphonſus volens matrimonium contrahere cum Maria ſorore germana dictæ Iſabellæ dubitat, an ex ſponſalibus cum Iſabella contractis, & mutuo conſenſu diſſolutis ortum ſit publicæ honeſtatis impedimentum? Sac. Congregatio cenſuit ſponſalia hæc cum à principio valida fuerint, induxiſſe impedimentum publicæ honeſtatis, licèt mutuo conſenſu diſſoluta; quia Concilium hoc ſolùm conſiderat, quòd à principio valida ſint; & quia ſi à principio valida, deinde dirempta per mortem, id impedimentum inducunt, ita & diſſoluta conſenſu. Et noviſſimè, jubente Sanctiſſimo Domino Noſtro propoſitum fuit in Sac. Congregatione Concilii, An ſponſalibus validè ab initio contractis, deinde mutuo conſenſu diſſolutis, ſit ſublatum impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis. Et pluries propoſito dubio, ac maturè examinato, tandem ſub die ſexta Julii 1658. Eminentiſſimi Patres in antiqua ejuſdem Congregationis ſententia conſiſtentes cenſuerunt non eſſe ſublatum. Cujus ſententiæ unà cum rationibus hinc inde deductis, & recentioribus ejuſdem Congregationis in hac materia reſponſis, facta relatione ad Sanctiſſimum, Sanctitas Sua die 10. ejuſdem menſis prædictæ Congregationis reſolutionem probavit, eandemque juſſit in dubium deinceps non revocari.

DE SPONSALIBUS.

Idem Alexander III. Vigilieñ. Epiſcopo.

CAPUT VIII.

SPonſam alterius (maximè ſi eſt nubili ætati proxima) nullus conſanguineorum aliquo modo ſibi poteſt matrimonio copulare.

SVMMARIVM.

1 *IMpedimentum publicæ honeſtatis oritur inter ſponſam, & conſanguineos ſponſi impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.*

2 *Et durat uſque ad quartum gradum ſi ſponſalia ſint de præſenti, licet contracta fuerint non ſervata forma Concilii Tridentini.*

3 *Si vero ſponſalia ſint de futuro, & validè contracta, primum gradum non excedunt.*

1 SPonſam. Inter ſponſam, & conſanguineos ſponſi oritur impedimentum publicæ honeſtatis impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. Hoc dicit

2 Jo. Andr. cum quo cæteri concordant.

Hoc Capitulum ſi intelligatur in ſponſalibus de præſenti, non eſt immutatum à Concilio Tridentino *in cap.* 3. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrim.* & durat impedimentum juſtitiæ uſque ad quartum gradum incluſivè; tum quia Concilium loquitur de ſponſalibus, quorum appellatione ex proprietate vocabuli non veniunt ſponſalia de præſenti; tum quia licèt ex matrimonio non conſummato non oriatur affinitas, tamen hoc eſt fortiùs impedimentum, quàm illud quod oritur ex ſponſalibus de futuro, & ideò non comprehenditur *in dict. cap.* 3. ſed remanet in diſpoſitione juris communis, etiamſi matrimonium fuerit contractum non ſervata forma à Concilio Tridentino præſcripta, ut ex ſententia Sacræ Congregaationis Cardinalium ejuſdem Concilii interpretum plenè adnotavi *in cap. Ad audientiam à num.* 11. *uſque in finem ſupra eodem*. Sed ſi Decretalis intelligatur in 3
ſponſalibus de futuro, impedimentum publicæ honeſtatis juſtitiæ ex illis provenieos reſtrictum eſt per dictum *cap.* 3. ad primum gradum, ſi ſponſalia ſint valida; ſi verò ſint nulla, etiam ex alia cauſa, quàm ex defectu conſenſus prorſus ſublatum eſt, ut dixi *in d. cap. Ad audientiam*, ubi plenè videas: & adde quod in propoſito ſcripſi *in cap. Non debet à num.* 20. *uſque in finem, & in cap. final. num.* 9. *infra de conſanguin. & affinit.*

DE SPONSALIBUS.

Idem Alexander III. Pictavieñ. Epiſcopo.

CAPUT X.

EX litteris Silvani Epiſcopi accepimus, quòd cùm duo nobiles viri ſui Epiſcopatus, G. ſcilicet de Monſtra, & B. filios & filias impubeſcentes haberent, inter ſe convenerunt, quòd eos adinvicem matrimoniis copularent: & hoc tam patres, quàm filii, ſub juramento ſe promiſere facturos: inter quos ſiquidem G. filiam alterius conſentiente patre, ſe juravit ducere in uxorem: quo volente ad alia vota migrare, cum Epiſcopus compellere voluit, ut quod juraverat, adimpleret: & infrà, Quia igitur prædicto G. periculoſum eſt contra ſuum juramentum venire: Fraternitati

tuæ

tuæ mandamus, quatenus ſi hoc tibi conſtiterit, cum moneas: & ſi non acquieverit monitis, Eccleſiaſtica cenſura compellas, ut ipſam (niſi rationabilis cauſa obſtiterit) in uxorem recipiat, & maritali affectione pertractet.

S V M M A R I V M.

1 *IVrans cum aliqua contrahere, ſi non ſubeſt impedimentum per cenſuram Eccleſiaſticam contrahere compellitur.*
2 *Etiam poſt Concilium Tridentinum, quod de ſponſalibus nihil ſtatuit.*
3 *Sponſalia iurata non impediunt, quominus ſponſa poſſit Religionem ingredi, & profiteri.*
4 *Sponſalia impuberum doli capacium firmantur iuramento.*

1 EX *Litteris*, il ſecondo. Qui juravit cum aliqua contrahere, ſi non ſubeſt impedimentum, per cenſuram Eccleſiaſticam contrahere compellitur: hoc dicit ſecundùm omnes. Primò ponit caſum narratum. Secundò cummittit illius diffinitionem, ibi. *Quia igitur*.

2 Dubitatum ſuit in quodam caſu Mediolaneñ. an ſponſus, qui per verba de futuro promiſerat mulierem uxorem ducere ſolis teſtibus adhibitis ſine Parocho, eſſet compellendus ad contrahendum matrimonium, & an obſtaret *c.1. ſeſſion.*24. Tridentini Concilii *de reformat. matrim.*

Sacra Congregatio Concilii cenſuit Concilium non comprehendere hunc caſum, cùm de ſponſalibus nihil ſtatuerit, & per conſequens non ſuſtuliſſe diſpoſitionem *cap.*
3 *Ex litteris il ſecondo de ſponſal.* Gregorius tamen XIII. opinionem, quòd ſponſalia jurata omninò cogantur ſponſi adimplere, juxta *cap. Ex litteris*, limitavit in quodam caſu Comenſi, ut non procedat quando mulier fieret Monialis profeſſa: ſi enim matrimonium per verba de præſenti contractum non impedit quin mulier ingrediatur Monaſterium, & profiteatur, *cap. Ex publico de converſ. coniugator.* moltò minus ſponſalia de futuro, & jurata, quæ minus ſunt quàm matrimonium.

In gloſſ.2. ibi, *Si ſint doli capaces*, nota benè hanc gloſſ. 4
juncto textu in ver. *Impubeſcentes:* quòd ſponſalia impuberum firmantur juramento, ita ut facti puberes ſint compellendi per cenſuras Eccleſiaſticas ad contrahendum per verba de præſenti, dummodò tamen tempore ſponſaliorum eſſent doli capaces, ut *in cap.1. de delict. puer.* quod nota ad declarationem *Authen. Sacramenta puberum*, ubi Bart. *num.9. C. Si adverſ. vendit.* & ita hic firmant gloſſ. præalleg. Hoſtien. *in verb. Iurare*, Joan. Andr. *num.3.* Butr. *num.10.* Anchar. *num.3.* Abb. *num.6.* Alex. de Nævo *num.15.* Præpoſ. *num.4. in fin. & in cap. De illis il primo, de deſponſat. impuber.* gloſſ. *in verb. Iudicio*, Joan. Andr. & Anchar. *num.4.* Abb. *num.6.* Alex. de Nævo *num.13.* Præpoſit. *num.1.* Covarr. *in 4. Decretal. part.1. cap.5. §.1. num.3.* Non obſtant textus *in cap. Parvuli, & cap. Pueri 22. queſt.5.* quoniam ibi idcircò puer jurare prohibetur, quia præſtabatur juramentum circa effectum, cujus puer non erat capax, nempè circa effectum teſtimonii ferendi, ut hìc innuitur in gloſſ.2. & hanc ſolutionem dicit eſſe veram, & communem Præpoſ. *d. num.4. in fine.*

DE SPONSALIBUS.

Idem Alexander III. Archiepiſcopis, & Epiſcopis aliiſque Prælatis per Angliam conſtitutis.

CAPUT XI.

NOn eſt vobis (ſicut arbitramur) incognitum, qualiter rex Anglorum pro diſcordia, quæ inter ipſum & filios ſuos eſt ſuborta, uxores eorum detineat: & infrà. Nos itaque attendentes; juſtum & honeſtum eſſe, ut viri ſuas petant uxores: Mandamus, quatenus eumdem regem, ad eas reſtituendas ſolicitè moneatis: & ſi juxta commonitionem veſtram, filiis ſuis uxores ſuas infra certum terminum non reſtituerit, ex tunc in quacumque Provinciarum veſtrarum detinentur vel tranſferuntur, donec ibi fuerint, nulla divina officia (præter baptiſmum parvulorum, & pœnitentias morientium) celebretis, vel permittatis aliquatenus celebrari.

S V M M A R I V M.

1 *EXcommunicatus, & denunciatus, an poſſit abſolvere pænitentes in articulo mortis, & n. ſeqq. uſque in finem.*
2 *Congregationis Concilii Tridentini declaratio.*
3 *Tridentinum Concilium* ſeſſ.14. de Sacram. Pœnitent. de Caſuum reſervat. cap.7. *refertur, & expenditur.*
4 *Lex vel Canon debet intelligi ut conveniat Rubrica.*
5 *Verba univerſalia reſtringuntur ad habiles:*
6 *Viaticum, & Extrema Vnctio miniſtrari nequeunt à Sacerdote excommunicato, & præciſo.*
7 *Baptiſmus in neceſſitate poteſt recipi etiam ab hæretico, & excommunicato, & n.13.*
8 *Sacerdos non approbatus poteſt abſolvere pænitentes in articulo mortis.*
9 *Pænitentia non eſt morientibus deneganda.*
10 *Abſolutio ſacramentalis Sacerdotis eſt actus iudicialis.*
11 *Excommunicatus nec iudicare poteſt, nec quemquam ſolvere, vel ligare.*
Excommunicatio eſt iuriſdictionis privatio.

NOn eſt vobis. Summatur, & dividitur, ut per Joan. Andr.

In Gloſſa in verb. *Baptiſmum parvulorum.*

QUÆRO, Utrùm Sacerdos excommunicatus, & de- 1
nunciatus poſſit abſolvere pœnitentes in articulo mortis conſtitutos.

Hæc quæſtio proponitur in articulo neceſſitatis, id eſt cùm non adeſt alius Sacerdos, qui morientem reconciliet, quam excommunicatus, & denunciatus. Et in caſu hujus neceſſitatis edita fuit declaratio à Sacra Congregatione Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, in hæc verba.

Epiſcopus Valentinen. petiit declarari, utrùm pœnitentes in articulo mortis conſtitutos poſſit in caſibus reſervatis abſolvere quilibet Sacerdos, etiam excommunicatus, & denunciatus, ut tenuit Navarrus *de Regulis Confeſſariorum cap.27. num.272. verſ. Quod per eadem verba fol.551.*

Congregatio Generalis, Moron. Alciat. Senonen. M. Alt. Alban. S. Sixti cenſuit non poſſe. Quia communis opinio videtur illa quod tales excommunicati non poſſint etiam in hoc caſu neceſſitatis, Magiſtr. ſentent. *in 4. diſtinction.19.* S. Thomas *in 3. part. queſt.82. artic.7. ad ſecundum, & in 4. ſenten. diſtinct.19. queſt.1. art.2. queſt.2. ad 3.* Durand. *in 4. diſtinct.19. queſt.2. num.17. in reſponſ. ad 4.* Capre. *in 4. diſtinct.19. queſt.1. art.3.* Turrecrem. *in cap.1. num.2. de Pænitent.*

nitent. diſtinct.6. S. Anton. *in 3. part.tit.14. cap.19. §. Quintadecima conditio*, Bacchon. *in 4. diſtinct.15. quæſt.2. art.2.* Scot. *in 4. diſtinct.19. quæſt. unica artic.4.* Riccard. *in 4. diſt. 18. art.9. quæſt.3.* Alex. de Ales *in 4. part. quæſt.20. membr.8. art.2.* Navarrus *in Manuali cap.26. num.26.* Facit caput *Audivimus 24 quæſt.1.* Abbas *in cap. Cum Clericis, de Ordinat.ab Epiſcop. qui renunc.* Decius *in l. More, ff. de iuriſdict. omnium Iud.* licèt contra teneant Paludanus, Silveſter & Sotus; Nec obſtat *cap.7. de Caſuum reſervatione*, quia debet intelligi de omnibus Sacerdotibus in unitate Eccleſiæ viventibus, referendumque ad eos Sacerdotes, de quibus eodem capite ſeptimo in prima, & ſecunda parte agitur, qui habent vel ordinariam, vel delegatam poteſtatem. Hactenus verba declarationis.

Sed nihilominus Doctores noſtræ ætatis contrariam opinionem frequentiùs ſecuti ſunt, fortè quia declarationis prædictæ notitiam non habuerunt, vel quia opinati ſunt hanc controverſiam fuiſſe deciſam à Tridentina Synodo *in d. cap.7.* Verùm quia res longè aliter ſe habet, operæ pretium erit ante oculos ſubjicere integrum Decretum Concilii, & illius verba diligenter expendere, quæ ſunt hujuſmodi

De Sacramento Pœnitentiæ ſeſſ.14. De caſuum reſervatione. Cap.VII.

QUoniam igitur natura, & ratio iudicii illud expoſcit, ut ſententia in ſubditos duntaxat feratur, perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hac confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut ſubdelegatam non habet iuriſdictionem. Magnopere vero ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere SS. Patribus noſtris viſum eſt, ut atrociora quædam, & graviora crimina non à quibuſvis, ſed à ſummis duntaxat Sacerdotibus abſolverentur. Unde merito Pontifices Maximi pro ſuprema poteſtate ſibi in Eccleſia univerſa tradita, cauſas aliquas criminum graviores ſuo potuerunt peculiari iudicio reſervare. Neque dubitandum eſt, quando omnia quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt, quin hoc idem Epiſcopis omnibus, in ſua cuique Diœceſi, in ædificationem tamen, non in deſtructionem, liceat pro illis in ſubditos tradita ſupra reliquos inferiores Sacerdotes authoritate, præſertim quoad illa, quibus excommunicationis cenſura annexa eſt. Hanc autem delictorum reſervationem conſonum eſt Divinæ authoritati non tantum in externa politia, ſed etiam coram Deo vim habere. Veruntamen piè admodum, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis; atque ideò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuſvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt. Extra quem articulum Sacerdotes cum nihil poſſint in caſibus reſervatis, id unum pœnitentibus perſuadere nitantur, ut ad ſuperiores, & legitimos iudices pro beneficio abſolutionis, accedant. Hæc ibi.

Hoc decretum tres habet partes. In prima generaliter definit ad validitatem abſolutionis neceſſariò requiri, ut Sacerdos habeat juriſdictionem ordinariam, vel delegatam in pœnitentem. In ſecunda ibi, *Magnopere*, docet expedire ut generalis hæc juriſdictio limitetur, & reſtringatur mediante caſuum reſervatione, ita ut à quibuſdam gravioribus criminibus non indifferenter Sacerdotes omnes abſolvant, ſed ſummi tantùm Sacerdotes, id eſt Papa in univerſa Eccleſia, & Epiſcopi in ſua quiſque Diœceſi. In tertia ibi, *Veruntamen*, declarat nullam eſſe reſervationem in articulo mortis, & ſublata differentia quam poſuit inter inferiores, & ſummos Sacerdotes, & inter caſus reſervatos, & non reſervatos, docet Sacerdotes omnes in mortis articulo poſſe abſolvere quoslibet pœnitentes à quibuſvis peccatis, & cenſuris. Unde ſenſus Concilii eſt, Nulla eſt abſolutio, ſi Sacerdos juriſdictionem non habeat in pœnitentem. Hanc autem juriſdictionem non habent Sacerdotes inferiores in caſibus quos ſummi Sacerdotes ſibi reſervarunt. Veruntamen ne hac ipſa occaſione (id eſt reſervationis caſuum) aliquis pereat, nulla eſt reſervatio in articulo mortis; atque ideò omnes Sacerdotes; id eſt tam ſummi, quàm inferiores, abſolvere poſſunt quoslibet pœnitentes, id eſt tam ſubditos, quàm aliàs propter reſervationem non ſubditos, à quibuſvis peccatis, & cenſuris, ſcilicet tam non reſervatis, quàm reſervatis.

Quo ſenſu evidenter patet Concilium in illis verbis, *Omnes Sacerdotes*, nihil egiſſe, ac ne cogitaſſe quidem de Sacerdotibus ab unitate Eccleſiæ præciſis, ſed voluiſſe tantum includere Sacerdotes illos de quibus egerat in prima, & ſecunda parte illius decreti, qui habent vel ordinariam, vel delegatam juriſdictionem, & ſic vivunt in unitate Eccleſiæ, ut dicitur in declaratione Sac. Congregationis. Imò dum Concilium ibi ſubdit, extra mortis articulum Sacerdotes nihil poſſe in caſibus reſervatis, apertè oſtendit ſe ibi non loqui de excommunicatis, quia extra dictum articulum omnes conveniunt, excommunicatos nihil poſſe, etiam in caſibus non reſervatis. Rurſus dum poſteà ſubjungit, ut in caſibus reſervatis id unum pœnitentibus perſuadere nitantur, ut ad ſuperiores, & legitimos judices pro beneficio abſolutionis accedant; Similiter apertè excludit Sacerdotes excommunicatos quia talibus nullo modo convenire poteſt talis perſuaſio, cùm ſint prorſus ſeparati à communione fidelium. Qui intellectus validiſſimè confirmari poteſt conſiderationibus infraſcriptis, quarum

Prima deducitur ex Rubrica, & titulo, quem Patres præ- 4
fixerunt eidem decreto, videlicet de caſuum reſervatione: ex hac enim inſcriptione Concilium oſtendit in corpore illius Decreti non fuiſſe intentionis ſuæ agere de juriſdictione Sacerdotum, niſi in ordine ad reſervationem; Lex enim vel Canon debet intelligi, ut conveniat Rubricæ, vel titulo, ſub quo ponitur, *l. Imperator*, & ibi Bartholus, *ff. de in diem addict.* Abbas in capit. *Inter alia, circa finem, de immunitate Eccleſiarum*, ac proinde noluit agere de præciſis; quia tales non prohibentur abſolvere ex vi reſervationis, ſed quia ab Eccleſia privati ſunt uſu clavium, & redditi prorſus inhabiles ad juriſdictionem exercendam, *cap. Miramur, cap. Audivimus, cap. Ait, & cap. ſeqq. 24. quæſt.1.* alioquin egiſſet de materia extranea, & ad titulum non pertinente.

Secunda conſideratio ſumitur ex eo, quòd Conciliunt in prædicto decreto cùm declarat in articulo mortis nullam eſſe reſervationem, & ideò omnes Sacerdotes abſolvere poſſe, dicit in eadem Eccleſia Dei id cuſtoditum ſemper fuiſſe. Ergo manifeſtum eſt in ea parte Decreti Concilium non egiſſe de Sacerdotibus præciſis, quia minimè fuit ſemper cuſtoditum, in Eccleſia ut tales poſſent abſolvere in articulo mortis. Imò ante Concilium communis opinio erat, quòd non poſſent etiam in hoc caſu neceſſitatis, ut dicitur in deciſione Congregationis Concilii: Malè igitur Patres dixiſſent cuſtoditum ſemper fuiſſe in Eccleſia, ut Sacerdotes præciſi poſſent abſolvere in articulo neceſſitatis, cùm ſummi Theologi ad illa uſque tempora frequentiori calculo oppoſitam ſententiam docuiſſent, præſertim ponderando adverbium illud *ſemper*, quod oſtendit de juriſdictione Sacerdotum in caſu Concilii nullo unquam tempore fuiſſe dubitatum in Eccleſia Catholica, ſed inconcuſsè cuſtoditum, & obſervatum fuiſſe, ut omnes poſſent abſolvere, ad textum *in l.1. cum gloſſa in ver. ſemper, ff. ſolut. Matrimon. cum ſimilib.* Et tamen de præciſis non modò erat dnbium an poſſent, ſed communis opinio erat negativa. Igitur neceſſe eſt fateri Sanctam Synodum eò loci nequaquam egiſſe de Sacerdotibus excommunicatis, & denunciatis.

Tertia conſideratio inde deducitur, quod mos Patrum in Tridentina Synodo numquam fuit diffinite controverſias quas Doctores Catholici præſertim inſignes, habebant inter ſe, ſed tantùm illas, quæ agitabantur inter Catholicos & hæreticos, ut accuratè obſervat D. Cardinalis Pallavicinus *in ſua præclara Hiſtoria Concilii Trident.* De poteſtate autem Sacerdotis publicè excommunicati ad abſolvendum in articulo mortis, nulla erat controverſia, niſi inter Catholicos; & opinio negativa erat communis. Ergo non eſt veriſimile ut Concilium voluerit eam dirimere, *cap. Contra morem 100. diſtinct.*

Quarta conſideratio eſt, quia opinio hæc negativa erat Divi Thomæ, cujus docttinam tanti ſemper fecit Sacra Synodus, ut illi innixa graviſſimas quæſtiones, & controverſias definierit. Non eſt igitur credendum Patres in eo Decreto voluiſſe quicquam docere contra ſententiam Doctoris Angelici, cùm præſertim illa eſſet communis Theologorum, & Canoniſtarum, tam inſpecto Authorum numero, quàm pondere.

Quinta conſideratio eſt, quòd inter Cardinales Congregationis Concilii, in qua edita fuit declaratio ſuperiùs relata;

lata; Caput fuit Joan. Cardinalis Moronus, qui paulò ante fuerat Legatus Apoſtolicus in Concilio, & cujus directione in eo cuncta agebantur. Unde ſi Patres Concilii in Decreto de Caſuum reſervatione voluiſſent includere etiam Sacerdotes excommunicatos, & denunciatos, profectò idem Cardinalis non conſenſiſſet, ut fieret contraria declaratio, quin potiùs reclamaſſet, & reſolutionem facilè impediviſſet. Quòd cùm non fecerit; imò conſenſerit declarationi, fateri oportet non fuiſſe intentionis PP. in eo decreto comprehendere præciſos.

Ad hæc Gregorius XIII. ut Epiſcopus Veſtanus ſimiliter interfuerat Synodo unà cum Cardinale Morono, & probè noverat ea, quæ ibi geſta fuerant. Quare audita Congregationis ſententia certè non permiſiſſet eam publicari, ſi Patres in Concilio contrarium ſenſum habuiſſent. Et quamvis ex libris publicis Congregationis non appareat hanc deciſionem fuiſſe relatum Gregorio, hoc tamen in dubium revocari non poteſt, tùm quia gravitas materiæ id expoſcebat, tum quia in Congregatione illa præſens fuit Philippus Boncompagnus Cardinalis Sancti Sixti Gregorii Nepos, tum quia Pius V. decreverat, ut Congregatio decideret articulos quos claros exiſtimaret, dubios verò ad Sanctitatem ſuam deferret, tum denique quia mos Congregationis ſemper fuit referre ad Sanctiſſimum omnes declarationes ſuper novis dubiis anteà non deciſis; licèt de hac relatione non conſueverit fieri mentio in libris Congregationis, niſi raro, & ex aliqua cauſa, veluti cùm vota Cardinalium erant varia, & diſcrepantia: & ego ipſe ita obſervavi per multos annos, quibus fui illius Congregationis à Secretis.

Demum ex actis Concilii non apparet verbum ullum factum fuiſſe de hoc articulo, An Sacerdos præciſus ſit miniſter Sacramenti Pœnitentiæ in articulo neceſſitatis; & tamen cùm hæc controverſia eſſet valdè inſignis, non fuiſſet terminata niſi in prævio tractatu, & examinatione.

Concludendum eſt igitur, Decretum illud Concilii de caſuum reſervatione ad Sacerdotes præciſos non pertinere. Atque ita corruit primum & principale fundamentum, quod à Neotericis conſtituitur in verbis generalibus Concilii. Unde non rectè Navarrus, qui *in Manuali anni* 1575. *capite vigeſimo ſexto num. vigeſimo ſexto*, tenuerat ſententiam Divi Thomæ, poſteà in alia editione; *& in regulis Confeſſariorum capite* 27. *num.* 272. *verſ. quod per eadem verba* receſſit à prima opinione, innixus generalitati verborum Concilii. Quandoquidem verba illa, *Omnes Sacerdotes* reſtringuntur ad ſubjectam materiam reſervationis. Item reſtringuntur ad Sacerdotes habiles, & capaces juriſdictionis, quales non ſunt præciſi ab unitate Eccleſiæ. Item reſtringuntur ut non includant caſum in quo ſpecialis mentio requiritur, & in quo reperitur peculiaris repugnantia; pro ut his modis DD. noſtri paſſim limitant regulam deſumptam ex *l. Julianus, ff. de leg.* 3. *& cap. Si Romanorum* 19. *di-*
5 *ſtinct.* id eſt, qui omne dicit, nihil excludit. Et in ſpecie quòd verbum, *omnes*, reſtringatur ad perſonas habiles, etiamſi agatur de favore publico, probat text. irrefragabilis, *in l. in Provinciali*, §. *final.* juncta *l. ſeq. ff. de operis novi nunciatione*. Nam text. dicit, *Omnes cives opus novum nuntiare poſſunt*, *& in l. ſeq.* redditur ratio, quia Reipublicæ intereſt quamplurimos ad defendendam ſuam cauſam admitti. Et tamen illa verba, *omnes cives*, reſtringuntur ad habiles, & idoneos, ut ibi notat gloſſ. in verb. *Omnes cives*, unde pupillus, & mulier non admittuntur, *l. de pupillo, ff. eodem, & l. Mulieri, ff. de popul. acti*: ad idem eſt gloſſa notabilis, *in l.* 1. *Cod. de ſacr. Eccleſ.* Nam cùm textus favore publico, & animæ diſponat, ut habeat unuſquiſque licentiam relinquendi Eccleſiis, gloſsa prima exponit illud verbum, *unuſquiſque*, id eſt habilis ad teſtandum. Et illam gloſsam ad hoc quotidie allegamus, ut inquit Baldus ibi, *num.* 7. & quamvis Barthol. *in* 2. *lect. num.* 11. contra omnes intelligat, unuſquiſque, etiam inhabilis, tamen Baldus ibi, *in repetit. in* 2. 3. *&* 20. *col.* multum redarguit ejus intellectum, & dicit omnes tenere cum gloſ. excepto illo Saturnino Bart. & quod opinio ejus eſt truffa, & rationes ejus ſunt ambages. Eumque ſimiliter reprehendit Salycetus *ibidem in* 6. *col. & quinque ſeq.* & Angel. *conſ.* 233. incipien. *Poſito pro conſtanti, in pen. col.* ubi ait opinionem illam Bart. eſse reprobatam ubique, & in judiciis, & in ſcholis. Omnis enim diſpoſitio intelligitur de habili, text. *eſt in l. Vt gradatim*, §. *Etſi lege, ff. de muneribus, & honorib.* & ideò perſonæ prohibitæ lege, moribus, vel natura incapaces, non includuntur, Baldus *conſilio* 207. *Quæſtio eſt, Spurius num.* 3. *verſ. Sic igitur lib. ſecundo*, Angel. *conſ.* 110. *Sanctiſſima num.* 3. Petrus de Anchar. *in capite Vbi periculum*, §. *Porro num.* 3. *de elect. lib.* 7. Non igitur mirum ſi illa verba Concilii *omnes ſacerdotes*, ſint reſtringenda ad habiles, ita ut minimè includant excommunicatos & præciſos.

Videamus nunc quanti ſint ponderis reliqua fundamenta hujus ſententiæ affirmativæ.

Et quidem ſecundo loco illius Authores ratiocinantur, credendum non eſſe Eccleſiam voluiſſe deſerere pœnitentes in extrema illa neceſſitate conſtitutos, ſed potiùs tamquam piam matrem voluiſſe illis ſuccurrere hoc ſalutari præſidio habilitando Sacerdotes etiam præciſos ad abſolvendum, quinimò contendunt Eccleſiam ex lege charitatis non potuiſſe hoc prætermittere, ne aliquis pereat. Quæ eſt ratio expreſſa *in d. cap.* 7. *de caſuum reſervatione*.

Cæterùm reſponderi poteſt ſubſtantialia Sacramentorum nequaquam ſumi poſſe ex his veriſimilitudinibus, & præſumptionibus; oportet enim oſtendere Canonem, per quem Eccleſia ſic conſtituerit; alioquin ſi liceret ita ratiocinari, utique liceret etiam affirmare, non eſt veriſimile, ut Deus in extremo neceſſitatis periculo noluerit abſolutionis beneficium impendi poſſe etiam à ſimplici Clerico, quinimò & à laico; ut nonnulli temerè opinati ſunt, quos refellit gloſſa communis, in *capite Paſtoralis*, §. *Præterea in verſ. Præter quam in mortis*, *in fine de Officio Ordinar.* & uberius Sotus *in quarta ſentent. diſtinctione decima octava quæſtione quarta art. primo*. Item liceret affirmare Eccleſiam ex lege charita- 6
tis debuiſſe ſtatuere, ut poſitus in extremis recipere poſſet viaticum, & extremam Unctionem à Sacerdote etiam excommunicato, & hæretico; nam & hæc Sacramenta gratiam juſtificationis conferunt, & remittunt peccata, ut definitur à Concilio Tridentino *ſeſſione* 7. *de Sacramentis in genere Canon.* 7. *&* 8. *& ſeſſion.* 24. *de Sacramento Extrem. Vnctionis Canon.* 2. Et tamen nullus ex Catholicis auſus eſt id affirmare, ut per Divum Thomam *in* 4. *diſt.* 19. *quæſt.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *Ad tertium*, & memorabile exemplum habemus de Rege Hermenegildo, qui juſſu Patris occiſus eſt, eò quod noluerit ſacram Communionem recipere de manu Epiſcopi Arriani, ut refertur *in cap. Cœpit* 24. *quæſt.* 1. etenim hæc duo, ſcilicet Viaticum, & extrema Unctio non ſunt Sacramenta neceſſitatis, gloſſa *in cap. Quod in te, in verſ. Concedimus, de pœnitentia, & remiſſione*, & notant omnes in hoc *cap. Non eſt vobis*. Sicut igitur poſt Baptiſmum lapſis Chriſtus Dominus noluit præbere remedium adeò univerſale, ſicut præbuit pro conſequenda venia ante Baptiſmum, cùm in hoc voluerit ſufficere quemcumque miniſtrum, in illo autem noluerit poſse alium adhiberi, quàm charactere Sacerdotali inſignitum, nullo excepto neceſſitatis caſu: ita Eccleſia ad imitationem Chriſti potuit non adeò indulgere lapſis poſt Baptiſmum, ut voluerit eos in articulo mortis poſse juſtificari per abſolutionem eis conferendam à Sacerdotibus etiam præciſis, & excommunicatis, argument. *cap. Significaſti in princip. de elect.* Adde hunc caſum in quo non reperiatur alius Sacerdos qui poſſit morientem abſolvere, quàm nominatim excommunicatus, & denunciatus eſse rariſſimum, ut propterea minimè oportuerit Eccleſiam condere legem pro caſu qui fortè in centum annis vix poſſet contingere; nam ex iis quæ fortè uno aliquo caſu accidere poſsunt jura non conſtituuntur, *l. Ex iis, & l. Quoniam, ff. de legibus*.

Tertio loco Authores ſententiæ affirmativæ ratiocinan- 7
tur ſic: Baptiſmus in extrema neceſſitate poteſt recipi etiam ab hæretico, & excommunicato, *cap. Præter*, §. *Verum* 32. *diſtinct. cap. Si quem forte* 24. *quæſt.* 1. ergo & pœnitentia, quia Baptiſmus parvulorum, & pœnitentia morientium ſunt Sacramenta neceſſitatis ſecundum gloſſ. *hic in verb. Baptiſmum parvulorum*. Unde in rubro & in ſumma *d. cap. Si quem fortè*, ſic legitur: *In extremo poſitus etiam ab hæretico pœnitentiam accipere valet: nam quod non eſt licitum, neceſſitas facit licitum, cap. Quod non eſt, de regula iuris*.

Huic argumento reſpondet Sanctus Thomas *in* 3. *part. quæſt.* 82. *art.* 7. *ad ſecundum*, his verbis [Ad ſecundum dicendum quod ſolus Baptiſmus permittitur eſse ratus hæreticis, & ſchiſmaticis, quia poſsunt licitè baptizare in articulo neceſſitatis. In nullo autem caſu licitè poſsunt Euchariſtiam conſecrare, vel alia Sacramenta conferre.] Et

in

in quarta ſentent. diſtinct. 19. *quæſtione prima artic.* 2. *quæſt.* 2. *ad tertium*, ubi exponens locum Auguſtini ſic ait: [Vel poteſt dici quòd membra Columbæ nominat omnes ab Eccleſia non præciſos, qui enim ab eis Sacramenta recipiunt, gratiam conſequuntur, non autem qui recipiunt ab illis, qui ſunt ab Eccleſia præciſi, quia hoc ipſo peccant excepto Baptiſmo, quem in caſu neceſſitatis licet etiam ab excommunicato recipere.] Hactenus verba D. Thomæ, quæ ſunt adeò clara, ut in alium ſenſum detorqueri non poſſunt. Gloſſ. verò dum dixit, in articulo neceſſitatis recipi poſſe pœnitentiam à Sacerdote etiam hæretico, communiter reprobatur, ut hic teſtatur Præpoſitus *num.* 10. & Covartuvias *in cap. Alma Mater, in relectione prioris partis*, §. 6. *num.* 8. *concluſ.* 8. *de ſentent. excommun.* & contrarium tenuit gloſſ. *in dicto cap. Prætor*, §. *Verum, in verb. Vel communione*, 32. *diſtinct.* quam dicit veriorem Abbas *hic num.* 9. & textus *in dicto cap. Si quem forte*, 24. *qu.* 1. non loquitur de pœnitentia, ut malè dicitur in rubro, ſed de Baptiſmo. Pœnitentia igitur non eſt tantæ neceſſitatis, ut debeat ſuſcipi etiam de manu hæretici, & excommunicati, ſicut Baptiſmus qui requiritur ad ſalutem ex neceſſitate medii, *c. Firmiſſime de conceſſ. diſt.* 4. *cum concordan.* At ſi oris confeſſio in articulo mortis prætermittitur, non nocet *cap. Quem pœnitet, de pœnitent. diſtin.* 1. & notat gloſſ. *in c. Paſtoralis*, §. *Præterea, in verſ. Præterquam in mortis, de offic. Ordinar.* & Abbas *hic num.* 9. poteſt enim moriens Divina gratia adjutus elicere actum contritionis cum Sacramenti voto, & juſtificatur, ut definitur à Tridentina Synodo de juſtificatione *ſeſſ.* 6. *de Lapſis*, & eorum reparatione, *cap.* 14. *& de Sacram. Pœnit. ſeſſ.* 14. *de Contrit. cap.* 14.

8 Quartò arguunt ſic; Si Sacerdos excommunicatus, & denunciatus ex defectu juriſdictionis non poſſet abſolvere pœnitentem in articulo mortis, ſequeretur ut nec eum poſſet abſolvere Sacerdos ad confeſſiones audiendas ab Ordinario non approbatus; nam & hic caret juriſdictione ſine qua nullius momenti eſt abſolutio, ut habetur *in d. cap.* 7. *de Caſuum reſervatione, & in cap.* 15. *ſeſſ.* 23. Conſequens autem eſt abſurdum, quia in caſu neceſſitatis Sacerdos non approbatus efficitur proprius, & poteſt abſolvere non data copia alterius Sacerdotis non approbati, ut in Concilio Carthaginenſ. 11. *cap.* 3. relato *in cap. Presbyter*, 26. *qu.* 6. & aliàs cenſuit Congregatio Concilii, & contrarium aſſerere eſſet error intolerabilis, ut dicunt Theologi.

Sed hoc argumentum in oppoſitum retorquetur, quia idcircò Sacerdos non approbatus poteſt abſolvere in articulo mortis, quia Eccleſia in tali caſu neceſſitatis ei expreſsè contulit juriſdictionem, ut *in dicto cap. Presbyter*. At nullibi apparet Eccleſiam hoc feciſſe in Sacerdote excommunicato, & denunciato: ergo in hoc caſu cenſetur noluiſſe, *cap.* 2. *de translat. Epiſc.* cùm præſertim multiplex ſit differentia inter utrumque caſum: nam excommunicatus cùm ſit ſeparatus à corpore Chriſti, caret juriſdictione ex vi non modo privationis, ſed etiam poſitivæ incapacitatis, ut patebit infrà in ſolutione quæſtionis; non approbatus verò eſt in unitate Eccleſiæ, & juriſdictionis capax, ut *in d. cap. Presbyter, & in cap.* 15. *ſeſſ.* 23. Præterea ſi teneamus opinionem multorum Theologorum quod quilibet Sacerdos non præciſus, nec excommunicatus accipiat à Chriſto poteſtatem univerſalem à peccatis abſolvendi, niſi in quantum ei limitatur ab Eccleſia, ut innuitur *in dicto cap.* 15. *ſeſſ.* 23. Hinc ſequitur, ut dum poſteà Eccleſia eam limitat, & reſtringit ad peccata in Confeſſione prolata, & hæc dici poſſit ſpecies reſervationis. Sed etſi teneamus aliam opinionem, quod juriſdictio conferatur cuilibet Sacerdoti ab Eccleſia per actum poſitivum: ſimiliter hinc ſequitur, ut dum eam confert limitatè quoad peccata prolata in Confeſſione, ſit ſpecies reſervationis quoad reliqua juriſdictionem non conferre. Argumentum *c. Nuper, infra de ſentent. excommun.* Unde ſemper verum erit, cuilibet Sacerdoti non approbato ablatam eſſe juriſdictionem ex vi reſervationis. At ſecus eſt in Sacerdote præciſo, & excommunicato, quia ei adempta eſt juriſdictio non ex vi reſervationis, ſed ex vi privationis, & poſitivæ incapacitatis, ut proximè dictum eſt. Præterea rariſſimè accidit, ut in articulo mortis non adſit alius Sacerdos, quàm excommunicatus, & denunciatus, ac frequentiſſimum eſt, ut adſit ſolus Sacerdos non approbatus. Unde eſſet intollerabilis error, ſi Eccleſia non ſuccurriſset morienti in hoc ſecundo caſu; non ſic in primo argumento *l. Iura cum tribus ſeqq. ff. de leg.*

Ultimò loco aſserunt, ſacros Canones paſſim clamare, 9
morientibus pœnitentiam non eſſe denegandam, *c. Si quid de corpore, cum ſeptem cap. ſeqq.* 26. *quæſt.* 6. *cap. Quod in te, de pœnitentia, & remiſſione*. Unde Cœleſtinus Papa: [Agnovimus, inquit, Pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum deſideriis annui, qui obitus ſui tempore, hoc animæ ſuę cupiunt remedio ſubveniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem inveniri, ut de Dei bonitate deſperet, quaſi non poſſit ad ſe quovis tempore concurrenti ſuccurrere, & periclitantem ſub onere peccatorum hominem redimere, quo ſe expediri deſiderat, & liberari. Quid hoc, rogo, aliud eſt, quàm morienti mortem addere, ejuſque animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſse poſſit, occidere?] Refertur *in cap. Agnovimus, ead. cauſa, & quæſt.*

Verùm ad hoc facilis eſt reſponſio, quia fatemur morientibus non eſse denegandam, imò concedendam pœnitentiam, ſed dicimus concedendam eſse à miniſtris in unitate Eccleſiæ viventibus, non autem ab excommunicatis, & præciſis, ſacri enim Canones in hoc ſupponunt terminos habiles, & capacitatem in miniſtro, ut *cap.* 1. *de pœnit. diſtinct.* 6.

Quamobrem ſublatis fundamentis iſtius opinionis, non 10
videtur recedendum à ſententia Divi Thomæ, & declaratione Congregationis Concilii; nituntur enim ratione illa validiſſima, quòd abſolutio ſacramentalis Sacerdotis eſt actus judicialis, *cap. Verbum Dei, de pœnitent. diſtinct.* 1. & hoc eſt de fide, ut in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 14. *de ſacram. Pœnitent. Canon.* 9. Ratio autem judicii expoſcit, ut ſententia in ſubditos dumtaxat feratur, ac proindè nullius momenti ſit abſolutio, quam profert Sacerdos non habens juriſdictionem in pœnitentem, ut legitur *in dict. cap.* 7. *de Caſuum reſervatione*. At excommunicatus, & 11
denunciatus cùm ſit ſeparatus à corpore Chriſti, & traditus Satanæ, *cap. Omnis Chriſtianus, & cap. Nihil*, 11. *quæſt.* 3. & à conſortio totius Chriſtianitatis eliminatus, ut dicitur *in c. Canonica, in fin. eadem cauſa, & quæſt.* Profectò nec ullos habet ſubditos, nec poteſtatem aliquam juriſdictionis; ideòque nec judicare poteſt, nec quemquam ſolvere, vel ligare, ut *cap. Audivimus, cap. Ait, cap. Aperte, & cap. Miramur*, 24. *quæſt.* 1. *cap.* 1. *de ſupplen. negligen. Prælator. lib.* 6. *cap.* 1. & ibi gloſs. *fin. de offic. Vicar. & cap. Si is cui cùm gloſſ. in verb. Excommunic. de offic. deleg. eodem lib.* uſus enim juriſdictionis eſt in comparatione ad alium hominem, & ideò cùm omnis excommunicatus à communione fidelium ſeparetur, quilibet excommunicatus uſu juriſdictionis privatur; unde 12
excommunicatio eſt juriſdictionis privatio, quæ ſunt præciſa verba Div. Thomæ *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 3. *in corp.* Nec valet ſi dicas, Eccleſiam tribuere juriſdictionem excommunicato in articulo mortis. Hoc enim gratis aſseritur, quia nullus Canon allegatur, nec allegari poteſt, in quo id cautum reperiatur; & quando Eccleſia voluit conferre juriſdictionem in articulo neceſſitatis, hoc expreſſit, ut fecit in Sacerdote non expoſito ad confeſſiones audiendas *in cap. Presbyter*, 26. *quæſt.* 6. in Extravag. *Inter cunctas*, §. *Incendiarii, de privileg.* & in Extravag. 1. §. *Decernimus, de ſententia excommunicationis*, & in caſibus reſervatis, ut *in cap. Frater noſter*, 17. *quæſt.* 1. *in cap. Paſtoralis*, §. *Præterea, de offic. Ordinar. cum concord. & in dict. cap.* 7. *de Caſuum reſervatione*.
Quod cùm non fecerit in excommunicato, & præciſo, 13
cenſetur noluiſse, argumen. *l. Unica*, §. *Sin autem ad deficientis, Cod. de cad. tollend.* ſolus enim Baptiſmus reperitur permiſsus licitè miniſtrari ab excommunicato, & hæretico in articulo neceſſitatis, ut *in dict. cap. Si quem forte*, 24. *quæſt.* 1. *& in cap. Præter*, §. *Verum*, 32. *diſtinct. & in cap. Arianos*, 1. *quæſt.* 1. ibi, *ideoque talibus ſolus Baptiſmus ratus eſſe permittitur?* dictio enim illa taxativa, *ſolus*, eſt excluſiva, & prohibitiva aliorum Sacramentorum, *l.* 2. *ff. de uſu, & habit. l. His ſolum, ff. de condict. indeb. l. Eum qui*, §. *Mulier, ff. de jurejuran.* & not. Bald. *conſ.* 334. *in quæſtione quæ vertitur n.* 2. *lib.* 3. Quod ſi Eccleſia voluiſset idem ſtatuere de pœnitentia, quod de Baptiſmo expreſſit, & de pœnitentia poterat expreſſiſse, ut in ſimili arguit Pontifex *in c. Inter corporalia*, §. *Unde ſi circa, de translat. Epiſc.* quod igitur de Baptiſmo conceditur, de Pœnitentia negatur, *l. Cùm ita legatum, ff. de condit. &*

de-

demonſtrat. cum ſimilibus,& declarat Sanct. Thomas in locis ſupra relatis ſub *num.7.* & Canon. *in hoc cap.* Cùm præſertim inter hæc Sacr.diſpar ſit ratio,ut ſuperiùs dictum eſt.

Demum pro hac ſententia videtur aperta deciſio *in cap.* 1. *de Pœniten.diſtinct.6.* cujus verba libet hìc ad litteram referre, & ad rem noſtram expendere. Sic igitur Auguſtinus ait: [Tanta vis confeſſionis eſt, ut ſi deeſt Sacerdos, confiteatur proximo; ſæpè enim contingit, quòd pœnitens non poteſt confiteri coram Sacerdote, quem deſideranti nec locus, nec tempus offert; & ſi ille cui confitebitur poteſtatem ſolvendi non habet, fit tamen dignus ex deſiderio Sacerdotis, qui ſocio confitetur turpitudinem criminis. Mundati enim ſunt Leproſi dum irent oſtendere ora Sacerdotibus, antequam ad eos pervenirent. Unde patet, Deum ad cor reſpicere, dum ex neceſſitate prohibentur ad Sacerdotes pervenire: Sæpè eos quidem quærunt ſani & læti; ſed dum quærunt, antequam perveniant ad eos, moriuntur: Sed Dei miſericordia eſt ubique, qui & juſtis novit parcere, etſi non tam citò, ſicut ſi ſolverentur à Sacerdote. Et infrà. Laboret itaque pœnitens in Eccleſia eſſe, & ad Eccleſiæ unitatem tendere: niſi enim unitas Eccleſiæ ſuccurrat; niſi quod deeſt peccatori, ſua operatione compleat; de manibus inimici non eripietur anima mortui. *Et infra*: Ideòque nemo dignè pœnitere poteſt, quem non ſuſtineat unitas Eccleſiæ, ideòque non petat Sacerdotes per aliquam culpam ab unitate Eccleſiæ diviſos. Judas enim pœnitens ivit ad Phariſæos, reliquit Apoſtolos, nihil invenit auxilii, ſed augmentum deſperationis. Dixerunt enim: quid ad nos? tu videris: ſi peccaſti, tibi ſit, non ſibi ſuccurrimus, *& infra*: ivit ad diviſos, & diviſus periit.] Hactenus verba text.

Ex quibus nota primò, Doctrinam Sanct. Auguſtini de Confeſſione facienda potiùs Laico, quàm Sacerdoti præciſo, vendicate ſibi locum in articulo neceſſitatis, ut oſtendunt illa verba, [ſi deeſt Sacerdos.] Necnon illa,[ſæpè enim contingit, quòd pœnitens non poteſt confiteri coram Sacerdote, &c.] Et infra ibi, [dum ex neceſſitate prohibentur ad Sacerdotes pervenire.] Nec non ibi, [antequam ad eos perveniant, moriuntur.] Et declarat gloſſa ibi in verb. *ab unitate*, quæ exponens illa verba, [non petat Sacerdotes per aliquam culpam ab unitate Eccleſiæ diviſos,] dicit enim in neceſſitate, & allegato textu in capit. *Præter*, §. *Verum* 32. *diſtinction.*

Secundò nota, non eſſe licitum confiteri Sacerdoti per aliquam culpam ab unitate Eccleſiæ diviſo, ſcilicet per excommunicationem ob aliquam culpam, prout hæc verba exponunt Hugo, Archidiacon. & Bellamera in verbo per aliquam.

Tertiò, nota ſecundum doctrinam S. Auguſtini in neceſſitate licitum eſſe pœnitenti peccata ſua confiteri ſocio etiam laico, quia licèt confeſſio illa non ſit ſacramentalis, eò quòd laicus ex defectu clavium non poſſit abſolvere, tamen Deus confeſſionem illam miſericorditer ſuſcipit. At verò nullo caſu licitum eſſe confiteri Sacerdoti per excommunicationem ab unitate Eccleſiæ diviſo, id eſt ſeparato ſecundum Hugonem, & alios prædictos, quia de manibus inimici non eripietur anima mortui, ſcilicet in peccatis, ſecundum eos, exemplo Judæ, qui non ivit ad Apoſtolos, ſed ad Phariſæos diviſos, & diviſus periit. Unde per hanc litteram Turrecrem. ibi *num.2.* concludit Sacerdotes exiſtentes extra unitatem Eccleſiæ, ut puta hæreticos, Schiſmaticos, & excommunicatos in caſu neceſſitatis non poſſe officium Confeſſoris exercere abſolvendo, nec aliquem debere talibus confiteri, & allegat Raymund. *in ſumm.* dicentem, in articulo neceſſitatis non eſſe confitendum hæretico, vel ſchiſmatico, non invento Catholico, cui confiteatur. Et concordant Sanct. Thomas & alii plures in declaratione S. Congregationis Concilii allegati, & poſt Concilium Covarr. *in cap. Alma Mater, in rel. prioris partis*, *§.6. num.8. concluſ.8. de ſententia excommunicationis lib.6.* & Joan. à Medina *de pœnitent. tract.2. quæſt.28.*

Porrò ſi hæc quæſtio à Sede Apoſtolica ſit dirimenda in favorem pœnitentium, neceſſe erit procedere altero de duobus modis, videlicet; aut per viam declarationis, aut per viam novæ Conſtitutionis. Utrumque autem videtur inconveniens. Nam ſi procedatur primo modo, id eſt per viam declarationis, oportebit Sedem Apoſtolicam reprobare ſententiam Divi Thomæ, & communem Theologorum, & Canon. primæ Claſſis, qui apertè docuerunt, Sacerdotes præciſos, & excommunicatos non poſſe abſolvere etiam in articulo neceſſitatis. Rurſus oportebit improbare declarationem à Congregatione Concilii multò cum ſtudio, ac maturitate diſcuſſam, atque editam, validiſque rationibus fulcitam. Quod an ſit ex dignitate Apoſtolicæ Sedis, diſpiciet Sanctiſſimus Dominus Noſter pro ſumma ejus prudentia. Sin autem procedatur poſteriori modo, id eſt per viam novæ Conſtitutionis, edenda erit Bulla univerſalis, per quam Sanctitas Sua tribuat facultatem abſolvendi in articulo mortis Sacerdotibus excommunicatis, & denunciatis. Quod tamen in Eccleſia per tot ſæcula hucuſque factum non legimus; Quinimò quamvis Martinus V. in Concilio Conſtatienſ. ad evitanda ſcandala, & multa pericula, quæ conſcientiis timoratis contingere poſſent, Chriſti fidelibus miſericorditer indulſerit, ut poſſent communicare cum excommunicatis etiam in ſacrorum adminiſtratione, vel receptione, aut aliis quibuſcumque Divinis: tamen apertis verbis excepit nominatim excommunicatos, & denunciatos, ut in Conſtitutione quæ incipit *Ad evitanda*, de qua ſcripſi latiſſimè *in cap. Quod à præd. infra de Schiſmaticis.*

Quæ infrà tamen omnia humiliter ſubmitto infallibili judicio Sanctitatis Suæ.

DE SPONSALIBUS, ET MATRIMONIIS.

Innocentius III. Brixien̄. Epiſcopo.

C A P U T XXV.

TUæ fraternitati: & infrà. Poſtulaſti utrùm ex ſolis verbis, & ex quibus matrimonium contrahatur? Nos igitur inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quòd matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri & mulieris conſenſum: ſed neceſſaria ſunt quantum ad Eccleſiam, verba conſenſum exprimentia de præſenti. Nam ſurdi & muti poſſunt contrahere matrimonium, per conſenſum mutuum ſine verbis: & pueri ante annos legitimos, per verba ſola non contrahunt, cùm intelligantur minimè conſentire.

S V M M A R I V M.

1 *MAtrimonium an nutibus, vel ſignis contrahi poſſit, an verò in fari valentibus requirantur verba ex neceſſitate: & quæ ſit hujuſmodi neceſſitas, & num. ſeqq. uſque ad n. 36.*

2 *Matrimonium in valentibus loqui ſolo conſenſu non contrahitur, ſed ex Conſtitutione Eccleſiæ requiruntur verba, & num.3. & ſequentibus.*
Contrarium, num.22. & ſeqq.

4 *Verba in fari valentibus requiri ad eſſe matrimonii, quibus argumentis probetur, & num. ſeqq. uſque ad num.17.*

5 *Forma ſubſtantialis inducitur ubi lex utitur verbis neceſſitatem importantibus.*
Declaratur, n.18.19.& 22.

For-

6 *Forma dat eſſe rei, & impleri debet praciſè, & non per æquipollens.*
Declaratur, n.22. & 27.
7 *Muti & ſurdi poſſunt contrahere matrimonium ſine verbis, ſed non ſine ſignis, & n.28.*
8 *Baptiſmus non confertur fari valentibus, niſi ipſimet reſpondeant.*
Declaratur, n.32. & 33.
9 *Matrimonium ſpirituale non contrahitur ſine verbis.*
10 *Argumentum à matrimonio ſpirituali ad carnale validum eſt.*
Fallit, num.34.
11 *Matrimonium ſolo interiori conſenſu contrahi non poteſt, & n.23. & 35.*
12 *In matrimonio nomine filiorum à parentibus contracto ſufficit filiorum taciturnitas.*
13 *Sponſalia de futuro tranſeunt de iure communi in matrimonium per copulam ſubſequutam præſumptione iuris, & de iure, licèt verba omnino deficiant.*
14 *Nec in foro Eccleſiæ admittitur probatio defectus conſenſus.*
Sed quoad Deum non eſt matrimonium, & in iudicio animæ ſtandum eſt veritati, & confeſſioni peccatoris, ibid.
15 *Matrimonium uno ex coniugibus verba proferente, non requirit verba ex parte alterius, ſed ſufficiunt ſigna æquipollentia.*
16 *Subharratio poſt verba unius ex contrahentibus ad matrimonium apta efficit matrimonium.*
17 *Matrimonium faciliùs probatur, & certificatur Eccleſia de coniugali conſenſu, ſi verba proferantur, & n. ſeq. & n.31.*
18 *Neceſſarium quandoque exponitur, id eſt, utile, & expediens.*
19 *Sed ex proprietate vocabuli præceptum, & obligationem importat, & n.ſeq.*
20 *Matrimonium an requirat verba ex neceſſitate præcepti.*
21 *Matrimonium non requirit verba, ubi præceſſit tractatus de matrimonio contrahendo.*
22 *Matrimonium ſolo conſenſu legitimè contrahitur, ſed ad ſolemnitatem probationis in fari valentibus neceſſaria ſunt verba, vel alia ſigna æquipollentia.*
23 *Matrimonium poſſe ſignis contrahi ſine verbis, quibus fundamentis probetur, & num. ſeq. uſque ad num.36.*
24 *Eccleſia non iudicat de occultis, ſed ſequitur ea, quæ apparent, licet non ſint.*
25 *Factis non minus loquimur, & conſenſum exprimimus, quàm verbis.*
26 *Imo potentiora ſunt facta, quàm verba.*
27 *Solemnitas probatoria poteſt adimpleri per æquipollens.*
28 *Nutus ſunt maioris potentiæ in fari valentibus, quàm in mutis.*
29 *Conſuetudines pravæ, & corruptelæ debent ab Eccleſia radicitus extirpari.*
30 *Florentini Concilii diffinitio de cauſa efficiente matrimonii expenditur.*
31 *Matrimonium aptiùs, & decentiùs contrahitur verbis, quàm ſignis.*
33 *Adultus cùm baptizatur, niſi ipſemet reſpondeat præſumitur ſictè ad baptiſmum accedere.*
34 *Matrimonium ſpirituale, & carnale in pluribus differunt.*
36 *Legitimus conſenſus in matrimonio qualiter dicatur.*

1 TVæ *fraternitati*. Eſt celebre capitulum, & à pluribus repetitum: & cùm dicat matrimonium in veritate contrahi per legitimum viri, & mulieris conſenſum, ſed quantum ad Eccleſiam neceſſaria eſſe verba conſenſum exprimentia de præſenti: hinc emerſerunt variæ lecturæ, & opiniones Doctorum ſuper intellectu prædictorum verborum, *neceſſaria ſunt*, nempe de qua neceſſitate ſint intelligenda.

Prima lectura fuit Tancredi, Joannis, Goffredi, Ber- 2
nardi, & Innocentii hìc, & Barthol. Brixienſ. *in cap. Sit
Rector 43. diſtinct.* qui intellexerunt ea verba de neceſſitate
præciſa, & abſoluta, exiſtimantes hanc decretalem velle,
ut in valentibus loqui verba ſint neceſſaria adeſſe matri-
monii, adeò ut nutu, aut ſignis contrahi nullatenus
poſſit: idemque tenuerunt plurimi utriuſque juris Inter-
pretes & Theologi, quos noviſſimè cumulat Thomas
Sanchez *de matrimon. tom.1. lib.2. diſpus.31. num.2. verſ.
Hanc ſententiam*; & juxta hanc lecturam Decretalis hoc
intendit. Per ſolùm conſenſum in valentibus loqui non 3
contrahitur matrimonium, ſed ex conſtitutione Eccleſiæ
requiruntur verba, ſecus in loqui non valentibus.

Quorum opinioni ſuffragatur primo littera hujus Decre- 4
talis, ibi, *Neceſſaria ſunt verba*; nam quotieſcumque
lex utitur verbis neceſſitatem importantibus, inducit for- 5
mam ſubſtantialem, & annullativam actus in contrarium
geſti, ut ſcripſerunt Signorolus de Homod. *conſ.87. num.4.
& 5.* Albert. Brun. *in tract. de form. tit. Quando aliquid cenſ.
trad. pro for. fol.34. concluſ.4. poſt med. verſ. Et ſecundum*,
Pariſ. *conſ.19. num.19. lib.2.* illud enim neceſſariò requiri-
tur, ſine quo actus eſt nullus, ut hìc *in fin.* ſecundùm
Abbat. *in primo not. verſ. Sed contra hoc opponitur*: forma
autem dat eſſe rei, *l. Iulianus*, *§. Si quis*, *ff. Ad exhiben-* 6
dum; & impleri debet præciſè, & non per æquipollens,
leg.1. §. Opus novum, & ibi Scribentes, *ff. de nov. oper. nun-
ciation. & leg.1. §. Si quis ita*, *ff. de verbor. obligat. cap. Cum
dilecta, de reſcrips.* gloſſ. in Clement.1. *in verb. Tertio*, *de
vita & honeſtate Clericor.* & alii relati à Tiraquel. *de tract.
lignag. §. 2. gloſſ.2. num.11.* Quo fundamento complures
Theologi, ac Juriſperiti nuper opinati ſunt, profeſſionem
emiſſam ab Equite Corſino in Religione Hieroſolymitana
non ſuſcepto prius cingulo militari fuiſſe irritam, cùm in
ſtatuto Ordinis 2. *in tit. de recept. fratr.* dicatur: *Prima, che
pigli l'habito, e faccia profeſſione è neceſſario, che ſia ornato
del cingolo della militia*, ut ſcripſi latiſſimè *in cap. Quis Præ-
sbyterum, à num... uſque ad num.... præſertim num... infra de
pænit. & remiſſ.*

Deinde ſuffragatur huic primæ opinioni, quòd hæc De- 7
cretalis videtur conſtituere differentiam inter mutos, &
fari valentes: dum primò declarat generaliter in matrimo-
nio, verba eſſe neceſſaria quantum ad Eccleſiam, & po-
ſteà ſubnectit, mutos & ſurdos poſſe per mutuum conſen-
ſum contrahere ſine ulla verborum prolatione: & tamen
etiam in mutis ad matrimonii validitatem exiguntur ſigna
conſenſum exprimentia, ut *cap. Cum apud*, ibi, *Cùm quod
verbis non poteſt, ſignis valeat declarare, ſupra eod.* Unde
gloſſ.2. hìc exponens verba illius textus, ſine verbis, ait:
Sed non ſine ſignis, & ſequuntur Abbas *num.3.* Ergo in
fari valentibus verba ſunt neceſſaria præciſè, alioquin inter
eos, & mutos nulla eſſet differentia, cujus contrarium
innuitur hìc.

Tertiò favet eidem opinioni textus *in cap. Si inter vi-
rum infra eod.* in illis verbis, utroque dicente, quæ ſunt re-
petita *in cap. licèt de ſponſ. duor.* inducendo hæc jura, ut dixi
in d. cap. Si inter virum, in 1. notab.

Quartò, idem ſuadetur exemplo baptiſmi: nam qui fari 8
poteſt non baptizatur, niſi ipſemet reſpondeat, *cap. Cum pro
parvulis, de conſecrat. diſtinct.4.* Silveſt. *in verb. Baptiſmus 4.
n.12. in fine, verſ. Decimooctavo.*

Quintò, ad idem facit, quia matrimonium ſpirituale non 9
contrahitur ſine verbis, ut *cap. Eccleſia il primo, cap. Cum poſt
repetitam, cap. Cumana, & cap. In Geneſi, ſupra de elect. cap.
Sicut cum, & c. Cùm ab uno, eod. tit. lib.6.* & tenent *in cap. Quia
propter eod. tit.* Joan. Andr. *num.28. verſ. Decimum ſextum*,
Butr. *num.35. verſ. Decimum ſeptimum*, Imol. *num.8. eod.
verſ.* & Abb. *num.16. verſ. Decimum ſextum*. Ergo nec ma- 10
trimonium carnale, quia licèt arguere de matrimonio ſpi-
rituali ad carnale, *cap.2.3. & 4. ſupra de translat. Epiſcop. &
c. Sicut vir, 7. quæſt.1. cap. Quoniam, §. Porrò, ſupra, Vt lite
non conteſtat.*

Sextò & ultimò probatur hæc prima opinio ab abſurdo: 11
Eccleſia enim ſtatuit verba eſſe neceſſaria ad matrimonium
contrahendum, ne tantùm Sacramentum ſit in incerto;
aliàs multa pericula imminerent: quid enim ſi duo ſimul
ambulantes ſibi ad invicem complaceant, & onus in alium
conſentiat matrimonialiter, numquid judicabimus inter eos
matrimonium? utique abſurdum eſſet hoc ſentire, quo ar-
gumento utitur Innocent. hìc paulò poſt principium.

Re-

Digitized by Google

Recipit tamen hæc prima opinio declarationes ac limitationes infraſcriptas, in quibus conſentiunt etiam Authores aliarum opinionum.

12 Declaratur enim primò, ut non procedat in matrimonio præſumpto præſumptione juris tantùm, ut in matrimonio à parentibus contracto nomine filiorum, quia ſufficit filiorum taciturnitas; ut *cap. Honorantur 30. quæſt. 2. cap. Acceſſit, infra de deſponſ. impuber. l. Sed quipatris, ff. de ſponſal.* & hìc notat Innocen. *poſt med. verſ. Si autem parentes*, cum quo cæteri tranſeunt. Rationem reddit Div. Thomas *in 4. ſent. diſtinctione 27. quæſt. 1. artic. 2. ad 3.* Quia verba parentum reputantur puellæ; eſt enim ſufficiens ſignum, quod ſunt ejus, ex quo non contradicit: & hìc junge quod dicam infra *in 4. Lectura n. 21.*

13 Declaratur ſecundò, ut ſimiliter non procedat in matrimonio præſumpto præſumptione juris & de jure, quia approbatur ab Eccleſia, licèt verba omninò deficiant, veluti ſi poſt ſponſalia de futuro ſequatur copula: nam lex ex actu copulæ ſine verbis præſumit matrimonium, & ita eſſe diſponit *cap. Is qui fidem*, & ibi caſus *infr. eod.* & tradunt Hoſt. *hìc in princ. in verb. Matrimonium in veritate*, Jo. Andr. *nu. 6. verſ. Unde quamvis verborum forma omninò deficiat.* Anchar. *n. 3. verſ. Iterum oppono*, Præpoſ. *poſt princ. verſ. Tertio præmitto*, & nemo diſcrepat: licèt ſecus ſit poſt Conc. Trident. ut dixi in *d. c. Is qui fidem n. 4.*

14 Quinimò hoc caſu etiam ſi non ſolùm verba, ſed etiam conſenſus deficiat; qui jure naturæ exigitur, & ideò quoad Deum non ſit matrimonium: tamen Eccleſia ex quo facta eſt ſibi fides de præſumptione, cui ſtat, non admittit probationem in contrarium, *ut c. Conſultationi, & d. c. Is qui fidem, infra eodem*. Sed in foro pœnitentiali ſemper ſtamus veritati, non præſumptioni, ut *c. Tua nos infra eod.* Et in hoc judicio animæ credendum eſt peccatorem confiteri veritatem, & illius confeſſioni omninò ſtatur, *c. Omnis utriuſque infrà de pœnit. & remiſſ.* ita Hoſt. & Jo. Andr. *loc. prox. cit.* dixi *in d. c. Is qui fidem n. 6. & 7.*

15 Declaratur tertiò, ut locum non habeat, ſi alter ex conjugibus proferat verba ad matrimonium apta; tunc enim ex parte alterius verba non requiruntur, ſed ſufficiunt ſigna æquipollentia, ſic Jaſon *in l. Si ſtipuler §. Si in locando n. 1.*
16 *ff. de verb. obligat.* Unde ſi hoc caſu ſequatur annuli ſubarratio, abſque dubio erit matrimonium, ut hìc tenent gloſſa *in verb. Verba, & in cap. penult. in verb. Dicente*, & ibi etiam Butr. *num. 9. infra eod.* & idem Butr. *in c. fin. n. 8.* ubi etiam Abbas *num. 7.* & Alex. de Nævo *num. 12. de deſponſ. impuber.* & alibi paſſim Doctores.

17 Secunda lectura eſt eorum, qui intelligunt verba textus *neceſſaria ſunt verba*, de neceſſitate cauſativa, ſeu ſecundum quid, exponentes ver. *neceſſaria*, id eſt, utilia, & ad faciliorem probationem, quia ſcilicet faciliùs probabitur matrimonium, & certificabitur Eccleſia de conſenſu conjugali, ſi verba interceſſerint, Cardinal. *hìc num. 1. in fine verſ. Solu-*
18 *tio*. Non enim eſt novum in jure, ut verb. *hoc neceſſarium* exponatur, id eſt, utile, & expediens gloſſ. *in l. 1. in verb. Neceſſarium, ff. ſolut. matrim. & in l. 1. in verb. Neceſſe, ff. de offic. Præfect. Prætor. gloſſ. penult. in cap. Omnis 21. quæſt. 4. gloſſ. fin.* in Clem. 1. *de procur.* Et ſecundum hanc lecturam hoc dicit. Matrimonium contrahitur legitimo conſenſu, & verba in loqui valentibus ad certificandam Eccleſiam ſunt neceſſaria ad benè eſſe, quia ex eis faciliùs certificatur: poteſt tamen & ſignis certificari; & ideò mutus poteſt matrimonium contrahere.

19 Sed huic expoſitioni tamquam inferenti vim litteræ meritò non acquieſcunt Cardin. ubi ſupra, Molin. *de uſu nupt. lib. 1. cap. 3. num. 67. & 70. & ſeqq.* Baſil. Pont. *de matrim. lib. 2. cap. 3. num. 9. 10. & 11.* nam ex proprietate vocabuli, a qua in dubio non eſt recedendum, *leg. Non aliter, ff. de legat. 3.* hujuſmodi verba non conſilium, ſed præceptum, & obligationem ſignificant, ut notat gloſſa in Clementin. *Attendentes, in ver. Debeant, de ſtat. Monach.* & latiùs dicam infrà in ſequenti lectura. Hic tamen intellectus eſt in ſe verus, ut patebit infra *n. 22.* Licèt modus exponendi non conſonet litteræ.

20 Tertia lectura, quam hìc Doctores non intelligunt, eſt nonnullorum Theologorum, qui intelligunt verba textus noſtri de neceſſitate præcepti. Cui lecturæ valdè ſuffragatur littera: nam ex proprietate vocabuli hæc verba *neceſſarium eſt*, ſeu *neceſſe eſt*, præceptum & obligationem deſignant, ut *cap. Qu//quis præceptis 14. quæſt. 1.* ibi, *Quod imperatur neceſſe eſt fieri:* nec non ibi, Ubi præceptum, ibi, *neceſſitas eſt ſerviendi:* & notat gloſſa *in cap. Domino ſancto in verb. Neceſſe 30. diſt.* Item gloſ. in d. Clem. *Attendentes in ver. Debeant, de ſtat. Monach.* Abb. *in c. 1. n. 7. infrà de deſponſ. impub.* Felin. *in c. Nam concupiſcentiam num. 6. ſupra de conſtit.* Item ſuffragantur jura *in c. Si inter virum infra eod. & in c. Licèt, de ſponſ. duor.* ibi: *Ita quod unus alterum verbis conſuetis recipiat;* nec non ibi: *Utrobique dicente*; & ſecundum hanc lecturam textus ſic ſummari poteſt. Solo conſenſu legitimo matrimonium perficitur; ſed ex præcepto Eccleſiæ in fari valentibus requiruntur verba mutuum conſenſum exprimentia. Hujus ſententiæ ſunt Petr. de Ledeſma *de matrimon. q. 45. art. 2. concluſ. 2.* Manuel Sà *in Summa tomo 1. in 2. edit. cap. 216. num. 5.* & Henriquez *lib. 10. de matrim. cap. 2. num. 6.* Qui tamen hoc non firmat abſolutè, ſed temperat dicens, aliquo modo hoc videri de Eccleſiæ præcepto, licèt in Comment. *lit. M.* fatetur eſſe ſolùm veniale peccatum ſignis contrahere; in quo conſentit etiam Ledeſma *dict. art. 2. concluſ. 3.* quia res eſt levis, nec diſcrepat Thom. Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 2. diſputat. 31. num. 10.* nam etſi affirmet nullum de hoc eſſe Eccleſiæ præceptum, quia jura *in d. cap. Si inter, & cap. Licet*, ſimpliciter narrant factum; fatetur tamen culpam eſſe venialem non exprimere verbis, ſed ſolis ſignis conſenſum, niſi juſta cauſa excuſaret; quia à recta ratione alienum eſt in hoc graviſſimo contractu non exprimere conſenſum commodiori modo poſſibili: verba autem meliùs, & clariùs, quam ſigna conſenſum exprimunt.

Quarta eſt lectura Joan. Andr. *hìc nu. 7. verſ. Quod poſſet* 21
eſſe verum, qui mediam viam eligendo, diſſidentes opiniones conciliat ſub diſtinctione, quòd aut præceſſit tractatus matrimonii, & tunc verba non ſunt neceſſaria ad matrimonium contrahendum, quia Eccleſia ex tractatibus præcedentibus, & ſignis ſequentibus eſt certa de matrimonio: & hoc modo ſalvari poteſt ſecunda Lectura: Aut tractatus non præceſſit; & tunc quia periculoſum eſt ita ex abrupto judicare, partes ſolis ſignis ſine verbis voluiſſe matrimonium inire: ideò Eccleſia debet certificari per verba in loqui valentibus. Eandem diſtinctionem poſuit Jo. Andr. *in c. final. in ult. gloſſ. infrà de conjug. ſervor.* quam etiam ſequitur Henric. Boich. *num. 5.* Lap. *allegat. 57. num. 17. verſ. Venio ad 3.* & Boer. dicens communem *conſ. 35. num. 1.* & ſecundùm hanc lecturam textus hoc intendit. Non præcedentibus tractatibus matrimonii requiruntur verba in loqui valentibus, in mutis autem ſecus: ita Præpoſit. *hìc col. 2. verſ. 3. eſt lectura*: & hìc junge quæ dixi ſupra *num. 12. de matrimonio à parentibus contracto*.

Quinta, & ultima lectura eſt Hoſtienſis hìc, & ſequacium, 22
qui intellexerũt verba text. noſtri de neceſſitate probatoria, ita ut verba minimè requirãtur ad eſſe matrimonii, quod ſolo conſenſu perficitur, ſed ad ſolemnitatem probationis in fari valentibus; quæ tamẽ ſolemnitas poteſt ſuppleri per ſigna æquipollentia, qui intellectus coincidit in effectu cum ſecũda Lectura, & differt tantummodo in modo explicandi: nam ibi exponuntur verba *neceſſaria ſunt*, id eſt, utilia, hìc verò neceſſaria ſcilicet quoad probationem, quæ poteſt impleri per æquipollens: & ita utrobique Doctores fatentur matrimonium tam verbis, quàm ſignis contrahi poſſe; & hæc ſententia eſt magis communis, quam tenuerunt gloſſ. *in c. Si inter virum, in verb. Dicente infra eod.* & apertiùs gloſſa 2. hìc dicens in his, qui loqui poſſunt, matrimonium non contrahi niſi verbis, vel per aliquod ſignum, per quod ipſo facto videantur conſentire: licèt gloſſa additionalis in eodem ver. malè loquatur, dum ait: Duo ſunt neceſſaria ad iſtud Sacramentũ; verba, & ſigna, vel conſenſus: debuit enim dicere verba, vel ſigna, & conſenſus, quia alternativa cadit in verbis, & ſignis, cum alterutrum ſufficiat, ſed cõſenſus copulativè ſemper requiritur, ut hìc, *& in c. Sufficiat 27. qu. 2.* idẽ firmant hìc Hoſtienſ. *n. 3. in ver. De præſenti, verſ. Sed contrarium eſt verum*, Butr. *n. 8.* Cardin. *circa finem*, Anchar. *n. 3.* Abbas *n. 2. verſ. Sed Doctores*, dicens ita communiter ſentire Doctores moderniores, Alex. de Nævo *num. 15.* & idem Hoſtienſ. *in ſumm. tit. de matrim. §. Qualiter contrahatur num. 10. & 11.* Cardin. *in dict. cap. Si inter virum num. 4.* & ibi etiam Abbas *num. 6.* & idem Abbas *in cap. Ex parte num. 8. & 28. ſupra de reſtit. ſpoliat.* Alex. *in leg. Si finita, §. Meminiſſe in fin. ff. de nov. oper. nunc.* Ripa *in leg. Ex facto num. 1. ff. de vulg. & pupill.* Boer. *deciſ. 1. num. 18.* Aretin. dicens communem *conſ. 13.* & alii plures tam juriſperiti, quàm Theologi, quos refert, & ſequi-

ſequitur Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 2. diſput. 31. n. 5. in fin.* & poſt eum Baſil. Pont. *in eodem tract. de impediment. matrim. cap. 24. §. 1. in princip.* Itaque ſolo coonſenſu legitimo contrahitur matrimonium, ſed verba, vel alia ſigna æquipollentia requiruntur ad probationem, & ita communiter tenere Theologos *in 4. ſentent. diſtinct. 34.* teſtatur Sebaſtianus Medices *in Additionibus ad Abb. Antiq. hic in verb. Solo conſenſu:* & ſecundùm hunc intellectum Decretalis hoc dicit. Solo conſenſu legitimo contrahitur matrimonium, ſed verba requiruntur quoad probationem, ſubaudi vel alia ſigna æquipollentia, Abb. & Alex. de Nævo.

23 Pro hac opinione inducitur primò hæc Decretalis, licet in ea vim totam conſtituant Authores contrariæ ſententiæ. Primò enim dicit matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris conſenſum: dicit enim, in veritate, ſcilicet ſubſtantialiter, & quantum ad eſſe matrimonii, nec intelligit de ſolo conſenſu interno (hic namque non eſt ſufficiens ad matrimonium ineundum, & eſt concluſio certa inter Catholicos, ut probat Ubaldenſis *de Sacramentis cap. 132.* impugnans errorem Joannis Vviclef contrarium tenentis) ſed intellige de conſcuſu explicito verbis vel ſignis, quod clarè probatur ex verſ. *Nam ſurdi, &c.* ubi reddens rationem cur ſolus conſenſus ſufficiat ad matrimonium, ait: nam ſurdi & muti poſſunt contrahere ſioe verbis: & tamen nec ab ipſis contrahitur ſine ſignis: igitur ut illa ratio ſit adæquata, & ſufficiens, prima pars textus intelligi debet de conſenſu verbis, vel ſignis explicito.

Sed dices, ſi matrimonium ſignis perinde, ac verbis iniri poteſt. Ergo Pontifex non benè hic loquitur dum ait, quantum ad Eccleſiam neceſſaria ſunt verba conſenſum exprimentia; nam qualis eſt iſta verborum neceſſitas, ſi eſt in optione contrahentinm etiam quantum ad Eccleſiam, & ſolemnitatem probationis matrimonium contrahere verbis, vel ſignis? Sola enim ſigna ſufficiunt, cùm in alternativa diſpoſitione unum in effectu contineatur, *leg. Cùm illud, ff. Quan. dies legat. ced. leg. Si illud*, ubi Bald. *ff. de legat. 2.* dixi *in cap. Inter cæteras in 1. notab. ſuper de reſcript.* nec in verbis poteſt conſiderari ulla neceſſitas, cùm in hujuſmodi alternativa electio ſit contrahentium, *l. Plerumque in fin. ff. de iur. dot. & cap. In alternativis, de regul. iur. lib. 6.* At pro reſponſione obſervandum eſt Pontificem hic non fuiſſe conſultum, an matrimonium eſſet verbis contrahendum, ſed an ſolis verbis poſſit contrahi. Dubitabatur enim ab aliquibus ſolis verbis poſſe contrahi ad exemplum matrimonii ſpiritualis, ut refertur ab Antonio Auguſtino *in 3. Collect. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 5.* & huic conſultationi reſpondet, ſolo conſenſu matrimonium contrahi, ſed quantum ad Eccleſiam neceſſaria eſſe verba conſenſum exprimentia: quod perinde eſt, ac ſi dixiſſet, ſolis verbis matrimonium non contrahitur, ſed duo ſunt neceſſaria, ſcilicet conſenſus quoad ſubſtantiam contractus; & ideò dixit in veritate, hoc eſt, intrinſecè, & eſſentialiter: & verba conſenſum exprimentia
24 quoad ſolemnitatem probationis; & ideò ſubjunxit, quantum ad Eccleſiam, id eſt, forum contentioſum, in quo Eccleſia non judicat de occultis, *c. Chriſtiana 32. quæſt. 5.* ſed ſequitur ea, quæ apparent, licet non ſint: undè ejus judicium ſæpè fallit, & fallitur, *c. A nobis il ſecondo, infr. de ſent. excomm.* ſecundum Hoſtienſ. *hic num. 2. in fin. in verb. Ad Eccleſiam*,
25 Joan. Andr. *num. 2.* & Anchar. *in 2. notab.* nihil autem Pontifex dixit de ſignis, quia de illis non quærebatur; & ſi de ſignis conſultus fuiſſet, utique quod de verbis dixit, & de ſignis dixiſſet, quæ verbis æquipollent: nam factis non minus loquimur, & conſenſum exprimimus, quàm verbis, *leg. De quibus, verſ. Nam quid intereſt, ff. de legib. cap. Ex ore de his, quæ fiunt*
26 *a maior. part. cap.* ubi gloſ. *in verb. Renunciaſſe*, dat plurima concord. imò ad exprimendam voluntatem potentiora ſunt facta, quam verba, quia multò amplius eſt quid facere, quàm verbis renunciare, *leg. Si tamen, §. Es qui, ff. de adil. edict.* Dixit ergo, verba quantum ad Eccleſiam eſſe neceſſaria, ſcilicet ad clariorem probationem ut hic per Butr. *num. 8.* Cardinal. *prope finem*, Abbas *in fin.* Alexand. de Nævo *num. 15.*
27 & Præpoſ. *num. 6.* Unde non excluditur alius probandi modus, quia quod non eſt de ſolemnitate ſubſtantiali, ſed de ſolemnitate probatoria, poteſt impleri per æquipollens, & habet locum regula. Non refert quid ex æquipollentibus fiat, *c. Licet ex quodam de teſtibus, cap. Tua, de conſanguinit. & affinit.* & benè per Hoſtienſ. *in c. Si inter virum, in princ. verb. Expreſſa infra eodem*, & per Cardin. *hic num. 2.* dicens id, quod requiritur non ad actus ſubſtantiam, ſed ad ejus probationem, etſi dicatur ipſum eſſe neceſſarium, poſſe expediri per æquipollens; & ex hoc infert, ut ſi ſtatutum diſponat contractum eſſe celebrandum ſolo conſenſu, ſed verba requiri ad probationem, ſine verbis ſufficiat æquipollens, ut ſigna, *l. Nutu, ff. de legat. 3.* & ſubdit: ex quo eſt matrimonium per ſolùm conſenſum, eſſet una ſimplicitas dicere, quòd Eccleſia anguſtaſſet probationem ſolùm in verbis, cùm facultas probandi ſit laxanda, *c. Quoniam, ſupra ut lite non conteſt.*

Deinde hæc ſententia probatur *in cap. final.* ibi, *Nec facto, nec verbo conſenſerit, infra de coniug. ſervor. in cap. Ex litteris ſupra eodem, & in cap. Is qui fidem infra eodem, in cap. Continebatur, & cap. De illis il primo, §. 1. de deſponſat. impuber. & capite unico, §. final. eodem tit. lib. 6. in l. In ſponſalibus la prima, l. Sponſalia, l. Scilicet, & l. Sed quæ patris, ff. de ſponſalib. & in l. 2. ff. de ritu nupt.* in quibus juribus contrahentes facto ipſo ſine ullis verbis cenſentur conſentire; & eſt ſimile in profeſſione, ut *cap. Vidua, de Regular.*

Tertiò pro hac opinione Hoſt. inducit text. *in l. Nutu, ff.* 28
de legat. 3. ubi dicitur nutu poſſe fideicommiſſum relinqui, dum is relinquat, qui & loqui poteſt: atque ita nutus & ſigna ſunt potentiora, & majoris efficaciæ in his, qui loqui poſſunt, quam in mutis: cùm mutus non poſſit nutu fideicommiſſum relinquere, ut ibi probatur, & notat gloſſ. 1. & communiter Doctores: ſed mutus poteſt ſignis matrimoniom contrahere, *cap. Cum apud ſupr. ead.* ergo multò magis qui loqui poteſt. Demum confirmantur prædicta ex communi obſervantia, & conſuetudine, quæ eſt optima legum interpres, *c. Cùm dilectus, de conſuetud.* nam mulieres præ 29
verecundia & pudore plerumque annuunt potiùs, quàm loquantur, maximè præſentibus parentibus, *c. Honorantur 32. quæſt. 2.* & advertit gloſſ. 1. *in fin. in c. Si inter virum, infr. eod.* cum qua tranſeunt ibi Hoſtienſ. *in princ. in verb. Expreſſa*, Butr. *n. 9.* Cardinal. *num. 4.* Abbas *num. 6.* & alii communiter, & ita fieri in Germania teſtantur addent. ad Abbat. *hic ſub n. 3. in verb. Conſenſum, litt. A.* Quam quidem obſervantiam pia Mater Eccleſia tam diu non toleraſſet, ſi verba eſſent de eſſentia hujus Sacramenti, cùm potiùs ad ejus officium ſpectet pravas conſuetudines & corruptelas abolere, & radicitus extirpare, *c. Mala 8. diſtinct. c. Bonæ rei 12. qu. 2. cap. 1.* & ibi dixi *num. 58.* poſt Anchar. *in 1. notab.* Cardinal. & Decius *in 2. notab. ſupra de conſuetud.* Et tamen Concilium 30
Florentinum in decreto fidei Eugenii IV. ubi explicantur eſſentialia cujuſque Sacramenti, videtur potiùs ſenſiſſe verba non eſſe de eſſentia matrimonii, dum *in §. Septimum eſt Sacramentum*, definivit per hæc formalia verba: *Cauſa efficiens matrimonii regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus.* Videtur enim dixiſſe regulariter, tum propter mutos, qui verba nequeunt proferre, & tamen validè contrahunt; tum propter filios, quorum taciturnitas efficit matrimonium pro ipſis à parentibus contractum, ut dictum eſt *ſup. n. 12.* tum propter ſponſalia, quæ per ſolam copulam ſubſequentem ſine verborum miniſterio tranſeunt in matrimonium, ut conſtat ex dictis *ſup. num. 13.* Tum generaliter propter alios, qui malunt nutibus ac ſignis contrahere quàm verbis. Non meminit autem Concilium 31
de ſignis, ſed de verbis tantùm, quia decens & honeſtum eſt, & tanto Sacramento magnoperè conſentaneum, ut interior conſenſus non ſolis nutibus ac ſignis, quæ plerumque poſſunt eſſe æquivoca & incerta, ſed claris verbis exprimatur, niſi aliqua rationabilis cauſa excuſet, ut de virginibus proximè dictum eſt.

Non obſtant argumenta ſuperiùs adducta pro prima lectura; nam ad primum deductum ex verbis hujus Decretalis patet reſponſio ex dictis *ſupra num. 23. & ſeqq.* & ad ponderationem, quæ ſecundo loco fit de muto, reſpondetur in hoc cap. conſtitui differentiam inter mutos, & fari valentes. Imò enim exemplum muti ponitur potiùs ad probandum in Sacramento matrimonii verba non eſſe neceſſaria, cùm ſurdi, & muti ſine verbis contrahant.

Ad tertium, nempè *ad cap. Si inter virum inf. eodem, & c.* 32
Licet de ſponſ. duor. reſpondeo verba illa *utroque dicente*, in prædictis juribus fuiſſe appoſita per modum exempli, quod regulam non reſtringit, ut hic obſervat Præpoſ. *n. 6. ad fin.*

Ad quartum reſpondet Hoſt. *hic n. 4.* dicens aliud in ſacramento Baptiſmi, ubi verba, & forma verborum ſunt de ſubſtantia, *c. Detrahe 1. qu. 1. & cap. 1. ſupra de Baptiſm.* aliud in matrimonio, in quo verba, & forma verborum non ſunt de ſubſtantia, ut conſtat ex dictis. Sed adde Baptiſ- 33

Digitized by Google

mum non reſpondentis eſſe invalidum quoad præſumptionem tantùm; quia ex quo adultus eſt, & diſcretus; & reſpondere poteſt; & non reſpondet, Eccleſia præſumit, eum fictè, & non verò animo, & puro ad Baptiſmum accedere; ut notat gloſ. *ult.* Archid. Bellam. & Turrecr. *in d. cap. Cùm parvulis de conſecr. diſt.* 4.

34 Ad quintum ſimiliter reſpondetur, multas eſſe differentias inter matrimonium carnale, & ſpirituale, quarum ſex proſequuntur, hìc Hoſt. *num.* 5. *&* 6. Joan. And. *n.* 4. Card. *n.* 3. & reliqui poſt eos, plenè Everard. *in ſua Centuria in loco à matrimonio carnali ad ſpirituale*, quarum una eſt, quia carnale ſolo conſenſu contrahitur, ſpirituale verò numquam contrahitur ſine verbis, ut per eos.

35 Ad ſextum, & ultimum reſpondet hìc Hoſtien. *num.* 3. *in fin.* non obſtare exemplum ab Innocentio adductum, quia in caſu illo non poteſt fieri fides Eccleſiæ de conſenſu etiam tacito; quinimò etſi alter in alterum ſimul conſentiat, non poteſt tamen dici verè loquendo uterque ſimul conſentire, cùm alter ſenſum alterius non percipiat, ſed ignoret.

Nota ex text. matrimonium perfici per ſolùm legitimum viri, & mulieris conſenſum, & hanc dicit eſſe communem lecturam *hìc in princ.* & dic legitimum quoad ætatem, *cap. De illis il primo, infra de deſponſ. impuber.* & quoad liberi arbitrii motum, *cap. Gemma infra eod. & not. in cap. Cùm locum ſupra eod.* Hoſt. & Joan. Andr. *hìc num.* 2. *in ver. legitimum*. Item nota verba eſſe neceſſaria de ſolemnitate probationis, quæ tamen ſolemnitas poteſt impleri per alia ſigna æquipollentia. Item nota ſurdum, & mutum poſſe ſolis ſignis matrimonium contrahere. Item nota pueros eſſe inhabiles ad matrimonium, intellige, niſi malitia ſuppleat ætatem: de quo dic, ut ſcripſi *in d. cap. De illis, & Puberes, infra de deſponſ. impuber.*

DE SPONSALIBUS.

Honorius III. Epiſcopo Berguen.

CAPUT XXVIII.

CONſultationi tuæ breviter reſpondemus, quòd mulieres, quæ veniunt ad valvas Eccleſiæ benedicendæ cum ſponſis, & ibi reclamantes affirmant, ſe numquam in eorum matrimonium conſenſiſſe, audiri (ſponſis legitimè probantibus contrarium) non oportet; cùm legitimis & idoneis teſtibus non debeat illarum ſimplex aſſertio prævalere. Sanè illis, quæ benedictione accepta, mox à ſponſis aufugiunt ante carnis copulam ſubſecutam, aſſerentes ſe numquam in illos veraciter conſenſiſſe, ſed metu illato compulſas, verba protuliſſe conſenſus, licèt animo diſſentirent, non ſtatim eſt audientia deneganda; ſed de illato metu eſt cum diligentia inquirendum, & ſi talis metus inveniatur illatus, qui cadere potuit in conſtantem virum, erunt non immeritò audiendæ.

SUMMARIUM.

1 *MAtrimonio probato, non auditur negans ſimpliciter conſenſum, ſed aſſerens meticuloſum, & probare volens auditur.*
2 *Mulieri neganti ſe in matrimonium conſenſiſſe, non creditur, marito probante contrarium.*
3 *Matrimonium non valet, ſi probetur contractum per metum cadentem in conſtantem virum, vel mulierem, ibidem, & n.* 7. 11. *&* 14.
In matrimonio dicitur legitima probatio, quæ fit per idoneos teſtes.
4 *Maxime ubi agitur de matrimonio diſſolvendo.*
5 *Matrimonium difficilius ſolvitur, quàm contrahatur.*
6 *Teſtes inducendi contra matrimonium debent eſſe omni exceptione maiores.*
7 *Et hæc qualitas articulanda, & probanda eſt ab inducēte.*
8 *Organum vocis eſt fallax.*
9 *Mulieri dicenti ſe contraxiſſe per metum, incumbit onus probandi non ſolùm ipſum metum, ſed etiam illius qualitatem.*
10 *Metus cadens in conſtantem virum dicitur mortis periculum, vel corporis cruciatus.*
11 *Timor vanus non excuſat.*
12 *Metus quando dicatur cadere in conſtantem virum, relinquitur arbitrio iudicis.*
13 *Maſculinum concipit fœmininum, ut vitetur abſurdum.*
14 *Metus minor excuſat fœminam, quàm maſculum.*

1 C*Onſultationi*. Illegitimè propoſita, vel allegata violentia non excuſat, ſecus autem cùm legitimè allegatur: Hoc dicit ſecundùm Abbat. Antiquum, vel aliter ſecundùm Cardinal. Probato matrimonio non auditur negans ſimpliciter conſenſum, ſed aſſerens meticuloſum, & probare vo-
2 lens auditur. Communiter tamen ſic ſummatur: mulieri, quæ negat ſe in matrimonium conſenſiſſe, non creditur marito probante contrarium, ſed ſi probat ſe conſenſiſſe per metum, qui poteſt cadere in conſtantem virum, non tenet matrimonium, Joan. Andr. Butr. Anchar. Abb. Joan. de Anan. Præpoſ. & Alex. de Nævo duos caſus determinat, Secunda, ibi, *Sanè Ioan. Andr.*

Nota primò ibi, *legitimis & idoneis teſtibus*, ubi agitur de 3
probatione matrimonii, eam dici probationem legitimam, quæ fit per idoneos teſtes, ut *hìc, & in cap.* 1. *infr. de conſangu.*
& affinit. Anchar. *hìc in* 3. *notab.* & Præpoſ. *num.* 1. Quod for- 4
tius procedit ubi agitur de matrimonio diſſolvendo, quia 5
ſpiritualia difficiliùs deſtruuntur, quàm conſtruantur, *c. Inter corporalia, in princip. de translat. Epiſcop.* unde lex dicit ſolutionem matrimonii difficiliorem eſſe, quàm conjunctio-
nem, *l. Conſenſu, Cod. de repudiis*. Ad idem bonus text. *in l.* 6
Nullum divortium, ff. de divort. unde teſtes inducti contra matrimonium debent eſſe omni exceptione majores, *cap.* 1. *infra de conſanguinit. & affinit.* ubi gloſ. *in ver. Maiores*, Butr. *num.* 8. Abb. *num.* 5. *verſ. Item nota*, & Præpoſ. *num.* 9. Felin. *ſupra in rubr. num.* 17. Covarr. *lib.* 4. *Decretal. part.* 2. *cap.* 8. §. 12. *num.* 7.

Et quamvis multi oppoſitum ſentiant, tamen hæc eſt communis opinio, ut teſtatur Socin. Junior *conſ.* 29. *Circa præſentem conſultationem num.* 8. *& ſeq. lib.* 2. imò magis communis, ut per Gabr. *concl.* 8. *de teſtib. num.* 75. quam ſæpiùs etiam Rota ſequuta eſt, ut *deciſ.* 209. *n.* 1. *part.* 1. *diverſ.* Caputaque *deciſ.* 287. *num.* 1. *part.* 3.

Quod multò clariùs procedit, ubi liquidò conſtat de matrimonio non ſolùm contracto, ſed etiam conſummato, text. eſt *in cap. In litteris de teſtib.* ubi quia vir nobilis uxorem duxerat, & cum ea per ſeptennium cohabitaverat, in cauſa diſſolutionis matrimonii repelluntur teſtes non omnino integri, ad idem text. *in c. Inſuper, qui matrimonium accuſ. poſſ.*

Quinimò hæc qualitas, quòd teſtes ſint omni exceptione 7
majores, aut ſaltem probatæ vitæ, & opinionis, non ſufficit ut inſit teſtibus, ſed neceſſe eſt ut articuletur, & probetur ab inducente, Bart. *in l.* 1. §. *Si quis neget. num.* 12. *verſ. Et requiritur, ff. Quemadmod. teſtam. aperian.* quem communiter DD. ſequuntur, ut teſtatur Grat. *conſ.* 2. *num.* 35. *lib.* 2. Corn. *conſ.* 78. *col.* 4. *poſt med. verſ. Omitto quod teſtes, vol.* 3. & Cravett. *de antiq. temp. par.* 2. *Quæritur, à num.* 38. *uſque ad* 41.

Secundò, nota ibi, *Metu illato compulſas, verba protuliſſe* 8
conſenſus, organum vocis eſſe fallax: nam ſæpè quis ore pronuntiat, quod mente non gerit, ut 22. *quæſt.* 2. quaſi per totam, *& c. Humanæ aures, cum multis ſeqq. qu.* 5. Butr. *hìc n.* 4. & Alex. de Nævo *in* 2. *notab.* licet verba ſint inſtituta, ut quis dedu-

deducat cogitationes ſuas in notitiam alterius, *cap. Is autem*
22.q.2. de quo ſcripſi latius *in c. Falſidicus, inf. de nomine falſ.*
9 Tertiò nota ibi, *Si talis metus inveniatur illatus, qui cade-*
re poſſit in conſtantem virum : mulieri dicenti ſe contraxiſſe
matrimonium per metum, incumbere onus probandi non
ſolùm ipſum metum, ſed etiam illius qualitatem, videlicet
metum fuiſſe talem, qui cadere poſſit in conſtantem virum,
10 qualis eſt mortis periculum, aut corporis cruciatus, *l. Inter-*
poſitas, C. de tranſact. cap. Cùm dilecti, & cap. Perlatum, de his
quæ vi met. cauſ. cap. Lotharius, & cap. Si verum 31. *qu.* 2. *gloſ.*
11 *ultima hic*, & Card. *num.* 1. alias vanus timor non excuſat, *l.*
Metum autem la ſeconda, ff. Quod met. cauſ. l. Vani timoris,
ff. de reg. iur. & l. Si quis ab alio, ff. de re iudicat. quòd arbitrio
12 judicantis relinquitur, *leg. Metus autem, ff. ex quibus cauſ. ma-*
ior. gloſ. *in d. l. Interpoſitas, in verb. Cruciatus, C. de tranſa-*
ctionibus, gloſ. additionalis *hic in verb. In conſtantem*, Abb.
in cap. Cum virum num. 8. *de regular.* & alii apud Menoch. *de*
arbitr. iudic. caſ. 135. *num.* 3. Adverte tamen, quia etſi textus 13
noſter dicat, *in conſtantem virum*, nihilominus ſub audien-
dum eſt, vel mulierem, ſecundùm Abbatem *in* 3. *notab.* &
Præpoſ. *num.* 3. vel certè maſculinum hìc concipit fœmini-
num, ut abſurdum vitetur ſecundùm Præpoſit. Quamvis
enim ex proprietate vocabuli viri appellatione non veniat
mulier; tamen contrarium hìc ſuadet ſubjecta materia,
quæ de muliere loquitur ex notatis in Clement. 1. *in verb.*
Homines de electіon. in cap. Generali, eod. tit. lib. 6. & per Ar-
chid. *in cap. Si quis ſuadente* 17. *quæſt.* 4. & per Bart. *in l.* 1.
ff. de verb. ſignific. Quippe minor metus excuſat fœminam, 14
quàm maſculum, ut notat gloſ. 1. *in cap. Cùm locum ſupra*
eodem, quam dicit notabilem Alex. de Nævo *hic in* 5. *notab.*
& à Doctoribus approbatam, Præpoſ. *num.* 3. per text. *in c.*
Indignantur 32. *quæſt.* 6. idem notat Hoſt. *in Summa de ma-*
trim. §. *Qualiter impediatur, verſ. ſupradict.* Butr. *hic num.* 4.
Cardin. *n.* 1. & Abb. *in* 3. *notab.*

DE SPONSALIBUS.

Gregorius IX. Epiſcopo Cenomanen.

CAPUT XXX.

IS qui fidem dedit M. mulieri ſuper matrimonio contrahendo, carnali copula ſubſecuta; & ſi in facie Eccleſiæ ducat aliam & cognoſcat, ad primam redire tenetur: quia licèt præſumptum primum matrimonium videatur, contra præſumptionem tamen hujuſmodi non eſt probatio admittenda: Ex quo ſequitur, quòd nec verum, nec aliquod cenſetur matrimonium, quod de facto eſt poſtmodum ſubſecutum.

SVMMARIVM.

1 *SPonſalia de futuro de iure communi tranſeunt in matrimonium per carnalem copulam ſubſequntam, ſed non per niſum carnalis copulæ tantum.*
2 *Et præiudicant matrimonio poſteà contracto.*
3 *Præſumptio iuris, & de iure idem operatur in caſu præſumpto, quod veritas in caſu vero.*
4 *Et probationem in contrarium non admittit.*
5 *Præſumptio iuris, & de iure non habet locum in foro animæ, ſed ipſa veritas.*
6 *Sponſalia non tranſeunt in matrimonium quoad Deum, ſi copula non interceſſerit affectu coniugali, ſed fornicario.*
7 *Papa ſtatuere non poteſt, ne ſine conſenſu expreſſo, vel tacito ſit matrimonium.*
8 *Sponſalia poſt Concilium Tridentinum non tranſeunt in matrimonium per copulam ſubſequutam.*
Et poſſunt mutuò conſenſu partium diſſolvi, n. 10.
9 *Sponſalia de futuro contracta præſente Parocho, nullis tamen adhibitis teſtibus, non ſunt invalida ex Concilio Tridentino, ſed remanent in diſpoſitione iuris communis.*
11 *Sponſalia per verba de præſenti contracta non ſervata forma à Concilio præſcripta per copulam ſubſequutam in matrimonium non tranſeunt, ſi decretum de reform. matrimonii in Parochia fuerit publicatum.*
12 *Sponſus cogi debet ab Ordinario per cenſuras ad implendum iuramentum, & ſuper voto petenda eſt diſpenſatio ab eo, qui poteſt concedere.*
13 *Sponſalia de præſenti inter puberem, & impuberem coram Parocho, & teſtibus contracta poſt Concilium non tranſeunt in matrimonium per cohabitationem, & copulam.*
14 *Matrimonium nulliter contractum ex cauſa metus, ſervata in reliquis forma Concilii Tridentini, ſi impedimentum ſit occultum, convaleſcit ex mutuo conſenſu coniugum.*
15 *Sponſus, qui ſponſam ſtupravit, non poteſt puniri pœna ſtupri, ſed graviter arbitrio Epiſcopi.*

1 IS *qui fidem*. Sponſalia de futuro tranſeunt in matrimo-
nium per carnalem copulam ſubſequutam, ſed non per
niſum carnalis copulæ tantùm, hoc dicit cum *c. fin. infr. eod.*
ſecundùm Jo. Andr. Butr. Abb. Alexand. de Nævo, & reliquos
omnes. Primò ponit thema, ex quo tacitè elicitur quæſtio.
Secundò illam ſolvit, & rationem ſubjicit, ibi, *Ad primam*.
Nota ex hac decretali ſponſalia de futuro hoc jure inſpe- 2
cto per ſequentem copulam in matrimonium tranſire; adeò
ut præjudicent matrimonio poſtea contracto, ut hic eſt ca-
ſus ſecundùm Abb. Antiq. & alios communiter, concordat
cap. Veniens il ſecondo, ſupra eodem. Ratio eſt, quia Eccleſia
ex carnali conjunctione præſumit in ſponſis conſenſum
conjugalem ad excludendum peccatum, quod incurrerent
ex copula fornicaria, *ad l. Meritò, ff. pro ſoc.* ut per Covarr. *in*
epit. de ſponſal. par. 1. *c.* 4. §. 1. *n.* 1. & hæc eſt præſumptio juris,
& de jure, id eſt, ſtatuta a Canone, quam Hoſt. & Joan. And. 3
dicunt juſtam, indubitatam, & omninò certam jure ſcripto
ſine probatione approbatam, & neceſſariam appellat Spe-
cul. *in tit. de præſumpt.* §. 2. ſic diſtinguens illam à temeraria,
probabili, & violenta: unde idem operatur hæc præſum-
ptio in caſu præſumpto, quod veritas in caſu verò, ſecun-
dùm Butr. Abb. Alexand. de Nævo, & Præpoſ. *hic in* 1. *notab.*
& conſequenter non audiretur ſponſus, qui aſſereret ſe non 4
cognoviſſe ſponſam affectu uxorio, vel animo matrimo-
nium contrahendi, quia præſumptio juris, & de jure pro-
bationem in contrarium non admittit, ut hic notant gloſ.
ult. Hoſtienſ. *num.* 2. *in fin. in ver. Admittenda*, Jo. Andr. *n.* 8.
Butr. *in ſecundo, & tertio notab.* Abb. *n.* 2. Alex. de Nævo *n.* 3.
& 5. *& communiter omnes*. Hæc tamen præſumptio locum 5
habet in foro contentioſo, & judiciali dumtaxat, non au-
tem in foro animæ, in quo non cadit præſumptio, ſeu fictio;
ſed ipſa veritas: unde ſi verè ſponſus cognoviſſet ſponſam 6
non affectu uxorio, ſed fornicario, non eſſet matrimonium
in forò pœnitentiali, & quoad Deum, *cap. Tuam ſupra eod.*
nam ut inquit Jo. Andr. *hic num.* 4. poſt Hoſt. *ſub n.* 3. *verſ. Sic*
Papa. Si ſponſus nullo modo conſenſit in primam, ſed in
ſecundam, etſi Papa ſit ſupra jus, tamen conſenſus valere nõ 7
poteſt, nec contra conſcientiam hominem urgere. Et quam-
vis poſteà idem Hoſtienſ. *verſ. Finaliter tamẽ*, videatur con-
cludere obediendum eſſe Papæ in utroque foro; tamen fate-
tur Papam efficere non poſſe, ut ſine conſenſu expreſſo, vel
tacito ſit matrimonium: & hoc verius & communius.
Cæterùm cùm hodie ex decreto Concilii Tridentini *cap.* 8
1. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* præſcripta fuerit nova forma
matrimoniis contrahendis cum decreto irritante; utique
ſponſalia de futuro non tranſeunt ampliùs in matrimonium
per copulam ſubſequutam, ſed neceſſe eſt iterùm contrahere
per verba de præſenti coram Parocho, & teſtibus juxta for-
mam ibi ſtatutam: & ſic non eſt amplius locus diſpoſitioni
hujus c. quod & Navarrus advertit *in Man. c.* 25. *n.* 144. quẽ

Digitized by Google

refert & ſequitur Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 1. n. 99.* & ſæpius cenſuit S. Congregatio Cardinalium Concil. Trident. Interpretum.

9 Et in ſpecie Epiſcopus Giennen. petiit declarari. Primò an ſponſalia de futuro contracta præſente Parocho, nullis tamen adhibitis teſtibus, ſint invalida vigore decreti Conc. Trid. de quo *ſeſſ. 24. cap. 1. de reform. matrim.*

10 Secundò, an ſponſalia legitimè contracta carnali etiam copula ſubſequuta, poſſint mutuo conſenſu partium diſſolvi?

Ad primum S. Congregatio reſpondit, Concil. *c. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim. verſ. Qui aliter*, loqui de contrahentibus matrimonium, non autem ſponſalia de futuro: & ideò quod attinet ad hujuſmodi ſponſaliorum de futuro validitatem, ſervandum eſſe jus commune.

Ad ſecundum reſpondit, quomodocumque accipiatur illa dictio *legitime*, ſive prout à jure communi diſponitur, ſeu coram Parocho, & teſtibus, non poſſe dici ſubeſſe validum, & indiſſolubile matrimonium. Etſi enim ante Concilium hujuſmodi ſponſalia tranſiviſſent in matrimonium, *c. Is qui fidem de ſponſal.* tamen quia Concilium voluit nullum eſſe matrimonium non contractum coram Parocho, & intelligitur de matrimonio per verba de præſenti; ſi hic actus matrimonii coram Parocho per verba de præſenti non intervenit, non poteſt dici ſubeſſe validum matrimonium.

11 Rurſus propoſita fuit in Sac. Congregatione hæc facti ſpecies. D. Nicolaus pluries coram teſtibus Luciæ promiſit, imò per verba de præſenti aſſeruit ſe eam in uxorem accipere velle, ipſa itidem reſpondente ſe eum in virum accipere, poſteàque ſubſequuta eſt inter eos carnalis copula, poſt quam Nicolaus infirmitate correptus, Deo cum juramento vovit illam ſe ducturum in uxorem. Quæſitum fuit an matrimonium eſſet validum, & an poſſet compelli ad contrahendum, & ad implendum votum ac juramentum? S. Congregatio cenſuit, ſi caſus, de quo agitur, contigit poſt triginta dies à die primæ publicationis decreti Conc. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. 1.* factæ in Parochia dictor. Nicolai & Luciæ, & verbis illis de præſenti prolatis non interfuit proprius Parochus eorumdem: certum eſſe hujuſmodi contractum nullum eſſe ex eodem decreto Concilii *de reform. matrim. cap. 1. verſ. Qui aliter*, nec poſſe dici ſponſalia ſequuta copula tranſiviſſe in matrimonium *per c. Is qui fidem de ſponſal.* Quia Congregatio jam dudum declaravit *d. cap. Is qui fidem*; hodie non habere locum ſi non ſit ſervata

12 forma præſcripta *in d. cap. 1. de reform. matrim.* Quoad juramentum, & votum non eſſe Congregationis, quia adeundus eſt Ordinarius pro juramento, qui poſteà per cenſuras cogat ad obſervandum, caſu quo Lucia non conſentiat. Item pro voto petenda diſpenſatio ab eo, qui dare poteſt: aliàs non poteſt ſtare Nicolaus cum tuta conſcientia.

13 Ad hæc Epiſcopus Squillacen. poſtulavit declarari, an contractis ſponſalibus per verba de præſenti inter mulierem ætatis annorum decem, & virum majorem ſervata forma Trident. Concil. & longi temporis cohabitatione, atque carnali copula ſubſequuta, hujuſmodi contractus habeat vim legitimi matrimonii, non ſervata iterùm poſt pubertatem forma ſacri Concilii; Sac. Congregatio cenſuit non habere, niſi iterùm coram Parocho proprio contrahatur per verba de præſenti: juxta formam Concilii, ſi modò tempore advenientis pubertatis mulieris ante copulam publicatum fuerat in parochia contrahentium decretum Concilii *ſeſſ. 24. de reformat. matrim. cap. 1.* & lapſi erant triginta dies à prima publicatione. Idem reſponſum in cauſa Meliten. ubi dictum fuit, matrimonium inter impuberes contractum per verba de præſenti, forma Concilii non ſervata per copulam, & cohabitationem ſubſequutam, non tranſire in matrimonium tamquam valueris velut ſponſalia de futuro.

14 Secus tamen eſſet ſi matrimonium in facie Eccleſiæ contractum eſſet nullum ex cauſa metus, & impedimentum eſſet occultum, quia tunc mutuo conſenſu conjugum convaleſceret ex declaratione Pii V. Dubitavit namque Epiſcopus Hieracen. ſi matrimonium contractum, & conſummatum fuerit per metum ſervata in cæteris forma Tridentini Concilii, & poſteà conjugum mutuo conſenſu, & ſpontanea cohabitatione convaluerit, an hodie illud cenſeatur validum non aliter ſervata forma Tridentini Concilii. Bon. mem. Cardinal. Caraffa hæc adnotavit; ſi impedimentum ex metu præſuppoſito occultum ſit, non eſſe opus iterùm contrahere repetitis ſolemnitatibus aliàs ritè adhibitis in primo contractu. Si autem impedimentum eſſet manifeſtum, matrimonium de novo contrahendum eſſet ſervata forma Concil. Trid. juxta reſponſum Congregationis aliàs datum ad dubium Cardin. Portugall. ac ſecundùm declarationem Pii V. de qua teſtatur Navar. *in Summa cap. 22. n. 70. verſ. Advertendum quarto.*

15 Sed hìc incidit dubitatio, an ſponſus, qui ſponſam ſeduxit, ac ſtupravit, poſſit puniri ab Epiſcopo pœna contra ſtuprantem à ſacris Canonibus inflicta, prætextu quod hodie ex decreto Concilii ſponſalia poſt copulam ſubſequutam non tranſeunt in matrimonium, ut tranſibant ante Concilium. Breviter ad propoſitum dubium S. Congregatio reſpondit, non poſſe puniri pœna ſtupri, ſed graviter arbitrio Epiſcopi duntaxat ex decreto *cap. 1. ſeſſ. 24. de refor. matrim.* monendos tamen eſſe ut quamprimum factis ſponſalibus contrahant matrimonium propter periculum.

D E S P O N S A L I B U S.

Idem Gregorius IX.

C A P U T XXXI.

SI inter virum & mulierem legitimus conſenſus interveniat de præſenti, ita quòd unus alterum mutuo conſenſu, verbis conſuetis expreſſo, recipiat, utroque dicente: Ego te in meam accipio: &, Ego te accipio in meum: vel alia verba, conſenſum exprimentia de præſenti: ſive ſit juramentum interpoſitum, ſive non, non licet alteri ad alia vota tranſire: quod ſi fecerit, ſecundum matrimonium de facto contractum (etiam ſi ſit carnalis copula ſubſecuta) ſeparari debet, & primum in ſua firmitate manere. Verùm ſi inter ipſos acceſſit tantummodo promiſſio de futuro, utroque dicente alteri: Ego te recipiam in meam: &, Ego te in meum: ſive verba ſimilia: ſi alius mulierem illam per verba de præſenti deſponſaverit, etiam ſi inter ipſam & primum juramentum intervenerit (ſicut diximus) de futuro, hujuſmodi deſponſationis intuitu, ſecundum matrimonium non poterit ſeparari, ſed eis eſt de violatione fidei pœnitentia injungenda.

S V M M A R I V M.

1 *SPonſalia de præſenti non ſolvuntur per ſequens matrimonium etiam conſummatum, & n. 7.*

2 *Sponſalia de futuro etiam iurata ſolvuntur per ſubſequentia de præſenti.*

3 *Matrimonium an poſſit contrahi ſine verbis conſenſum exprimentibus.*

4 *Subarrhatio ſubſequuta poſt verba alterius ex contrahentibus ad matrimonium apta, arguit conſenſum matrimonialem.*

5 *Matrimonium contrahi poteſt non ſolùm per verba conſueta hic expreſſa, ſed etiam per alia conſimilia.*

6 *Nec requiritur ut ambo ſint concordes in forma verborũ.*

7 *Matrimonium ratum prævalet ſecundo, etiam carnali copula conſummato.*

8 *Spon-*

Digitized by Google

8 *Sponſalia de futuro contrahi poſſunt per quæcumque verba conſenſum exprimentia, non de præſenti, ſed de futuro.*

9 *Sponſalia de futuro propriè dicuntur ſponſalia; de præſenti autem impropriè, & reſpectu futuræ executionis matrimonii.*

10 *Uxor ante carnalem copulam, & traductionem ad domum viri, multis in locis appellatur ſponſa.*

1 S*I inter virum*. Sponſalia de præſenti non ſolvuntur per ſubſequens matrimonium etiam carnali copula conſummatum.

a Sed ſponſalia de futuro etiam jurata ſolvuntur per ſubſequentia de præſenti. Hoc dicit. Secundùm dictum ibi, *Verum ſi*.

3 Nota 1. ibi, *Verbis conſuetis expreſſo*, argumentum quod ad matrimonium in eo, qui poteſt loqui, neceſſaria ſunt verba conſenſum exprimentia, ut hìc innuitur, *& in cap. Licèt infrà de ſponſ. duor.* & videtur expreſſum *in c. Tua, ſupra eodem:* ubi dicitur matrimonium in veritate contrahi per legitimum viri & mulieris conſenſum; ſed neceſſaria eſſe quantum ad Eccleſiam verba conſenſum exprimentia de præſenti: & ſecundum hoc altero tantùm eo loquente non erit matrimonium quoad Eccleſiam, quia non loquens ſui conſenſum ſufficienter non exprimit, argum. hujus litteræ, ibi, *Utroque dicente*. Idque ad exemplum ſtipulationis; quæ non contrahitur, niſi utroque loquente, etiamſi annuat ſine verbis, *l. 1. in princ. §. Et ſi quis ita, ff. de verb. obligat.* & ita firmat gloſ. *in cap. Tua nos, in verb. Nec forma ſupra eodem*, dicens ad eſſe matrimonii duo eſſe neceſſaria, ſubſtantiam ſcilicet, & formam, ſicut ad eſſe hominis; pro ſubſtantia eſſe ibi conſenſum, pro forma verò verba conſenſum exprimentia: & ſi alterum deſit, non eſſe matrimonium. Idem tenet gloſ. juris civilis in leg. *Cum notiſſimi, in verb. Solam, Cod. de præſumpt. trigint. vel quadrag. annor.* & ibi Bald. *num. 7.* Bart. *in l. Nuptias num. 1. ff. de regul. iur.* Goffred. *in ſum. tit. de ſponſ. num. 22.* Innoc. *in cap. Tua poſt princ. in ver. Conſenſum ſupra eod.* dicens in valentibus loqui non ſufficere conſenſum ſine verbis.

Cæterùm hic intellectus ſecundùm Hoſtien. *hic in princ. in ver. expreſſo*, apertè reprobatur *in cap. Ex litteris, & cap. Is qui fid. ſupra eodem in cap. Continebatur, & cap. de illis il primo, §. 1. infr. de deſponſ. impuber. & in l. Sed quæ patris, ff. de ſponſal.* in quibus contrahentes facto ipſo ſine ullis verbis cenſentur conſentire.

Nec obſtat, quòd hìc dicitur: nam poſt litteram ibi, *Vel alia verba*, ſubaudiendum, vel præſumptiones violentas, ut in juribus allegatis, *& in cap. Illud de præſumpt.* vel ſigna, nutus, ſeu argumenta ſufficientia, ut plenè notatur *in d. cap. Tua ſupra eodem*, nam hujuſmodi ſigna æquipollent huic formæ; unde non refert quid ex æquipollentibus fiat, *cap. Licèt ex quadam de teſtib. cap. Tua de conſangu. & affinit.* dummodo conſenſus exprimatur etiam non loquendo: nam multæ mulieres præ verecundia plerumque annuunt potiùs, quàm loquantur, maximè præſentibus parentibus *cap. Honorantur 32. quæſt. 2.* & in hoc tandem reſidet hìc gloſ. 1. cum qua concordant Hoſtienſ. *loco citato*, Butr. *num. 9.* Card. *num. 4.* & Abb. *num. 6.* gloſ. *in cap. Sufficiat in ver. Initio 22. quæſt. 2.* Lapus *allegat. 56. per tot.* & tenent *in d. cap. Tua ſupra eod.* Hoſtien. *in ver. de præſenti*, Butr. *num. 8.* Cardin. *ad fin.* Anchar. *num. 3.* Abb. *eodem num.* & Alex. de Nævo *num. 15.* & alii tam Juriſperiti, quàm Theologi, quos noviſſimè cumulat Thom. Sanch. *in tract. de matr. tom. 1. lib. 2. diſput. 31. num. 5.* Quorum opinio videtur non obſcurè approbata à Concilio Florentino in Decreto fidei Eugenii IV. §. *Septimum Sacramentum:* ibi, *Conſenſus per verba regulariter expreſſus facit matrimonium:* dum enim dixit regulariter, ſatis clarè innuit, verba non ſemper adhiberi; ac proinde ad validitatem matrimonii non pertinere.

Quo fit ut ſi alter ex contrahentibus proferat verba apta 4
ad matrimonium, & deinde ſubſequatur ſubarrhatio per immiſſionem annuli, ex hujuſmodi actu ſatis arguitur conſenſus matrimonialis, ut hìc firmat gloſ. 1. *in fin.* Butr. *n. 9.* & plerique alii, Hoſtienſ. *in cap. Ex litteris il 1. num. 1.* dicens eſſe ibi de hoc textum apertum, *ſupra eodem*, & tradunt communiter omnes *in cap. Illud de præſumpt. & in cap. fin. de deſponſ. impuber.*

Secundò nota ibi, *Vel alia verba*. Sponſalia de præſenti 5
contrahi poſſe non tantùm per verba conſueta, quæ haben-
tur in littera, *& in cap. Licet infra de ſponſ. duor.* videlicet,
Ego te in meam accipio, & Ego te accipio in meum, ſed
etiam per alia verba conſimilia, veluti ſi vir dicat, pro-
mitto te pro conjuge tenere, vel in uxorem habiturum, ut
ſunt jura clara *in cap. Ex parte ſupra eod. & in cap. Si quis*
30. quæſt. 5. & hìc notat gloſ. *in ver. Alia*, Innoc. *in princ.*
& Abb. *num. 4. in ver. Vel alia verba*. Idem ſi dicat, Nolo
niſi te in meam uxorem. Hæc enim verba ſic debent intel-
ligi, id eſt, Volo te, & non aliam in uxorem: & hoc innuit
verbum, *Volo*, quod eſt præſentis temporis: ita Specul. *in*
tit. de ſponſal. §. 1. num. 5. ubi *num. 6.* ponit plura exempla
his ſimilia, de quibus plenè notatur per Joan. Andr. & Do-
ctores *in cap. Ex litteris il primo, ſupra eodem*. Nec requi- 6
ritur, ut ambo ſint concordes in forma verborum, ſed ſa-
tis eſt, ut quoquomodo exprimant ſubſtantiam conſenſus
de præſenti: ideòque ſi vir dicat, Accipio te in meam
uxorem, & mulier reſpondeat, Placet, vel conſentio, erit
matrimonium, quia non refert quid ex æquipollentibus
fiat, ſecundùm Hoſt. *hic in princ. in ver. Conſenſum*, Joan.
Andr. *num. 3. in ver. Verba*, Butr. *num. 5.* Abb. Sicul. *num. 7.*
& alios communiter. Unde ſimiliter ſi mulier dicat: Do
tibi corpus meum in legitimam conjugem, contrahitur
matrimonium, licèt vir non repetat: Do tibi corpus meum
in legitimum virum, ſecundùm Abb. Antiq. *hic in fin.* di-
centem ſic ſe vidiſſe bis judicari.

Tertiò nota ibi, *Etiamſi ſit carnalis copula ſubſequuta:* 7
Primum matrimonium ratum prævalere ſecundo etiam carnali copula conſummato, ut hìc eſt caſus, *& in d. cap. Licèt infra de ſponſ. duor.* & utrobique notant in ſummario textus Jo. Andr. Butr. Card. Abb. & omnes: rationem reddit Barboſ. *in rubr. ff. ſolut. matrim. part. 2. num. 85.* quia cùm ex primo matrimonio dominium corporis ad potentiam copulæ ſit translatum in uxorem, non poteſt conjux, qui jam non eſt dominus ſui corporis, illud in aliam uxorem transferre ad eamdem potentiam copulæ, argum. *cap. Quod autem ſupra de iurepatr.* & ſic non obſtat regula *l. Quoties, C. de rei vendicat.* ubi ille eſt potior in dominio, cui res prius traditur, licèt alius in titulo prævenerit, ut ibi per Baldum.

Ultimò nota ibi, *Sive verba Similia*. Sponſalia de futu- 8
ro non tantùm trahi poſſe per conſueta verba, quæ haben-
tur in textu, videlicet: *Ego te recipiam in meam, & Ego te*
in meum; ſed etiam per alia his ſimilia, ſeu æquipollentia,
ut hìc per Hoſt. *num. 1. in verb. ſimilia;* id eſt, per verba
exprimentia conſenſum non de præſenti, ſed de futuro; &
hæc ſecundùm Abb. *n. 2.* rectè & propriè dici poſſunt ſpon- 9
ſalia, quia quis ſpondet, ſeu promittit ſe futurum maritum,
vel uxorem; ſponſalia verò de præſenti impropriè ſponſalia
dicuntur reſpectu vinculi matrimonialis, ſed poſſunt appel-
lari ſponſalia reſpectu executionis matrimonii, quia uter-
que ſpondet futuram matrimonii executionem: & ita uxor 10
ante carnalem copulam, & traductionem ad domum viri,
multis in locis appellatur ſponſa, ut per eum ex hoc inſe-
rentem ad ſtatuta odioſa loquentia de uxore, ut hujuſmodi
ſponſam non comprehendant, ſequitur Alex. de Nævo *n. 8.*
ſed tu vide text. *in c. Qui deſponſatam 27. quæſt. 2.*

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

Hormiſda Euſebio Epiſcopo.

C A P U T I.

TUa fraternitas requiſivit de filio adulto, quem pater matrimonium vult contrahere, ſi ſine voluntate adulti filii facere poteſt. Ad quòd dicimus, ſi aliquo modo non conſentit filius, fieri non poſſe. Poteſt autem filium nondum adultum (voluntas cujus diſcerni non poteſt) pater, cui vult matrimonio tradere. Et poſtquam filius pervenerit ad perfectam ætatem, omnino debet hoc adimplere.

S V M M A R I V M.

1 *SPonſalia contrahit pater pro filio impubere, ſed non pro pubere, niſi conſentiat.*

2 *Sufficit tamen ut filius conſentiat expreſsè, vel tacitè, verbo, vel facto.*

3 *Matrimonium à patre contractum pro filio ante pubertatem conſentiente valet ut ſponſalia de futuro: ſecus ſi filius nullo modo conſentiat.*

4 *Matrimonium quandoque accipitur pro ſponſalibus de futuro.*

5 *Sponſalia poteſt pater contrahere pro filio infante.*

6 *Quod intelligitur de facto, & ex quadam honeſtate; nam verè ex illis quoad ipſum filium nulla oritur obligatio, nec publicæ honeſtatis iuſtitia.*

7 *Sponſalia pro infante à parentibus contracta poſt etatem legitimam tenetur filius adimplere ex debito honeſtatis, non neceſſitatis.*

Declaratur, n.14. & 15.

8 *Pater cogere non poteſt filium invitum nubere, ſed filiam poteſt, ſecundum leges, niſi dederit ei turpem ſponſum, vel moribus indignum.*

9 *Secus ſecundum Canones.*

10 *Diſpenſatio an filiæ invito patre ſit concedenda ſuper impedimento publicæ honeſtatis in primo gradu ex matrimonio rato non conſummato, & n.ſeqq.uſq. in fin.*

11 *Matrimonia invitis parentibus contracta, quamvis ſint valida, tamen improbantur ab Eccleſia, & n.ſeqq. uſque ad n.23.*

12 *Virginalis pudoris non eſt maritum eligere, ſed iudicium parentum expectare.*

13 *Filia nubens invitis parentibus mortaliter peccat.*

15 *Saltem ſi ex iuſta cauſa contradicant, & filia non habeat legitimam cauſam non obediendi.*

16 *Matrimonium à filiofamilias contractum ſine conſenſu parentum, de iure civili non valet.*

17 *Secus de iure Canonico.*

18 *Filia nubens ante annum vigeſimum quintum invitis parentibus, ſecundum leges poteſt ab eis exhæredari.*

19 *Et quid ſecundum Canones.*

20 *Matrimonia à filiis familias invitis parentibus contracta, an iure Eccleſiaſtico irrita fuerint primis Eccleſiæ temporibus, & n.ſeq.*

21 *Intellectus*, cap. Aliter, 30. quæſt.5.

22 *Decretum Gratiani à Gregorio XIII. approbatur, ut pars corporis iuris Canonici.*

23 *Matrimonium ratum, non conſummatum, non parit impedimentum affinitatis, ſed publicæ honeſtatis iuſtitia, fortius tamen, quàm ex ſponſalibus de futuro.*

24 *Impedimentum publicæ honeſtatis, quod oritur ex matrimonio etiam irrito ex aliis cauſis, quàm ex defectu conſenſus, & non conſummato, non fuit à Concilio Tridentino ſublatum, ſed durat in omnibus caſibus, & gradibus, in quibus ante oriebatur.*

1 TVa. Pater pro filio impubere ſponſalia contrahit: pro pubere verò non, niſi conſentiat, Hoſtienſ. dicit ſecundum Joan. Andr. cum quo concordant Butr. Card. Anchar. Abb. Alex. de Nævo, & Præpoſ. Habet tria dicta, ſecundum ibi, *Poteſt.* tertium ibi, *Et poſtquam.*

Nota primò ibi, *Si aliquo modo non conſentiat filius.* Patrem pro filio adulto nec matrimonium, nec ſponſalia 2
contrahere poſſe, niſi filius conſentiat Innoc. *hic num.1.* & pondera illa verba *Aliquo modo*, quæ innuunt ſatis eſſe, ut filius conſentiat expreſsè, vel tacitè, verbo, vel facto, ſecundum Hoſtienſ. *num.3.* & Joan. Andr. *num.1. in verb. Aliquo modo*, & eſt expreſſum *in cap. unic. infra eod. lib.6.* Et pro 3
adulto intelligas eum, qui eſt habilis ad conſentiendum ſive ſit pubes, ſive impubes, hac tamen differentia, quòd ſi filius expreſsè, vel tacitè conſentiat ante pubertatem, matrimonium ſic contractum valebit juris interpretatione, uti ſponſalia de futuro, *cap. final. infra*; ſin autem ſit pubes, valebit ut matrimonium, ut hic per Butr. *num.4. circa medium, verſ. Tu conclude:* ſed ſi filius nullo modo conſentiat, nec valebit ut matrimonium, nec ut ſponſalia, ut cùm hæc nullitas ſit ex defectu conſenſus, nec inde orietur publicæ honeſtatis juſtitia, ut eſt textus *in cap. Acceſſit infra eod.*

Secundò nota ibi, *Matrimonio tradere.* Matrimonii ver- 4
bum quandoque accipi pro ſponſalibus de futuro, per quæ ad matrimonium pervenitur, ut hìc per Jo. Andr. *num.3. in verb. matrimonio.*

Tertiò nota ibi, *Filium nondum adultum.* Pro filio in- 5
fante poſſe patrem ſponſalia contrahere: nam verba illa, *nondum adultum*, de minore ſeptennio ſunt intelligenda, ſecundùm Ant. de Butr. *in 2. notab.* & Abb. *num.3.* & probatur clarè ex verbis immediatè ſequentibus, *Voluntas cuius diſcerni non poteſt*, quæ non conveniunt, niſi infanti, ut §. *Pupillus inſtit. de inutil. ſtipulat. & l. Infanti, C. de iure deliberan-*
di. Cæterùm quod hìc dicitur, referri debet ad factum, & 6
honeſtatem quamdam, ſecundùm quam pro filio infante, ex quo ejus voluntas diſcerni non poteſt, pater ſponſalia contrahit ponendo ſpem in ratificatione filii, ſecundùm Abbatem *hic d. num.3.* & Præpoſ. *n.1. verſ. Vnde Panormitanus:* ſed rei veritate inſpecta, & quoad juris effectum ſponſalia hujuſmodi ſunt ipſo jure nulla ex defectu conſenſus. Ideòque quoad ipſum filium nullam inducunt obligationem, ut ſunt jura clara *in c. Vbi non eſt 30. quæſt.2. in cap. Litteras, & cap. ſeq. infra eodem. & in cap. unic. eodem tit. lib.6.* ubi expreſſum eſt, ſponſalia amborum infantium, vel alterius tantùm ad invicem contracta, vel quæ parentes pro eis contraxerunt, uti nulla ex defectu conſenſus, publicæ honeſtatis juſtitiam non inducere, nec validari ex ſupervenientia majoris ætatis, niſi per cohabitationem mutuam, vel aliàs verbo, vel facto fuerint ratificata; quo textu apertè reprobatur opinio Raymundi *in Summa de ſponſal. §. Pone quod*, Petr. de Sampſ. & Abb. Antiq. *hic n.2. verſ. Dicebat Magiſter meus*, qui per hanc Decretalem tenuerunt ex ſponſalibus contractis à patre, etiam filio non conſentiente, oriri juſtitiam, & nitebantur hoc etiam probare ex *cap. Acceſſit ad fin. infra eod.* quod tamen nihil facit, pro ut hæc notantur in gloſſ. *ult. in d. c. unic.* cum qua tranſeunt ibi Scribentes.

Ultimò nota ibi, *Omnino debet hoc adimpleri.* Sponſalia 7
pro infante à parentibus contracta, poſt ætatem legitimam debere filium omninò adimplere, ut in littera: ſed hoc intelligas ex debito non neceſſitatis, ſed honeſtatis, prout intelligit gloſ. *ult. hic*, quæ allegat ſimile *in c.1. ſupra de teſtibus*: exponitur enim verbum, *debet*, id eſt, decet, *l. Cum oportet*, & ibi gloſ.1. *in fin. Cod. de bon. quæ liber.* & cum gloſſ. concordant hic Abb. Antiq. *in fin.* Hoſtienſ. *num.11. in verb. Omnino debet*, Joan. Andr. *ad fin. in gloſ. ult. im.* Henric. Boich. Butr. Ancharan. & Præpoſ. *omnes n.4.* Cardin. *num.1.* Abb. Sicul. *n.7.* & Alex. de Nævo *num.13.* Ex quibus pater hanc eſſe unanimem Canoniſtarum ſententiam, quæ tamen videtur declaranda, ut dicam *infra num.15. & 16.*

In

8 In gloſſa prima : nota benè diſtinctionem gloſſæ inter filium, & filiam ; nam filium invitum pater cogere non poteſt, ut aliquam in uxorem ducat. *l. Filiofamilias, ff. de ſponſalib. l. Non cogitur, ff. de rit. nupt.* quia nuptiæ coactæ difficiles exitus conſueverunt habere, *c. Requiſivit, ſupra de ſponſalib. & §. 1. 31. quæſt. 2.* At de filia ſecus dicendum videtur ſecundùm leges : quia contradicere non poteſt, niſi indignum moribus, vel turpem ſponſum pater ei eligat, ut leg. *Sed quæ*
9 *patris, ff. de ſponſal.* ubi gloſſa 1. ponit eamdem diſtinctionem : verùm ſecundùm Canones nec filiam pater compellit invitam, ut *c. Cùm locum, ſupra de ſponſ. & c. Sufficiat 27. qu. 2.* Nec à ſanctione Canonum recedendum, quidquid leges civiles jubeant, ut notatur in gloſſa margin. Verumtamen etſi filia cogi non poſſit, tenetur tamen ſequi voluntatem parentum etiam ſecundùm Canones, ut plenè dicam in quæſtione ſequenti.

10 Ex facto quæſitum eſt, an filiæ ſit concedenda diſpenſatio invito patre ſuper impedimento juſtitiæ publicæ honeſtatis in primo gradu ex matrimonio rato non conſummato.

11 Videtur reſpondendum hanc diſpenſationem non eſſe concedendam ; nam Eccleſia ſemper improbavit matrimonia, quæ invitis parentibus contrahuntur : unde in Concilio Tridentino *c. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* tametſi dicatur dubitandum non eſſe, clandeſtina matrimonia libero contrahentium conſenſu facta, rata, & vera eſſe matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit ; & proinde jure damnandi ſint illi, & eos ſancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera, & rata eſſe negant; quippè falsò affirmant matrimonia à filiisfamilias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe : nihilominus ſancta Dei Eccleſia ex juſtiſſimis cauſis ſemper illa deteſtata eſt, atque prohibuit. Hoc enim decretum æquè improbat matrimonia clandeſtina, atque contracta invitis parentibus, ſi intelligamus verbum, *illa*, referri ad matrimonia utroque modo contracta, ad text. *in l. Pluribus, in princ. ff. de verbor. obligat.* Rot. *deciſ. 187. n. 7. ver. Et hoc denotat relativum illud part. 2. recent.*

Id quod apertius colligitur ex pluribus Summorum Pontificum, & SS. Patrum decretis : nam Euariſtus Papa *in cap. Aliter 30. quæſt. 5.* aliter legitimum non ſit conjugium, niſi ab his, qui ſuper ipſam fœminam dominationem habere videntur, & à quibus cuſtoditur, uxor petatur, & à parentibus, & propinquioribus ſponſetur. Hormiſda in hac Decretali quod eſt tranſumptum *ex cap. Tua quæſt. 2. 31.* ſtatuit, ut ſponſalia à patre contracta filius poſtquam pervenerit ad perfectam ætatem, teneatur omnino adimple-
12 re, Ambroſ. *in cap. Honorantur 32. quæſt. 2. Non eſt virginalis pudoris maritum eligere, ſed judicium parentum expectare :* & infra : *Si qua amiſſo cito marito adoleſcentula laqueum infirmitatis ſuæ timeat incidere, ſi vult, nubat tantum in Domino, ut electionem mariti parentibus deferat, ne appetentiæ procacioris exiſtimetur author, ſi ipſa de nuptiis ſuis electionem ſibi vendicet, & in cap. ſequent.* de muliere in domo patris, & in ætate puellari exiſtente, quæ ad ſponſalia juramento ſe obſtrinxerat, ſic reſpondit : *ſin autem ubi audierit, contradixerit pater, & vota, & juramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eo quòd contradixerit pater,* Auguſtinus *in cap. Merito, ead. cauſ. & quæſt.* Videtur etiam Apoſtolus de patre loqui, cùm dicit, *Servet virginem ſuam, &c.* & plura ſacræ Scripturæ teſtimonia ad hoc affert Card. Bellarm. *lib. 1. de Sacram. Matrim. cap. 1. propoſ. 3.*

13 Ideòque filiam invitis parentibus nubentem mortaliter peccare, cùm in re gravi illis injuriam inferat, & contraveniat præcepto divino de parentum veneratione, tradit Sot. *in 4. diſtinct. 28. quæſt. 1. art. 1. in fin.* Cardin. *in Summ. quæſt. 171. punct. 1. not. 3.* Navarr. *in Manual cap. 14. num. 15.*
14 ubi dat novum, & ſingularem intellectum ad hanc Decretalem, quatenus habet filium non teneri ducere uxorem illam de qua aſſumenda paciſcitur pater, videlicèt, ut non ſolùm debeat de honeſtate, ſed etiam de neceſſitate quoad effectum non peccandi, licèt non quoad effectum, ut ad id cogi poſſit, Medina *in ſumm. lib. 3. cap. 14. §. 14. fol. 109. col. 1.* Henriq. *lib. 11. de matrimon. cap. 6. num. 6.* Cardin. Bellarm. *lib. 1. de Sacram. Matrim. cap. 19. propoſ. 3. & in fin.* & Petr. de Ledeſm. *de matrim. quæſt. 47. art. 6. dub. 2.* ubi ait hanc eſſe ſententiam Theologorum, & Juriſperitorum.

15 Quòd abſque dubio procedit ſaltem cùm pater movetur familiæ inæqualitate, ut hoc caſu, vel alia juſta de cauſa, nec filius habeat legitimam cauſam non obediendi, ut poſt Gaſpar. de Cald. & Cardin. hìc notant Alex. de Nævo *num. 6.* & Præpoſ. *num. 5.* S. Bonavent. *in 4. ſentent. diſtinct. 29. quæſt. 3.* Navarr. *in Manual. d. cap. 14. num. 15.* Et multò magis ſi pater moveatur ad ſedandas periculoſas inimicitias aut ad vitanda ſcandala, vel odia, quæ inde probabiliter exorirentur, Navar. ibidem, & alii apud Sanch. *de matrim. lib. 4. diſp. 23. n. 11.*

Nec eſt omittendum, de jure civili irrita eſſe hujuſmodi 16
matrimonia, ut *l. Nuptiæ, la ſeconda, ff. de ritu nupt.* Nuptiæ conſiſtere non poſſunt, niſi conſentiant contrahentes, id eſt, qui coeunt, & quorum in poteſtate ſunt. Et quamvis jus civile hac in parte correctum ſit à jure Cano- 17
nico, ut in Concilio Tolet. III. *cap. 10. relato in cap. Hoc ſanctum,* ubi gloſ. *in verb. Parentum 32. quæſt. 2. cap. ſufficit 27. quæſt. 2.* quod eſt Nicolai I. *cap. Tua ſupra de ſponſ. & c. Cùm cauſa infra de raptor.* Inde tamen patet quàm ſint adverſa communi bono, & Reipublicæ tranquillitati connubia inita renuentibus parentibus. Unde has nuptias juſtas non haberi dicit Julianus *in leg. Nuptiæ, C. de nupt. & inſtit. eodem tit. in princip.* Statuitur, ut ſi filiifamilias ſint, conſenſum habeant parentum ; nam hoc fieri debere & civilis, & naturalis ratio ſuadet, in tantùm ut juſſus parentis præcedere debeat.

Et prætereà leges civiles quæ ſanxerunt filiam nuben- 18
tem ante annum ætatis vigeſimum quintum invitis parentibus poſſe ab eis exhæredari, ut in Authent. *Ut cum de appellat. cognoſc. §. Si alicui col. 8.* non ſunt correctæ à ſacris Canonibus ſecundùm opin. Calder. *in cap. 1. de Clandeſt. deſponſ.* & poſt Abbatem antiquum, & Joannem de S. Georg: 19
tradit Felin. *in cap. Eccleſia ſanctæ Mariæ num. 59. de Conſt.* Bald. *in cap. Tenor in fin. de ſentent. & re judic. & in l. Omnem ad fin. Cod. ad Senatus Conſult. Tert.* & ex Theologis Sot. *in 4. diſt. 29. quæſt. 1. art. 4. ad 4.* & Molin. *lib. 1. de juſt. & jur. tract. 2. diſput. 176. fol. 1043.* Et quamvis hæc ſententia non tranſeat abſque difficultate, nec deſint contradictores : tamen quoad rem noſtram pertinet, ſatis eſt ut inde etiam colligatur quàm deceat filios abſtinere à nuptiis, quibus parentes reluctantur, cùm hæc referatur inter ingratitudinis cauſas, ut hìc notat Goffredus relatus à Joan. Andr. *n. 8.* dicens filium non poſſe patri contradicere ſine vitio ingratitudinis, licet matrimonium teneat.

Quinimò non deſunt qui exiſtimaverint matrimonia 20
filiorumfamilias ſine parentum conſenſu etiam jure Eccleſiaſtico fuiſſe irrita primis Eccleſiæ temporibus. Quòd ex recentioribus mordicus tuetur Baſil. Pontius *de matr. lib. 2. cap. 1. §. 1.* & videtur conſtare ex decreto Concilii Aurelianenſis IV. *cap. 24.* his verbis : [Decernimus, ut parentibus, aut propriis dominis, prout ratio poſcit, perſonarum accepta fide excuſati ſub ſeparationis promiſſione tradantur, poſtmodum tamen à parentibus atque dominis libertate conceſſa, ſi voluerint, ex propria voluntate conjungantur.]

Idque apud Græcos apertiùs colligitur ex Epiſtola S. Baſilii ad Amphilochium *cap. 3.* ubi habetur : *Quæ ſine his, qui poteſtatem habent, fiunt matrimonia, ſunt fornicationes.* Neque ergo vivente patre, nec domino ii, qui conveniunt, ſunt ab excuſatione liberi, donec conjugio domini annuerint ; tunc enim accipit firmitatem conjugium. Et Theodor. Balſamon. *in Commentario eius Epiſtolæ ad cap. 38.* [Puellas, inquit hic ſanctus pater, eas, quæ ſunt in poteſtate parentum, appellat.] Dicit ergo. [Si alicujus puellæ tradant ſeipſas ſuis amatoribus præter ſuorum parentum ſententiam, & ab iis vitium illis allatum ſit, etiamſi matrimonio ſibi conjunctæ videantur, matrimonium ejus, quæ eſt in parentis poteſtate, non poſſe conſiſtere ſine paterna voluntate. Sin autem parentes ipſarum eis reconciliati fuerint, & eas cum amatoribus cohabitare voluerint, ei rei illa ratione videtur remedium afferri ; quod enim ab initio malè factum eſt, parentum poſteà conſenſus reparare videtur, ut fornicatio in matrimonium deducatur.] Hæc ille.

Porrò hæc ſententia quatenus habet matrimonia invitis 21
parentibus inita aliquando fuiſſe irrita in Eccleſia, juſtè defendi non poteſt ; habet enim pro fundamento ſolùm decretum Euariſti *in d. cap. Aliter 30. quæſt. 5.* Quòd tamen mutilatè refertur à Baſilio Pontio ubi ſupra : nam in eo decreto ad hoc ut legitimum ſit conjugium, non ſolùm exigitur ut fœmina deſponſetur à parentibus, ſed etiam à propin-

Proſp. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.

quioribus: Item exigitur ut legibus dotetur: Item ut ſacerdotaliter benedicatur: Item ut à Paranymphis aſſociata legibus detur, & ſolemniter accipiatur: ac demum ut biduo, vel triduo orationibus vacent, & caſtitatem cuſtodiant. Et mox immediatè ſubnectitur: *Ita peracta ſcitote legitima eſſe connubia, aliter vero præſumpta non conjugia, ſed adulteria, vel contubernia, vel ſtupra, aut fornicationes potius, quam legitima conjugia eſſe non dubitate, etiamſi voluntas propria ſuffragaverit, & vota ſuccurrerint legitima*. Hæc ibi. At manifeſtum eſt cætera omnia, quæ in dicto decreto exprimuntur, non pertinere ad eſſentiam matrimonii (nemo enim dixerit matrimonium eſſe nullum, propterea quod conjux non fuerit dotata, aut benedicta à Sacerdote, aut à paranymphis aſſociata, vel triduo orationibus non vacaverit.) Ergo neceſſariò ſequitur, ut idem ſit dicendum ſi à parentibus non fuerit deſponſata; cùm clauſula ſubſequens, *Ita peracta ſcitote legitima eſſe connubia*, ad omnia præcedentia æqualiter referatur. Senſus igitur illius decreti non eſt, ut conjugia abſque ſolemnitatibus ibi præſcriptis inita ſint nulla, ſed tantùm ut tamquam clandeſtina reputentur illegitima, ac veluti fornicationes, & adulteria in foro externo, quamdiu contrarium probatum non fuerit, habeantur. Et in hunc ſenſum decretum Evariſti accipitur à Gratiano *in §. Sed obiicitur*, qui habetur poſt *cap. Nec illud*, *& in §. His ita reſpondetur*, *poſt cap. Si quis divinis* 30. *quæſt*. 5. Et ita etiam decretum illud interpretatur Card. Bellarm. *lib*. 1. *de matrim. cap*. 20. & communiter Scholaſtici. In quem ſenſum accipi etiam debet locus Baſilii ſuperiùs citatus.

21 Accedit, quòd in Codice Gratiani, quo nunc utimur, loco illius dictionis, *etiamſi*, relatæ à Baſil. Pont. legitur, *niſi*. Nec dici poteſt ea dictio per errorem irrepſiſſe, quia *in d. §. Sed obiicitur*, ex profeſſo explicatur his verbis. Evariſtus cùm dixiſſet, *Aliter præſumpta non ſunt conjugia, ſed adulteria*, addit, *niſi voluntas propria ſuffragaverit, & vota ſuccurrerint legitima*. Et ſecundum hanc lecturam omnia ſunt plana, quia textus probat contrarium ejus, ad quod allega-
22 tur à Baſil. Pont. Nec hodie aliter legendum videtur, quia Gregorius XIII. decretum Gratiani Sanctitatis Suæ juſſu emendatum, quod unà cum Decretalibus Gregorii IX. Sexto, Clementinis, & Extravagantibus, Corpus juris Canonici appellat, imprimi ac divulgari præcipit, ſtatuitque ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ut non liceat hujuſmodi libris dicti juris Canonici de mandato ſuo recognitis, correctis, & expurgatis, quidquam addere, detrahere, vel immutare, aut invertere, nullaque interpretamenta adjungere, ſed prout opus hujuſmodi Romæ impreſſum fuit, ſemper, & perpetuò integrum & incorruptum conſervetur: ut in Bulla incip. *Cum pro munere*, *edita* 1. *die Julii* 1580. quæ habetur in princ. ipſius Decreti.

Decretum verò Concilii Aurelianenſis intelligi debet quoad thorum & cohabitationem, non autem quoad fœdus, & validitatem conjugii, ut indicant illa verba, *Sub ſeparationis promiſſione*: nec non illa, *A parentibus libertate conceſſa conjungantur*.

Quamobrem tenendum eſt omninò, matrimonia contracta invitis parentibus nullo unquam tempore fuiſſe irrita in Eccleſia; id quod non obſcurè innuit decretum Concilii Tridentini *cap*. 1. *ſeſſ*. 24. *de reform. Matrim*. quod abſque ulla diſtinctione temporum anathemate damnat eos, qui falsò affirmant matrimonia à filiisfamilias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe; & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe.

Verùm etſi hæc ita ſe habeant, quoad nullitatem matrimonii, tamen quod ſpectat ad rem præſentem, conſtat ea conjugia adeò eſſe ſacris Canonibus inviſa & exoſa, ut appellentur adulteria, fornicationes, & ſtupra. Unde cùm tam Eccleſia, quàm civilis politia tantoperè ab illis abhorreant, non videtur annuendum, ut filia inire poſſit matrimonium, cui pater expreſsè, & ex legitima cauſa contradicit.
Præſertim quia nulla ſufficiens cauſa adducitur, quæ juſti- 23
ficet diſpenſationem: oportet enim reminiſci ex matrimonio rato non conſummato, licèt non oriatur impedimentum affinitatis, ſed publicæ honeſtatis juſtitiæ: ut olim conſultis gravioribus Theologis, & Canoniſtis cenſuit S. Congregatio Concilii; hoc tamen impedimentum eſſe fortiùs, quam illud, quod oritur ex ſponſalibus de futuro, S. Thom. *in* 4. *diſt*. 41. *qu. unic. art*. 3. & ibi Soto *art*. 2. & Abb. *in c. Sponſam, in princ. de ſponſ*. Ideòque graviorem cauſam requiri 24
pro concedenda diſpenſatione. Unde quamvis decretum Concilii *cap*. 3. *ſeſſ*. 24. *de reform. matrim*. impedimentum publicæ honeſtatis, quod oritur ex ſponſalibus nullis omninò ſuſtnlerit, & ex validis reſtrinxerit ad primum gradum; tamen impedimentum publicæ honeſtatis, quod oritur ex matrimonio contracto per verba de præſenti, & non conſummato, non fuit à Concilio ſublatum, & durat in omnibus caſibus, & gradibus, in quibus antea oriebatur, ut ex ſententia S. Congregationis declaravit Pius V. in Extravag. *ad Romanum*, idque procedit etiam ſi matrimonium ſit irritum ex quacumque cauſa, præterquam ex defectu conſenſus, ut S. Congregatio declaravit.

Nec refert, quòd hoc caſu adducatur pro cauſa diffamatio converſationis mulieris apud virum, cui vult nubere: quia hæc cauſa ſi vera eſſet, adduceretur potiſſimùm à patre, & fratribus ipſius mulieris, ex nobiliſſima familia oriundis, quorum exiſtimatio præcipuè læderetur ex ſiniſtra hujuſmodi ſuſpicione. Unde cùm eam nec pater, nec fratres adducant, ſed alii, ad quos non pertinet: ſatis hinc liquet hanc cauſam commentitiè proponi ad extorquendam diſpenſationem.

Niſi fortè dixerimus, hoc caſu Sanctiſſimum non diſpenſare: ut filia nubere poſſit contra voluntatem patris; ſed tantùm diſpenſare ſuper impedimẽto publicæ honeſtatis ex matrimonio rato: poſt impetratam verò diſpenſationem, ut matrimonium qua debet honeſtate & reverentia parentibus debita contrahatur, nullumque obſtet Canonicum impedimentum, ad curam & ſolicitudinem Epiſcopi pertinere: licèt fateat hinc aperiri viam filiæ nubendi patre contradicente.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

Nicolaus Papa.

C A P U T II.

UBi non eſt conſenſus: & infrà. Diſtrictiùs inhibemus, ne aliqui, quorum uterque, vel alter ad ætatem legibus, vel canonibus determinatam non pervenerit, conjungantur. Niſi fortè aliqua urgentiſſima neceſſitate interveniente: utpotè pro bono pacis talis conjunctio toleretur.

S V M M A R I V M.

1 *IMpuberes ambo, vel alter, niſi pro bono pacis, conjungi non debent.*
2 *Intellectus hujus cap. & nn. ſeqq. uſque ad n.* 12.
Sponſalia an licitè contrahi poſſint ante ſeptennium, ibid.
3 *Lex Eccleſiaſtica prohibens obligat tranſgreſſores ad culpam mortalem, & n.* 8.
4 *Sponſalia amborum infantium, vel alterius publicæ honeſtatis juſtitiam non inducunt.*
5 *Sponſalia contrahi poſſunt ante ſeptennium, ſi uſus rationis præveniat ætatem.*
6 *Sponſalia poſt ſeptennium ante pubertatem contrahentes peccant mortaliter, & n.* 8.
Contrarium, n. 9.
7 *Sponſalia contracta ab impuberibus poſt ſeptennium indu-*

inducunt publica honeſtatis inſtitiam.

8 *Sponſalia non ſunt coniunctio, ſed promiſſio coniunctionis futura.*

10 *Matrimonium contrahentes ante pubertatem, non poſſunt abſque peccato carnaliter commiſceri.*

11 *Matrimonium contrahi non poteſt abſque culpa lethali ante expletum annum duodecimum in fœmina, & decimumquartum in maſculo, niſi ex urgenti cauſa, & de licentia Epiſcopi.*

12 *Pacis bonum eſt urgens neceſſitas diſpenſandi.*

1 VBi non eſt. Impuberes ambo, vel alter, niſi pro bono pacis, conjungi non debent. Hoc dicit ſecundùm omnes; & ſunt duæ partes. Prima ponit inhibitionem. Secunda neceſſitatis caſum excipit ibi, *Niſi forte*.

2 Decretalis habet multiplices intellectus; quidam enim putant hic tantùm prohiberi, ne fiant ſponſalia ante ſeptennium. Hæc enim eſt ætas legitima, de qua textus loquitur, ad ſponſalia contrahenda, tam ſecundùm leges, ut *l. In ſponſalibus, ff. de ſponſal.* quam ſecundùm Canones, ut *c. Litteras, c. Acceſſit, & c. Duo infrà eod.* & cùm textus dicat *diſtri-*
3 *ctius inhibemus*, & hoc patet verum non eſſe quod ait Jo. Andr. *in princ.* videlicet quod hic dicitur procedere de honeſtate: imò enim eſt culpa lethalis huic inhibitioni contravenire, ad text. *in c. Quiſquis præceptis*, 14. *quæſt.* 1. & not. per Hoſt. & alios *in c.* 1. *ſup. de treug. & pac.* & innuunt Hoſt. *hic in princ.* & Alexan. de Nævo *n.* 2. dicentes non eſſe leve contravenire huic præcepto; & ita per hunc textum mortaliter peccare pueros, qui ſponſalia contrahunt ante ſeptennium abſque legitima cauſa, & Epiſcopi licentia, tradunt Henriq. *lib.* 11. *de matrim. cap.* 13. *num.* 13. & Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 43. *art.* 2. *dub.* 3.

4 Sed certè hic primus intellectus ſuſtineri non poteſt: tum quia textus prohibet ne conjungantur: at nulla conjunctio, ſeu vinculum obligationis eſſe poteſt, ſi infantes ambo, vel alter ſponſalia contrahant; ideòque ſponſalia hujuſmodi utpotè nulla ex defectu conſenſus, nec publicæ honeſtatis juſtitiam inducunt, ut eſt textus *in c. unic. infrà eod. lib.* 6. Tum quia aut pueri ante illam ætatem carent uſu rationis, & ſunt omnis culpæ expertes, ut notatur *in c.* 1. *in gloſſ. penult. infrà, de delict. puer.* unde nec venialiter peccant: quod noviſſimè tenet Sanchez *de matrim. tom.* 1. *lib.* 1. *diſput.* 17. *nu.* 4.
5 Aut uſus rationis prævenit ſeptennium: & tunc illa erit legitima ætas à ſacris Canonibus requiſita ad contrahendum, ut probat ratio textus *in d. l. In ſponſalibus*, & tenet gloſſ. *in c. Iuvenis, in verb. Dubia, ſuprà de ſponſal.* & ibi Innoc. *in princ.* Joan. Andr. *n.* 9. Butr. *n.* 5. Cardin. *n.* 1. Anchar. *n.* 4. Alexan. de Nævo *n.* 19. & Præpoſ. *n.* 7. & docet S. Thomas *in* 4. *ſent. diſt.* 27. *qu.* 2. *art.* 2. *ad* 7. de communi Navarr. *in Man. c.* 22. *n.* 19.

6 Quidam autem cenſent hanc prohibitionem eſſe intelligendam in ſponſalibus de futuro, quę contrahuntur quidem poſt ſeptennium, ſed ante pubertatem; & hunc intellectum amplectitur hic gloſſ. 3. cùm illum recitet ultimo loco, & expreſſiùs Hoſt. *num.* 1. *in verb. Coniungantur*, Joan. Andr. *n.* 5. Butr. *n.* 7. Cardin. *circa fin.* Anchar. *n.* 3. & communiter Doctores, ut teſtatur Alexan. de Nævo *n.* 8. *verſ. Secundo modo*.

7 Et ratio prohibitionis ſecundùm gloſſ. & Hoſt. fuit bonum publicum; nam quando uterque, vel alter impubes ſponſalia contrahit, inde oritur publicæ honeſtatis juſtitia, ut *in d. c. unic. infrà eod. lib.* 6. Cùm autem ſponſi puberes facti ſæpè mutent voluntatem, & ſponſalia ſolvant, impeditur ſponſus matrimonium contrahere cum conſanguineis ſponſæ, & ſponſa cum conſanguineis ſponſi, ut *in c. Sponſam, ſup. de ſponſal.* & ſic tota conſanguinitas remanet impedita. Non eſt ergò tutum ut conjungantur; imò damnoſum Reipublicæ tot uxores auferre ſponſo, & tot maritos ſponſæ: & plerumque ex tali diſſolutione diſcordiæ, & rixæ oriuntur, & divertentes conſanguineis de facto copulantur; unde hujuſmodi licentia contrahendi fuit meritò reſtringenda:
8 & ita ſecundùm hanc lecturam Hoſt. & communem majores ſeptennio, impuberes tamen admitti non debent ad ſponſalia contrahenda; alioquin peccant mortaliter, ut dicunt Summa Roſell. *in verb. Matrimonium*, 2. *num.* 6. & apertiùs *in verb. Ieiunium num.* 3. & Silveſt. *in verb. Matrimonium*, 5. *qu.* 6. & *in ver. Sponſalia, qu.* 3. *dicto* 1. Sed hunc quoque intellectum meritò refellit Abb. *hic circa fin. verſ. Nec placet mihi communis intellectus*. Primò, quia textus dicit, *non coniungantur*: at per ſponſalia non fit conjunctio, ſed promiſſio conjunctionis futuræ; ad quod facit *cap. Noſtrates*, 25. *qu.* 10.
9 Deindè quia textus prohibet hujuſmodi conjunctionem antequam perveniatur ad ætatem legibus, vel Canonibus determinatam: at ſeptennio expleto jam pervenerunt ad hujuſmodi ætatem, ut *in d. l. In ſponſal. ff. de ſponſal. & in cap. Litteras, & in cap. ſeqq. infrà eodem*, ergo ſponſalia licitè contrahunt, licèt puberes non ſint; & ex his puto ſublatam eſſe reſponſionem Alexan. de Nævo *hic num.* 10. quòd etiam ſponſalia de futuro poſſint dici conjunctio, cùm ex ipſis oriatur ultrò citròque obligatio ad contrahendum matrimonium, & obligatio eſt juris vinculum, quo natura adſtringimur ſecundùm noſtræ civitatis jura, ut dicit text. *inſtit. de obligat. in princip.* quoniam hæc conſideratio non applicatur ſponſalibus contractis ante ætatem legitimam, de qua loquitur hoc capitulum, quia cùm illa ſit infra ſeptennium, ut proximè dictum eſt, ſponſalia ſunt nulla ex defectu conſenſus, ac proindè ex illis nulla oritur obligatio, ut *in dict. cap. unic. de deſponſ. impub. lib.* 6. & conſequenter nullo reſpectu poſſunt dici conjunctio. Conſideratio quoque Hoſt. quod tota conſanguinitas impediatur, hodie parum urget; quia impedimentum publicæ honeſtatis primum gradum non excedit, ex Concilio Tridentino *cap.* 3. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.*

Alii verò intelligunt hunc textum ſtrictè, quando ſci- 10
licet impuberes ambo, vel alter contrahunt matrimonium, & volunt intendere copulæ carnali: hæc namque conjunctio ab Eccleſia non eſt permittenda, ne poſteà de validitate matrimonii dubitari contingat, prout accidit in terminis *cap. Continebatur, infrà eodem*, & hanc lecturam poſuit Abb. *hic ad finem, verſ. Vnde intellige iſtum textum*; & eſt ex mente Innocentii *in fin.* exponentis verbum, *coniungantur*, ſcilicet carnaliter, & eam ſequitur Sanchez *dict. diſput.* 17. *num.* 6.

Verùm neque hic textus intellectus Abbatis judicio meo ſuſtineri poteſt, quia textus permittit conjunctionem ante legitimam ætatem ex urgentiſſima cauſa, veluti pro bono pacis, ut patet *in verſ. Niſi forte*: ergo non poteſt intelligi de commixtione carnali, quando ſunt impuberes ambo, vel alter, ut Abbas putat, quia Eccleſia ex nulla cauſa quantumvis neceſſaria, & urgenti poteſt licentiam concedere, ut pubes cum impubere, vel ambo impuberes carnaliter commiſceantur; quia cùm inter eos matrimonium conſiſtere non poſſit, *cap. Puberes, & cap. Atteſtationes, infrà eodem cum multis concord.* copula non poteſt eſſe niſi fornicaria, & jure Divino naturali prohibita: ad quod vide quod ſcripſi *in cap. De illis, il ſecondo num.* 46. *infrà eodem*.

Nec ſatisfacit reſponſio Sanchez, quod commixtio pro bono pacis ſit permittenda, quando probabile eſt judicio Epiſcopi malitiam ſupplere ætatem: quoniam hæc reſponſio eſt extra terminos intellectus Abbatis, qui loquitur quando ambo, vel alter ſunt impuberes. At quando Epiſcopi judicio probabile eſt malitiam ſupplere ætatem, jam impuberes non cenſentur, ut *dict. cap. Puberes, infrà eodem*, ac proindè & carnalis commixtio nullo jure prohibetur, quin potiùs permittitur, ut ibi & *in cap. De illis, il ſecondo, infra eod.* & ibi dixi præſertim *d. num.* 46.

Supereſt ergo ut hoc capitulum, cùm nec de ſponſalibus, 11
nec de copula intelligatur, prohibeat tantummodò conjunctionem matrimonialem, juxta primum intellectum gloſſæ, & Innocentii, id eſt ne matrimonium contrahatur ſi ambo, vel alter nondum pervenerunt ad ætatem legibus, vel Canonibus præfinitam, hoc eſt ante duodecimum annum exactum in fœmina, & decimumquartum ſimiliter exactum in maſculo, ut *l. Minorem, ff. de ritu nupt. cap. Continebatur, & cap. Atteſtationis, infrà eod.* gloſſ. 2 hic Innoc. *in princip.* Joan. Andr. *num.* 4. & alii communiter, Navarr. *in Man. cap.* 22. *num.* 29. Et ratio prohibitionis eſſe potuit, quia cùm minores apti ad matrimonium ex contractu matrimoniali obligentur, ut *d. cap. De illis, infrà eodem*, & plerumque incertum ſit, an ad matrimonium ſint apti, nec ne, id eſt, an malitia ſuppleat ætatem, neque id ex habitu corporis, vel ex aliis ſignis facilè deprehendi poſſit: ſæpè contingit, ut alter conjugum pœnitentia ductus prætextu nullitatis à matrimonio reſiliat, & cum alia contrahat; unde puella innupta, & diffamata remanet, & inter parentes rixæ, & diſcordiæ oriuntur: meritò Papa hic diſtrictè hoc prohibet, adeò ut propterea ſit culpa lethalis matrimonium contrahere ante ætatem legitimam ſine urgenti cauſa,

Digitized by Google

ſæ, & diſpenſatione Epiſcopi, ut docuerunt Petr. de Palude *in 4. ſent. diſt. 23. qu. 2 art. 1. num. 8.* & Tabien. *in verb. Matrimonium, 3. qu. 6.* qua de re ſcripſi latiſſimè in prædicta Decretali, *De illis a num. 14. uſque ad num. 51.* ubi etiam videas de intellectu hujuſmodi textus.

12 Nota ibi, *utpote pro bono pacis*, bonum pacis eſſe urgentem neceſſitatem diſpenſandi, ſeu juris rigorem relaxandi, ut *hic, & in cap. fin. ſuprà de fer. cap. Omnes quod 22. qu. 1. cap. Hæc quippe, 3. qu. 6. cap. Niſi eſſent, de præben. & cap. Cum inter R. Iuniorem, de elect.* unde verſus, *Pax ut ſervetur moderamen iuris*, habetur gloſſ. *ult. hic*, Hoſt. *num. 6. in verb. Pro bono pacis*, Joan. Andr. *in fin.* & alii communiter.

DE DESPONSATIONE IMPUBERUM.

Alexander III. Genueñ. Archiepiſcopo.

CAPUT IX.

ii DE illis, qui in minori ætate deſponſantur: & infrà. Reſpondemus, quòd ſi ita fuerint ætati proximi, quòd potuerint copula carnali conjungi, minoris ætatis intuitu ſeparari non debent, ſi unus in alium viſus fuerit conſenſiſſe: cùm in eis ætatem ſuppleviſſe malitia videatur, ſed cujuſcumque ſint ætatis, ſe poſſunt per illatam violentiam excuſare: niſi poſt violentiam conſenſus accedat.

SVMMARIVM.

1 *Minores apti ad matrimonium ex contractu matrimoniali obligantur, niſi violentia intercedat.*
2 *Matrimonium contractum ante ætatem legitimam valet, ſi malitia ſuppleat ætatem, & num. 19. & 42.*
3 *Malitia nomine quid intelligatur, & num. 47.*
4 *Matrimonium non conſiſtit cum puella minore ſeptennio quantumcumque fuerit cognita, niſi multum ſit doli capax, & diſcreta.*
5 *Copula actualis non requiritur ad hoc, ut malitia ſuppleat ætatem, ſed ſufficit aptitudo ad copulam, quæ ex aliis ſignis probari poteſt.*
6 *Argumentum à contrario ſenſu non ſumitur, ubi alia iura contradicunt.*
7 *Ætas pubertati proxima, & potentia coeundi an copulativè requirantur ad validitatem matrimonii ante ætatem legitimam.*
8 *Pubertatem non metimur ex annorum numero, ſed ex vigore naturæ, & rationis, & num. 18.*
9 *Metus & violentia in quacumque ætate incutiantur, irritant matrimonium.*
10 *Dummodo potuerit cadere in conſtantem virum.*
11 *Metus, & violentia purgantur per liberum conſenſum ſupervenientem, & matrimonium convaleſcit.*
12 *Sive conſenſus ſuperveniens ſit expreſſus, ſive tacitus, vel præſumptus.*
13 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*
14 *Puella duodecim annis minor, cuius malitia ſupplet ætatem, an poſſit matrimonium contrahere de licentia Epiſcopi, an verò ſit opus diſpenſatione Apoſtolica, & num. ſeqq. uſque in fin. præſertim num. 38.*
15 *Matrimonium iure naturæ in quacumque ætate contrahi poteſt, dummodò adſit ſufficiens rationis uſus, & num. ſeqq.*
16 *Impotentia coeundi non dirimit matrimonium iure naturæ, niſi ſit perpetua.*
17 *Matrimonium inter impuberes ex urgentiſſima cauſa contrahi poteſt ex diſpenſatione Eccleſiæ, & num. 33.*
18 *Pubertas ſola iure poſitivo ſufficit ad validitatem matrimonii.*
19 *Pubertas ut plurimum contingit in fœmina anno duodecimo, & in maſculo anno decimoquarto completo.*
20 *Pubertatis, ſeu impubertatis præſumptio ante, & poſt legitimam ætatem non eſt iuris, & de iure, ſed iuris tantum.*
21 *Ætas legitima relevat ab onere probandi pubertatem, quæ antea non præſumitur niſi probetur.*
22 *Malitia an ſuppleat ætatem, nec ne, ſpectat ad Ordinarii iudicium, & num. ſeqq. uſque ad num. 26. & num. 47.*
23 *Epiſcopus eſt cognitor impedimentorum matrimonialium, & n. ſeq.*
24 *Parochus non cognoſcit de impedimento matrimonii inter publicationes ſibi delato, ſed Ordinario denunciat.*
25 *Epiſcopus cognoſcit an ſubſit legitima cauſa diſpenſandi cum impubere ſuper matrimonio contrahendo.*
26 *Matrimonium quibus caſibus contrahi poſſit ante ætatem legitimam authoritate Eccleſiæ, & num. ſeqq. uſque ad num. 35. & n. 38. uſque in finem.*
27 *Rationis uſus in matrimonio eſt ex neceſſitate Sacramenti.*
28 *Eccleſia non diſpenſat in ſubſtantialibus Sacramentorum.*
29 *Infantes ſunt matrimonij incapaces iure naturæ ob defectum conſenſus.*
30 *Papa ſolus diſpenſat ſuper matrimonio puellæ, quæ ſufficientem habet diſcretionem, ſed non aptitudinem ad copulam, & n. 46.*
31 *Potentia actualis coeundi non eſt de ſubſtantia matrimonij iure naturæ, vel Divino, ſed poſitivo tantùm.*
32 *Epiſcopus non diſpenſat ſuper impedimentis dirimentibus.*
33 *Epiſcopus an ex urgentiſſima cauſa diſpenſare poſſit ut puella pubertati proxima matrimonio copuletur.*
34 *Intellectus cap. 2.* ſupra eod.
35 *Matrimonium contrahens ante ætatem legitimam ſine iuſta cauſa, & licentia Epiſcopi peccat mortaliter.*
36 *Menſtruæ purgationes in puella ſunt ſignum infallibile pubertatis.*
37 *Epiſcopus compilato proceſſu ſuper malitia quid agere debeat.*
38 *Ætatis impedimentum non eſt ſimplex, & abſolutum, ſed conditionale, niſi malitia ætatem præveniat.*
39 *Matrimonium inſtitutum eſt à Deo primò in officium naturæ, & poſt lapſum in infirmitatis remedium.*
40 *Ætatem prævenienti ſuccurrendum eſt nuptiarum remedio propter periculum fornicationis.*
41 *Matrimonium puellæ, cuius malitia ætatem ſupplet, impediri non poteſt abſque peccato.*
42 *Impoſſibile dicitur quod fieri non poteſt de iure communi, ſed tantùm ex diſpenſatione Papæ.*
43 *Licentia contrahendi matrimonium ante annos nubiles ubi malitia ſupplet ætatem, non cenſetur adempta Ordinariis ex eo quod Sedes Apoſtolica ſuper hoc diſpenſare conſueverit.*
44 *Papa eſt Ordinarius ſingulorum, & univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus.*
45 *Ac ſi aliquid faciat de plenitudine poteſtatis, inferioribus non præiudicat.*
46 *Gregorii XIII. reſponſum petenti diſpenſationem ad matrimonium impuberis.*
47 *Matrimonium inter puberem, & impuberem contractum ſervata forma Concilii eſt nullum, niſi malitia ſuppleat ætatem, nec per cohabitationem, & copulam ratificari poteſt.*
48 *Sponſaliorum validitati non obſtat clandeſtinitas, & num. ſeq.*

49 *Ma-*

49 *Matrimonium per verba de præſenti inter puberem, & impuberem contractum non ſervata forma Concilii Tridentini valet in vim ſponſaliorum.*
Secus in matrimonio contracto inter puberes, n. 52.
50 *Sponſi impuberes facti puberes cogi non poſſunt per cenſuras ad contrahendum per verba de præſenti.*
51 *Niſi ſponſalia fuerint jurata.*

1 **D***E illis, il ſecondo*. Majores apti ad matrimonium ex contractu matrimoniali obligantur, niſi violentia intercedat. Hoc dicit ſecundùm Abb. Antiq. quem cęteri ſequuti ſunt. Duas habet partes. In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi, *Reſpondemus*.

2 Nota primò valere matrimonium contractum ante ætatem à jure præfinitam ſi malitia ſupplet ætatem, ut hic eſt textus, qui ad hoc quotidie à Doctoribus allegatur: ad idem text. *in cap. Puberes, ſuprà eod.* & infrà *in cap. fin.* &
3 latiùs dicam infrà *num.* 18. *& ſeqq.* Nomine autem malitiæ communiter intelligunt Doctores non tantùm aptitudinem ad copulam conjugalem, ſeu generandi potentiam, ut hic, *& in d. c. Puberes*; ſed etiam prudentiam, ut *in c. fin. infrà eod.* id eſt diſcretionem, & judicium rationis ad cognoſcendam magnitudinem Sacramenti Matrimonii, & vinculum conjugale perpetuum, & indiſſolubile: idem probat text. *in cap. Continebatur, ſuprà eod.* ubi ponderatur non tantùm copula, ſed etiam ætas pubertati proxima. Quæ ponderatio ætatis inepta eſſet ſi ſola copula eſſet ſufficiens: unde egregiè S. Thomas *in 4. diſt.* 36. *qu. un. art.* 5. hanc malitiam appellat vigorem naturæ, & rationis, & Cardin. *hic num.* 2. diſcretionem, & viri potentiam, & gloſſa *hic in princip.* ſapientiam, diſcretionem, & doli capacitatem. Atque ita hæc duo eſſe copulativè neceſſaria ad validitatem matrimonii ante ætatem legitimam cenſent Abb. *hic num.* 4. Alexan. de Nævo *num.* 7. Angel. *in verb. Matrimonium*, 3. *imped.* 15. *num.* 8. Silveſt. *in verb. Matrimonium*, 5. *qu.* 2. Covarr. *de ſponſal. par.* 2. *cap.* 5. *num.* 3. & paſſim alii, quorum ſententiam probavit S. Congregatio Concilii, ut dicam infrà *num.* 47.

Et quamvis Thomas Sanchez *de matrim. tom.* 2. *lib.* 7. *de imped. diſput.* 104. *num.* 20. alleget multos pro contraria ſententia; veritas tamen eſt gloſſas, & Doctores, quos citat non diſcrepare à communi opinione: nam gloſſa *hic in verb. Copula*, dicit ad hoc ut minores ſociari poſſint vinculo conjugali, hoc tantùm conſiderari, an potuerint copula carnali conjungi, non numerum annorum; atque ita includit ſolam aptitudinem ad copulam ad excluſionem ætatis, non autem ad excluſionem diſcretionis ad intelligendam vim obligationis conjugalis. Quod inde apparet manifeſtè, quia eadem gloſſa Bernardi in figuratione caſus interpretatur malitiam, id eſt ſapientiam, & diſcretionem, ut ſuperiùs dictum eſt. Similiter textus *in d. c. Puberes, ſuprà eod.* cum gloſſ. *in verb. Oſtendit*, dum dicunt pubertatem, & matrimonium conſiderari tantùm ex vigore naturæ, & generandi potentiam, non ex annorum numero, utique non excludunt judicium rationis. Et eodem modo gloſſa *in cap. fin. in verb. Prudentia*, quamvis interpretetur illud verbum, *prudentiam*, id eſt carnalem concupiſcentiam, tamen paulò poſt includit judicium rationis, dum ſubjicit, ſic etiam in delictis doli capacitas ſupplet ætatem. Quam quidem capacitatem, & diſcretionem præter aptitudinem ad copulam requirunt etiam *in dict. cap. Puberes*, Hoſtienſ.
4 Henric. Boich. Butr. Cardin. & alii per eum allegati: licèt verum ſit minorem ſeptennio aptum ad copulam non eſſe habilem ad matrimonium, niſi diſcretio illa, & doli capacitas ſit magna, & ſufficiens ad intelligendam vim conſenſus conjugalis, ut benè advertit Abb. *in d. c. Continebatur num.* 6. ubi concludit, cum puella minore ſeptennio, quantumcumque fuerit cognita non dici matrimonium conſiſtere, quia non videtur habere conſenſum aptum ad diſcernendum quid ſit matrimonium, niſi multùm eſſet doli capax, & diſcreta; & ſequitur ibidem Præpoſ. *num.* 3. Angel. Silveſt. & Covarr. ſupracitati.

5 Secundò nota ad hoc ut malitia ſuppleat ætatem non requiri, ut carnalis conjunctio actualiter præceſſerit, ſed ſufficere aptitudinem ad copulam: quod efficaciter probat hæc Decretalis in illis verbis. *Si ita fuerint ætati proximi ut potuerint copula carnali conjungi, ſeparari non debent, cum in eis ætatem ſuppleviſſe malitia videatur*; & tenent hic Bernard. Goffred. Innoc. & Abb. Antiq. quos ſequuntur Joan. Andr. *num.* 3. Abb. Sicul. *num.* 4. Præpoſ. *num.* 1. Alexan. de Nævo *num.* 8. & gloſſ. *in cap. unico, in verb. Supplebat, infrà eodem lib.* 6. & ex recentioribus Menoch. *de arbitrar. judic. caſu* 58. *num.* 8. & pro hac parte conſuluit Cardin. Zabar. *conſ.* 4. *Lagia ætatis*; ubi reprobata contraria opinione, latè deducit ad hoc non requiri copulam actualem, ſed ſufficere ut puella ſit proxima pubertati, & magnitudine vitæ pubertatem præſeferat.

Verùm Hoſtien. *hic num.* 8. exponit verba illa, *potuerint copula carnali conjungi*, id eſt de facto ſe conjunxerint: exiſtimans propterea ad hoc, ut teneat matrimonium inter minores, & malitia ſuppleat ętatem, oportere ut carnaliter ſe cognoverint, eò quòd coeundi potentia ante ætatem legitimam aliter probari non poſſit, quàm per actualem copulam. Idemque ante ipſum ſenſit Tancred. quibus videntur adhærere Henric. Boich. *num.* 2. & Petr. de Anchar. *num.* 5. & D. Antonin. *part.* 3. *tit.* 1. *cap.* 19. *in princip. col.* 3. *ante verſ. Et quia ſecundum*.

Sed certè Hoſtien. expoſitio infert vim litteræ, quæ hic non conſiderat actualem conjunctionem, ſed an minores ſint ita ætati proximi, ut potuerint carnaliter commiſceri; & ſic ſupponit aptitudinem ad copulam poſſe aliter probari, quàm per actualem conjunctionem: alias enim non proximitatem, ſed copulam illam ponderaſſet. Item hæc expoſitio eſt contra textum *in cap. Puberes, ſuprà eodem*, ubi puberes ad matrimonium apti diffiniuntur eſſe, qui ex habitu corporis pubertatem oſtendunt, & generare jam poſſunt. Et ita textus conſiderat non actualem commixtionem, ſed habitudinem corporis, & generandi potentiam. Idem probatur *in cap. Proximo, infrà eod.* ubi niſus ad copulam cum conſenſu adhibito propè ætatem legitimam ſufficit ad matrimonium. Item pro hac parte ſunt textus infrà *in cap. fin.* Et apertiùs *in cap. unico*, §. 1. *infrà eod. lib.* 6. & hæc eſt veritas, ut inquit Anton. de Butr. *hic num.* 5. *verſ. Innocentius*, & Abbas tenent primam, quam efficaci ratione probat gloſſ. Joan. Andr. *in d. c. unico*, §. 1. *in verb. Supplebat, infrà eod. lib.* 6. *Pone*, inquit, *quod puella proxima pubertati cognita ſit à pluribus; ſimiliter proximus pubertati plures cognoverit, & deinde illa ab iſto deſponſetur, & traducatur: quis hebes dixerit iſtos poſſe reſilire?* certè nullus ſecundùm eum.

Petr. de Anchar. *hic num.* 5. conciliando opiniones ſic diſtinguit. Aut puella à viro traducta apparet virgo: & quantumcumque piloſitas, & alia ſigna pubertatis appareant, nihilominus puella reſilire poteſt ſi nondum compleverit annum duodecimum, per *cap. Continebatur*, §. *Si autem, ſuprà eod.* Et hoc caſu opinionem Tancredi, & Hoſtién. putat eſſe veriorem. Aut puella apparet ab alio cognita, & deindè à viro traducta, & præſumitur ab ipſo cognita, ſicut ſi quamlibet aliam duxiſſet majorem ætate. Et hoc caſu procedat opinio Goffred. Innoc. Abb. Antiq. & Joan. Andr.

Verùm rejecta hac diſtinctione Anchar. tenet indiſtinctè ſive puella fuerit ab aliis cognita, ſive non, matrimonium conſiſtere ſi ex habitu corporis, & aliis ſignis intrinſecis apparet de potentia coeundi, ut probant jura ſuperiùs allegata, & concludit Abb. *hic num.* 4. *verſ. Sed diſceptatio non modica*, Præpoſ. *num.* 1. & Alexan. de Nævo *num.* 8. Facit tex. *in l.* 1. §. *Si intelligatur*, ibi, *ut plerumque ſignis quibuſdam demonſtrari ſolent vitia, ff. de ædil. edict.*

Non obſtat text. quem Anchar. allegat pro ſua ſententia *in dict. cap. Continebatur*, §. *Si autem*, quia quamvis decidat puellam pubertati proximam ſeparari non debere, cum ſuo aſſenſu deſponſata, & cognita fuerit; non tamen inde licet arguere, ut ſi non fuerit cognita, etiamſi aliundè 6
appareat vir potens, ſeparari debeat; quia argumentum à contrario ſenſu non ſumitur, ubi alia jura contradicunt *l.* 2. *Cod. de condit. inſert.* ſecundùm unum intellectum, *cap. A nobis, il ſecondo*, ubi Abbas, & Felin. notant infrà, *de ſentent. excommun.* gloſſa *ult. in cap. Significaſti, ſuprà de foro compet.*

Tertiò nota ſecundùm Anton. de Butr. *num.* 2. duo copu- 7
lativè videri neceſſaria ad hoc, ut minores ſint habiles ad matrimonium contrahendum, videlicet propinquitatem ætatis, & potentiam coeundi. Idem videtur probari *in c. Continebatur, ſuprà eodem*, ibi, *Si autem fuerit ætati proxima, & cognita ab eodem viro*. Sed oppoſitum ex diametro ex hoc textu colligit Petr. de Anchar. *in* 1. *notab.* videlicet

pro-

Digitized by Google

proaimos pubertati pro puberibus reputari, ſicut proaimè
accingendus habetur pro accincto, ut *l. penult. ff. de teſtam.*
milit. & ſic videtur ſentire ſolam propinquitatem ſufficere
etiam non probata coeundi potentia. Sed neutra opinio
8 eſt vera. Unde dic ſecundùm Abb. *num.* 4. Aut incipis à
primo, id eſt à propinquitate ætatis: & requiritur etiam
ſecundùm, id eſt aptitudo ad copulam, quia ſola proximi-
tas non ſufficit, ut hic patet *& in d. c. Continebatur, & in c.*
fin. infrà eodem. Aut incipis à ſecundo, & primum non
exigitur, quia ſola potentia coeundi ſufficit ſine proximi-
tate, dummodò adſit vigor rationis ad diſcernendum vires
matrimonii, quia pubertatem non metimur ex annorum
numero, *cap. Puberes*, & ibi gloſſ. *in verb. Oſtendit, ſuprà eod.*
& gloſſ. *hic in verb. Copula*. Unde ſi prædicta concurrant,
in quacumque ætate matrimonium validè contrahi poteſt,
ut per Hoſtien. *in dict. cap. Puberes num.* 8. ubi adducit teſti-
monium B. Gregorii *in dialog.* de puero novem aooorum,
qui nutricem reddidit prægnantem. Cujus etiam memi-
nit gloſſ. *in Summa*, 20. *qu.* 1. *& in d. cap. Puberes*, Abb. *n.* 3. &
alii communiter, & ipſemet Butr. *hic num.* 5. Poſteà recedit
à prima opinione concludens ſolam copulam, ſeu coeundi
potentiam abſque proximitate ætatis inducere matrimo-
nium, dummodò ſit ultra ſeptennium. Nec obſtat hæc
Decretalis, quia non exigit proximitatem ætatis, niſi ad
præſumendam potentiam coeundi, ſed proximitas non
exigitur, ſi potentia aliundè non deprehendatur, ut di-
ctum eſt.
9 Quartò nota *in ver. Sed cujuſcumque ſint ætatis*: metum,
& violentiam in quacumque ætate incutiantur reddere
matrimonium ipſo jure nullum, cùm tollant libertatem
conſenſus: concordat textus ſecundùm unum intellectum
10 *in cap. Veniens, il primo, ſuprà de ſponſal.* Quod intellige ſi
talis ſit metus, & violentia, ut potuerint cadere in conſtan-
tem virum, *cap. Veniens, il ſecondo, & cap. Conſultationi*, &
ibi dixi *eod. tit.* & eſt communis opinio, ut teſtatur Boer.
conſ. 21. *num.* 42. *& ſeqq.*
11 Ultimò nota ex fine litteræ conſenſum matrimonialem
metu, aut violentia extortum purgari per liberum conſen-
ſum ſupervenientem, & validari matrimonium meticulo-
12 sè, aut violenter contractum. Quod procedit ſive con-
ſenſus ſuperveniens ſit expreſſus, ſive tacitus, vel præſum-
ptus: nam ſi talis violentiam paſſus patienter alteri coha-
biret, talis violentia tranſit in conſenſum, ut *c. Ad id quod*,
ſuprà tit. proximo, cap. Inſinuante, qui Cleric. vel voven. l. 2. *C.*
quod met. cauſ. Vel ſi carnalis copula ſubſequatur, ut *cap. Si-*
gnificavit, infrà, de eo qui dux. in matrim. & cap. Inſuper, qui
matrim. accuſ. poſſ. gloſſ. *final. hic*, Hoſtien. *n.* 2. & Butr. *nu.* 6.
13 Sed hodie hoc corrigitur jure noviſſimo Concilii Tridenti-
ni, quia matrimonium nulliter contractum per superve-
nientem conſenſum non convaleſcit, ſed neceſſe eſt iterùm
contrahere coram Parocho, & teſtibus juxta formam præ-
ſcriptam *in cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* ut ſæpiùs decla-
ravit S. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres. Ad hoc
quod dicam infrà *num.* 47.
14 QUÆRO, An puella duodecim annis minor, cujus
malitia ſupplet ætatem, poſſit matrimonium contrahere
de licentia Epiſcopi, an verò ſit opus diſpenſatione Apo-
ſtolica.
15 Conſtat apud omnes jure naturæ, modò adſit ſufficiens
rationis uſus, nullam ætatem matrimoniis contrahendis
16 conſtitutam eſſe. Nam impotentia coeundi ita demum di-
rimit matrimonium jure naturæ ſi ſit perpetua, ſecus ſi
17 temporalis, *cap. Fraternitatis, infrà de frigid. & malefic.* I-
deòque matrimonium inter impuberes, cùm eorum im-
potentia temporalis ſit, ex aliqua urgentiſſima cauſa, puta
pro bono pacis, poteſt contrahi ex diſpenſatione Eccleſiæ,
ut eſt caſus *in c.* 2. *ſup. eod.* quòd potius de matrimonio, quàm
de ſponſalibus loquitur, ut ibi notat gloſſ. Innoc. Abbas,
& alii. Ergo defectus pubertatis matrimonium non diri-
mit jure naturæ, ſuper quo nulla cadit diſpenſatio, ut 13.
diſtinct. in Summa, & ibi per gloſſ. & Archid. Atque hu-
jus ſententiæ eſt D. Thomas *in* 4. *diſt.* 36. *qu. unic. art.* 5. & Vi-
ctorin. *in ſumm. de matrim. num.* 284. Eamque pluribus com-
probat, & ab objectis tuetur, Navarrus *conſ.* 4. *incipien. tra-*
18 *ctatum eſt, hoc tit. de deſpon. impuber.* jure autem poſitivo etſi
ad valorem conjugii ſola pubertas ſufficiat; pubertas au-
tem non ex annorum numero, ſed ex habitu corporis, &
vigore naturæ æſtimanda ſit, ut conſtat ex *cap. Puberes, ſup.*
eod. ubi refellitur opinio antiquorum, qui pubertatem ex

annis metiebantur, & ibi notat gloſſ. *final.* & Hoſt. *in princ.*
& Cardin. *hic num.* 1. *in* 1. *oppoſit.* Dicens quantum ad matri- 19
monium ætatem non eſſe taxatam, & præveniri poſſe:
tamen quia pubertas in fœmina, ut plurimum contingit
in duodecimo anno abſoluto, & in maſculo in decimo-
quarto; propterea jura aptando diſpoſitionem ad ea, quæ
frequentiùs accidunt, providè præfixerunt fœminæ an-
num duodecimum completum ad matrimonium ineun-
dum, *cap. Continebatur, ſupr. eod. & l. Minorem, ff. de ritu*
nupt. & maſculo decimum quartum annum, *ut in cap. Pro-*
ximo infra eodem, & inſtitut. de nupt. in princip. gloſſa *in c.* 2.
in verb. Canonibus ſupra eod. quia ſcilicet ante illam ætatem
eos impuberes præſumpſerunt, ut *in d. c. Puberes*, ubi hoc no-
tat gloſſ. ultima, quæ communiter approbatur.
Hæc autem impubertatis præſumptio ante ætatem legiti- 20
mam non eſt juris, & de jure, ita ut non admittat probatio-
nem in contrarium ſecundùm ea quæ leguntur, & notan-
tur *in cap. Ad id quod, & in cap. Is qui fidem, ſupra tit. proxim.*
ſed eſt juris tantùm, ut advertit Hoſtienſ. *in prædicta Decre-*
tal. Puberes num. 7. *in verb. Oſtendit.* Ideòque ſi conſtet mali-
tiam ſupplere ætatem utique poterunt minores conjugio
copulari, quia hoc caſu præſumptio cedit veritati, ut eſt
textus apertus hìc, *& in d. cap. Puberes, & in c. fin. infra eod.*
& in cap. unic. §. 1. *eod. tit. lib.* 6. & tenent Feder. de Sen. *conſil.*
237. *Factum tale eſt; Quidam nomine, in princ.* Cardin.
Zabar. *conſ.* 4. *Legis ætatis*, Angel. *conſ.* 251. *Domina Maſſina*
in princ. & in fine, & Canoniſtæ omnes hìc & in juribus præ-
allegatis, & conſentit S. Thomas *in* 4. *diſtinct.* 36. *quæſt. unic.*
art. 5. dicens, *Matrimonium, cùm fiat per modum contra-*
ctus, ſubiacere diſpoſitioni legis poſitivæ, unde ſecundum iura
determinatum eſſe, ut ante illud tempus diſcretionis, quo uter-
que poſſit de matrimonio ſufficienter deliberare, & debitum
ſibi invicem reddere, matrimonia non contrahantur, & ali-
ter facta dirimantur, hoc autem tempus, ut in pluribus eſſe in
maſculis in quartodecimo anno, & in fœmina in duodecimo.
Sed quia præcepta iuris poſitivi ſequuntur id quod eſt in pluri-
bus, idcirco matrimonium validè contrahi, ſi aliquis ad per-
fectionem debitam ante tempus prædictum perveniat, ita ut
vigor naturæ, & rationis defectum ætatis ſuppleat. Hæc
S. Thomas.
Itaque præfixio ætatis in effectu hoc tantùm operatur, 21
ut maſculus, qui decimumquartum, & fœmina, quæ duo-
decimum annum explevit, releventur ab onere probandi
pubertatem, quia juvantur juris præſumptione, & cenſen-
tur puberes, quamdiu contrarium non probetur. E contra
verò quia pubertas ante prædictum tempus non præſumi-
tur, qui dicit minorem eſſe puberem, probare debet; cùm
habeat præſumptionem contra ſe. Ita declarat Gemin. *conſ.*
24. *Quia diffuſe num.* 7. & ante eum Innoc. *in cap. Contineba-*
tur num. 3. *ſupra eod.* Hoſt. *in d. c. Puberes num.* 7. & ibi etiam
Henric. Boich. *num.* 2. & Butr. *num.* 3. Navarrus *in Manuali*
cap. 22. *num.* 29. & Covarr. *in* 4. *Decretal. in* 2. *part. cap.* 5.
num. 3.
His ita conſtitutis pro ſolutione quæſtionis propoſitæ
duo ſunt inſpicienda. Primum eſt an ſpectet ad Ordina-
rium loci cognoſcere, & judicare an malitia puellæ ſuppleat
ætatem. Secundum eſt poſteàquam de malitia hujuſmodi
legitimè conſtiterit, an matrimonium de Epiſcopi licentia
celebrati, valeat abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione.
Quoad primam inſpectionem credimus manifeſtum eſſe 22
cognitionem, & judicium an malitia ſuppleat ætatem ad
Ordinarium loci pertinere ex infraſcriptis.
Et primò hìc caſus cognoſcendi, & judicandi an malitia
ætatem ſuppleat, & puella ſit apta conjugio, nullibi reperi-
tur Sedi Apoſtolicæ reſervatus. Ergo Ordinario cenſetur
permiſſus per regulam, *cap. Nuper verſ. Quia tamen Condi-*
tor Canonis, de ſent. excomm.
Secundò, cauſæ matrimoniales, qualis eſt cognitio an
puella ante annos nubiles ſit apta ad matrimonium contra-
hendum, ad Epiſcopi tantùm examen, & juriſdictionem
pertinent, tam ex diſpoſitione juris communis, *cap. Acce-*
dentibus, & ibi gloſſ. *in verb. Epiſcopalis dignitatis de exceſ.*
Prælat. quàm ex Decreto Concilii Tridentini *in cap.* 20. §.
Ad hæc ſeſſ. 24.
Tertiò, hoc judicium an matrimonio obſtet aliquod im- 23
pedimentum necne ad Epiſcopum pertinere, in ſpecie ſan-
xit Alexander. II. *in c. Multorum* 35. *quæſt.* 6. nam etſi textus
dicat, *Epiſcoporum Concilium cauſam iſtam examinave-*
rit: tamen gloſſ. *in verb. Concilium*, exponit verbum illud,
diſtri-

Digitized by Google

diſtributivè, id eſt ſinguli Epiſcopi in ſua quiſque Diœceſi: & idem ſtatutum eſt in Concil. Carthaginenſi, cui Auguſtinus interfuit, ut refertur *in cap. Seculares*, 33. *qu.* 2. ubi gloſ. *in verb. Comprovinciales*, ſimiliter notat hujuſmodi cognitionem hodie ſpectare diſtributivè ad unumquemque Epiſcopum in Diœceſi ſua; & ſequitur ibi Turrecrem. *num.* 4. *in verb. Ad Epiſcopos*.

24 Quartò, priuſquam matrimonium in facie Eccleſiæ contrahatur, debet Parochus præmittere tres denunciationes ad præſcriptum Concilii Lateranenſis *in cap. Cum inhibitio, de clandeſt. deſponſ.* & Concilii Tridentini *in cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* finge igitur inter publicationes revelatum fuiſſe aliquem ex contrahentibus nondum perveniſſe ad ætatem legitimam: è contra verò pro contrahentibus replicari impedimentum illud non obeſſe, quia malitia ſupplet ætatem. Quid aget Parochus? utique de impedimento cognoſcere non poterit, ſed debebit rem ad Ordinarium deferre, ut inquirat an impedimentum ſit verum, vel malitiosè oppoſitum, anve prudentia ætatem ſuppleat, ut probatur *in cap. final. in fine principii, de clandeſtin. deſponſat.* & tenet ibi Joan. Andr. *num. 9. in verb. Interdicatur*. Quod cùm ita ſit, eodem prorſus modo ad inſtantiam contrahentium Ordinarius debebit hanc ſibi cognitionem aſſumere, cùm ipſe ſit cognitor, & judex impedimentorum matrimonii, *cap. 1. in fin.* & ibi notat gloſſ. *final. de conſanguin. & affinit.*

Ultimò aliis omiſſis, favorabilior eſt cognitio, an malitia ſuppleat ætatem, quàm cognitio an ſubſit cauſa diſpenſandi cum impubere. Patet, quia prior cognitio tendit ad matrimonium contrahendum via ordinaria, & de jure communi, cùm Canones admittant, ut conjugia uniri valeant ante legitimam ætatem, quoties vigor naturæ, & rationis ætatem ſupplet, ut prædiximus. Poſterior autem cognitio tendit ad matrimonium ineundum jure extraordinario diſpenſationis, quæ odioſa eſt, & reſtringenda, *c. Quod dilectio, de conſang. & affinit. cap. 1. & 2. de fil. Presbyter. lib. 6.*

25 Sed cognitio cauſæ diſpenſandi cum impubere ſpectat ad Epiſcopum, ſecundùm opinionem Hoſtien. & communem *in c. 2. ſuprà eod.* ut dicemus infrà *n.* 34. ergo multò magis ad Epiſcopum ſpectare debet cognitio, an malitia ſuppleat ætatem. Ex quibus credimus hanc primam inſpectionem parum, vel nihil habere difficultatis.

26 Quo verò ad ſecundam inſpectionem pro clariori ſolutione obſervandum eſt in quatuor caſibus quæri poſſe, an puella ante annos nubiles poſſit matrimonio copulari authoritate Eccleſiæ.

27 Primus eſt, cùm puella non eſt doli capax; & hoc primo caſu explorati juris eſt Epiſcopum diſpenſare non poſſe, imò nec Summum Pontificem, quia in Sacramentis omnibus, in quibus requiritur actus ſuſcipientis, ſicut eſt matrimonium, uſus rationis eſt ex neceſſitate Sacramenti, ut docet S. Thomas *in 4. diſt. 25. qu. 2. art. 2.* quem referunt, & ſequuntur Cardin. Turrecrem. & Præpoſ. *in cap. Subdiaconus*
28 *n. 2. 77. diſt.* In ſubſtantialibus autem Sacramentorum non diſpenſat Eccleſia, ut diffinitum eſt in Concilio Tridentino *ſeſſ. 21. de Commun. ſub utraque ſpecie cap. 2.* ibi, *Salva illorum*
29 *ſubſtantia*. Idem probatur *in c. Ubi non eſt*, 30. *qu.* 2. ubi Nicolaus Papa determinat infames eſſe matrimonii incapaces, quia ubi non eſt conſenſus ibi non eſt conjugium. Ex defectu autem conſenſus matrimonium eſt irritum jure naturæ, ſuper quo nulla cadit diſpenſatio, 13. *diſt. in Summ.* S. Thom. *quodl. 4. art. 13. & in 4. diſt. 27. q. 3. art. 3. ad 2.* ſed hic non eſt caſus noſter.

30 Secundus caſus eſt, cùm puella habet quidem uſum rationis, & prudentiam ad matrimonium jure naturali neceſſariam, ſed tamen non eſt habilis ad copulam conjugalem: & ſuper hoc impedimento ſolus Romanus Pontifex diſpenſat, cùm ſit ſupra omne jus humanum poſitivum,
31 *cap. Propoſuit, de conceſſ. præbend.* & potentia actualis coeundi non ſit de ſubſtantia matrimonii jure naturali, vel Divino, ſed ex Conſtitutione Eccleſiæ tantùm, ut efficaciter probat Navarrus *d. conſ. 4. nu. 14. hoc tit. de deſponſ. impuber.*
32 At verò Epiſcopus ſuper hoc impedimento nullatenus diſpenſare valet, quia cùm lege Eccleſiaſtica diſtrictè interdicantur matrimonia impuberum, ut *in cap. 2. ſuprà eodem*, non eſt Epiſcopi hanc prohibitionem Canonis relaxare, ſecundùm communem, & veram Canoniſtarum ſententiã, quam latè tuetur Archid. *in c. Licet Canon num. 3. verſ. Et ibi aſſertivè dixit, de elect. lib. 6.* poſt Innoc. *in c. Dilectus, de tempor. ordinat.* ſed neque hic dicitur eſſe caſus noſter.

[Advertitur etiam in hoc caſu expedire, ut petatur diſpenſatio à Sede Apoſtolica, quemadmodum hucuſque fieri conſuevit. Sic enim res agitur cum plena ſecuritate conſcientiæ, & vitatur periculum nullitatis matrimonii, ſi fortè aliquis ex contrahentibus revera non ſit habilis ad copulam conjugalem, ſuper quo defectu ſolus Papa diſpenſat, ut concluditur ſuprà in 2. *caſu*.]

Tertius caſus eſt, cùm incertum eſt, an malitia ſuppleat 33
ætatem, & partes ipſæ hoc fatentur, ſed tamen adeunt Epiſcopum pro diſpenſatione; & tunc ſi puella ſit pubertati proxima, admitti forſitan poteſt illorum opinio, qui tenent Epiſcopum ex urgenti cauſa poſſe diſpenſare: pro qua 34
videtur textus *in cap. 2. ſup. eod.* ibi, *Diſtrictius inhibemus, ne aliqui ante ætatem Canonibus præſcriptam coniungantur, niſi fortè aliqua urgentiſſima neceſſitate interveniente, utpotè pro bono pacis talis coniunctio toleretur*. Verbum enim, *toleretur*, non intelligitur de perſeverantia permiſſionis, ſed approbationis, ut inquit Navarrus *conſ. 5. num. ult. de deſponſat. impuber.* & cum illa Decretalis indulgeat diſpenſationem, nec aperiat cui, intelligi debet de Epiſcopo ſecundùm theoricam Joannis de Lignano, & Joan. de Calderin. *in cap. Ac ſi Clerici, §. de Adulteriis, de iudic.* quam ibi ſequuntur Butr. *num. 17. verſ. Tamen eo quod ius permittit diſpenſationem*, & Abbas *num. 5. verſ. Si verò expreſſè*: nam reſpectu Papæ non poteſt intelligi, quia ejus authoritas ſemper intelligitur excepta, ut ibi advertit idem Abbas *num. 5. verſ. Sed iſta difficultas*: unde hujus ſententiæ videntur eſſe *in d. c. 2.* Hoſt. *num. 4. in verb. Niſi fortè*, Joan. Andr. *num. 1.* Butr. *num. 4.* Anchar. *num. 2.* Præpoſ. *in fin.* & Alexan. de Nævo *num. 6.* qui omnes affirmant Epiſcopum debere cognoſcere, an hujuſmodi cauſa ſit juſta: ac deindè matrimonium ante legitimam ætatem eſſe contrahendum de illius licentia. Eidem 35
ſententiæ adſcribendi ſunt Authores, qui ſcripſerunt mortaliter peccare contrahentes matrimonium ante legitimam ætatem ſine juſta cauſa, & licentia Epiſcopi: hi enim abſque dubio ſupponunt Epiſcopum poſſe ex juſta cauſa hujuſmodi licentiam impertiri: quod docuerunt Petrus de Palude *in 4. ſentent. diſt. 28. qu. 2. art. 1. num. 8.* Tabien. *in verb. Matrimonium, 5. qu. 6.* Porrò hæc opinio multas, & graves patitur difficultates: ſed quidquid ſit de illius veritate, neque hic eſt caſus noſter.

Quartus denique, & ultimus caſus eſt, cùm non verſamur in dubio, ſed ex habitu corporis, & ex aliis ſignis ſufficienter conſtat malitiam ſupplere ætatem, eò quòd puella non modo ſit ætati proxima, id eſt, poſt undecimum annum cum dimidio ſecundùm opinionem gloſſæ, Innocentii, & Canoniſtarum *in c. Continebatur, ſuprà eodem*, ſed etiam ex aliis ſignis pubertatem præſeferat: quod plerumque evenire ſolet his, qui nati in murice, & auro, & nutriti inter ſuperbas opes, & delicias, vires majores, majuſque robur corporeum ſibi quærunt, ut inquit Navarr. *in prææallegat. conſ. 4.*
num. 13. de deſponſ. impuber. Evidens autem, & infallibile ſi- 36
gnum pubertatis oſtenditur ex menſtruis purgationibus; nam certum eſt puberem eſſe qui ex habitu corporis pubertatem oſtendit, & generare jam poteſt, ut diffinitur *in d. cap. Puberes, ſup. eod.* potentiam autem generandi ſufficienter probari ex menſtruis, Author eſt Ariſtot. *lib. 7. de hiſtor. animal. cap. 2. in princip.* dicens, conceptum mulierum à profluvio menſtrui ſuaptè natura incipere: idem docuit Nicolaus de Lyra *Exodi* 21. ubi ait ſecundùm Rabbi Salo, ortum pilorum, & menſtruorum eſſe ſigna pubertatis. Imò, ut inquit Silveſt. *in ver. Matrimonium 5. num. 3. q. 3.* Secundum Medicos menſtrua ſola arguunt pubertatem in muliere, quæ ſi incipit habere, eſt apta ad generationem, & conſequenter malitia ſupplet ætatem: & ſequuntur ex recentioribus Henriq. *lib. 11. de matrim. cap. 13. num. 11.* Thom. Sanch. alios referens *de matrim. tomo 2. lib. 7. de impedim. diſp. 104. num. 34.* & Baſil. Pont. *in eod. tract. lib. 7. de impedim. dirim. cap. 65. num. 4.*

Hoc igitur ultimo caſu Ordinarius receptis probationi- 37
bus, & compilato proceſſu diligenter conſiderare debebit quid ex eo reſultet. Et quidem ſi cognoverit probationes malitiæ eſſe infirmas, aut dubias, illius partes erunt inhibere contrahentibus, & illorum Parocho ne ad matrimonii celebrationem audeant procedere, juxta textum *in cap. final. infrà de clandeſt. deſponſ.* ſed è converſo ſi comperterit eaſdem probationes eſſe concludentes, oportebit eum pronunciare puellam habere aptitudinem ad copulam conjugalem, & ſufficientem prudentiam ad intelligentiam vinculi matrimonialis: & ſic malitiam ſupplere ætatem,

ac

ac proindè inter contrahentes nullum extare Canonicum
38 impedimentum: quo peracto liberum erit partibus matri-
monium contrahere de Epiſcopi licentia ſine ulla Sedis A-
poſtolicæ diſpenſatione. Ratio eſt, quia impedimentum
ætatis à Canonibus præfinitę non eſt ſimplex, & abſolutum,
ſed eſt conditionale, niſi malitia ſuppleat ætatem, ut hic pa-
tet, *& in cap. Puberes, ſuprà eodem*, & infrà *in cap. fin. & in
cap. unico, eodem tit, lib.6.* Ergo ſtatim atque Ordinarius de-
claravit, malitiam ſupplere ætatem, puella in contrahendo
utitur jure ſuo, & Epiſcopus concedendo licentiam nihil at-
tentat contra jus, quin potius cùm ſit Canonum cuſtos, ju-
ra conſervat, ut poſt Joan. de Lign. & Calder. dicunt Anton.
de Butr. *in cap. At ſi Clerici, §. de adulteriis num. 17. verſ. Eo
quod ius ſimpliciter permittat*, & Abb. *num. 5. verſ. Si vero ex-
preſſe, ſuprà de iudic.*
39 Præterea matrimonium inſtitutum eſt à Deo primò in
officium naturæ, & poſt lapſum in Infirmitatis remedium,
§. His ita, & cap. Quidquid, 32. *qu.* 2. ait enim Apoſt. 1. ad Co-
rinth. 7. *Propter fornicationem unuſquiſque ſuam uxorem, &
unaquaque virum ſuum habeat, cap. Quomodo*, 31. *qu.* 1. Ergo ſi
40 puella, quæ jam pubes eſt, & apta concipere, non poteſt
continere, jure naturali, & divino conſentaneum eſt, ut ei
ſuccurratur nuptiarum remedio: quod optimè agnovit Jo.
Andr. *in d. cap. Puberes num. 8. in fin.* dicens: *Præveniens æta-
tem neceſſe fuit provideri, ne haberet neceſſe fornicari; unde ſi
prævenitur pubertas, licebit contrahere, & ita ſervari vide-
41 mus*. Hæc ille. Quo fit ut Epiſcopus qui puellæ ætatem
prævenienti impediret libertatem matrimonii ad remedium
concupiſcentiæ inſtituti, & in ſubſidium fragilitatis huma-
næ, ut inquit gloſſ. in extravag. *Antiqua*, Joan. XXII. *in verb.
Efficax*, non eſſet à lethali culpa immunis, quia adduceret
eam in periculum incontinentiæ, ut *in d. c. Quidquid*, 32. *q.* 2.
42 Ad hæc Doctores affirmant paſſim, poſſe matrimonium
contrahi ante ætatem nubilem, ubi malitia ſupplet ætatem,
gloſſ. *in d. c. unic. §. 1. in verb. Supplebat*, Innoc. *in d. c. Puberes,
in princip. in verb. Certum*, quem ibi ſequuntur Hoſt. Joan.
Andr. & omnes, S. Thom. & alii ſupracitati *num.* 5. Quibus
verbis apertè ſupponunt probata malitia non eſſe opus diſ-
penſatione Apoſtolica. Aliàs enim non aſſererent matri-
monium poſſe contrahi; quia quod fieri non poteſt de jure
communi, ſed fit tantùm ex diſpenſatione Papæ, cenſetur
impoſſibile, ut notat gloſſ. *in l. Continuus, §. Cùm quis, in verb.
Relicta, ff. de verbor. obligat.* Bart. *in l. Apud Iulianum, §. fin. ff.
de legat.* 1. Innocent. *in cap. Paſtoralis, de cauſa poſſeſs. & pro-
priet.* DD. *in cap. Super eo, de condit. appoſit.*
Ae demùm non eſſe opus diſpenſatione Apoſtolica, ut
puella præveniens ætatem nubere poſſit, clarè ſupponunt
Palud. Tabien. Angel. & Silveſter ſupracitati *num.* 35. ſen-
tientes non peccare contrahentem matrimonium ante
ætatem legitimam ex juſta cauſa, & de licentia Epiſcopi.
43 Nec prædictis obſtat, quod diſpenſatio contrahendi ma-
trimonium ante annos nubiles ubi malitia ſupplet ætatem,
peti ſoleat à Sede Apoſtolica, quoniam hic non ſequitur,
ut adempta ſit facultas Ordinariis ſuper hoc competens de
jure communi, ut notabiliter dicit gloſſa *unica in cap. fin.*
& ibi Butr. *num. 50. verſ. Non obſtat quod ſolus Papa diſpen-
44 ſat, de fil. Presbyter.* Ratio eſt, quia quod poteſt Epiſcopus
in ſua diœceſi, multò magis poteſt Pontifex maximus in
tota Eccleſia, cùm ſit Ordinarius ſingulorum, *c. Cuncta per
mundum*, 9. *qu.* 3. gloſſ. *in c. Cum nullus, in verb. In eadem, de
tempor. ordinat. lib.* 6. & ſolus univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus,
ut eſt diffinitum à Pelagio II. in Conſtitutione, quæ incipit,
Manifeſto, in Bullar. *tom. 1. pag.* 7. & multoties ad eum par-
45 tes confugiunt, non quod caſus ſit reſervatus, ſed ut ſibi
abundantius conſulant ſupremæ Sedis authoritate: unde
ſi Papa aliquid faciat de plenitudine poteſtatis, cùm ſit ab-
ſolutè Dominus, non pręjudicat inferioribus, nec adverſus
eos præſcribit, ut declarat Innoc. *in c. Bona, il ſecondo num.* 2.
in fin. de poſtul. Prælat. Specul. *in tit. de præſcript. verſ. Illud*, &
Abb. *conſ.* 101. *in quæſt. num. 6. verſ. Nec Papa exercendo hoc
ius lib.* 1.
46 Ad extremum expreſsè hoc declaravit ſanct. mem. Gre-
gorius XIII. quia ut refert Navarr. *conſ. 5. in fin. de deſponſat.
impub.* cuidam petenti diſpenſationem ad matrimonium
impuberis dicitur reſpondiſſe, Sedem Apoſtolicam ob hoc
non eſſe interpellandam, cùm deſit diſcretio, vel poten-
tia conſummandi matrimonium, Sedes Apoſtolica nihil
poſſit, quod ſi neutrum deeſſe cognoverit Ordinarius, po-
terit ſi cauſæ, quæ narrantur, ſunt veræ, ſuo jure dictam
licentiam concedere.
Et idipſum ſæpiùs probavit Sacra Congregatio Concilii: 47
aliquando enim cenſuit matrimonium inter puberem, &
impuberem contractum ſervata forma Concilii Tridentini
eſſe quidem nullum, nec per cohabitationem, & copulam
ratificari poſſe, niſi iterùm contrahatur ſervata forma ab
eodem Concilio præſcripta. Sed tamen hoc eſſe intelligen-
dum de eo impubere, in quo malitia non ſupplet ætatem;
nam quoad hoc Concilium non correxit Canones. An
verò malitia ſuppleat ætatem, necne Ordinarium diſpice-
re debere. Item in cauſa Januenſ. cenſuit matrimonium
inter adoleſcentem duodecim annorum, & puellam trede-
cim eſſe nullum, niſi malitia ſuppleat ætatem. Malitiam
verò in duobus conſiſtere, & in diſcretione ad conjugalem
conſenſum, & in potentia ad copulam: an autem ſit in im-
pubere hujuſmodi malitia, ſpectare ad judicem Eccleſiaſti-
cum. Et aliàs dedit litteras ad Epiſcopum Clutinum, ut ſi
ſibi legitimè conſtiterit in muliere pubertati proxima mali-
tiam ſupplere defectum ætatis, concedat licentiam, ut ma-
trimonium in facie Eccleſiæ contrahatur.
Secundò QUÆRO, Præhabito, quod decretum pri- 48
mum *ſeſſ.* 24. Concilii Tridentini prohibens matrimonia
clandeſtina, non prohibet ſponſalia, an matrimonium per
verba de pręſenti per puberem, & impuberem contractum
clandeſtinè non ſervata forma à Concilio tradita migret, &
reſolvatur in ſponſalia. Quod aliquibus placuit DD. hac 49
de re conſultis ex reſponſo Bonifacii VIII. *in cap. unic. §. 1. de
deſponſ. impuber. lib.* 6. Propoſitam dubitationem excitavit E-
piſcopus Valentin. & Congregatio publica, diſſentientibus
tantùm Cardinalibus Peruſino, & Carafa, cenſuit opinio-
nem hanc eſſe veram, ut clandeſtinitas non obſtet; quia
matrimonium per verba de præſenti contractum inter pu-
berem, & impuberem valet in vim ſponſalium ſecundùm
cap. 1. §. 1. de deſponſat. impub. in 6. quia jus jam eſt interpre-
tatum tale matrimonium per verba de præſenti contractum
eſſe tantùm ſponſalia per verba de futuro, *dicto* §. 1. Ergo ſi-
cut clandeſtinitas non obeſſet validitati ſponſaliorum, quæ
per puberes fuiſſent contracta, ut jam Congregatio declara-
vit, & nullum eſt dubium in hoc: ita nec obſtabit validita-
ti horum ſponſaliorum inter puberem, & impuberem con-
tractorum, quia licet ſint contracta per verba de præſenti
in ſchemate matrimonii; attamen lex voluit eſſe pura ſpon-
ſalia per verba de futuro: ergo idem jus in iſtis ſponſalibus,
quod in aliis, lex enim voluit eſſe hæc ſponſalia ſicut alia.
Illud tamen Congregatio omnium conſenſu non probavit, 50
quod dicitur in memoriali, impuberem factum puberem
poſſe cogi per cenſuras; quia hoc eſt contra *cap. De illis, de
deſponſ. impub.*
Hoc ultimum ego intelligo, niſi ſponſalia ſint jurata, 51
quia tunc etiam impuberes facti puberes coguntur per cen-
ſuram Eccleſiaſticam ad obſervantiam juramenti, ut eſt ca-
ſus *in cap. Ex litteris, il ſecondo, ſuprà de ſponſal.* dummo-
dò tamen tempore ſponſaliorum eſſent doli capaces, ut
ibi dixi *in gloſſ. 2. num.* 4.
Rurſus quod ſuperius dictum eſt matrimonium contra- 52
ctum non ſervata forma Concilii Tridentini valere in vim
ſponſaliorum, procedit tantummodò in matrimonio con-
tracto inter puberem, & impuberem, vel inter duos impu-
beres non proximos pubertati, & quorum malitia non ſup-
plet ætatem: cùm enim talis contractus propter ætatis de-
fectum valere non poſſit, ut matrimonium de præſenti, lex
interpretatur valere eo modo, quo poteſt, & ſicut ſpon-
ſalia de futuro, ut *in d. c. unic. §. 1.* juncta gloſſ. *in verb. Ma-
trimonium, de deſponſat. impub. lib.* 6. At ſecus eſt in matri-
monio non ſervata forma Concilii per verba de præſenti
inter puberes contracto, quia illud non reſolvitur in ſpon-
ſalia de futuro, ut aliàs Sacra Congregatio declaravit;
nam conſulta, an matrimonium clam ſine Parocho,
& teſtibus contractum reſolvatur ſaltem in vim ſpon-
ſaliorum; reſpondit non reſolvi, quia eſt defectus in
forma.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Ex Concilio Arelateñ.

C A P U T I.

SI quis clam deſponſaverit aliquam, & mulier vel vir negat hujuſmodi deſponſationem: Viro incumbit probatio.

S V M M A R I V M.

1 *MAtrimonium clandeſtinum non præſumitur, ſed illud alleganti incumbit onus probandi, & num. 5. Et quid poſt Concilium Tridentinum, num. 6.*
2 *Matrimonium clandeſtinum de iure communi validum eſt quoad Deum indiſtinctè, & quoad Eccleſiam, dummodo ſufficienter probetur.*
3 *Collatio clandeſtina quamvis non careat ſuſpicione, tamen valet ubi de ea fuerit facta fides.*
4 *Electio non valet ſi ſit clandeſtina.*

1 SI *quis clam*. Ei, qui aſſerit matrimonium, incumbit
probatio. Hoc dicit ſecundùm communem intelle-
ctum, vel aliter ſecundùm Abbat. pro matrimonio clande-
ſtino non præſumitur, ſed illud alleganti incumbit onus
probandi. Primò ponit thema. Secundò determinatio-
nem, ibi, *Viro*.

2 Nota primò ibi, *Incumbit probatio*, Matrimonium clan-
deſtinum jure communi inſpecto eſſe validum quoad Deum
indiſtinctè, & quoad Eccleſiam dummodò ſufficienter pro-
betur; quod ſatis probatur hic: nam fruſtra Pontifex gra-
varet virum onere probandi matrimonium clandeſtinum,
ſi non valeret: & ita ex hac littera deducunt Abb. Præpoſ. &
Alexan. de Nævo omnes *in 1. notab.* Solus enim contrahen-
tium conſenſus ſufficit ad validitatem matrimonii, licèt
clam ſit præſtitutus, ut §. *Sed obiicitur*, & §. *His ita reſpon-
detur*, 30. *quæſt.* 5. & *cap. fin. infrà eod.* & diffinitum eſt à Tri-
dentina Synodo *in cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* ubi ana-
themate damnantur qui clandeſtina matrimonia libero
contrahentium conſenſu facta, negant vera, & rata eſſe
3 quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit. Et eſt ſimile in colla-
tione facta clandeſtinè, quæ tametſi non careat ſuſpicione,
tamen valet ubi de ea fuerit facta fides, ut eſt textus *in cap.* 4
unic. ſuprà, ut Eccleſ. Benef. Secus eſt in electione, quæ non
valet ſi ſit clandeſtina, ut *in cap. Quia propter*, & ibi dixi *nu.*
64. *de elect.* & *cap. final. eod. tit. lib. 6.* ſecundùm Abbatem,
& Alexandrum de Nævo *ubi ſuprà*, & ita olim erat diffe-
rentia inter matrimonium ſpirituale, quod contrahitur in-
ter electum, & Eccleſiam, ut *cap. Inter Canonicos, de elect.*
& matrimonium carnale; quia illud vitiabat clandeſtinitas,
hoc autem non vitiabat.

Sed hodie æquiparantur, quia nec matrimonium car-
nale inficitur propter clandeſtinitatem, ut ſtatim dicam.

Secundò nota ex textu, quod ubi vertitur in dubium, 5
an matrimonium ſit contractum, necne, ſi vir aſſerat illud
contractum fuiſſe, probare debet; & è converſo ſi mulier
dicat contractum, ſimiliter debet probare: nam etſi hæc
Decretalis quoad hoc varios habeat intellectus, tamen
hæc eſt communis lectura, quam aliis confutatis ſequitur
gloſſ. *unic. hic*, Innoc. *in verb. Viro*: & communiter Docto-
res, ut atteſtantur Cardin. Abb. Alexan. de Nævo, & Præpo-
ſitus omnes *in principio*.

Sed hodie inutilis eſt hæc controverſia, quia cùm ma- 6
trimonia clandeſtina irrita ſint ex decreto Concilii Triden-
tini *in d. c. 1.* & dicam pleniùs *in cap. ſeqq.* dicens matrimo-
nium clandeſtinum, gravari non debet onere probationis,
quia fruſtra admitteretur ad probandum id, quod proba-
tum non relevat, *l. Ad probationem, Cod. de probationib. cap.
Cum contingat, ſuprà de offic. delegat.* Propterea enim hic ad-
mittitur probatio, quia clandeſtinitas non vitiabat matri-
monium. Ergo ſecus ſi vitiaret, quia probatio eſſet ina-
nis, & fruſtratoria, ut conſiderat hic Præpoſ. *in 1.
notab.*

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Alexander III. Belvaceñ. Epiſcopo.

C A P U T II.

QUòd nobis: & infrà. Si matrimonia ita occultè contrahuntur, quòd exindè legitima probatio non appareat: ii, qui ea contrahunt, ab Eccleſia non ſunt aliquatenus compellendi. Verùm ſi perſonæ contrahentium hoc voluerint publicare, niſi rationabilis cauſa præpediat, ab Eccleſia recipienda ſunt & comprobanda, tamquam à principio in Eccleſiæ conſpectu contracta.

S V M M A R I V M.

1 *DE matrimonio occulto non iudicat Eccleſia, ſed illud publicatum approbat.*
2 *Matrimonium clandeſtinum quot modis dici poſſit, & num. ſeqq.*
3 *Occultum dicitur quod factum eſt coram paucis.*
4 *Matrimonium clam contrahentes non ſunt cogendi ſimul cohabitare, ſi alter, vel uterque matrimonium inficietur, & alia probatio non appareat.*
5 *Confeſſioni coniugum ſtandum eſt ſuper matrimonio iam contracto.*
6 *Et proles ante publicationem ſuſcepta pro legitima eſt habenda.*
7 *Niſi agatur de præiudicio alterius matrimonii publicè contracti:*
Et quid poſt Concilium Tridentinum, num. 19.
8 *Filius natus ex ſecundo matrimonio publico cenſetur legitimus, non autem natus ex primo clandeſtino.*
9 *Matrimonium publicum an præiudicet clandeſtino, ſi ambo fateantur ſe clam contraxiſſe, & habeant pro ſe unum teſtem cum fama, & num ſeqq. uſque ad num. 20.*
10 *Teſtis unicus cum fama plenè probat.*
11 *Probatio per unum teſtem cum fama conquaſſatur per pleniorem probationem etiam de tempore citeriori.*
12 *Contrarium.*
13 *Probationes ſe invicem non collidunt, niſi ſint oppoſita, & incompatibiles, & num. 17.*
14 *Contraria mutuo ſe expellunt, & vincit quod eſt potentius.*
15 *Probationes ſi ſint contraria, fortior prævalere debet, & minor pro non facta habetur.*
16 *Probatio per duos teſtes de viſu præfertur contrariæ probationi per unicum teſtem de viſu cum fama.*

18 *Pro-*

Digitized by Google

18 Probationi primæ præſumptivæ ſtandum non eſt in præiudicium ſecundæ probationis veræ.
20 Declaratio retrotrahitur ad principium actus declarati.
21 Matrimonia clandeſtina de iure communi valida erant.
22 Secus poſt Concilium Tridentinum.
Matrimonium ex Concilio Tridentino qua forma ſit contrahendum, ibidem.
23 Matrimonium non conſummatum ſortitur naturam ex Conſtitutione Eccleſiæ.
24 Impedimenta matrimonium dirimentia poſſe conſtitui ab Eccleſia, eſt de fide.
25 Eccleſia poteſt quoſdam inhabilitare ad matrimonium contrahendum.
26 Matrimonia clandeſtina quas ob cauſas Eccleſia irrita fecerit.
27 Licentia Parochi an debeat eſſe ſpecialis ad matrimonium contrahendum, an vero ſufficiat generalis, & num. ſeqq.
28 Vicarius temporaneus Parochi eſt Ordinarius.
29 Vices ſuas qui committit, cenſetur in totum committere.
30 Expreſſum dicitur etiam quod verbis generalibus exprimitur.
31 Licentia tacita ad matrimonium contrahendum non ſufficit, & num. ſeqq.
32 Coadiutor Vicarii Parochi poteſt matrimonio intereſſe, & aliis dare licentiam ut interſint, verſ. Præpoſitus.
Licentia Parochi data contrahentibus adhibendi quem maluerint Sacerdotem, ſufficit ad validitatem matrimonii, ibidem verſ. An licentia.
33 Matrimonium contractum in Parochia mulieris coram Parocho viri, & è converſo an ſit validum, & num. 36.
34 Et quid ſi contractum fuerit in Parochia mulieris coram Sacerdote non Parocho, ſed habente licentiam à Parocho viri, præſertim ſi Parochiæ ſint in diverſis diœceſibus, & num. ſeqq. uſque ad num. 39.
35 Parochus poteſt audire confeſſiones Parochianorum etiam extra Parochiam.
36 Parochus alterius ex contrahentibus poteſt intervenire celebrationi matrimonii in aliena Parochia.
Iuriſdictio etiam voluntaria non poteſt exerceri extra territorium quando eſt conceſſa ab inferiore à Principe, ibid. & num. 46.
37 Sacerdos licentiam obtinens à Parocho, interveniendi matrimonio dicitur habere authoritatem à Concilio, & non à Parocho, & num. 42. & ſeqq.
38 Vicarius Epiſcopi habens facultatem conferendi beneficia, poteſt ea conferre etiam extra diœceſim.
39 Matrimonium contractum coram Sacerdote de licentia Parochi contrahentium extra illius Parochiam, an ſit validum, necne, & num. ſeqq. uſque ad numer. 48.
Parochus in matrimoniis nullam iuriſdictionem exercet, ſed præſentiam exhibet, ibidem.
40 Matrimonium contractum coram Parocho utcumque contradicente, valet.
41 Teſtium præſentia non circumſcribitur territorio ſicut iuriſdictio.
42 Electio non adſcribitur eligenti, ſed potius tribuenti facultatem eligendi.
43 Licentia ſupponit poteſtatem habitualem in eo, cui conceditur.
Epiſcopus de Diœceſani licentia ordinat ſuum ſubditum extra diœceſim iure proprio, non iure concedentis licentiam, ibidem.
45 Vicario Epiſcopi iuriſdictionem ordinariam dat lex, non Epiſcopus.
47 Vicarius Parochi poteſt audire confeſſiones Parochianorum etiam extra Parochiam.
48 Matrimonium cum ſola præſentia Parochi ſine conſenſu, aut alio eius miniſterio, & coram duobus, vel tribus teſtibus an valeat, & num. ſeqq. uſque ad numer. 55.
Requiritur ut Parochus ſit adhibitus, num. 54. verſ. Cave tamen.
49 Parochus an ſit miniſter Sacramenti Matrimonii.
50 Matrimonium in lege Euangelica eſt Sacramentum, ad cuius eſſentiam requiritur materia, forma, & miniſter.
51 Matrimonium clandeſtinum ante Concilium fuit ratum, & verum matrimonium, & Sacramentum: & contrarium aſſerere eſt periculoſum in fide.
52 Matrimonii Sacramentum quem habeat miniſtrum.
53 Sacramentorum immutatio ſpectat ad ſolum inſtitutorem Chriſtum.
54 Parochus adhibetur in matrimonio ut teſtis authorizabilis.
55 Matrimonium cui interfuit Sacerdos iuſſu Epiſcopi, ſi Epiſcopus deceptus eſt, ratus Sacerdotem illum eſſe Parochum contrahentium, cum tamen non eſſet, an ſit validum.

QVod Nobis. De matrimonio occulto non judicat Eccleſia, ſed illud publicatum approbat. Hoc dicit ſecundùm Anton. de Butr. Alexan. de Nævo, & Præpoſ. Vel aliter ſecundùm Abb. inhærendo litteræ. Qui matrimonium clandeſtinè contraxerunt, altero, vel utroque negante non apparente exindè legitima probatione, ſimul cohabitare ab Eccleſia non compelluntur: ſed ſi illud publicaverint, tamquam in conſpectu Eccleſiæ factum, comprobabitur niſi rationabilis cauſa ſubſit, quæ impediat: ponit duo dicta: ſecundùm ibi, *Verum*. 1

Nota primò ibi, *occultè contrahuntur*, ſecundùm Alex. de Nævo *num.* 2. duobus modis dici poſſe matrimonium clandeſtinum. Primò ſcilicet, quando ita eſt occultum, ut nullatenus probari poſſit. Secundò, quando eſt quidem occultum, ſed non ita, quin poſſit probari per teſtes: & hoc modo dicitur clandeſtinum, id eſt non publicum, licèt probari poſſit: & hoc voluit Innocen. *in cap. Præcedenti, in princ.* ubi exponit ver. *Clam*, id eſt non publicè, ſed tamen tot fuerunt præſentes, quot ſufficiunt ad probationem. Sic ergo quod factum eſt coram paucis, dicitur occultum, ſeu clandeſtinum, ut notat gloſſ. *in c. Veſtra, in ver. Occultum, de cohabit. cler. vel mulier.* Facit *cap. Inquiſitionis*, §. *fin.* & quod ibi notat gloſſ. *in ver. Dicta paucorum, de accuſat. & in cap. Vt noſtrum, in verb. Occulta, ut Eccleſiaſt. benef.* Sed hodie ſublata hac diſtinctione, tu dicas, matrimonium dici clandeſtinum, quod non apparet contractum ſervata forma à Concilio Tridentino præſcripta *in c.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrim.* ut pleniùs dicam infrà *in ult. notab.* 2 3

Secundò nota ibi, *Non ſunt aliquatenus compellendi*: clam contrahentes matrimonium non eſſe cogendos, ut ſimul cohabitent, ſecundùm gloſſ. primam, vel ſe pro coniugibus habeant, ſecundùm Innoc. *in princ.* ſi alter, vel uterque matrimonium inficietur, & alia probatio exindè non appareat: & ita hic eſt caſus ſecundùm Abb. Alexan. de Nævo, & Præpoſ. Ratio, quia Eccleſia non judicat de occultis, *cap. Erubeſcant*, 32. *diſt. cap. Chriſtianus*, 32. *qu.* 5. & paria ſunt non eſſe, vel non apparere, ut *in l. In lege, & l. Rutilia Polla, ff. de contrahen. empt.* unde hoc caſu dici poteſt; deficit probatio, ſed non jus, *l. Duo ſunt Titii, ff. de teſtamen. tutor.* ſecundùm Anchar. *hic in* 1. *notab.* & vide bonam gloſſam *in ſumm.* 30. *qu.* 5. Quinimò ſic contrahentes potius ſunt ab invicem ſeparandi, quia talia præſumuntur contubernia, & ſtupra; & in hunc ſenſum intellige textum *in cap. Aliter, ead. cauſ. & quæſt.* ut hic in gloſſ. 1. & per Hoſtien. *in princip. in verb. Legitima probatio, & in verb. Compellendi*, & Butr. *num.* 8. 4

Tertiò nota ibi, *ſi perſonæ contrahentium hoc voluerint publicare*: ſtandum eſſe confeſſioni, & ſimplici verbo utriuſque conjugis ſuper matrimonio clam contracto; & perindè illud habendum eſſe, ac ſi in facie Eccleſię contractum fuiſſet, ut in textu: & notant Abb. *in* 2. *notab.* Alexan. de Nævo *n.* 4. & communiter Doctores: adeòut proles ante publicationem ſuſcepta pro legitima ſit reputanda, ſecundùm ea, quæ notantur *in cap. Cum nobis, infr. qui fil. ſint legit.* & hic firmant poſt Antiquos Abbas, & Alexan. de Nævo *locis citatis*, & Præpoſit. *num.* 3. 5 6

Hæc tamen concluſio limitari debet, niſi agatur de præjudicio alterius matrimonii publicè contracti, quia tunc credendum non eſſet ſimplici aſſertioni contrahentium, niſi matrimonium clandeſtinum aliundè probaretur, *cap. Super eo, de eo qui cognovit conſang. uxor. ſuæ*, & hic ſentit gl. 2. in 7

in fin. ibi, Vel aliud: & apertiùs declarant Innoc. in verb.
Rationabilis, Hoſtien. num. 1. in eodem ver. Joan. Andr. in
fin. Abb. num. 1. & communiter Doctores, ut atteſtatur Pręp-
8 poſ. num. 2. Quod adeò verum eſt, ut ſi filius natus ſit ex
matrimonio clandeſtino, deindè natus ſit filius ex alio ma-
trimonio publicè contracto, ſecundus cenſeatur legitimus,
& primus illegitimus quoad Eccleſiam, quæ de occultis non
judicat, ſecundùm Gaſpar. Calder. quem hic ſequitur Ale-
9 xan. de Nævo in 3. qu. Quinimò ſecundùm Vincent. hic
matrimonium manifeſtum ſemper præjudicat clandeſtino,
etiamſi ambo confiteantur matrimonium clandeſtinum
fuiſſe prius contractum, & habeant pro ſe unum teſtem
cum fama: quod Gaſpar Calder. dicit eſſe benè notandum:
& hoc tenent Butr. num. 9. & communiter Doctores, ut te-
10 ſtantur Alexan. de Nævo n. 12. & Præpoſ. nu. 4. Sed Cardin.
in 1. quæſt. tenet oppoſitum, quia unus teſtis cum fama facit
plenam probationem, ut eſt text. cum gloſſ. in verb. Famam,
in cap. 1. de appellat. & notat gloſſ. & Innoc. in cap. Veniens, il
primo, de teſtib. Bart. plenè in l. De minore, §. Tormenta num.
30. ff. de quæſt. Speculat. in tit. de not. crimin. §. Fama, verſ.
Quid agentæ. Unde ut inquit Cardin. Si per unum teſtem,
& famam conſtet de matrimonio clandeſtino prius contra-
cto, retrò dicitur non fuiſſe contractum clandeſtinum,
vel ſaltem ex quo conſtat nunc de ipſo, præfertur matri-
11 monio poſteà publicè contracto. Verùm Abbas hic num. 6.
verſ. Sed ſalvando, tenet primum dictum Vincentii,
quia ubi alia probatio apertior concurrit cum fama, & uno
teſte, tunc eſt ſtandum probationi clariori, & meliori, li-
cèt teſtis, & fama deponant de tempore anteriori: & ſub-
dit hoc eſſe dictum ſatis notabile, quia ſi quis probat per
unum teſtem, & famam de ſuo titulo anteriori, alius verò
probat per teſtes apertos de ſuo titulo citeriori, judicandum
eſt ſecundùm probationem clariorem. Idque Alexan. de
Nævo num. 13. dicit eſſe perpetuò notandum, quia mul-
tùm limitat notata per Doctores in cap. Licèt cauſam, de
probat. & per Bart. in l. Si duo, ff. Uti poſſid. & ſubdit Prępoſ.
hic num. 4. verſ. Et ideo infert. [Quod ſi hoc habet locum
in matrimonio, in quo agitur de majori periculo, quantò
magis in temporalibus?] Et hanc partem videtur ſequi Ho-
ſtien. in Summa hoc tit. §. Verùm Clandeſtina.
12 Sed certè opinio Abbatis non tranſit ſine difficultate,
quia tunc probatio plena confunditur, & quaſſatur à plenio-
13 re, quando probationes ſunt invicem oppoſitę, & incompa-
tibiles, adeout conciliari non poſſint, putà quia ſunt ſuper
articulis directè contrariis, de iiſdem perſonis, & actibus, &
de eodem inſtanti temporis, juxta text. in Clem. 2. juncta
14 gloſſ. in verb. Directè contrariis, de teſtibus. Hæc enim eſt na-
tura contrariorum, ut mutuò ſe expellant, cap. Maiores, §. I-
tem quæritur, ſuprà de Baptiſm. Clem. Gratiæ, de reſcript. leg.
Pomponius, §. Sed & is, ff. de procurat. l. Sed ſi pupillo, §. Si
Inſtitoria, & ibi gloſſ. in eodem verb. ff. de Inſtitor. actione,
& vincat quod eſt potentius, l. Generaliter, ff. de fidejuſſor. l.
Si duo, ff. de ſolut. cap. Si vir, 27. diſtinct. & cap. Jejunium, 86.
15 diſtinct. cum ſimilib. Unde ex probationibus contrariis for-
tior prævalere debet, quià minor pro non facta habetur,
Natta conſ. 373. Quoniam contra, in fin. Grat. conſ. 6. num. 23.
16 lib. 2. Et ſic probatio per duos teſtes de viſu præfertur con-
trariæ probationi per unum teſtem de viſu cum fama, ut per
17 Soccin. conſ. 270. Conſideratis, num. 3. lib. 2. At ſecus eſt, ſi
probationes non ſint ita contrarię, quin poſſint diſtinctio-
ne conciliari; quia tunc non refert utra ſit potentior, nec
attenditur major, vel minor numerus teſtium, quia ſe in-
vicem non collidunt, ut declarat Baldus conſ. 380. Tres ſunt
caſus num. 2. & 3. lib. 5. Hoc autem caſu probatio matrimo-
nii clandeſtini per unum teſtem cum fama, & probatio ma-
trimonii poſtea publicè contracti non ſunt oppoſitæ, cùm
percutiant diverſa tempora, ſecundùm gloſſ. præalleg. in d.
18 Clem. 2. Ergo ſe invicem non enervant, ſed utraque retinet
ſuam vim, niſi probatio primi matrimonii eſſet ſolùm præ-
ſumptiva, & probatio ſecundi eſſet vera, quia tunc non
ſtaretur primæ in præjudicium ſecundæ, ut notat gloſſa 2.
in §. His ita reſpondetur, 30. qu. 5. & Gemin. conſ. 27. Super
dubiis num. 3. Soccin. loc. cit. ad text. in dict. cap. Super eo, infrà
de eo, qui cognovit conſang. uxor. ſuæ; & propterea hic non
ſtatur confeſſioni conjugum ſuper matrimonio clandeſtino
in præjudicium matrimonii publicè contracti, ut dixi ſuprà
19 num. 7. Circa hoc tamen latiùs non inſiſto, quia cùm ho-
die matrimonium clandeſtinum ſit irritum, ut dicam infrà
in ult. notab. etiamſi pleniſſimè probaretur, nunquam
præjudicaret matrimonio in facie Eccleſiæ contracto.

Quartò nota ibi, tanquam à principio, declarationem 20
retrotrahi ad principium actus declarati, ut hic patet; &
eſt ſimilę in c. Fraternitatis, infrà de frigid. & malefic. cum
aliis hic allegatis in gloſſ. ult. Ea enim eſt natura declaratio-
nis, ut aliquid novi non inducat, ſed quod prius latebat,
manifeſtet, ut l. Heredes palam, §. Sed etſi notam, ff. de teſta-
ment. & tradit Gemin. conſ. 72. Quia articulus num. 1. & Phi-
lippus Probus plura cumulans in addit. ad Monach. in cap. 1.
num. 1. de privileg. lib. 6. & ſcripſi latiſſimè in cap. Quoniam à
num. 15. ſuprà de Conſtitut. ideòque impoſſibile eſt declara-
tionem non trahi ad præterita, ut in Authen. de fil. ante
dotat. inſtrum. nat. §. 1. l. Aſſe toto, ff. de hæred. inſtitut. &
tradit Decius in dict. cap. Quoniam num. 44. & ibi dixi num.
45. & 53.

Ultimò nota ibi, recipienda, & comprobanda, matri- 21
monia clandeſtina hoc jure inſpecto eſſe valida non tantùm
quoad Deum, qui nec fallit, nec fallitur, cap. A nobis, il ſe-
condo, infrà de ſentent. excomm. ſed etiam quoad Eccleſiam,
ſi de illis conſtet, vel per confeſſionem utriuſque conjugis,
vel per aliàs legitimas probationes, ut patet in text. & in §.
Sed obiicitur, & §. His ita reſpondetur, 30. qu. 5. & hic tenet
gloſſ. ult. Innocentius, & Abbas Antiq. in princ. Hoſtienſis
in fine, Butr. in 1. notab. & num. 5. Cardin. in princip. & num. 1.
& communiter omnes.

Hoc tamen ut prædixi vendicat ſibi locum hoc jure 22
inſpecto, ſed hodie qui aliter, quàm præſente Parocho, vel
alio Sacerdote, de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia, &
duobus, vel tribus teſtibus matrimonium attentabunt, eos
Sancta Tridentina Synodus ad ſic contrahendum omninò
inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus nullos, & irritos
eſſe decernit, ut diſertis verbis ſtatuitur in decreto de refor-
matione matrimonii ſeſſ. 24. c. 1. Porrò matrimonium non 23
conſummatum ſortitur naturam ex Conſtitutione Eccleſiæ,
ut declarant Doctores in cap. Ex publico, de converſ. con-
jug. in cap. Gaudemus, & in cap. Quantò, de divortiis, quod
conſtat ex quamplurimis impedimentis dirimentibus, quę
per Conſtitutiones Summorum Pontificum inducta ſunt,
ut patet ſuprà in tit. de ſponſal. & infrà in tit. de conſanguinit.
& affinitat. de eo qui dant in matrim. quam poll. per adult. qui
Cleric. vel voven. de cognat. ſpirit. & alibi ſparſim, Joan.
Andr. poſt Hoſtien. in cap. Is qui fidem num. 4. verſ. Unde di-
cebat, de ſponſalib. ubi tenet Papam per ſuam Conſtitutio-
nem poſſe inhabilitare ad matrimonium contrahendum, ei-
que obediendum eſſe in utroque foro, quia circa matrimo-
nium nō conſummatum ſine Dei offenſione ſtatuere poteſt
quod placet. Nam etſi lex poſitiva Eccleſię non poſſit indu- 24
cere matrimonium ſine conſenſu; poteſt tamen circa matri-
monium inducere novum impedimentum, & antiquum ca-
nonicum tollere, cap. Non debet, de conſang. & affinit. & cap.
prox. infrà eod. & præſuppoſito impedimento, conſenſus
contrahentium erit impeditus: Doctores in cap. ult. infrà de
ſponſ. duor. quinimò hæc concluſio hodie declaratur eſſe de
fide Catholica ab eodem Concilio Tridentino ſeſſ. 24. de ſa-
cram. matrim. can. 4. Si quis dixerit Eccleſiam non potuiſſe
conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in
iis conſtituendis erraſſe, anathema ſit. Nec deſunt rationes
irrefragabiles per ſacros DD. Theologos in 4. ſent. de ſacram. 25
matrim. nam matrimonium ratione qua eſt Sacramentum,
pertinet ad Eccleſiam, ſicut habetur in ead. ſeſſ. 24. de Do-
ctrina Sacr. Matrim. & docet D. Th. lib. 4. contra Gentiles, c.
78. & ideò Eccleſia diſponit, ſicut in cæteris Sacramentis de
temporibus, & ritibus eorum, & ſicut poteſt à Sacramento
Ordinis arcere bigamos, homicidas, & ſimiles; ſic etiā à Sa-
cramento Matrimonii, quos non judicat eſſe conjungendos.
Deindè in hoc Sacramēto Eccleſia poteſt facere, & declara-
re actum nullum, licèt in quibuſdam aliis Sacramentis id ef-
fici non poſſit, in quibus imprimitur character, cùm à vo-
luntate humana non dependeant, ſed ſecum afferant effectū,
& legitima intentione conſecrentur, & ſuſcipiantur, ut no-
tatur in c. ult. infrà de ſchiſmat. quia Sacramentum matri-
monii ex voluntate humana efficitur. Et quemadmodum
per excommunicationem poteſt effici, ut Sacramentum Pę-
nitentię ſit nullum, & votum ſolemne ſimiliter ſit nullum, ſi
legitimis ſuis legibus non fuerit peractum, ſic poteſt effici
per Eccleſiæ legem, vel Summi Pontificis Conſtitutionem,
ut conſenſus ille, quo Sacramentum Matrimonii perficitur,
reddatur nullus, & non aptus ad contrahendum, & ſic ta-
lis contractus conſequens ſit etiam nullus, ſicut cæteri,

cap. Cum lex, cum ibi notat. *ſuprà de fideiuſſorib.* qui cùm per merum jus naturæ firmi eſſent, humana lege inſtin-
26 guntur. Et quamvis matrimonia clandeſtina olim valida eſſent; nihilominus Sancta Dei Eccleſia ſemper illa deteſtata eſt, atque prohibuit ex juſtiſſimis cauſis, ut notatur *in §. His ita reſpondetur*, 30. *quæſt.* 5. & ibi per gloſſam *in Summa*. Verùm cùm prohibitiones illæ propter hominom inobedientiam jam oon prodeſſent, & gravia peccata committerentur, quæ ex iiſdem clandeſtinis conjugiis ortum habent; præſertim verò eorum, qui in ſtatu damnationis permanent, dum priore oxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palàm contrahunt, & eum ea in perpetuò adulterio vivunt: jure optimo S. Synodus certam formam matrimoniis contrahendis præſcripſit cum decreto irritante, ut *in d. cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* Circa hoc decretum contingit dubitare de pluribus.

27 Et primò QUÆRITUR, An idem decretum, qua parte diſponit, ut matrimonia celebrari poſſint coram Sacerdote de Ordinarii, vel Parochi licentia; exigat licentiam ſpecialem: an verò ſufficiat generalis omnia Sacramenta adminiſtrandi.

28 Videtur poſſe diſtingui, an Sacerdos celebrationi matrimonii interveniat tamquam Vicarius temporaneus Parochi, an aliter de ejus licentia, ut primo caſu validè præſtet matrimoniis celebrandis ſuam præſentiam: quod in terminis Clem. 1. *de privil.* tenet ibi gloſſ. communiter approbata *in ver. Presbyteri*: eſt enim Ordinarium ex notatis per Bart. *in l. Nec quidquam, §. Vbi decretum, il primo num. 5. verſ. Vnde obſtat, ff. de offic. Proconſ. & legat.* & per Alexand. *in l. More, in fin. ff. de iuriſd. omn. indic.* Et quamvis ſit conſtitutus in locum ipſius conſtituentis, dicitur tamen de jure Canonico habere ordinariam juriſdictionem, ut idem Alexander tradit *in rubr. de offic. eiuſd. n.* 17. qui etſi loquatur de Vicario Epiſcopi, per *c. Romana, de appellat. lib. 6. & cap. 2. de offic. Vicar. eod. lib.* tamen idem intelligi poteſt reſpectivè de Vicario Parochi eo caſu, in quo poteſt Vicarium conſtituere, ut per Rebuff. *in prax. benef. tit. Diſpenſat. de non reſiden. nu.* 14. Quare tunc intereſt celebrationi matrimonii ex officio, nec quæ-
29 rendum eſt de licentia ſpeciali: nam qui committit vices ſuas, totum cenſetur commiſiſſe, ſecundùm Hoſt. *in Summ. de offic. deleg. in §. Qua delegari poſſint n.* 7. ſi verò interveniat tamquam alienus Sacerdos ex licentia tamen proprii Parochi juxta decretum Concil. *d. c.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform. matr.* dubitatur an ſufficiat generalis licentia: & videtur non ſufficere, per ea, quæ ex Decio *conſ.* 36. Tiraquell. *de legib. connubial. gloſſ. 7. nu. 8. & aliis*. Poſtremò congerit Menoch. *conſil.* 188. *vol.* 2. addendo text. in Clem. 1. *de privileg.* & arg. *cap. fin. de procurat. lib. 6.* & doctrinam Cardin. in d. Clem. 1.

Contrarinm defendi poteſt, quia aliàs captatoria eſſet talis licentia; nam ſi Sacerdos tamquam miniſtet poteſt alia Sacramenta, & quidem digniora miniſtrare vigore generalis licentiæ exercendi ea, quæ ad Curati officium pertinent, cot non & matrimoniom, cui ſolam exhibet præſentiam? Ita arguit, & concludit Navar. *conſ.* 13. *An Sacerdos, de clandeſt. deſponſ.* Quod ſi ſecundùm Cardin. neceſſaria eſſet ſpecificatio, ut poſſet ſe quis immiſcere in materia Matrimonii, Euchariſtiæ, & Extremæ Unctionis, nimis reſtringeretur licentia: unde potius dicendum eſt generalem licentiam idem operari quoad comprehenſa ſub genere, quod ſpecialis, quoad ſpecies, *l. Si Chorus, de legat.* 3. Tiraqu. *ubi ſuprà num.* 89.

30 Non obſtant adducta à Menochio, quod verb. *Licentia*, de qua Concilium loquitur *in d. cap.* 1. denotet conſenſum expreſſum: quia verb. *Expreſſum*, multipliciter ſumitur, ut per Tiraquell. *ubi ſuprà*: ſæpiſſimè verò expreſſum dicitur, quod verbis generalibus exprimitur Bart. & Doctores *in l. 1. ff. de vulgar. & pupillari.* Tiraqu. *loc. cit. num.* 87. nec oſtenditur verb. *Licentia*, exigere expreſſum, & ſpecialem conſen-
31 ſum. Et advertendum eſt in caſu Menoch. ſuper quo conſulta S. Congregatio reſpondit expreſſam licentiam requiri, expreſſum ſumi ad differentiam, & excluſionem tacitæ licentiæ; quæ prætendebatur ex eo, quod Canonicus, qui matrimonium celebraverat, dicebatur ſcienter, & patienter Patriarcha ſolitus Sacramenta adminiſtrare: Similiter non obſtat Clement. 1. *de privil.* quia præterquamquod caſus eſt diverſus, poteſt retorqueri: ibi enim, quia Summus Pontifex expreſſam, & ſpecialem licentiam ad ſolemnizanda matrimonia requiſivit, id expreſſit, quod in Concilio non legitur factum caſus, *cap. final. de Procurator. lib.* 6. non afficit, quia Sacerdos non contrahit.

Demùm ita Sac. Congregationem cenſuiſſe referunt Domini de Rota *deciſ. 750. n. 1. par. 1. diverſorum*. 32

Reſolutiones S. Congregationis ſunt infraſcriptæ.

Cùm Parochus levi infirmitate detentus conceſſiſſet Præpoſito licentiam exercendi concernentia curę officium, dubitatum fuit, an in ea Parochia validè contractum fuerit matrimonium, cui Præpoſitus prædictus loco Parochi interfuit: Sac. Congregatio die 22. Junii 1581. cenſuit eſſe validè contractum præſuppoſita licentia, ſeu commiſſione generali adminiſtrandi omnia Sacramenta: & licèt aliàs declaraverit requiri licentiam ſpecialem, & expreſſam: tamen id intellexit in quodam Canonico, cui tacitè permiſſa erat adminiſtratio Sacramentorum in Eccleſia Cathedrali, ſciente, & patiente Ordinario.

An ut ſacerdos, qui non ſit proprius contrahentium Parochus eos matrimonio conjungere poſſit, ſufficiat tacita licentia, quæ reſultat ex tolerantia: S. Congregatio cenſuit non ſufficere, ſed requiri vel commiſſionem generalem adminiſtrandi omnia Sacramenta, vel ſi hæc non adſit ſpecialem, & expreſſam licentiam.

Præpoſitus Eccleſiæ Armacanæ inter cætera dubitavit, an cùm ipſe conſtituiſſet Vicarium in dicta Eccleſia, poſteàque illi dediſſet coadjutorem, de cujus licentia quidam Sacerdos matrimonio contrahentes conjunxit, an matrimoniom hoc modo celebratum ſit validum. S. Congregatio aliàs dixerat non ſufficere ad validitatem matrimonii licentiam tacitam, quæ reſultat ex tolerantia, ſed requiri vel licentiam generalem adminiſtrandi omnia Sacramenta, vel ſi hæc non adſit expreſſam, & ſpecialem. Item Rota dixerat in una Barchinonen. Vicarios temporales ad nutum amovibiles Parochialis Eccleſiæ poſſe matrimoniis tamquam Parochos intereſſe. Ideòque in caſu præſenti Sac. Congregatio ſenſit poſſe & matrimonio intereſſe, & alii dare licentiam, ut interſerit, hujuſmodique matrimonia eſſe valida.

An licentia contrahentibus nominatim deſignatis à Parocho conceſſa in ſcriptis, ut matrimonio inter ſe celebrando quemvis Sacerdotem eorum arbitrio adhibere poſſint, cenſeatur ſufficiens ad validitatem matrimonii, cui alius Sacerdos vigore ejuſdem licentiæ interfuit. Die 15. Junii 1586. S. Congregatio cenſuit ſufficere, mota præcipuè doctrina Cardin. Zabarell. poſt Zenzel. Paul. & Stephan. in Clem. 1. *de privil. num.* 12.

QUÆRO ſecundò, Quid juris de infraſcripta facti ſpecie, Antonius incola Villæ Pontis Caſalis Paduanæ diœceſis, contraxit matrimonium per verba de præſenti cum Catherina, quæ tempore contracti matrimonii erat in Villa d. Antonii, licèt domus ſuę habitationis eſſet in alia Parochia. Et cùm in hujuſmodi matrimonio adhibitus fuiſſet Parochus viri, non mulieris, dubitatum fuit an eſſet ſatisfactum Tridentino Concilio, quod *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* diſponit matrimonio proprium contrahentium Parochum adeſſe debere. Propoſito hoc dubio in Congregatione generali, cui interfuerunt S.R.E. Cardinales Moronus, Peruſinus, S. Praxedis, Geſualdus, SS. Quat. Alciatus, Senonen. Montaltus, Albanus, Rtarius, Carafa, quinque, nempè, Peruſ. Geſua. Alc. Montalt. Caraf. arbitrati ſunt nullum eſſe matrimonium non contractum coram proprio Parocho mulieris: alii ſex tenuere pro validitate matrimonii: nempè ſufficere Parochum viri etiam in Parochia mulieris, quia matrimonia voluntariæ juriſdictionis ſunt, & quia Concilium nihil de loco expreſſit, & quia videtur Conciliom voluiſſe præſentiam Parochi, & teſtium ad tollendam ſolam clandeſtinitatem; ad quod ſufficit unus Parochus ſive viri, ſive mulieris. 33

Sanctiſſimus audita relatione opinionum Congregationis approbavit ſententiam ſex Cardinalium pro validitate matrimonii, & quod in futurum ita reſpondeatur, nulla habita ratione alterius deciſionis editæ die 15. Decembris 1574. qoia dictum fuit ſufficere præſentiam ſolius Parochi mulieris, ſi in ejus Parochia matrimonium contrahatur. Item ſufficere præſentiam Parochi viri, ſi contrahatur in Parochia viri, ideòque ſi vir unius Parochiæ acceſſerit ad mulierem alterius Parochiæ, & ſecum duxerit ſuum proprium Parochum, & coram eo ſolo matrimonium contraxerit ſine licentia, ſeu præſentia Parochi mulieris, vel Ordinarii, matrimoniom eſſe nullum.

QUÆRITUR tertiò, Poſita deciſione Sacræ Congregationis Concilii qua declaratum fuit validum eſſe matri- 34

Digitized by Google

trimonium contractum in Parochia mulieris coram Parocho viri, & è converſo: an etiam validum cenſeri debeat matrimonium celebratum in Parochia mulieris coram Sacerdote non Parocho, ſed habente licentiam à Parocho viri, præſertim cùm Parochia viri non ſit in eadem diœceſi conſtituta, in qua Parochia mulieris exiſtit.

Videtur reſpondendum eſſe validum: nam Concilium Tridentinum *in c. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* ea tantùm matrimonia annullat, quæ celebrata ſunt aliter, quàm præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius licentia, ac duobus teſtibus: ſed hoc matrimonium habuit præſentiam Sacerdotis de licentia Parochi, quamvis in alia Parochia fuerit celebratum. Ergo ſatisfactum eſt formæ Concilii nihil aliud, quàm alternativè talem præſentiam requirentis, ut in hac ſpecie arguit Rota *deciſ. 750. num. 1. par. 1. di verſ.*

35 Præterea Concilium nihil de loco expreſſit: ergo ubicumque celebretur matrimonium præſente Parocho, vel alio Sacerdote de Parochi licentia validum exiſtit: quo argumento uſus eſt Hoſt. *In ſumma tit. de pœnit. & remiſſ. §. Cui confitendum, verſ. Et numquid extra territorium*, ubi dixit valere confeſſiones, & abſolutiones Parochi ſuorum Parochianorum confeſſionem extra Parochiam audientis eoſque abſolventis: quia Concilium Lateranenſe *in cap. Omnis utriuſque, de pœnitentia, & remiſſ.* nihil de loco expreſſit; quæ opinio eſt communiter recepta, ut per Ripam *in tractat. de peſte, cap. 8. num. 50.*

36 Accedit, quod S. Congregatio declaravit jam, Parochum alterius ex contrahentibus poſſe intervenire celebrationi matrimonii in aliena Parochia: ergo idem potuit Sacerdos, qui ab eo licentiam ad id obtinuerit, cùm per Concilium quoad præſentiam in matrimoniis præſtandam æquiparentur Parochus, & alius Sacerdos habens licentiam à Parocho.

Item cùm juriſdictio voluntaria poſſit exerceri extra territorium *l. 2. ff. de offic. procur.* DD. *in cap. Novit, de offic. Legat.* à fortiori hoc miniſterium pœnitentiæ præſtari poterit extra Parochiam, nedum à Parocho, ſed etiam ab alio Sacerdote de Parochi licenta.

Neque obſtat ſi dicas hanc rationem poſſe retorqueri, quia verum eſt voluntariam juriſdictionem, quæ competit jure proprio, vel quæ delegata fuit à Principe exerceri poſſe extra territorium: ſed ſecus eſſe quoad juriſdictionem conceſſam ab inferiore à Principe, quæ non poteſt exerceri extra territorium concedentis, ut ex Bart. & aliis dicam infrà *n. 46.* unde cùm in dubio propoſito Sacerdos interveniat ex licentia Parochi, & ſic authoritate inferioris à Principe, non videtur poſſe hoc miniſterio fungi extra Parochiam concedentis licentiam. Hoc inquam non obſtat: nam præterquamquod verè in dubio propoſito non agitur de juriſdictione exercenda, ſed de exhibenda nuda præſentia, ut dicam
37 *in ſeqq. quæſt. num. 39.* Pro ſolutione eſt etiam conſiderandum eſſe inter ſe valdè diverſa delegari à Parocho ad præſentiam matrimonio præſtandam, vel eidem intereſſe de Parochi licentia: nam in primo caſu actus geſtus à Delegato fit nomine delegantis, & ejus authoritate, *cap. Sane, de offic. delegat. cum ſimil.* In ſecundo verò actus ad quem licentia requiritur, non fit vice, & nomine concedentis licentiam, ſed jure proprio, ut patet in Epiſcopo, qui licet extra diœceſim ſuum ſubditum ordinare non poſſit, *cap. Tuarum, de uſu pallii*: tamen cùm obtenta licentia ordinat in aliena diœceſi, ordinat jure proprio, & non jure alieno, ſeu concedentis licentiam, nempè jure poteſtatis ſibi ut Epiſcopo competentis, ut *in c. Cum nullus, de tempor. ordinat. lib. 6.* & alias in hac materia animadvertit S. Congregatio. At S. Synodus non juſſit, ut alius Sacerdos adhibendus ad matrimonii celebrationem delegaretur à Parocho; ſed tantùm ut ab ipſo Parocho licentiam haberet, quaſi voluerit, ut quilibet Sacerdos conjuges in matrimonio conjungere poſſit jure proprio, dum tamen licentiam habeat à Parocho, in cujus ſubditos hoc miniſterium Concilii authoritate præſtitutus eſt: & ita videtur à Concilio tributa Sacerdotibus facultas hujus miniſterii præſtandi, eiſdem competere authoritate legis, licèt propter præjudicium Parochi, ſine ejus licentia in ejus ſubditos noluerint exerceri. Unde Parochus dans licentiam videtur potius præbere materiam, quàm facultatem exhibendæ præſentiæ in celebratione matrimonii, ut in alio propoſito conſiderat Ripa *in d. c. 8. nu. 52.* & per conſequens ceſſat objectum de juriſdictione habita ab inferiore à Principe extra territorium non exercenda, cùm hæc facultas exhibendæ præſentiæ ſit conceſſa à lege, licèt exerceri abſque licentia Parochi minimè queat.

Quod confirmatur, quia cùm lex S. Concilii nominatim 38
Sacerdotes ad id muneris deputet, & ſi requirat licentiam Parochi, deputatio Sacerdotis, quam Parochus facit, videtur potius tribuenda legi concedenti facultatem deputandi, quàm Parocho, qui deputat legis authoritate, argum. notab. per Bart. & DD. *in l. Unum ex familia, §. Si de Falcidia, de leg. 2.* Quod vendicat ſibi locum etiam in Vicario Epiſcopi, qui licet ab Epiſcopo deputetur, authoritatem à lege dicetur habere, non ab Epiſcopo, Corn. *conſ. 48. num. 2. & 3. vol. 1.* Ideòque tamquam legis authoritate deputatus, & a lege poteſtatem habens, licèt Epiſcopus illum deputans ſit inferior à Principe, tamen extra diœceſim poteſt beneficia conferre, Rota *in antiquis deciſ. ult. de offic. Vicar.*

QUÆRITUR quartò, An matrimonium contractum 39
coram Secerdote de licentia Parochi contrahentium extra illius Parochiam, ſit validum; necne.

Primò pro ſolutione dubii ſupponendum eſt, Parochum, vel alium Sacerdotem, qui de ejus licentia celebrationi matrimonii intereſt, nullam juriſdictionem exercere, ſed tantùm exhibere præſentiam, ut per Navarr. *in tit. de ſponſal. conſ. 52. prope finem*, ſecundùm antiquam impreſſionem, & ſecundùm novam, *conſ. 4. in tit. de clandeſt. deſponſat.* Nam etſi Concilium Tridentinum *in dicto cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* ad tollendam clandeſtinitatem voluerit præter duos teſtes adhiberi in celebratione matrimonii Parochum, vel alium Sacerdotem de ejus licentia tamquam perſonas authorizabiles: nihil tamen plus juris in illo actu habet, quàm cæteri duo teſtes, qui unà cum eis ex Concilio debent 40
intervenire, quod patet ex illa deciſione S. Congregationis, qua declaratum fuit valere matrimonium contractum coram Parocho utcumque contradicente. Itaque tam Paro- 41
chus, quàm Sacerdos ſunt nudi teſtes huic actui ex forma Concilii adhibendi. Nuſquam verò cautum reperitur, ut facultas exhibendi præſentiam teſtimonii cauſa, territorio, diœceſi, vel aliquo loco circumſcribatur, licèt ſecus ſit in juriſdictione, quæ territorio cohæret, *l. fin. ff. de juriſd. omn. judic. cum ſimilib.*

Secundò, ſupponendum eſt Sacerdotem à Parocho depu- 42
tatum habere facultatem ſponſos conjungendi; tum quia Concilium tribuit auctoritatem deputandi; electio autem non adſcribitur eligenti, ſed potius tribuenti facultatem, Bart. & alii *in l. Unum ex familia, §. Sed ſi Falcidia, de leg. 2.* Tum quia ipſummet Concilium Sacerdotes ad id muneris deputat, ibi, *Vel alio Sacerdote*: de eis enim Concilium ſpecialiter confidit, & eorum præſentiam authorizabilem putavit, cùm ſint publicæ perſonæ, *l. 1. §. Publicum, ff. de inſt. & jur.* Baldus *conſ. 285. vol. 3. verſ. Opinio vero.* Et quamvis poſtrà idem Concilium ſubjecerit, de Parochi, vel Ordinarii licentia: non propterea ſequitur quin Sacerdos ſit deputatus à Concilio, & proprio jure matrimonii celebrationi intereſſe valeat. Nam licentia ſupponit poteſtatem in eo, cui con- 43
ceditur, licèt abſque illa ad actum legitimè procedere non poſſit, ut conſtat exemplo Epiſcopi, qui etſi extra diœceſim ſuum ſubditum ordinare non poſſit abſque Diœceſani licentia: ſi tamen eam obtinuerit, ordinat jure proprio, & non jure concedentis licentiam, ut dixi ſuprà *n. 37.* Et ideò Concilium non dixit coram alio Sacerdote per Parochum delegando, quo caſu vice delegati fungeretur, *c. Sane, de offic. deleg.* Decius *in rubr. eodem tit. n. 14.* Sed dixit coram alio Sacerdote de Parochi licentia, ut oſtenderet a Concilio quidem Sacerdotem deputari, eique hanc facultatem legis vigore competere, ſed licentiam à Parocho eſſe obtinendam. Et quamvis hæc licentia ſit meræ facultatis, & à 44
voluntate Parochi dependeat; tamen Sacerdos licentiam obtinens dicitur habere authoritatem à Concilio, & non à Parocho, ſicut dicimus de Vicario Epiſcopi, qui etſi ab Epi- 45
ſcopo deputetur, dicitur tamen Ordinarius, quia à lege authoritatem habet, non ab Epiſcopo, Corneus *in prææallegat. conſ. 48. nu. 2. & 3. vol. 1.* Ideò utcumque electus ab inferiore à Principe, nempè ab Epiſcopo, tamen extra diœceſim poteſt conferre beneficia, Rot. *in antiq. d. dec. ult. de offic. Vicar.* Ex prædictis ſequitur reſponſio ad dubium: nam cùm Sacerdos licentiam habens à Parocho tamquam teſtis authorizabilis matrimonio interveniat, in quacumque Parochia intervenire poteſt, cùm facultas exhibendi præſentiam non terminetur territorio.

Nec obſtat, quod juriſdictio non poteſt exerceri extra 46

territorium, quamvis ſit voluntaria, quando eſt conceſſa ab inferiore à Principe, Bart. & Bald. in *l. fin.* ubi etiam Dec. *num. 6. ff. de juriſdict. omn. judic.* Primò, quia non verſamur in juriſdictione, ſed in exhibitione nudæ præſentiæ. Secundò, quia hanc facultatem is Sacerdos habet a lege Concilii, & non à Parocho, ut dictum eſt: Ideòque à Parocho potius videtur præberi materia, ſcilicet Parochiani, quo-
47 rum matrimonio intereſſe poſſit, quam intereſsédi facultas. Et propterea idem Sacerdos uti faciens actum jure proprio, ubique poterit matrimonio intereſſe habita Parochi licentia, ut in ſimili de Vicario Parochi, ut poſſit audire confeſſiones Parochianorum extra Parochiam, per prædictam rationem dixit Ripa *in tract. de peſte cap. 8. num. 53.*

48 QUÆRITUR quintò, An matrimonium cum ſola præſentia Parochi abſque conſenſu, aut alio ejus miniſterio coram duobus, aut tribus teſtibus celebratum ex decreto Concil. *ſeſſ. 24. cap. 1. de reform. matrim.* irritum ſit, necne.

49 Pro ſolutione quæſtionis videtur examinandum qua ratione Parochi præſentia in contractu matrimonii requiratur, An tamquam Sacramenti miniſtri, vel authoritatem præſtantis, vel potius ut teſtis.

50 Et cùm matrimonium *in l. Euangelica* ſit Sacramentum, ad cujus eſſentiam requiritur materia, forma & miniſter cum intentione faciendi quod intendit Eccleſia, ut in Concilio Florentino in Decreto Eugenii IV. pro inſtructione Armenorum, quod habetur in fine dicti Concilii *tomo 4. Conciliorum par. 1. pag. 612. col. 2.* Et matrimonii miniſter nullus alius videatur legitimè aſſignari poſſe, niſi Sacerdos: videtur ſequi, ut ejuſdem præſentia tamquam miniſtri requiratur, adeòut ſine ejus conſenſu factum, non ſit Sacramentum. Quod Canus *de locis Theolog. lib. 8. cap. 5.* latè defendere contendit. Et huic opinioni favent verba Concilii *in dict. cap. 1.* ibi, *Et ego vos in matrimonium conjungo*: per quæ videtur ſignificari, Sacerdotem ipſum hoc Sacramentum mi-
51 niſtrare. Sed contrarium eſt verius: nam certum eſt ante Concilium Tridentinum matrimonium clandeſtinum fuiſſe ratum, ac verum matrimonium, & conſequenter fuiſſe Sacramentum, Doctores *in c. Ex publico, de converſ. conjugat. c. Gaudemus, & c. Quanto, de divort.* adeòut contrarium aſſerere ſit periculoſum in fide, *c. Ad abolendam, de hæret.* & habetur *in dict. c. 1. in princ. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* Nam cùm Eccleſia Catholica ſemper docuerit matrimonium eſſe Sacramentum, ſitque diffinitum matrimonium clandeſtinum fuiſſe verum matrimonium: ſequitur ut definitum itidem ſit, matrimonium clandeſtinum eſſe Sacramentum. Unde contrarium aſſerens non videtur audiendus, ut latè deducit, & probat Sotus *in 4. diſt. 26. qu. 11. art. 3.* opinionem Cani reprobans.

52 Et quamvis aliqui dicant matrimonium non habere certum miniſtrum, ut Petrus de Soto *de inſtit. Sacerd. de indiſſolubil. matrim. lect. 12. in princ.* Attamen verius videtur contrahentes eſſe miniſtros hujus Sacramenti, ut probat Scotus *in 4. diſtinct.* 28. Imò & Petrus de Soto *ubi ſuprà*, tacitè ſupponit ipſoſmet contrahentes eſſe miniſtros, dum inquit, neceſſarium non eſſe hoc Sacramentum per aliquem alium eis miniſtrari: & ſic ſupponit eos ſibi ipſis illud miniſtrare: hoc etiam probat *cap. Si inter, de ſponſal.* & clariùs Concilium Florentinum in præalleg. decreto Eugenii IV. §. *Septimum Sacramentum.* Dum inquit cauſam efficientem matrimonii eſſe conſenſum ipſum, ſcilicet demonſtratum mutuò, & receptum. Si ergo efficit Sacramentum, neceſſariò adeſt etiam miniſter, ſine quo non eſt Sacramentum, qui alius eſſe non poteſt niſi ipſimet contrahentes, qui ad invicem mutuos expreſſoſque exhibent conſenſus ad matrimonium de præſenti contrahendum. Cui opinioni adhæret etiam Auctor *Flor. Theolog. quæſt. in quæſt. de eſſentialibus Sacramenti Matrim. artic. 4. in 3. difficult. concluſ. unic. pag. 520.* Aſſerens conjuges non autem Sacerdotes dici eſſe Miniſtros, dum ſibi invicem materiam, & formam miniſtrant, eamque latè tuetur Card. Bellarm. *lib. 1. de matrim. cap. 9. & duob. ſeqq.* dicens oppoſitam opinionem eſſe temerariam: & Thom. Sanch. alios adducens *in tract. de matrim. tom. 1. lib. 2. diſput. 6. num. 2.* Et ad verba Concilii *in dict. cap. 1.* quæ ſuperiùs adducta ſunt pro contraria opinione, reſpondetur cum Soto *ubi ſuprà art. 3.* dicta verba proferri à Sacerdote non tamquam miniſtro Sacramentum miniſtrante, ſed declarante, ſeu firmante id, quod inter ipſas partes fit, ſeu factum eſt.

53 Cùm igitur certum ſit ante Concilium Parochum non fuiſſe neceſſarium miniſtrum hujus Sacramenti, ſequitur ut nec ſit poſt Concilium, quod dici non poteſt voluiſſe immutare ſubſtantialia Sacramenti, ut eſt miniſter, quorum immutatio, & præſcriptio ad Sacramentorum ſolùm Inſtitutorem Chriſtum ſpectat, *cap. Sunt quidam, 25. qu. 1.* S. Th. *in 4. diſt. 3. qu. 1. art. 2. qu. 2.* Soto *in 4. diſt. 1. qu. 1. not. 7.* & patet ex *cap. 2. ſeſſ. 21. de commun. ſub utraque ſpecie*, ubi declarat S. Synodus hanc poteſtatem perpetuò in Eccleſia fuiſſe, ut in Sacramentorum diſpenſatione ſalva illorum ſubſtantia ea ſtatueret, vel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum Sacramentorum venerationi magis expedire judi-
caret. Atque ita ejuſdem Parochi præſentia non requiri- 54
tur ad hunc effectum, ut ipſe miniſter legitimus Sacramentum miniſtret: non item videtur Parochus adhiberi uti auctoritatem præſtans, vel habilitans perſonas, ut probat contextus Concilii, dum contrahentes ſine Parochi præſentia ad ſic contrahendum inhabiles reddit; cùm enim privatio ſupponat habitum, *cap. Ad diſſolvendum, de deſponſ. impub.* ſequitur, ut prius eſſent habiles, nec egerent, ut a Parocho ad hoc habiles fierent, per ejuſdem Parochi præſentiã.

Ex his videtur ſequi, ut Parochus adhibeatur tertio modo, nempè ut teſtis, & quidem authorizabilis, ut in ſimili habetur *in c. Cum eſſes*, ubi Abb. & cæteri Doctores, *de teſtam.* Ratio autem quamobrem Concilium hujuſmodi teſtem authorizabilem voluerit omninò adhiberi, ſatis eſt patens, videlicet, ut matrimonio interſit idem, qui denunciationes matrimoniales præmittit, & per quem uti certum, & notum miniſtrum, & omnibus expoſitum, maximè innoteſcere poteſt contractus matrimonii, & in Summa ex ejus præſentia tollatur clandeſtinitas, cui Concilium voluit obviare: & hinc elicitur ſolutio propoſitæ quæſtionis: nam cùm Concilium ſolùm requirat in matrimonio contrahendo Parochi præſentiam, idque præſtetur eo ipſo, quod celebratur eodem præſente, & intelligente, quamvis nec conſentiat, nec aliud faciat, *l. Coram*, ubi Alciat. *de verborum ſignificat.* Cardin. in Clemen. 1. *in princip. de appellat.* Non eſt cur matrimonium ob diſſenſum Parochi ſit dicendum irritum, cùm verbis, & menti Concilii ſit ſatisfactum: verbis quidem, quia coram eo præſente, & intelligente fuit contractum; menti autem, quia Parochi ſola præſentia excludit clandeſtinitatem. Nec credendum eſt Concilium, quod maximè ſtuduit libertati matrimoniorum, *ſeſſ. 24. de reform. matrim. c. 9.* adeòut nec voluerit contradictionem, ſeu diſſenſum patris obeſſe validitati matrimonii, *d. c. 1.* voluiſſe illud ſubjicere conſenſui Parochi. Præterea Concilium ea tantùm matrimonia irritat, quæ celebrantur aliter, quàm præſente Parocho, & teſtibus, non autem ea, quibus Parochus non conſentit, nec aliud adhibet miniſterium. Atque ita propoſito ſuprascripto dubio, videlicet an matrimonium cum ſola præſentia Parochi abſque alio ejus conſenſu, aut miniſterio coram duobus, aut tribus teſtibus celebratum, irritum ſit ex decreto Concilii *c. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* S. Congregatio die 2. Martii 1580. reſpondit, illa verba *c. 1. verſ. Ubi Parochus viro, & muliere interrogatis*: non pertinere ad ſubſtantiã matrimonii, ideòque matrimonium valere, etiamſi verba prolata ſint tantùm à contrahentibus, & non à Parocho, dummodò adſit præſentia Parochi, quam abſque verbis ſufficere putavit.

Cave tamen, quia requiritur ut Parochus ſit adhibitus: ideòque cùm dubitatum fuerit, an ſit matrimonium ſi duo contrahant per verba de præſenti proprio Parocho præſente, & aliis requiſitis non omiſſis, cui contractui Parochus formaliter adhibitus non fuit, dum forſan conjugii, vel confabulandi cauſa, vel aliud tractandi adeſſet, audivit hujuſmodi contractum fieri, & poſteà alter contrahentium velit ab hujuſmodi contractu ratione hujus defectus reſilire: S. Congregatio cenſuit poſſe, niſi alia intervenerint, quæ Parochum à contrahentibus adhibitum fuiſſe arguant.

QUÆRITUR ſextò, An ſit nullum matrimonium cui 55
intervenit Sacerdos juſſu Epiſcopi, ſi Epiſcopus deceptus eſt, ratus Sacerdotem illum eſſe Parochum contrahentium, cùm tamen non eſſet.

Cùm Epiſcopus Amerinen. hoc dubium declarari petiiſſet, S. Congregatio cenſuit matrimonium eſſe validum. Etſi enim deciſio Hoſtien. relata à Jaſon. *in l. Si quis in fundi vocabulo n. 7. de legat. 3.* urgeat contra validitatem matrimonii, præſertim cùm habeat ſectatores Silveſt. *Summ. Angel. Roſell.* & nullus Canoniſta allegetur, qui Hoſtienſem reprehenderit: tamen quia S. Thomas, Tabiena, Armilla contra

te-

tenent, dubitatum fuit de veritate opinionis Hoſtienſis. Sed etſi opinio Hoſtienſis vera eſſet, nihilominus illud conſideratum fuit, quidquid ſit in Baptiſmo, certè in terminis matrimonii illud clarum eſſe, quod Concilium ad validitatem matrimonii voluit ſufficere, ut fieret coram Sacerdote de licentia Epiſcopi, etiamſi talis Sacerdos alias non eſſet proprius Parochus; nec requiſivit Concilium qua intentione, quove modo Epiſcopus daret talem licentiam, ſed ſatis habuit, ut licentiam daret Sacerdoti non Parocho. In hoc caſu Epiſcopus dedit licentiam tali Sacerdoti non Parocho: Ergo matrimonium eſt validum, pro quo etiam in dubio pronunciandum eſt.

DE CLANDESTINA DESPONSATIONE.

Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT III.

CUm inhibitio copulæ conjugalis ſit in ulrimis tribus gradibus revocata, eam in aliis volumus diſtrictè ſervari. Unde prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærendo, clandeſtina conjugia penitùs inhibemus; prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus intereſſe præſumat. Quare ſpecialem quorumdam locorum conſuetudinem ad alia generaliter prorogando: Statuimus, ut cùm matrimonia fuerint contrahenda, in Eccleſiis per presbyteros publicè proponantur, competenti termino præfinito; ut infra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimnm impedimentum opponat: & ipſi presbyteri nihilominus inveſtigent, utrùm aliquod impedimentum obſiſtat. Cùm autem apparuerit probabilis conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expreſsè, donec quid fieri debeat ſuper eo, manifeſtis conſtiterit documentis.

Si quis verò hujuſmodi clandeſtina, vel interdicta conjugia inire præſumpſerit, in gradu prohibito, etiam ignoranter, ſoboles de tali conjunctione ſuſcepta, prorſus illegitima cenſeatur, de parentum ignorantia nullum habitnra ſubſidium: cùm illi taliter contrahendo non expertes ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur. Pari modo proles illegitima cenſeatur, ſi ambo parentes impedimentum ſcientes legitimum præter omne interdictum, etiam in conſpectu Eccleſiæ contrahere præſumpſerunt.

Sanè ſi Parochialis Sacerdos tales conjunctiones prohibere contempſerit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præſumpſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpendatur, gravius puniendus, ſi culpæ qualitas poſtulaverit. Sed his, qui taliter præſumpſerint, etiam in gradu conceſſo copulari, condigna pœnitentia injungatur. Si quis autem ad impediendam legitimam copulam, malitiosè impedimentum objecerit, canonicam non effugiet ultionem.

SUMMARIUM.

1 *MAtrimonia cùm ſunt contrahenda, debent per Presbyteros in Eccleſia edicta proponi, aſſignato termino ad apponenda impedimenta.*
2 *Nec de iure poſſunt Epiſcopi ſuper hoc diſpenſare.*
3 *Denunciationes matrimoniales qualiter ex Concilio Tridentino ſint permittenda, aut remittenda, ibid.*
4 *Scholaſticus univerſitatis Salamantinæ an poſſit remittere denunciationes matrimoniorum, quæ à perſonis ſuæ iuriſdictioni ſubiectis contrahuntur, & num. ſeqq. uſque in fin.*
5 *Scholaſticus, ſeu Rector univerſitatis habet iuriſdictionem ordinariam ex privilegio in corpore iuris clauſo.*
6 *Ordinarius de quo loquitur Concilium Tridentinum in denunciationibus remittendis intelligitur Epiſcopus Diœceſanus, & non alii, qui ſunt Ordinarii de iure ſpeciali, & num. 9.*
7 *Rector Scholarium ſatis eſt, ut ſit annorum viginti.*
8 *Rector univerſitatis habet iuriſdictionem in ſcholares cumulative cum Epiſcopo.*
9 *Farfenſis Abbatia Commendatarius quamvis habeat iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, tamen non poteſt denunciationes remittere.*

1 C*Um inhibitio*. Cùm matrimonia ſunt contrahenda,
debent per Presbyteros in Eccleſia edicta proponi, aſſignato termino, infra quem qui voluerit impedire, impedimentum opponat, & ſi probabilis conjectura fuerit de impedimento, interdicatur matrimonium, donec de hoc
2 cognoſcatur. Hoc dicit uſque *ad §. Si quis*. Et cùm hoc
ſtatutum ſit Concilii generalis, nequeunt Epiſcopi ſuper hoc diſpenſare, ut tenent Petr. de Palude *in 4. ſentent. diſt. 28. quæſt. 2. art. 3. num. 21.* & S. Antonin. *3. part. tit. 1. cap. 16. in fin. verſ. Sexto etiam ex magna cauſa*, ſecundùm ea, quæ ſcripſi *in cap. Nimis, ſupra de fil. Presbyter. in quæſt.* An Epiſcopi ex magna cauſa diſpenſare poſſint contra ſtatutum
3 generalis Concilii *à n. 11. uſque ad num. 44.* Quicquid contra

ſcripſerit Thom. Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 7. nu. 1.* Sed hodie aliter dicendum eſt, quia Concilium Tridentinum in decreto *cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* inhærendo huic Conſtitutioni ſtatuit primò, ut in poſterum antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtivis in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia publicè dennntietur, inter quos matrimonium ſit contrahendum; quibus denuntiationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur. Deindè hanc Conſtitutionem temperandam adjicit, quod ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio matrimonium malitiosè impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denunciationes, tunc vel una tantùm denunciatio fiat, vel ſaltem Parocho, & duobus, vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium celebretur, & poſteà ante ejus conſummationem denunciationes in Eccleſia fiant, ut ſi aliqua ſubſint impedimenta, faciliùs detegantur, niſi Ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædictæ denunciationes remittantur, quod illius prudentiæ, & judicio Sancta Synodus relinquit. Hactenus verba Decreti, & de his denunciationibus, & illarum remiſſione, vide quod dixi in *c. Accedentibus, n. 26. infra de exceſſ. Prælat. & in cap. Qui Presbyterum, n. 94. de pœnit. & remiſſ.*

Hic QUÆRO: Poſita ſine veri præjudicio juriſdictio- 4
ne ordinaria ſcholaſtici Cathedralis Salamantinæ in Univerſitatem generalem ſtudii Salamanticæ, ac omnes perſonas laicas, & Eccleſiaſticas in illa deſcriptas, necnon familiares, & continuos commenſales deſcriptorum hujuſmodi in omnibus cauſis civilibus, & criminalibus, ac etiam matrimonialibus: an idem Scholaſticus ex decreto Concilii Tridentini *c. 1. ſeſſ. 24. de refor. matr.* poſſit remittere denunciationes matrimoniorum, quæ ab aliquo ex ſibi ſubjectis contrahi contingat.

Videtur reſpondendum ſcholaſticum non poſſe remittere 5
has denunciationes.

Primò, quia tametſi habeat juriſdictionem ordinariam tum ex privilegio in corpore juris inſerto, Auth. *Habita, C. Ne fil. pro patre, l. fin. C. de iuriſd. omn. iudic.* quàm ex Pontifi-
cio privilegio, quod à partibus præſupponitur, cùm tamen 6

Concil. *in cap.1. ſeſſ.24. de reform. matrim.* loquatur de Ordinario, intelligi debet de Epiſcopo Diœceſano, non autem de aliis, qui ſunt Ordinarii de jure ſpeciali, etiamſi à Papa fuerint conſtituti, Dec. *in cap. Poſt ceſſionem num.9. de probat.* poſt Federic. de Sen. *conſ.* 291. *Domine mi, per totum*, ubi oſtendens appellatione Ordinarii in materia viſitationis non venire Capitulum Sede vacante, quamvis tunc ſit Ordinarius de jure ſpeciali, ſive ex privilegio in corpore juris inſerto; plures adducit rationes, quæ caſui noſtro optimè congruunt; & ibi poſt Guil. de Monte Laudan. *ver. Ordinarii*, poſitum in Clem. *Attendentes, de ſtat. Monach.* ita exponit, Ordinarii, id eſt, Diœceſani Epiſcopi.

Quod eò magis hoc caſu dicendum eſt, In quo Concil. utitur ea dictione, *ipſe*, quæ eſt perſonaliſſima, & demonſtrativa ad oculum, ut inquit Bald. *in conſ.* 304. *Nobilis vir num.1. in fin. vol.5.* Soccin. jun. *conſ.144. num.4. vol.3.* & confidit prudentiæ, & judicio ipſorum Ordinariorum, volens remitti ab eis matrimoniales denunciationes quoties judicaverint expedire. Quamobrem dicendum eſt intellexiſſe de Epiſcopis, pro quibus magis præſumitur tum ob majorem dignitatem, tum quia major in eis maturitas judicii præſupponitur, cùm non deligantur minores annis triginta, *c. Cum*
7 *in cunctis, de elect.* cùm tamen in Rectore ſcholarium ſufficiat ætas annorum 20. ut per Bald. in d. Auth. *n.* 146.

Hanc opinionem clariorem reddunt rectè perpenſa verba Concilii, quæ habentur eodem decreto *cap.* 1. dum ſemper eodem themate retento prius egit de remiſſione denunciationum ab Ordinario facienda, ſtatuitque, ut ſi quis alienæ Parochiæ ſponſos conjungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo jure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſolvatur. Et in fine mandat omnibus Ordinariis, ut id decretum populo publicari, & explicari curent in ſingulis ſuarum Diœceſum Parochialibus Eccleſiis; adeò ut apertiſſimè liqueat Concilium loquutum eſſe de Epiſcopis Diœceſanis, non de Rectoribus Univerſitatum, quibus ea verba non conveniunt, cùm nec Diœceſim habeant, nec Parochos, nec Parochiales Eccleſias ſibi jure ordinario ſubjectas, ſed ſolus Epiſcopus, ut *cap. Cum Epiſcopus, de offic. Ordinar. lib.6. cap. Cum olim*, & ibi Abb. *num.1. in 4. notab. ſup. de præſcript.* Et licet etiam Diœceſani appellatione comprehendatur quilibet inferior habens in loco ordinariam, & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, ubi ſubjecta materia eſt apta comprehendere tam Epiſcopum, quàm alium Ordinarium, ut declarat Abb. *loc. cit.* tamen hoc vendicat ſibi locum, dummodò inferior eam juriſdictionem habeat privativè ad Epiſcopum, aliàs ſecus, ut notabiliter dicit gloſſ. in Clem. 1. §. *Volumus, in ver. Diœceſanus, de foro compet.* quam ibi approbant Cardin. *n.2. in 4. quæſt.* Imol. *num.34.* Abb. *nu.15.* & Vitalin. *n.4.* & ſcripſi
plenius *in d. cap. Cum olim in 4. notab. de præſcript.* At Rector 8
Univerſitatis non habet juriſdictionem in ſcholares privativè ad Epiſcopum, ſed cumulativè cum ipſo, ut eſt caſus in d. Authen. *habita*, ibi, *coram Domino, vel Magiſtro ſuo, vel ipſius Civitatis Epiſcopo*, & ibi Bart. *num.5.* & communiter ſcribentes, *C. Ne fil. pro patr.* de quo vide Jul. Clar. *in pract. §. fin. qu. 35. num. 23. verſ. Quæro nunc quis ſit iudex competens ſcholarium.*

Poſtremò hæc opinio jam videtur carere difficultate ob 9
aliam deciſionem S. Congregatio Concilii tempore Gregorii XIII. edita, & ab ipſo approbata, qua declaratum fuit Alexandrum Cardinalem Farneſium Commendatarium Abbatiæ Farfenſis juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentis carere facultate has denunciationes remittendi, quam ei ex gratia ſpeciali Gregorius vita Cardinalis durante conceſſit, & in libris Sac. Congregationis manu bon. mem. Cardinalis Carafa adnotatum eſt Gregorium dixiſſe in decreto *d. cap.* 1. appellatione Ordinarii non venire niſi ſolùm Epiſcopum.

DE SPONSA DUORUM.

Alexander III. Salernitano Archiepiſcopo.

CAPUT III.

LIcèt præter ſolitum: & infrà. Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſi inter virum & mulierem legitimus conſenſus interveniat de præſenti, ita quidem, quòd unus alterum in ſuo mutuo conſenſu, verbis conſuetis expreſsè recipiat, utroque dicente: Ego accipio te in meam: &, Ego accipio te in meum; ſive ſit juramentum interpoſitum, ſive non: non licet mulieri alii nubere. Et ſi nupſerit, etiam ſi carnalis copula ſit ſecuta, ab eo ſeparari debet, & ut ad primum redeat, Eccleſiaſtica diſtrictione compelli. Quamvis aliter à quibuſdam prædeceſſoribus noſtris ſit aliquando judicatum.

SUMMARIUM.

1 *SPonſalia de præſenti non ſolvuntur per ſequens matrimonium etiam carnali copula conſummatum.*
2 *Matrimonium ut ſit validum an contrahentes debeant ſibi mutuo reſpondere antequam ad extranea divertant, & num. ſeqq.*
Et quid poſt Concilium Tridentinum, num.5.
3 *Reſponſio facta ex intervallo non nocet in his, quæ conſenſu contrahuntur, & num.9.*
4 *Electio tenet, licet electi, & eligentium conſenſus eodem tempore non concurrant.*
6 *Matrimonium non valet, ſi unus ex contrahentibus revocavit conſenſum ante reſponſionem alterius.*
Et an ſit credendum dicenti poſt reſponſionem ſe prius conſenſum revocaſſe, num. 11.
7 *Matrimonium an valeat ſi inter conſenſum unius, & alterius magnum intervallum intercedat.*
8 *Intervallum medii temporis modicum non vitiat obligationem.*
9 *Declaratur.*
10 *Stipulatio requirit conſenſum, ſicut quilibet actus formalis.*
12 *In matrimonio contrahendo vir debet prius interrogari, & loqui, quàm mulier.*
13 *Alicubi tamen contrarium ſervatur, & cur.*

LIcèt. Sponſalia de præſenti non ſolvuntur per ſequens 1
matrimonium etiam carnali copula conſummatum: Hoc dicit ſecundùm Jo. Andr. & omnes; & eſt pars capituli, *Si inter virum, ſuprà de ſponſal.* Dividitur ut hic per DD.

Nota primò ibi, *Utroque dicente*, argumentum pro opi- 2
nione Bonaguidæ *in cap. Tuas, infrà eod.* quod ad matrimonium validè contrahendum non ſufficit reſponſio ex intervallo, ſed requiritur ut contrahentes ſibi mutuò reſpondeant antequam ad extranea divertant; nam verba illa, *utroque dicente*, videntur innuere, ut loquutio debeat eſſe ſimultanea; idque ad exemplum ſtipulationis, ut *l. Continuus, ff. de verb. obligat.* & cum opinione Bonaguidę videtur tranſire Joan. Andr. *in c. Si inter virum n.2. de ſponſ.* & ibi etiã Collect. *n.1.* cùm eam recitent ultimo loco Speculat. *tit. de ſponſ. §.1. n.5. verſ. Secus*, Abbas *in c. Dilectus in fin.* & Anchar. *in c. Ex litteris n.2. eod. tit.* Sed oppoſitum tenet Guido, ut refert Joan. Andr. *loc. cit.* quia in his, quæ conſenſu contrahuntur, reſponſio facta ex intervallo non nocet, *l. Si ſtipuler, §. ult. ff. de verbor. obligat.* & hanc partem tenent gloſſ. *in d. cap. Dilectus in fin. de ſponſ.* & ibi Hoſt. *num.4. & 5.* Joan. Andr. *n.7.* Henr. Boich. *n.3.* Alex. de Nævo *n.19.* & Præpoſ. *n.2.* Archid. *in cap.*

Suf-

Sufficiat, *in 1. gloſ. 27. qu. 2.* Cald. *in c. Si inter virum*, & ibi etiam Butr. *n. 4.* Card. *eod. n. qu.* 1. Alex. de Nævo *n. 12.* & Præpoſ. *n. 3. de ſponſ.* Pariſ. alios citans *conſ. 55. Attingam num. 17. vol. 4.* & eſt communis opinio, ut atteſtatur Præpoſitus *d. cap. Dilectus n. 2.* quã ex Theologis ſequitur D. Tho. *in 4. ſentent. diſt. 29. q. un. art. 3. q. 2. ad ſecundum*, & alii apud Sanch. *de ma-*
4 *trim. tom. 1. lib. 2 diſput. 32. n. 3. verſ. Secundo quia*. Et eſt ſimile in matrimonio ſpirituali, quod contrahitur inter eligentem, & electum, quod valet, licet electi, & eligentium conſenſus eodem tempore non concurrant, ut eſt textus *in cap. Cum inter Canonicos*, quem ad propoſitum noſtrum ponderat ibi Abb. *n. 6. ſupra de elect.*

5 Neque verò quoad hoc aliquid juris novi induxit Concilium Trid. *in cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* Ideòque ſi vir coram Parocho, & teſtibus dicat mulieri. Ego te accipio in meam, & poſt aliquot dies ſimiliter coram parocho, & teſtibus mulier dicat viro. Ego te accipio in meum, proculdubio erit matrimonium, ut idem Sanch. obſervat *d. diſput. 32. num. 17.*

6 Tenendo communem opinionem, eam limita primò, ut non procedat, ſi ante reſponſionem conſenſus fuerit revocatus: tunc enim reſponſio ſubſequens matrimonium non facit, cùm illius conſenſus deficiat, ſine quo firmitatem habere non poteſt, ut *c. final. §. ult. de procur. lib. 6.* Butr. *in d. cap. Si inter virum n. 4. verſ. Credo quod ſi primus conſentiens*; & ibi etiam Alex. de Nævo *nu. 10. de ſponſ.* Navarr. *in manual. cap. 22. num. 80.* dicens non eſſe neceſſarium, licèt ſit conveniens, ut amborum conſenſus ſimul & eodem loco, & tempore concurrat, ſed ſufficere ut altera pars prius, & in alio loco conſentiat; & poſteà quovis temporis intervallo interjecto altera alibi aſſentiat, modò prior in ſuo conſenſu perduret; allegat Hoſt. & Jo. Andr. *in cap. Ex litteris de ſponſal.* licèt aliqui ſentiant non eſſe matrimonium, ſi inter aſſenſum unius, & alterius magnum intervallum intercedat, inter quos Sanch. *d. diſp. 32. n. 7. arg. l. 1. §. 1.* ibi: *Intervallum medii temporis modicum non vitiat obligationem*, *ff. de verb. obligat.* Sed ille textus nihil facit, quia quatenus probat à contrario ſenſu obligationem vitiari, ſi intervallum medii temporis ſit magnum, procedit in ſtipulatione, nec locum habet in aliis contractibus, qui conſenſu contrahuntur, ut *in d. l. Si ſtipuler, §. ult. ff. de verb. obligat.* & ibi notat gloſ. *in ver. Conſentiant*, & Bald. *in princ.* qui ſic ſummat illum textum. Quod vitiat ſtipulationem, pota temporis intervallum, non vitiat contractum, qui conſenſu contrahitur: & reddit rationem diverſitatis, quia in ſtipulatione requiritur conſenſus, ſicut in quolibet actu formali: quam differentiam etiam ponit Alex. de Nævo *in d. cap. Si inter virum n.* 10. Sed quid ſi non appareat de expreſſa revocatione conſenſus, numquid credendum ſit dicenti, ſe conſenſum revocaſſe ante conſenſum alterius? Reſpondeo in dubio eſſe illi credendum, quia præſumitur conſenſiſſe ſub conditione, ſi alter ſtatim aſſenſum præbeat, ita Butr. *in d. cap. Si inter virum n. 4. verſ. Credo de ſponſ.*

Secundò nota ibi, *Ego accipio te in meam, arg.* quod in contrahendo matrimonio vir debet prius interrogari & loqui, quàm mulier, *concordat d. c. Si inter virum ſupra de ſponſ.* ubi hoc notat Jo. Andr. *n. 3.* qui tamen fatetur alicubi contrarium ſervari, ut Patavii: ſed non eſt jus, quia hoc non eſt de ſubſtantia matrimonii: & fortè ſecundùm Abb. ibi *nu. 4.* & Alex. de Nævo *in 3. not.* ob bonam cauſam in aliquibus locis introductum eſt, ut mulier prius interrogetur, quia cùm ſit volubilis, cautiùs eſt prius illius conſenſum antea perſcrutari, ne vir prius conſentiens remaneat cum dedecore, ſi illa poſtmodum renuat conſentire.

Reliqua ad interpretationem hujus text. habuiſti in prædicta Decretali, *Si inter virum*.

DE CONDITIONIBUS APPOSITIS in deſponſatione, vel in aliis contractibus.

Ex Concilio Africano.

CAPUT I.

QUicumque ſub conditionis nomine aliquam deſponſaverit, & eam relinquere voluerit: dicimus, quòd frangatur conditio, & deſponſatio irrefragabiliter teneatur.

SUMMARIUM.

1 *COnditionis turpis defectus in contractu matrimonii appoſita non vitiat matrimonium, ſed vitiatur.*
2 *Conditio reſolutiva an vitiet matrimonium, vel potius vitietur.*
3 *Conditio an, & quando matrimonium ſuſpendat, aut vitiet, remittitve.*

1 QUicumque. Legitur tribus modis. Primò intelligendo litteram de conditione turpi, quæ non ſit contra ſubſtantiam matrimonii, prout intellexit gloſ. & hæc lectura communis eſt, ut atteſtantur Anchar. Præpoſ. & Alex. de Nævo *in princ.* & juxta hanc lecturam per alia verba textus ſic poteſt ſummari ſecundùm Cardin. Alexand. de Nævo, & Præpoſ. matrimonium ſub turpi conditione contractum rejecta conditione ſervandum eſt: vel ſic ſecundùm Anton. de Butr. & Abb. defectus turpis conditionis in contractu matrimonii appoſitæ non vitiat matrimonium, ſed vitiatur.

Secundò legitur intelligendo textum in eo caſo, in quo præceſſit copula ante conditionis eventum: tunc enim intelligitur à conditione receſſum, ideòque matrimonium tenet rejecta conditione, ut *c. Per Tuas, infra eod.* & huic intellectui ſuffragantur verba textus, ibi, *relinquere*, & ibi *teneatur*, quæ videntur ſupponere matrimonium fuiſſe priùs conſummatum, ut hic obſervat Anchar. *in princ.* & Covarr. *in 4. Decretal. part. 2. cap. 3. §. 1. num. 13.*

2 Tertia lectura fuit Vincentii, qui intellexit decretalem in conditione reſolutiva, puta: Contraho tecum matrimonium, & ſi non dederis mihi decem, volo te relinquere: nam ex quo à principio matrimonium fuit validum, non poteſt diſſolvi ex futuro eventu, ut *in cap. Cum ſit*, *de converſ. conjug.* & ideò ſervandum eſt conditione rejecta. Et cum hoc intellectu Vincentii tranſeunt hic Joan. Andr. Butr. & Abbas omnes *num. 2.* & communem dicit Navarr. *in Manual. cap. 22. num. 62. verſ. Tertium*, ſed certè Joan. Andr. Butr. & Abb. non loquuntur ex propria ſententia; ſed ſimpliciter recitant opinionem Vincentii tamquam alienam: ideòque Abbas ex profeſſo probavit oppoſitum *in c. fin. infra eod.* ut inferiùs patebit.

Ad conciliandas opiniones Alex. de Nævo hic *num. 1. ad fin.* utitur hac diſtinctione, videlicet; Aut matrimonium contrahitur ſub conditione reſolutiva, quæ ſit contra ſubſtantiam matrimonii, puta: Contraho tecum ſi aliam non invenero digniorem, ut in 2. exemplo *d. cap. fin.* & tunc vitiatur matrimonium, ut ibi deciditur. Aut matrimonium contrahitur ſub conditione reſolutiva, quæ ex ſe ſit honeſta, licèt in conſequentiam ejus defectus tendat ad diſſolutionem matrimonii, ut in exemplo Vincentii ſuperiùs propoſito; & tunc matrimonium valet, & conditio reſolutiva habetur pro non adjecta.

Sed hæc diſtinctio non videtur vera, quia quælibet conditio reſolvens, eſt contra ſubſtantiam matrimonii, de cujus natura eſt ut ſit individuum, & indiſſolubile, ex quo ſemel fuit contractum, & ideò illud vitiat, & non vitiatur, ut ſcripſi pleniùs *in d. c. fin. in 2. notab.* & hanc partem indiſtinctè ſequitur Cardin. *hic num. 2.* & Præpoſ. *num. 1.* Abb. *in eod.*

cap. fin. in 6. notab. & ibi etiam Præpoſ. *in 2. notab.* Covarr. *in 4. Decretal. par. 2. cap. 3. §. 2. num.* 10. & noviſſimè Thomas Sanch. *de matrim. tom. 1. diſp. 9. num. 8. verſ. Cæterum.*

3 Generaliter autem, an & quando conditio ſuſpendat, aut vitiet matrimonium, vel potiùs vitietur, & habeatur pro non adjecta, conſule duas gloſſas magiſtrales, quarum altera habetur *in cap. Solet, in verb. Noluit, 32. qu. 2.* altera *in d. cap. fin. in verb. Contra ſubſtantiam, infrà eod.* & ibi Henric. Boich. *a n.* 1. ubi altiùs hanc materiam exorditur, & uberi diſtinctione more ſuo caſus ferè omnes complectitur.

DE CONDITIONIBUS APPOSITIS.

Urbanus III.

CAPUT V.

SUper eo verò quod poſtulaſti, utrùm ille, qui in quamdam mulierem conſenſit, ſi pater ejus ſuum præſtaret aſſenſum, ſit ad conſummandum matrimonium compellendus: Reſpondemus, quòd cùm conſenſus liber dici non poſſit, qui in alieno arbitrio reſervatur, ac conditionem ipſam Canonica non improbent inſtituta: niſi voluntas patris poſtmodum intercedat, nequaquam cogendus eſt ad matrimonium contrahendum. Nam licèt Alexander Papa reſponderit, quòd ſponſalia interpoſita conditione contracta; ipſa non impleta, ſi conſenſus de præſenti intercedat, vel carnalis copula ſubſequatur, diſſolvi non debent, ſed firmiter obſervari: nequaquam eſt noſtræ diffinitioni adverſum, cùm hujuſmodi conſenſus non ſit de præſenti habendus, licèt per verba de præſenti evidentiùs exprimatur; qui in alieno arbitrio non habito, ſed habendo conſiſtit.

S V M M A R I V M.

1 *MAtrimonium contrahens ſub conditione non improbata non compellitur illud conſummare ante conditionis eventum.*

2 *Matrimonium ſub conditione contractum purificata conditione illico eſt perfectum abſque novo conſenſu ſecundum opinionem Canoniſtarum contra Theologos.*

3 *Diſpoſitio conditionalis per adventum conditionis perficitur perinde, ac ſi ab initio purè facta eſſet.*

4 *Matrimonium ſub conditione contractum ſervata forma Concilii Tridentini per adventum conditionis ſtatim perficitur, nec eſt opus iterùm contrahere coram Parocho, & teſtibus.*

5 *Canoniſtarum opinio circa matrimonii contractum prævalet opinioni Theologorum.*

6 *Matrimonium conditionale ex Concilio Tridentino non requirit ſolemnitates Parochi, & teſtium, quando receditur à conditione, ſed quando mutuo conſenſu vir, & mulier contrahunt.*

1 S*Uper eo.* Qui per verba de præſenti cum muliere contrahit ſub conditione ſi pater conſentiret, niſi pater conſentiat, ad matrimonium non eſt cogendus. Hoc dicit inhærendo litteræ ſecundùm Joan. Andr. Butr. & Anchar. vel generalius ſecundùm Abb. Contrahens matrimonium ſub conditione oon improbata, non compellitur illud conſummare ante conditionis eventum. Communis diviſio, conſultatio, & reſponſio ſecunda ibi, *Reſpondemus.*

2 Nota ex textu ibi, *Niſi voluntas patris poſtmodum intercedat:* contrahentes matrimonium per verba de præſenti ſub conditione à jure non improbata, ſtatim purificata conditione cogi poſſe ad matrimonium conſummandum, & ſic adveniente conditione ſtatim eſt matrimonium perfectum, & purum, etiamſi novus conſeoſus oon intercedat, licèt ſecus ſit in ſponſalibus de futuro, ut *c. De illis, ſup. eod.* & ita hic probatur à contrario ſenſu: nam Papa conſultus, an qui per verba de præſenti contraxit ſub conditione ſi pater conſenſerit, purificata conditione ſit cogendus matrimonium conſummare: reſpondit non teneri coatrahere, niſi voluntas patris poſtmodum intercedat. Ergo à contrario ſi voluntas hujuſmodi interceſſerit, cogendus eſt contrahere, id eſt conſummare, ut ſic reſponſio congruat interrogationi, ad textum *in l. Aurelius, §. Sticho, ff. de liber. leg. & in l.* 1. *Cod. de diverſ. reſcript.* & in coofummatiooe ſummant hunc textum Abb. & Alexan. de Nævo.

3 Et eſt ratio, quia diſpoſitio conditionalis adveniente conditione purificatur, & ex eo tempore perficitur, perindè ac ſi ab initio purè fuiſſet facta, ut *l. Potior, in princip.* ibi, *Cùm enim conditio ſemel extitit, perindè habetur, ac ſi illo tempore, quo ſtipulatio interpoſita eſt, ſine conditione facta eſſet, ff. Qui potior. in pign. habean. cum concordan.* de quibus ibi per gloſſ. *in verb. Melius eſt,* & matrimonium quamvis poſt legem Euangelicam ſit elevatum in Sacramentum, habet tamen ratiooem contractus; unde per adventum conditionis perficitur ſicut cæteri contractus cooditionales, *l. Hæc venditio,* ibi, *Conditionales venditiones tunc perficiuntur, cum impleta fuerit conditio, ff. de contrah. ..mpt.* Et quod hic dicitur in littera, *cùm hujuſmodi conſenſus non ſit de præſenti habendus,* hoc intelligi debet de coofenſu cum effectu, ut hic declarat Abb. Antiq. *num.* 2.

Quare matrimonium conditionale purificata conditione ſtatim eſſe perfectum abſque novo conſenſu, receptiſſima eſt Canoniſtarum ſententia, quam hic tenuerunt Innocen. *in fine,* Butr. *num.* 9. Cardin. *in fin.* Anchar. *num.* 8. Abb. *nu.* 7. *in fin.* & Alexan. de Nævo *n.* 25. *& in c.* 1. *ſup. eod.* Innoc. *num.* 4. Hoſt. *poſt princip.* Joan. Andr. *nu.* 1. Anchar. *eod. num.* Alexan. de Nævo *n.* 4. Præpoſ. *n.* 1. *& in c. De illis, ſup. eod.* Joan. Andr. *n.* 1. Abb. *n.* 5. & alii communiter, Boich. *in c. fin. n.* 4. *infrà eodem,* Navarr. *in Manual. c.* 22. *n.* 63. *&* 64. *& conſ.* 1. *hoc tit.* & ex Theologis eam ſequuntur Palud. *in* 4. *ſent. diſt.* 29. *qu.* 2. *artic.* 5. *ad fin.* Petr. de Soto *lect.* 3. *de matrim. §. Quarto denique infertur,* & noviſſimè Thom. Sanch. poſt alios quos citat, *de matrim. tom.* 1. *diſp.* 8. *qu.* 1.

Et quamvis plerique ex Theologis oppoſitum ſentiant, exiſtimantes non eſſe matrimonium advenieote conditione, niſi novus conſenſus accedat: inter quos præcipuè eſt S. Thom. *in d. diſt.* 29. *qu. unica, art.* 3. *qu.* 3. S. Bonav. *in* 4. *diſt.* 27. *qu.* 4. *col.* 2. Adrian. *in* 4. *qu.* 3. *de matrim. c. Ad diſcernendum,* Victor. *relect.* 2. *de matrim. par.* 1. *punct.* 2. *n.* 9. Sot. *in* 4. *diſt.* 29. *qu.* 2. *art.* 1. *concl.* 3. & complores alii, quibus ex Canoniſtis ſubſcribunt Covarr. *in epitom. de ſponſal. par.* 2. *cap.* 3. *n.* 5. & Navarr. ſibi contrarius *conſ.* 14. *n.* 7. *in tit. de ſponſal. in* 2. *edit.* Tamen primam opinionem Canoniſtarum ſervat Curia etiam poſt Concilium Tridentinum, ut mox patebit, & ideò ab illa in conſolendo, & judicando non eſt ullatenus recedendom: nam in S. Congregatione Concilii aliàs fuit propoſitum infraſcriptum dubium.

Cùm quidam contraxiſſeot coram Parocho, & teſtibus per verba de præſenti ſub conditione licita: quæ poſteà fuit purificata; ſi reputantes ſe pro legitimis conjugibus ſine alia ſolemnitate matrimonium conſummaverint: an validum ſit ipſum matrimonium, vel conjuges cogendi ſiot, ut denuò quia purificata eſt conditio, coram Parocho legitimè contrahant. 4

In Congregatione generali, cui interfueruot S.R.E. Cardinales Moronus, Peroſinus, Alciatus, Senonen. Montaltus, S. Sixti, & Carafa, ſolus Alciatus renuit cũ communi Canoniſtarũ, quod conditione purificata oõ ſit opus alia iteratio-

oe

ne contractus matrimonii coram Parocho: quàm communem Canoniſtarum opinionem ſequutus eſt Antonin. *in* 3.
5 *part.* itemque Paludanus. Reliqui omnes tenuerunt opus eſſe iterum contrahere coram parocho: & ita reſpondendum, non quia contra dictam communem Canoniſtarum prævaleat opinio Theologorum, de qua per Covarr. *in epit.* 4. *Decretal. part.* 2. *cap.* 3. quam etiam ſequuti ſunt Innoc. Joan. Andr. Specul. citati ab Abbate, & Soto *cap.* 22. ubi aſſerit communem Theologorum, ſentit gloſſ. *in c. Actus legitimi*, facit *cap. Super eo*, *de cond. appoſ.* Sed quia Concilium videtur intellexiſſe de matrimonio perfecto purè per verba de præſenti ibi, *Vos conjungo*: ſed quando contrahitur per verba conditionata, non videtur matrimonium, ſed ſponſalia de futuro. Item tutius videtur ut fiat coram parocho pro ſecuritate conſcientiæ: tamen dictum fuit agendum cum Sanctiſſimo: cùm imò ex opinione Canoniſtarum non ſint ſponſalia de futuro, ſed matrimonium, ut per Covarr. d. loco, ubi dicit eveniente conditione abſque alio actu matrimonium eſſe perfectum. Sanctiſſimus nempe Pius V. probavit ſententiam Canoniſtarum quod purificata conditione per conſenſum patris matrimonium ſit perfectum, nec opus eſſe alia iteratione contractus coram parocho, ſicque prævalere, & in decidendo attendendam eſſe opinionem Canoniſtarum. Conc. autem Trident. nihil ad hanc rem facere.

Hæc eadem quæſtio propoſita fuit in alia Congregat. cui interfuerunt Cardinales Paleottus, Lancellottus, Caſtrucius, Montelpius, Cuſanus, de Monte, Paravicinus, Mattheius, Aquaviva, Plattus; & omnes præter unum Plattum tenuerunt matrimonium valere, nec requiri ut de novo coram parocho, & teſtibus contrahatur. Qua deci- 6
ſione Sanctiſſimo relata, ſcilicet Clem. VIII. Sanctiſſimus viſus eſt dubitare, quia licèt de jure veteri matrimonium valeret, per textum *in cap. Super eo*, *de condit. appoſit.* tamen hodie poſt Concil. quo ſolemnitas parochi, & teſtium introducta eſt, ſecus eſſe videtur, quia cùm contrahitur ſub conditione ſolemnitatem adhibendo, non ſatisfit Concilio; quando autem à conditione receditur, ſolemnitates non adhibentur. Ideòque mandavit hoc dubium, ſeu difficultatem in Congregatione conſiderari. Qua difficultate propoſita Congregatio ei reſpondit Concilium non requirere ſolemnitates parochi & teſtium, quando receditur à conditione; ſed quando mutuo conſenſu habito vir, & mulier contrahunt: hoc autem caſu quando contractum fuit, adhibitæ ſunt ſolemnitates. Iterùm hac difficultatis ſolutione Sanctiſſimo relata, Sanctitas Sua probavit deciſionem Congregationis, & ita in hac cauſa reſponderi mandavit. Verùm noluit hanc deciſionem omnibus caſibus inſervire, ſed omnes qui acciderint in futurum, cum ſuis circumſtantiis eſſe ſpecialiter conſiderandos.

DE CONDITIONIBUS APPOSITIS.

Gregorius IX.

CAPUT VII.

SI conditiones contra ſubſtantiam conjugii inſerantur; puta, ſi alter dicat alteri: Contraho tecum, ſi generationem prolis evites: vel donec inveniam aliam honore vel facultatibus ditiorem; aut ſi pro quæſtu adulterandam te tradas: matrimonialis contractus quamtumcumque ſit favorabilis, caret effectu. Licèt aliæ conditiones appoſitæ in matrimonio, ſi turpes aut impoſſibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.

SUMMARIUM.

1 *Conditiones, quæ matrimonii ſubſtantiæ, ſeu illius bonis adverſantur, vitiant matrimonium, & num. ſeqq.*
2 *Matrimonii tria ſunt bona, videlicet fides, proles, & ſacramentum, & conditiones hujuſmodi bona extinguentes, vitiant, & non vitiantur.*
3 *Conditio contra matrimonii ſubſtantiam illud non vitiat, ſi alter conjux appoſitioni conditionis contradicat.*
4 *Et idem ſi taceat, quia cenſetur contradicere, & cur.*
5 *Cautela pro mulieribus contra viros, qui in matrimonio apponunt conditiones contra illius ſubſtantiam.*
6 *Conditio contra naturam matrimonii vitiat illud, etiamſi ſit reſolutiva, & n. ſeq.*
7 *Conditio ut liceat viro aliam ducere ſi uxor adulterium commiſerit, an vitiet matrimonium, & num. ſeq.*
8 *Matrimonia non poſſunt pœna conſtringi.*
9 *Conditio turpis, vel impoſſibilis, quæ matrimonii ſubſtantiæ, ſeu illius bonis non adverſatur, habetur pro non adiecta, nec matrimonium vitiat, ſed vitiatur.*
Idem in ultimis voluntatibus, n. 11.
10 *Secus in contractibus, qui vitiantur omnes ex conditione turpi, vel impoſſibili.*
12 *Conditiones impoſſibiles de iure, vel de facto, aut natura æquiparantur.*
13 *Conditio, contraho tecum ſi es legitima, an vitiet matrimonium, ſi poſtea apparuerit mulierem illegitimam eſſe, & n. ſeq. uſque in fin.*
14 *Error qualitatis non excludit conſenſum à matrimonio.*
15 *Fallit ſi qualitas opponatur in conditione.*
16 *Conditio de præſenti, vel de præterito non ſuſpendit actum, & num. 23.*
17 *Matrimonium ſub conditione, ſi es virgo, eſt nullum ſi mulier ſit corrupta.*
18 *Idem de conditionibus, ſi non es cæca, leproſa, & aliis hujuſmodi.*
19 *Conditio ſi es legitima, poſſibilis, & honeſta eſt.*
20 *Conditiones ex ſui natura impoſſibiles reiiciuntur à matrimonio, non autem impoſſibiles ex accidenti.*
21 *Matrimonium contrahens ſub conditione, & ante eius implementum deſponſatam cognoſcens, à conditione recedit, & n. ſeqq.*
22 *Procedit ſi conditio ſit de futuro.*
23 *Conditio de futuro non reddit actum nullum ab initio, ſed ſuſpendit: ſecus ſi conditio ſit de præſenti, vel de præterito.*
24 *Matrimonium contrahens ſub conditione non cenſetur à conditione recedere, ſi deſponſatam cognoſcat poſt defectum conditionis.*
25 *Matrimonium contractum ſub conditione coram Parocho, & teſtibus, purificata conditione per copulam remanet firmum, nec eſt opus formam repetere ſi conditio ſit de futuro.*
26 *Matrimonium contractum coram Parocho, & teſtibus, ſed nulliter ob ætatis defectum, non convaleſcit per copulam ſubſequutam poſt legitimam ætatem.*
27 *Profeſſio an vitietur ex pacto reſervationis proprii.*

S*I conditiones.* Si in contractu matrimonii apponitur 1
conditio turpis, vel impoſſibilis, habetur non pro adjecta, niſi ſit contra ſubſtantiam matrimonii, quia tunc vitiat matrimonium. Hoc dicit: & ſunt duæ partes. In prima agitur de conditione turpi, quæ eſt contra ſubſtantiam matrimonii. In ſecunda de conditione turpi, vel impoſſibili ibi, *Licèt.*

Nota primò ex priori parte textus, quòd tria ſunt ſub- 2
ſtantialia matrimonii, videlicet fides, proles, & ſacramentum,

Digitized by Google

tum 4. quæ alibi dicuntur matrimonii bona, ut *in cap. Omne itaque 27. quæſt. 2.* Et quòd conditiones, quæ aliquod ex prædictis bonis extinguunt, vitiant matrimonium, & non vitiantur. Tria exempla habes in textu, id eſt contraho tecum ſi prolem vitaveris, vel donec aliam invenero digniorem, vel ſi te pro quæſtu adulterandam tradideris: nam prima conditio perimit bonum prolis; ſecunda bonum ſacramenti, de cujus natura eſt, ut ſit individuum; tertia bonum fidei, quam conjux conjugi ſervare tenetur: concordat *cap. Solet, & c. Aliquando 32. quæſt. 2.* & declarat hìc gloſ. 1. *verſ. Et hæc eſt ratio*, & communiter ſcribentes, gloſ. magna *in d. cap. Solet*. Silveſter *in ver. Matrimonium 3. n. 1.* Navarr. *in Manuali cap. 23. num. 61. & 62.* & Covarr. *in 4. Decretal. part. 2. cap. 3. §. 1. num. 1.* Quamvis autem textus expreſſerit tres tantùm conditiones; tamen id fecit exempli gratia. Unde idem dicendum in omnibus aliis conditionibus, quæ ſubſtantiæ matrimonii adverſantur, cùm hæc ratio in text. expreſſa ſit generalis, ut poſt Vinc. & Jo. Andr. hìc notant Henric. Boich. *num. 5. in fin.* Abb. *in 1. notab.* dicens hanc eſſe notabilem regulam, & Alex. de Nævo *num. 3.*

3 Adverte tamen, quia ita demum conditio contra ſubſtantiam matrimonii appoſita illud vitiat, ſi uterque conjux appoſitioni conditionis conſentiat: tunc enim nullus eſt conſenſus, nec matrimonium tenet. Secus verò ſi alter contradicat, quia tunc matrimonium eſt validum perinde ac ſi conditio non fuiſſet appoſita, ut *in d. cap. Si aliquando*
4 *32. quæſt. 2.* Et idem ſi taceat, quia cenſetur contradicere favore matrimonii, ut *cap. Per tuas ſupra eod.* ſecundùm Innoc. Hoſtien. Joan. And. & Aſten. quos hìc refert, & ſequitur Henric. Boich. *num. 4. in fin.* Cardin. *num. 1. in 1. oppoſitione*, Præpoſ. *in 1. notab. verſ. Quod tamen intelligit Covarr. in d. §. 1. num. 11.* Ratio eſt, quia proteſtatio hujuſmodi, vel conditio, idcircò vitiat actum, quia partes, quæ intendunt detrahere ſubſtantiæ actus, non videntur conſentire in actum, qui ſine ſubſtantia eſſe non poteſt, *cap. Tua nos, ſupra de ſponſal. cap. Detrahe 1. quæſt. 1.* At hæc conſideratio ceſſat, quando unus tantùm intendit detrahere, & alius non exprimit, quia tunc deſcendendo poſteà ad actum, qui mutuo conſenſu perficitur, & matrimonium conſummando, ex quo utraque pars non conſentit turpitudini contra ſubſtantiam actus, cenſetur receſſum à conditione, ſeu proteſtatione, ut hìc ſubtiliter per Ant. de Butr. *in 1. not.* & Præ-
5 poſ. *n. 1. verſ. Et eſt ratio*; & proptereà Vincen. & Hoſtien. hìc, & communiter ſcribentes conſulunt, ut cautæ ſint mulieres, & crebrò etiam moneantur, ut quando viri ad eas alliciendas oſtendunt ſe velle cum eis matrimonium contrahere, & apponunt hujuſmodi conditiones contra ſubſtantiam matrimonii, taceant, & nihil reſpondeant, nam ſequuta copula, erit matrimonium.

6 Secundò nota ibi, *Donec inveniam aliam*, quod ſicut non tenet matrimonium contractum ſub conditione ſuſpenſiva, quæ ſit contra illius ſubſtantiam, ita nec tenet ſi contractum fuerit ſub conditione reſolutiva, puta: Contraho tecum ſi aliam non invenero bonore, & facultatibus ditiorem, ut
7 in littera. Ex quo infert hìc notabiliter Abb. *in 1. notab.* ut ſi aliquis habens ſuſpicionem de incontinentia uxoris, contraxerit cum ea matrimonium ſub conditione, ut ſi adulterium commiſerit, liceret ſibi à matrimonio reſilire, & aliam ducere; matrimonium non valeat, quia etſi conditio illa ſit reſolutiva; tamen idem operatur, quod ſuſpenſiva: licèt inſpecto effectu non poſſit propriè dici reſolvens, quia nihil reperit quod reſolvat, cùm matrimonium fuerit nul-
8 lum ab initio. Sed Cardinalis tenet oppoſitum, prout eum ſic refert, & ſequitur Alex. de Nævo *num. 4.* Quia in exemplo Abbatis illud, quod apponitur in conditione, eſt honeſtum, ſcilicet ut uxor non committat adulterium, & conditio reſolutiva videtur potiùs adjecta in pœnam committentis adulterium; & ideò debet rejici, quia matrimonia non poſſunt pœna conſtringi, *cap. Gemma, ſupra de ſponſalib.* nec adverſatur hoc capitulum, quia loquitur in eo caſu, in quo matrimonium fuit contractum ad tempus incertum, & veriſimiliter poterat contingere, ut vir inveniret aliam honore, & facultatibus digniorem, ſecundùm eum. Mihi tamen magis placet opinio Abbatis, quam etiam ſequitur Præpoſitus *hìc 3. notab.* quia etſi conditio illa, *Si adulterium commiſeris, liceat mihi aliam ducere*, primo intuitu videatur honeſta, ut ſic vitetur adulterium: tamen revera eſt turpis, quia in effectu perinde eſt ac ſi dictum eſſet, Contraho tecum ad tempus incertum, donec non commiſeris adulterium; atque ita adverſatur bono ſacramenti, quod ex ſui natura eſt perpetuum, & indiſſolubile. Unde & conditio expreſſa hìc in textu, videlicet ſi aliam non invenero digniorem, in ſe conſiderata non eſt turpis; ſed tamen quia adverſatur vinculo individuo matrimonii, turpis reputatur, & matrimonium vitiat, & non vitiatur. Idem ergo dicendum in exemplo Abbatis. Et ſicut conditio ſimpliciter concepta, ſi adulterium non commiſeris, vitiat matrimonium, & non vitiatur: ita & conditio, ſi commiſeris adulterium, liceat mihi aliam uxorem ducere, quia hæc adjectio ducendi aliam uxorem implicitè continetur etiam in primo caſu, videlicet ſi adulterium non commiſeris; nam reſoluto matrimonio per adventum conditionis, utique liceret cum alia contrahere. Unde patet conditionem illam ducendi ſecundam uxorem non fuiſſe appoſitam in pœnam adulterii, ſed potiùs ut eſſet reſolutiva matrimonii, & ideò illud vitiat, & non vitiatur; quod etiam tenet Covarr. *in 4. Decretal. part. 2. cap. 3. §. 2. num. 10.*

Ultimò nota ex ſecunda parte textus aliam regulam ſimi- 9
liter notabilem in materia matrimonii, ſecundùm Abb. hìc *in 1. notab.* videlicet conditiones turpes, vel impoſſibiles, quæ matrimonii ſubſtantiæ, ſeu illius bonis non adverſantur, haberi pro non adjectis, nec matrimonium vitiare, ſed vitiari. Exemplum de conditione turpi, Contraho tecum ſi furtum feceris, vel ſi homicidium commiſeris. De conditione impoſſibili, ſi imperium dederis, aut ſi cœlum digito tetigeris; & ita hìc eſt expreſſum: & tenent gloſ. 1. Joan. Andr. & omnes in ſummario text. Idemque habetur *in cap. 1. ſupra eodem*, ſecundùm communem intellectum. Et pondera illa verba hujus cap. *Propter eius favorem*; quæ innuunt hoc favore matrimonii ſpecialiter introductum eſſe. Secus enim eſt in aliis contractibus, in quibus condi- 10
tio turpis, vel impoſſibilis vitiat contractum, & non vitiatur, ut *§. Si impoſſibilis, inſtit. de inutil. ſtipul. & l. Non ſolum, ff. de act. & obligat.* Unde in ultimis voluntatibus, quia 11
ſimiliter favorabiles ſunt, *l. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ.* idem eſt quod in matrimonio; nam conditio turpis, vel impoſſibilis rejicitur, & habetur pro non adjecta, *§. Impoſſibilis, inſtit. de hæred. inſtit.* & hìc notat gloſ. 2. quam ſequuntur communiter ſcribentes, licèt in ultimis voluntatibus quidam diſtinguant, an conditio turpis, vel impoſſibilis adjiciatur perſonæ gravati, vel honorati, ut hìc plenè per Alex. de Nævo *à num. 24. uſque in finem*. Item pondera condi- 12
tiones impoſſibiles de jure, & impoſſibiles de facto, vel ſecundum naturam æquiparari, quia id poſſumus quod de jure poſſumus, *l. Nepos Proculo, ff. de verbor. ſignificat.* Unde impoſſibile dicitur quod de jure fieri non poteſt: & ita has conditiones æquiparat gloſ. 1. hìc, & communiter Doctores. Quid autem juris ſit in conditione impoſſibili ex accidenti, attingam in proxima *quæſt. n. 20.*

QUÆRO An matrimonium coram Parocho, & teſti- 13
bus contractum à viro ſub conditione, ſi mulier eſt legitima, ac deinde conſummatum, ſit validum, nec ne, ſi poſteà conſtiterit mulierem illegitimam eſſe.

Hic caſus contingit in quodam Coſmo, qui coram Parocho, & teſtibus contraxit matrimonium cum Anna his verbis: Anna, ſi es legitima, accipio te in meam uxorem: deinde matrimonium cum ea conſummavit, ac prolem inde ſuſcepit. Poſteà compertum eſt, Annam non eſſe legitimam, ſed naturalem natam ex concubina: quæſitum eſt, an valeat matrimonium.

Hæc quæſtio duas habet inſpectiones. Prima eſt an matrimonium, ut proponitur, contractum ex defectu conditionis fuerit nullum ab initio. Secunda eſt quatenus nul- 14
lum fuerit, an poſtea convaluerit ex copula ſubſequuta. Quoad primam inſpectionem videtur reſpondendum matrimonium ab initio fuiſſe nullum. Nam etſi error qualitatis, vel fortunæ non excludat conſenſum à matrimonio, *§. 1. verſ. Ad hæc non omnis error conſenſum evacuat*: & ibi gloſ. 1. Archid. Turrecrem. & Bellam. *29. quæſt. 1.* gloſ. *in cap. Cum dilectus, in verb. Ad fatuitatem*: & ibi Imol. *num. 8.* & Abb. *num. 13.* & alii communiter, *ſupra quod met. cauſ.* Hoc 15
tamen fallit, ſi qualitas, in qua erratur, adjiciatur contractui per modum conditionis honeſtæ, ut ſi quis ducat uxorem ſub conditione, ſi eſt dives, aut nobilis; tunc enim ſi conditio ſit falſa, matrimonium non habet conſenſum, ac proptereà eſt irritum ipſo jure, ut declarant B. Bonaventura *in 4. ſent. diſt. 30. in expoſit. litteræ, num. 4.* Palud. *ibidem qu. 1. art. 2.*

Digitized by Google

art.2.num.9. concluſ.2. & S. Anton. *in 3.part.tit.1.cap.2.in fin.*

16 Conditio enim honeſta, & poſſibilis de præſenti, vel de præterito adjecta in actu ipſius matrimonii, illud non ſuſpendit; ſed ſi conditio tunc vera ſit, matrimonium illicò eſt validum; ſi falſa, illicò eſt irritum, ut hic tenent Vincent. Petr. de Sampſ. & Abb. Antiq. quos ſequitur Jo. Andr. *n.*83. & Anton. de Butr. *num.7.verſ.Secundo caſu;* qui ad hoc allegat textus *in l.Cùm ad præſens,ff. Si cert. pet. & in l. Cùm in ſecundo, ff.de Inuſt.rupt.teſtam.* & in conditione de præſenti, qualis eſt hæc, de qua agitur, docet S. Thomas *in 4.diſt. 29.qu.1.art.3.qu.3.*

17 Ideòque videmus hanc conditionem, contraho tecum, ſi es virgo, non rejici, & matrimonium ſic contractum eſſe nullum, ſi mulier ſit corrupta, ut cenſent Palud. *in 4.diſt.29. quæſt.2.art.5.num.*33. Adrian. *in 4.quæſt.3.dub.6.* Sot. *in 4.diſt. 29.quæſt.2.art.3.* Silveſt. *in verb. Matrimonium 3. quæſt.8.* & alii, quos refert, & ſequitur Covarr. *in 4.Decretal.part.2.cap.*

18 *3.§.2.n.3.* Et idem eſt de conditione, Si non es cæca, muta, leproſa, & ſimilibus, ut per Sot. *loc.cit.* Et eſt regulare in omnibus aliis teſtibus, ut *l.Circa eos, ff. de hered inſt. l.Inſtitutio talis, ff.de condit. inſtit.l.Eas cauſas, ff. de condit. & demonſtrat.* cum aliis ſupra alleg. per Butr.

19 Non videtur autem poſſe dubitari, quo minus præſens conditio, ſi mulier eſt legitima, ex ſui natura poſſibilis, & honeſta ſit, ut patet ex his, quæ tradit Bald. *in l.Filium eum diffinimus num.17. ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni iur.* Azor. *in ſumma, C.de his qui not. infam.* & Menoch. *de præſumpt.lib. 6. præſumpt.54.num.29.*

20 Nec obſtat, quòd hæc conditio impoſſibilis videatur, eò quòd cùm mulier jam eſſet illegitima, impoſſibile erat, ut eſſet legitimè nata: & in præteritum non eſt potentia, ſecundùm Hoſt. *hic propè fin. & in ſumm. eod.tit.n.12.verſic. Imò ſi contraho.*

Nam reſpondetur opinionem Hoſt. eſſe communiter reprobatam, quia à matrimonio rejiciuntur conditiones, quæ abſolutè, & ex ſui natura ſunt impoſſibiles, ut ſi cœlum digito tangis; non autem quæ ex ſui natura poſſibiles ſunt, licèt ex accidenti ſint impoſſibiles, qualis eſt conditio, de qua agitur, quia ex ſe poſſibile eſt, ut ſit legitimè nata: alioquin omnis conditio de præſenti, vel de præterito eſſet impoſſibilis, & rejiceretur a matrimonio, quod eſt contra communem omnium ſententiam: ideòque has conditiones ſolùm ex accidenti impoſſibiles à matrimonio non rejici, concludunt Aretin. *conſ.82.col.penult.* Palud. *in 4.diſt.29. quæſt.2.art.5.* Silveſt. *in ver. Matrimon. 3.quæſt.8.* & alii apud Covarr. *in 4. Decretal. part.2. cap.3. §.2. num.3.* unde ſequitur ut matrimonium, ut proponitur, contractum ab initio nullum fuerit, cùm numquam extiterit conditio honeſta, & poſſibilis illi adjecta.

21 Supereſt nunc examinandum, an convaluerit per copulam ſubſequutam, quæ eſt ſecunda inſpectio initio propoſita. Et difficultas in hoc verſatur, quia is, qui ſub honeſta conditione matrimonium contrahit, & ante conditionis eventum deſponſatam cognoſcit, à conditione recedit, *cap. Per tuas, ſuprà eodem*, ibi, *Cum liquido conſtet, quod eſt contracta ſponſalia carnalis eſt inter eos copula ſubſequuta, pro matrimonio eſt præſumendum, quia videtur à conditione oppoſita receſſiſſe:* ad idem text. *ſupra in cap. De illis, & cap. Super eo:* & hæc eſt præſumptio juris, & de jure, quæ non admittit probationem in contrarium, ut colligitur ex gloſ. *in d.cap. Per tuas, in ver. Præſumendum, circa medium, verſ. Dicas ergo;* dum allegat text. *in cap. Is qui fidem de ſponſalib.* qui loquitur de præſumptione juris, & de jure, ut ibi omnes notant, & expreſſius tenet gloſ. *final. in d.cap. De illis.*

22 Cæterùm his non obſtantibus videtur adhuc reſpondendum matrimonium eſſe nullum, quia ita demum per copulam cenſetur quis recedere à conditione, ſi conditio ſit de futuro, & ita procedit text. *in d.cap. Per tuas, cum aliis allegatis:* ſecus verò ſi conditio ſit de præterito, vel de præſenti, ut eſt conditio, de qua nunc agitur, ſi legitima es.

23 Ratio diverſitatis eſt, quia ubi conditio eſt de futuro, actus non eſt nullus ab initio, ſed ſtat in ſuſpenſo uſque ad conditionis eventum *d.cap. De illis, & cap. Super eo, & l. Eas cauſas, ff.de condit. & demonſtrat.* unde per copulam ideò videtur quis recedere à conditione, quia Eccleſia ut excludat delictum fornicationis, præſumit acceſſum affectu conjugali, & conſenſum purum, ut declarat gloſſ. magna circa medium *in d.cap. Per tuas*, dicens hoc caſu præceſſiſſe conſenſum de futuro, & inducere matrimonium præſumptum, & in favorem matrimonii inductam eſſe hanc præſumptionem, quia per carnalem copulam conjux ipſo facto videtur conſenſum exprimere de præſenti, & à conditione recedere, ſicut per puram emptionem receditur à conditionali, *l. Sed Celſus, §. ult. ff. de contrahenda empt.* idipſum explicat Sot. *d.diſt.29.quæſt.2.art.3.* poſt tertiam concluſionem, *verſ. Sed rurſus ſciendum:* at verò ubi conditio eſt de præſenti, vel de præterito, quæ propriè non eſt conditio, actus non eſt in ſuſpenſo; imò ſi conditio non eſt vera, nullus eſt ab initio ex defectu conſenſus, *d.l. Cùm in ſervo, & l. Cùm ad præſens, ff. Si cert.pet. l.Cùm in ſecundo, ff. de inuſto rupt.teſtam.* & copula non poteſt eſſe niſi fornicaria: unde quotieſcumque matrimonium à principio eſt invalidum, conjuges per copulam non videntur à conditione receſſiſſe, quod optimè declarat Anton. de Butr. *hic num.7. verſ. Secundo caſu*, his verbis: [Si conditiones ſunt de præſenti, aut de præterito, non ſuſpendunt, imò vel ſtatim inficiunt matrimonium ſi ſunt falſæ, vel ſtatim perficiunt ſi veræ ſunt: ſi autem ſunt de futuro, ſuſpendunt in eventum conditionis; & in defectum inficiunt, & in exiſtentiam conditionis perficiunt: virtus autem ſuſpenſiva tollitur per copulam ſubſequutam; & hæc eſt communis opinio,] Hæc Butr.

Deinde reſpondetur, eum, qui contrahit ſub conditione, 24 ita demum videri à conditione recedere, ſi deſponſatam cognoſcat ante conditionis eventum. Ita expreſsè probat textus *in d.cap. Per tuas*, ubi ſponſalia contracta fuerant ſub conditione, ſi pater conſentiret, & deinde interceſſerat copula; & textus decidit, ſponſos videri à conditione receſſiſſe, quia probatum non fuit patrem contradixiſſe ante copulam, innuens ſi hoc probatum fuiſſet, copulam poſtquam conditio defecerat, nihil profuturam fuiſſe: quod apertè tradit ibi gloſſa *in verb. Sponſalibus*. Ergo, inquit, ſi contradixiſſet ante carnalem copulam, coitus nihil poſteà operaretur, quia nihil eſt ibi purum, vel conditionale, quod confirmet, vel ducat ad eſſe talis coitus: ideòque illum textum ſic ſummant Joan. Andr. Butr. Abb. & alii omnes, videlicet, Qui ſub honeſta conditione ſponſalia contrahit, & ante conditionis eventum deſponſatam cognoſcit, à conditione recedit.

Quamobrem cùm hoc caſu mulier ante copulam illegitima eſſet, atque ita jam defeciſſet conditio illa, Si mulier eſt legitima, copula ſubſequens nihil profuit ad matrimonii validitatem: & hæc eſt communis omnium ſententia, quam ſequuntur *in d.cap. Per tuas*, Innoc. *in verb. Quod ante*, Hoſt. *in fin.* Butr. *loco citato*, Anchar. *num.3.* Abb. *num.4.* Angel. *in verb. Matrimonium 3. Impedimento 3. num.2.* Covarr. *in 4.Decretal.part.2.cap.3.§.1.num.13.* ubi carnalis coitus, inquit, hunc effectum operatur, quando ante defectum conditionis contingit, quia ſi poſt defectum conditionis ſequatur copula, nihil conducit ad conjugii præſumptionem, cùm jam præmiſſum matrimonium omninò defecerit.

Quibus accedit, quòd etſi per copulam conjuges viderentur receſſiſſe à conditione, tamen cùm matrimonium eſſet nullum ab initio, neceſſarium fuiſset iterùm contrahere coram Parocho, & teſtibus ad præſcriptum Concilii Tridentini *in cap.1. ſeſſ.24. de reformat.matrim.* nam nec ſponſalia poſt Concilium per copulam, & conſenſum ſupervenientem tranſeunt in matrimonium, & ſublata eſt diſpoſitio *cap. Is qui fidem, de ſponſalib.* ut ibi dixi ex Sac. Congregationis ſententia.

Neque obſtat, quòd ubi contrahitur ſub conditione coram parocho, & teſtibus, poſteà purificata conditione 25 matrimonium per copulam remaneat firmum, nec ſit opus eamdem formam repetere, ut plenè ſcripſi *in cap. ſuper eo, ſupra eodem.*

Reſpondetur enim id ſimiliter procedere in conditione de futuro, quia eo caſu cùm actus non fuerit à principio nullus, ſatis eſt ut ſemel fuerit celebratus ſecundùm præſcriptam formam. At ſecus dicendum in conditione de præſenti, vel de præterito, quia cùm ob illius defectum matrimonium fuerit nullum ab initio, ut dictum eſt; non ſufficit, ut ſemel fuerit celebratum coram parocho, & teſtibus, ſed hæc forma neceſſariò eſt iteranda, cùm validè celebratur.

Quam ſententiam jam pridem approbavit Sac. Congregatio Concilii: dum cenſuit matrimonium nullum ob defectum ætatis, quamvis celebratum fuerit coram parocho, & 26 teſtibus, tamen non convaleſcere per conſenſum, & copulam ſupervenientem poſt legitimam ætatem, ſed debere iterùm contrahi ſervata forma à Concilio præſcripta.

Quæ-

Digitized by Google

27 Quærunt hic DD. an profeſſio regularis vitietur ex pacto reſervationis proprii. Communis opinio eſt, licèt multos habeat contradictores, profeſſionem valere, & pactum, ſeu conditionem vitiari, ut hic per Henric. Boich. *n.* 14. & ſcripſi plenius *in cap. Cùm in Eccleſiis num. 9. ſupra de maior. & obed.* & rationem diverſitatis inter profeſſionem, & matrimonium vide hic per Jo. Andr. *n. 9. verſ. Dic quod in matrimonio*, & Henric. Boich. *n. 15. verſ. Hoc idem tenet.*

QUI CLERICI VEL VOVENTES MATRIMONIUM contrahere poſſunt.

Alexander III. Lucen. Epiſcopo.

CAPUT IV.

COnſuluit nos tua fraternitas, quid faciendum ſit de nobili muliere, quæ veſtibus pretioſis abjectis, mutavit habitum, & de manu presbyteri velamen aſſumpſit; ſed non renuntiavit propriis, nec intravit clauſtrum, nec in manu alicujus Epiſcopi, Abbatis, vel Abbatiſſæ, aut ſuper altare profeſſa eſt, vel obedientiam promiſit; poſtmodum verò elapſo anno, abjecto religionis habitu, cuidam nobili nupſit: Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd ſicut ſimplex votum matrimonium impedit contrahendum, & non dirimit jam contractum; ita habitus ſine profeſſione ſuſceptus, ne contrahatur impedit, ſed contractum nequaquam diſſolvit.

SUMMARIUM.

1 *HAbitus profeſſorum ſuſceptus extra Monaſterium, & de manu non habentis poteſtatem incorporandi Religioni impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum, & n. 2.*

3 *Idem ſi fuerit ſuſceptus extra Monaſterium de manu habentis poteſtatem, & n. 4. & 5.*

5 *Habitus profeſſorum in legitima ætate inducit tacitam profeſſionem, dummodo ſuſcipiatur intra clauſtra, aliàs ſecus.*

6 *Habitus profeſſorum extra Monaſterium ſuſceptus inducit votum ſimplex, quod impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum.*

7 *Et quid poſt Concilium Tridentinum, remiſſivè.*

8 *Matrimonium contractum à profeſſo contra formam Decreti Clementis VIII. in loco non deſignato ad recipiendos novitios poſt lapſum quinquennium à die profeſſionis an ſit validum in utroque foro, & num. ſeqq. uſque in finem.*

9 *Lex poſitiva, quando eius obſervantia repugnat legi Divinæ, non obligat in foro conſcientiæ, & numer. 33.*

10 *Profeſſio irrita non dirimit matrimonium poſt contractum.*

11 *Profeſſio in Conventibus non deſignatis ad recipiendos novitios, nec poteſt expreſsè fieri, nec tacitè unquam induci, & n. 2.*

12 *Profeſſionis nullitas licèt proveniat ex perpetuo impedimento, tamen elapſo quinquennio allegari non poteſt, & n. 21. & 32.*

13 *Profeſſus nulliter, qui elapſo quinquennio ſponte ad ſeculum redit, & uxorem duxit, eſt tutus in foro conſcientia, licèt poſſit puniri ab Eccleſia.*
Declaratur, n. 27. & 29.

14 *Profeſſio emiſſa à viro uxore contradicente, an ea mortua obliget ad Religionem in genere, & dirimat matrimonium poſteà contractum, & n. ſeq.*

15 *Profeſſio emiſſa ante annum decimum ſextum completum, vel infra tempus probationis poſt Concilium Tridentinum non obligat ad Religionem in genere.*

16 *Profeſſio ſolemnis etiam tacita, & præſumpta impedit matrimonium contrahendum, & dirimit poſt contractum.*

17 *Profeſſio, quæ ab Eccleſia habetur pro valida, licèt ſit irrita quoad Deum, tamen in foro iudiciali dirimit matrimonium poſt contractum.*

18 *Profeſſio per ſimulationem emiſſa, licèt ſit nulla quoad Deum ex defectu conſenſus, tamen obligat Religioni in foro externo.*
Intellectus cap. Quod interrogaſti, 27. diſt. *ibid. & n.* 25. & 38.

19 *Intellectus* cap. Vidua, il primo 27. quæſt. 1. *& num. ſeq.*

20 *Voluntarium eſt de ratione intrinſeca voti.*

21 *Profeſſio emiſſa contra formam Decretorum Clem. VIII. in foro conſcientia eſt nulla, licèt poſt lapſum quinquennium ab Eccloſia habeatur pro valida.*

22 *Matrimonium metu contractum per ſpontaneam cohabitationem validatur, & contraria probatio non admittitur.*

23 *Profeſſus nulliter, qui ſponte è Monaſterio exivit, & uxorem duxit, an ea contradicente poſſit in foro conſcientia ad Religionem redire.*

24 *Profeſſus nulliter, qui ante declarationem nullitatis contraxit matrimonium, tenetur etiam invita uxore in utroque foro obedire iudici præcipienti, ut redeat ad Monaſterium ad agendam pœnitentiam.*

25 *Profeſſus per ſimulationem in Monaſterio monialium ex inhoneſta cauſa, licèt non ſit monachus, tamen cogitur in alio Monaſterio manere in pœnam commiſſi delicti.*

26 *Coniuges in multis caſibus continere coguntur ſine culpa, ſed non ſine cauſa.*

27 *Profeſſus nulliter, qui elapſo quinquennio ſponte exivit è Monaſterio, & uxorem duxit, ea conſentiente, tenetur ad religionem redire, etiam in foro conſcientia, & n. 29.*

28 *Maritus Religionem profeſſus uxore ſciente, & diſſimulante ad ſeculum redire non poteſt.*
Declaratur. n. 29.

29 *Uxor iuvenis, vel ſuſpecta de incontinentia an poſſit ratificare profeſſionem mariti.*

30 *Profeſſus contra formam decretorum Clem. VIII. in Conventu non deſignato ad recipiendos Novitios, qui poſt quinquennium dimiſit habitum, & uxorem duxit, cogendus eſt in foro externo ad Monaſterium redire.*

31 *Profeſſio qualibet elapſo quinquennio in foro fori præſumitur valida, & contrarium probari non poteſt.*

33 *Profeſſio etiam nulla annexum habet votum continentiæ, quod impedit matrimonium contrahendum.*

34 *Reſtitutio in integrum adverſus lapſum quinquennii an ſit concedenda nulliter profeſſo, qui ſponte ad ſeculum redit, & uxorem duxit.*

35 *Reſtitutio in integrum adverſus lapſum quinquennii non poteſt concedi ab inferiore à Papa.*

36 *Et paria ſunt eam non obtinuiſſe, vel obtinuiſſe à poteſtatem non habente.*

37 *Papa quamvis inter fideles non poſſit diſpenſare ſuper matrimonio conſummato, poteſt tamen recipere probationes contra matrimonium præſumptum.*

Con-

Digitized by Google

1 *COnſuluit*. Suſceptio habitus profeſſorum extra religio-
nem à non habente poteſtatem incorporandi religio-
ni impedit in dubio matrimonium contrahendum, ſed non
dirimit contractum. Hoc dicit, ſecundùm intellectum
2 Abbatis Siculi, *qui num.* 3. dicit ſecus eſſe ſi recipiatur habi-
tus profeſſorum ab habente talem poteſtatem etiam extra
Monaſterium, quia tunc votum eſſet ſolemnizatum, & di-
rimeret matrimonium poſteà contractum: allegat *cap. Por-
rectum, & cap. Sicut de Regular.* & bonam gloſ. *in c. De vi-
duis il primo in verb. Propriis 27. quaeſt.* 1. Et idem voluit Car-
3 dinalis *hic in 5. oppoſit.* Sed certè illa gloſſa potiùs facit con-
tra intellectum Abbatis, quia dicit ſic: Poteſt aliqua in domo
propria accipere veſtem religioſam, nec tamen Monialis
4 erit, cùm nulli Monaſterio ſe tradat; & ſic ſecundùm gloſ.
per ſuſceptionem habitus extra Monaſterium non ſolemni-
zatur votum: & in hunc ſenſum gloſſa intelligit hanc De-
cretalem: & intellectus, quem ponit Abbas, communiter
non tenetur, & eſt contra iſtum textum, qui nullam vim fa-
cit, an tradens habitum habeat, vel non habeat poteſtatem
incorporandi religioni; ſed ponderat an iſta mulier ſuſce-
perit ſolùm habitum, an verò etiam promiſerit aliquid de
ſubſtantialibus religionis, ut per Alex. de Nævo *num.* 10. Nec
obſtat *cap. Porrectum de Regular.* quia loquitur quando in-
tervenit expreſſa profeſſio: item non obſtat *cap. Sicut, eod.
tit.* quia ultra habitum requirit profeſſionem: & ſic illa
jura non faciunt contra communem intellectum, de quo in-
fra proximè. Unde Decretalis communiter ſic ſummatur.
Suſceptio habitus ſine profeſſione non dirimit matrimo-
nium contractum, ſed contrahendum impedit. Hoc dicit
Anton. de Butr. Præpoſ. & Alex. de Nævo, & poſt verſ. *Suſce-
ptio habitus*, ſubaudi, profeſſorum extra Monaſterium: prout
communiter Doctores intelligunt: & mox patebit.

5 Nota juxta communem lecturam, quòd etſi per ſuſce-
ptionem habitus profeſſorum in legitima ætate inducatur
tacita profeſſio, ut *cap. Statuimus, de Regular. & cap. 1. in pri-
mo reſp. eod. tit. lib. 6.* Hoc tamen debet intelligi, dummodo
habitus hujuſmodi ſuſcipiatur intra clauſtra, ſeu Congre-
gationem: alias enim ſi ſuſcipiatur extra Monaſterium
etiam de manu habentis poteſtatem incorporandi religio-
ni, tacitam profeſſionem non inducit, nec ſolemnizat vo-
tum, & conſequenter nec matrimonium dirimit, ut hìc pro-
batur efficaciter: nam propterea validum fuit matrimo-
nium ab iſta muliere contractum, quia non erat tacitè pro-
feſſa, nec ejus votum erat ſolemnizatum, ex quo velamen
quidem, & ſic habitum profeſſarum aſſumpſit, ſed proprius
non renuntiavit, nec intravit clauſtrum, ut dicitur in litte-
ra. Et quod habitus profeſſionis extra Monaſterium ſuſce-
ptus non faciat Monachum, probat text. *in cap. Ut Clerici,
de Regularib.* quòd non corrigitur, quin potiùs roboratur per
hoc cap. & firmant Hoſtienſ. *in cap. Statuimus num. 2. verſ.
Quod igitur dicimus eodem tit.* Archid. *in cap. Beneficium n.* 1.
de Regular. lib. 6. Butr. *hic num.* 4. & Alexand. de Nævo *in 3.
not. & num.* 10. ubi atteſtatur hunc eſſe communem intelle-
ctum: & ad hunc textum reſpondet, iſtum Presbyterum
dediſſe velamen profeſſionis, quod interdum traditur à Pre-
sbytero, ut *in cap. Vidua de Regular.*

6 Secundò, nota juxta intellectum communem, quòd ha-
bitus profeſſorum extra Monaſterium ſuſceptus, etſi non
inducat votum ſolemne, nec dirimat matrimonium con-
tractum, tamen inducit votum ſimplex, quod impedit ma-
trimonium contrahendum, ut hìc dicitur; quia ex quo ha-
bitum profeſſorum ſuſcepit, quantum in ſe fuit, videtur vo-
luiſſe vitam mutare, & obſervare continentiam, & ideò ex
hoc ſigno impeditur matrimonium contrahendum; & ita
hìc notant Butr. *num.* 4. ibi, Et nota, quòd ſuſceptio habitus
extra Congregationem æquiparatur voto ſimplici, vel in ſe
habet votum ſimplex, Anchar. *n. 4. verſ. Vel dic ſecundū Hoſt.*
Alex. de Nævo *in 3. notab. & n.* 10. dicens communem con-
tra Abbatem: & Præpoſitus *in 3. notab. & n.* 2. ubi ait ita
tenere Hoſtienſem, & qui ſcripſerunt poſt eum.

7 An autem hæc vendicent ſibi locum poſt Concilium Tri-
dentinum, vide quod ſcripſi *in c. Si quis nu. 46. & in c. Porre-
ctum in 7. notab. ſupra de Regular.*

8 QUÆRO: Profeſſus contra formam decretorum Cle-
mentis VIII. in Monaſterio non deſignato ad recipiendos
Novitios, elapſo quinquennio ſponte habitum regularem
dimiſit, & in ſæculo matrimonium in facie Eccleſiæ contra-
xit, & conſummavit; An matrimonium ſic contractum in
utroque foro ſit validum, necne?

In hac facti ſpecie ex una parte ſtat veritas matrimonii 9
conſummati, quòd ſi validum eſt, indiſſolubile eſt, *cap. Sunt
quidam 27. quaeſt. 2. & cap. unico, de voto lib.* 6. & obligat con-
juges ſub mortali ad reddendum debitum conjugale non
obſtante voto ſimplici continentiæ, *cap. Chariſſimus, de con-
verſ. conjugat.* Si nullum eſt, copula non poteſt eſſe niſi for-
nicaria, & intrinſecè mala, *cap. Litteras, de reſtitut. ſpoliat.*
Ex alia verò parte ſtat præſumptio validitatis profeſſionis,
contra quam regularis elapſo quinquennio audiri non po-
teſt, ut in Concilio Tridentino *cap. 19. ſeſſ. 25. de Regular.*
Unde cùm ex obſervantia legis poſitivæ Concilii Tridenti-
ni poſſit reſultare peccatum, & tranſgreſſio legis, ſubjecta
materia cogit nos diſtinguere inter forum conſcientiæ, &
forum judiciale, juxta text. *in d. cap. Litteras, & in cap. In-
quiſitioni, de ſent. excomm.* & declarat Innoc. *in c. Quia ple-
rique num. 1. de immunit. Eccleſ.* Feder. de Senis *conſ. 21. nu.* 4.
& Silveſter *in ver. Lex n. 9. verſ. & probatur regula.*

Quòd igitur ſpectat ad forum conſcientiæ, videtur abſo-
lutè reſpondendum, matrimonium ut proponitur contra-
ctum, niſi aliud obſtiterit, eſſe validum.

Probatur, nam profeſſio irrita non dirimit matrimonium 10
poſteà contractum: caſus eſt in hoc cap. nam habitus pro-
feſſorum, qui de jure tacitam profeſſionem inducit, hìc fuit
ſuſceptus de manu non habentis poteſtatem incorporandi
religioni, ſecundùm intellectum Abbatis, vel extra Mona-
ſterium, juxta communem lecturam, ut *dictum eſt ſupra
in 1. & 2. notab.* & ſic fuit ſuſceptus nulliter; & propterea
votum non ſolemnizavit, nec matrimonium poſteà contra-
ctum diſſolvit, ut in fin. litteræ ad idem text. in Extravag.
Antiquæ de voto, ubi ad matrimonium dirimendum exigi-
tur profeſſio tacita, vel expreſſa, quæ ad caſtitatem, pauper-
tatem, & obedientiam ſuos profeſſores adſtringat; & ſic
debet eſſe valida: nam paria ſunt non profiteri, vel invali-
dè profiteri, argum. *c. 1. de translat. Epiſcop.* & notat idem
Abb. *in c. Placet in 3. notab. de converſ. conjugat.* Sed profeſſio
emiſſa in Conventu non deſignato ad recipiendos Novitios
eſt irrita. Ergo in foro conſcientiæ matrimonium poſteà
contractum non dirimit.

Minor patet; quia decreta Clementis decernunt nullas 11
profeſſiones quaslibet emiſſas contra formam in eis præſcri-
ptam; idque impedimentum ſemper durat, adeò ut ex ſen-
tentia Sac. Congregationis Regular. nec tacita profeſſio ullo
unquam tempore induci poſſit. Et quamvis Regularis ela- 12
pſo quinquennio hanc nullitatem allegare non poſſit, eò
quòd Sac. Congregatio Concilii declaraverit illi obſtare de-
cretum *d. cap. 19. ſeſſ. 25. de Regularib.* Quod procedit in im-
pedimento etiam perpetuo; tamen cùm Concilium ibi ex
ſententia ipſius Congregationis tacitam profeſſionem non
inducat, ſed tantùm denegat audientiam: verè profeſſio
illa ſemper remanet nulla quoad Deum, qui omnia novit,
*c. Humanæ 22. quaeſt. 5. c. A nobis il ſecondo, de ſentent. excom-
munic.* Et hanc ſententiam in terminis Concilii Tridentini 13
tenet Navarr. *conſ. 89. Cum de iure num. 6. de Regular.* ubi
conſuluit invalidè profeſſum, qui poſt quinquennium abſ-
que licentia è Monaſterio exivit, & uxorem duxit, eſſe tu-
tum in conſcientia, & quoad Deum, *& conſ.* 23. Petrutius,
eod. tit. idem reſpondit de invalidè profeſſo, qui abſque li-
centia elapſo quinquennio redit ad ſæculum, & matrimo-
nium contraxit, licèt ſubdat, quoad forum exterius neceſ-
ſariam eſſe authoritatem Superioris ad declarationem pe-
tendam, quæ ſine cauſæ cognitione concedi non poteſt.

Neque obſtat, quòd Ant. de Butr. *in cap. Quidam de con- 14
verſ. conjug. num.* 8. teneat profeſſionem nulliter emiſſam per
virum uxore contradicente dirimere matrimonium ea
mortua contractum cum alia muliere, quia, inquit, quan-
tum ad continentiam ſervandam ſatis ſolemnizavit ipſam
per ſuam profeſſionem: Et quamvis iſtud non ſit votum
religionis, & religioni in ſpecie obligans; eſt tamen votum
emiſſum caſtitatis reſpectu certæ, & approbatæ religionis:
& licèt quoad alia non obliget ſubſtātialia, ut paupertatis, &
obedientiæ; obligat tamen quoad partem, ſcilicet caſtita-
tis quantùm eſt in ſe; & pro tanto votum eſt ſolemne.

Nam reſpondetur Butrium poſteà recedere ab hac opi-
nione in verſ. *Niſi reſtringens*, ubi contrarium putat verio-
rem, quam etiam tenent *in dict. cap. Quidam*, Innoc. Vinc.
Goff. Tancred. & alii à Butrio relati, qui cenſent profeſſio-
nem, ut ſupra nulliter emiſſam à viro non dirimere matri-
monium poſteà contractum: & idem tenet ibi Abb. *num.* 4.
Ac præterea Butrius videtur ſentire ex d. profeſſione ortam
eſſe

eſſe obligationem ad religionem in genere, quæ non ſolùm
15 impediat contrahendum, ſed dirimat contractum. At hæc doctrina, quatenus etiam ſit vera, non tamen applicatur caſui, de quo agitur, quia cùm poſterius decretum Clementis VIII. decernat profeſſiones quaslibet emiſſas in Conventibus non deſignatis eſſe nullas ad quemcumque effectum, per illa verba cenſentur ſuſtuliſſe etiam obligationem ad religionem in genere, ut alias probavimus, idque ad exemplum Concilii Trid. *quod in cap.15.ſeſſ.25.de Regul.* per ſimilia verba ſuſtulit hujuſmodi obligationem, ut cenſuit S. Congregatio.

16 Quod verò pertinet ad forum judiciale, videtur reſpondendum, matrimonium ut præfertur, contractum eſſe nullum; nam profeſſio ſolemnis impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum, ut hìc, *& in cap. Meminimus, ſupra eodem*, ubi Alex.III. reſcribit, ſi quiſquam, qui religioni devovit, & habitu ſuſcepto profeſſionem fecit, poſtmodum ſibi aliquam copulaverit, eſt cogendus ab ea recedere, & ad Eccleſiam, cui ſe contulit,ſine contradictione tranſire. Ad idem textus *in cap.Inſinuante in fine*, ubi de quadam muliere, quæ poſt profeſſionem matrimonium contraxerat,Innoc.III.reſcribit,ut ad malè dimiſſum religionis habitum reſumendum, & ſervandum quod novit etiam per cenſuram Eccleſiaſticam compellatur. Et concordant text. *in §.ult.diſt.27. in cap.Cùm virum,de regular.& cap. Ex parte,de converſ.coniug.* Item Conc.Carthag.IV. *cap.ult.* Tolet.IV. *cap.*8. Triburien.*cap.6.* Aurelianen.*cap.3.* ut refertur *27.quæſt.1.per totam*, & diffinivit Tridentina Synodus *ſeſſ. 24.de Sacram.Matrim.can.9.*

Quòd habet locum etiam in profeſſione præſumpta, ut patet *in cap.Neque viduas 27.quæſt.1.* ubi Gelaſius: *Neque viduas*, inquit, *ad nuptias tranſire patimur, quæ in religioſo propoſito diuturna obſervatione permanſerunt; ſimiliter virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in Monaſteriis ætatem peregiſſe contigerit;* atque ibi notat gloſ. *in ver.Diuturna*, quæ intelligit illum textum de profeſſione tacita.
17 Imò hæc concluſio procedit etiamſi ſolemnis profeſſio, quæ ab Eccleſia, & in foro fori habetur pro valida, ſit irrita quoad Deum, & in foro animæ; adhuc enim præſumpta hæc profeſſio in foro externo dirimit matrimonium poſteà contractum: textus eſt clarus *in c. Quod interrogaſti 27.di-*
18 *ſtinct.* ubi Nicolaus Papa decernit, ut fœmina, quæ poſt obitum mariti ſui ſacrum velamen ſuper caput ſuum impoſuit, & finxit ſe ſub eodem velamine ſanctimonialem eſſe, poſteà verò ad nuptias rediit, quia per hypocriſin Eccleſiaſticam regulam conturbare voluit, & non legitimè in voto ſuo permanſit; pœnitentiam agat de illuſione nefanda, & revertatur ad id, quod ſpopondit, & in ſacro miniſterio permaneat, quod inchoavit, & concordat textus *in cap.Vi-*
19 *duas il primo 27.qu.1.* intelligendo textum de voto ſolemni, prout illum intelligit gloſſa ibi, *in verb.Hæ vero:* mulieres enim illæ, quæ ſimulaverunt ſe profeſſionem emittere, & animum non habuerunt ſe alligandi religioni, verè in foro poli non erant profeſſæ, ut in ſpecie ibi poſt Lap. & Archid. not.Præpoſ. *num.9. verſ. Dic aut ſumus in foro pœnitentiali*: nulla enim profeſſio coram Deo validè induci poteſt abſque profitentis conſenſu, *cap.1.& cap.Sicut,de Regular.*& tradit Præpoſ. *ibidem*, & Navar.*conſ.15. num.2. de Regul.* nam, ut ait Gregorius *lib.26. Moral.cap.7. Humanæ aures verba naturalia indicant, qualia foris ſonant: divina vero iudicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur:* quod refertur *in cap. Humanæ 22. quæſt.5. & in cap.1. 15. quæſt.6.* Alex. Papa ait: *Amplius reſpicit Deus ad cogitationes, & ſpontaneas voluntates, quàm ad actus, qui per ſimplicitatem, aut neceſſitatem fiunt:* per quem textum gloſ. *in cap. Ad noſtram in verb.Triduum de regul.* aſſerit,eum, qui abſque deliberatione, & illectus intrat religionem, non obligari quoad Deum,qui conſiderat cor, & non opus: allegat etiam
20 textum *in cap. Si quid inveniſti,14. quæſt.1.* Profeſſio igitur dictarum mulierum quoad Deum non erat valida, cùm voluntarium ſit de ratione intrinſeca voti ſecundùm D. Thomam *2.2. quæſt.88.art.1. & in 4.diſt.38. quæſt.1.art.1.quæſt.1.* Silveſt.*in ver.Votum 1.in princ.* Sed nihilominus,quia exceptio ſimulationis, & diſſenſus non admittitur ab Eccleſia, quæ non judicat de occultis, *cap. Litteras de reſtit.ſpoliat.* profeſſio illa habetur pro valida in foro Eccleſiæ, & dirimit matrimonium poſt contractum, ut illic ſtatuitur; atque ita ibi cenſent Hugo,Lapus,& Archid.

21 Profeſſio autem emiſſa contra formam decretorum Clementis in Conventu non deſignato. eſt quidem irrita in foro conſcientiæ, & quoad Deum etiam poſt elapſum quinquennium, quia eadem decreta decernunt irritas receptiones, & profeſſiones quaslibet contra formam in eis præſcriptam: quibus verbis ſublata eſt profeſſio tam expreſſa, quàm tacita, Prob.ad Joan.Monach. *in cap.1.nu.4. de regul.lib.6.* & aliàs cenſuit Sacra Congreg.regul.& decretum *d.cap.19.ſeſſ.25.de regul.* ex ſententia Sacræ Congregationis Concilii tacitam profeſſionem non inducit; ſed tamen quia in foro externo, ut etiam tradit Navarr.*conſ.13. n.10.de regul. ead.* profeſſio poſt quinquennium ab Eccleſia habetur pro valida, cùm eo termino elapſo regularis ſit prohibitus deducere quaſcumque cauſas nullitatis profeſſionis: meritò hujuſmodi profeſſio præſumpta, licèt irrita ſit quoad Deum; tamen in foro Eccleſiæ dirimit matrimonium poſteà contractum.

Deinde pro hac ſententia adducitur text. *in c. Ad id, quod* 22
de ſponſal. ubi mulier, quæ diverterat à viro, eò quòd matrimonium per vim contraxerat, tamen quia poſteà per annum, & dimidium cum viro cohabitavit, ad ipſum cogitur redire; nec de cætero recipiendi ſunt teſtes, ſi quos memorata mulier ad probandum, quòd non conſenſerit in eundem,nominaverit producendos. Ubi ponderandum eſt matrimonium illud, ſi verè mulier nunquam conſenſerat, fuiſſe irritum quoad Deum, cùm nuptias non concubitus, ſed conſenſus faciat, *l. Nuptias, ff. de regul. iur.§.1. & cap. Cùm initiatur 27. quæſt.2.* Sed tamen Eccleſia propter cohabitationem ſubſequentem elicit conſenſum præſumptum, contra quem probationem non admittit: & ideò licèt fortè numquam conſenſerit in foro interno: tamen cogitur ab Eccleſia ad virum redire. Ad idem ſunt text. *in cap. Is qui fidem, eodem tit.de ſponſal. in cap.De illis, & cap.Per tuas,de condit. appoſ.* & eſt bona gloſ. *in cap. Quod interrogaſti, in ver.Finxit, verſ.Similiter duo 27. diſt.* Eodem igitur modo quamvis regularis profeſſus contra formam decretorum Clementis verè non ſit alligatus Religioni: tamen quia in foro fori hanc nullitatem probare non poteſt, obſtante decreto *d.cap.19.* cogendus eſt ad religionem redire, quemadmodum enim poſt diuturnam cohabitationem *d. c. Ad id quod*, non admittit probationem nullitatis matrimonii per diſſenſum, ita nec Concilium poſt quinquennium admittit probationem nullitatis profeſſionis quacumque de cauſa: unde hìc cogendus eſt adhærere religioni, ſicut illa mulier cogitur adhærere viro, arguendo à matrimonio carnali ad ſpirituale, ad text. *in c.Inter corporalia de translat.Epiſcop.*

Porrò in hac perplexitate ſi quæratur, quomodo hic pro- 23
feſſus ſe gerere debeat, videtur ſic diſtinguendum. Aut uxor expreſsè contradicit viro volenti ad religionem redire; & tunc vir tuta conſcientia videtur ad religionem redire non poſſe, ſed teneri uxori ſuæ adhærere; patet hoc *in cap. 1.& cap.2.* ac ferè per totum, *de converſ.coniug.* Nam,ut inquit Gregorius *in cap.Sunt quidam 27.quæſt.2. Sunt quidam qui dicunt religionis cauſa coniugia debere diſſolvi: verum ſciendum eſt, quod ſi hoc lex humana conceſſit, lex tamen divina prohibuit; per ſe enim veritas dicit: Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet;* qui etiam ait: *Non licet dimittere uxorem excepta cauſa fornicationis.* Ad idem ſunt textus *in c. Multorum, in cap. Agathoſa, & quatuor ſeq. eadem cauſ. & quæſt.* & cum hæc mulier obedierit præcepto Apoſtoli 1.Corinth.7. *Propter fornicationem unuſquiſque ſuam uxorem, & unaquæque virum ſuum habeat, & nolite fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu, & ad tempus, cap.Sicut, §.His ita reſpondetur 32. quæſt.2.* & melius ei fuerit nubere, quàm uri, ſecundum Apoſtolum ibidem, *cap.Si Paulus 1. quæſt.1.* Iniquum eſſet, ut abſque facto, & culpa ſua privaretur jure exigendi debitum, quod ad remedium concupiſcentiæ juſto titulo acquiſivit; unde Abbas *in cap. Quidam de converſ. coniug.in 1.notab. num.2.* ait, uxorem poſſe vendicare maritum adjecta etiam conditione de jure divino, cùm habeat eum in ſua poteſtate quoad quid; ſicut dicimus in patre,qui poteſt vendicare filium, *leg.1. §. Per hanc, ff. de rei vendic.* Quare cùm lex humana præcipiens *in d.cap.19.* ut profeſſus redeat ad religionem, hoc caſu repugnet legi divinæ præcipienti, ut uxorem non dimittat; atque ita ſervari non poſſit abſque eo, quòd inde reſultet iniquitas, vel peccatum: meritò in hoc ſpeciali caſu in foro conſcientiæ ſervari non debet ſecundùm Innocentium, & alios, quos ſupra retulimus *num.9. facit cap. unicum de voto lib.6.* ubi dicitur voti ſolemnitas ex ſola Conſtitutione Eccleſiæ eſt inventa;

ma-

matrimonii verò vinculum ab ipſo Eccleſiæ capite unionem, & indiſſolubilitatem accepit.

24 Quæ tamen concluſio non procederet, ſi judex compelleret ſic profeſſum redire ad Monaſterium, non tamen ut profeſſum, & alligatum religioni, ſed ad agendam pœnitentiam in pœnam commiſſi delicti; tunc enim teneretur obedire præcepto judicis in utroque foro, etiamſi uxor contradiceret, & virum repeteret, probatur hoc *ex dict. cap. Quod*
25 *interrogaſti 27. diſtinct.* intelligendo quòd mulier illa coacta fuit redire ad Monaſterium, non ſolùm quia non fuit admiſſa ad ſimulationem probandam, aut ſimulationem probare non potuit; ſed etiam in pœnam patrati criminis: quod ſatis indicant verba illa textus; *Bonum mihi videtur, quia per hypocriſim Eccleſiaſticam regulam conturbare voluit, ut pœnitentiam agat de illuſione nefanda*: qui fuit intellectus Lapi ad illum textum, ubi ait: [Licèt mulier illa verè non fuerit monialis; tamen præſumitur contra eam, & cogitur remanere, quia voluit conturbare Eccleſiaſticam regulam.] Et propterea Aug. ibidem dicit eum, qui ſimulat ex inhoneſta cauſa ſe profiteri, cogendum eſſe in Monaſterio manere, non quia ſit Monachus, ſed ad cautelam propter conſervandam Eccleſiæ diſciplinam, & ne detur aliis licentia peccandi, & propter fraudem, & dolum, qui nemini debet eſſe lucroſus, & propter delictum, & propter illuſionem, qua Monaſterio illuſit, debet retrudi in idem, vel potiùs in aliud Monaſterium, *allegat cap. Si qua Monachorum 27. qu. 1. cap. Si quis, & cap. Romanus 81. diſtinct.* & Hugonem refert,
26 & ſequitur Archid. *in d. cap. Quod interrogaſti num. 6.* His enim caſibus, in quibus vir cogitur redire ad Monaſterium ad agendam pœnitentiam, non habetur ratio uxoris in ſæculo remanentis, nec periculi incontinentiæ, ut patet in *cap. Quoniam frequenter, §. Porrò, verſ. Si autem ſupra ut lite non conteſt.* ibi: *Et nequaquam obſtante, quod de lapſu carnis poſſet opponi; quoniam in conjugio multi caſus occurrunt, in quibus conjuges ſine culpa, ſed non ſine cauſa continere coguntur. Et in ſpecie de viro in hæreſim lapſo, qui in Monaſterium detruditur ad agendam perpetuam pœnitentiam, & cujus uxor invita cogitur continere,* eſt caſus *in cap. Quanto, infra de divort.* ibi: *Nec obſtat, quod à quibuſdam forſan objicitur, quod fidelis relictus non debeat jure ſuo ſine culpa privari: cùm in multis caſibus hoc contingat, ut ſi alter conjugum incidatur,* & plures alios caſus conſimiles enumerat gloſ. *in d. §. Porrò, in ver. Multi caſus.*

27 Aut uxor conſentit, ut vir revertatur ad Monaſterium; & cùm volenti non fiat injuria, *l. 1. §. Vſque adeo, ff. de injur. & cap. Scienti, de reg. jur. lib. 6.* & liceat conjugibus mutuo conſenſu religionem profiteri, *cap. Veniens de regul. cap. Ex parte, & cap. Dudum, de converſ. conjug. cum concord.* utique ſic profeſſus tenetur redire ad religionem, & votum implere etiam in foro conſcientiæ. Nam cùm decretum Concilii hoc caſu non repugnet legi divinæ, & ſervari poſſit ſine interitu ſalutis æternæ, meritò obligat, & ſervari debet in utroque foro, ut in præcedenti membro latiſſimè proba-
28 tum eſt. Et idem eſt ſi uxor diſſimulet, & virum expreſsè non revocet, textus eſt *in c. Conſuluit de converſ. conjug.* ubi, ſecundùm veriorem intellectum, profeſſus religionem uxore ſciente, & diſſimulante, ad ſæculum redire non poteſt: quem intellectum ſequitur Petr. de Sampſone, & Abbas Antiquos ibi, & Jo. Andr. & Calder. *in cap. Ex parte eodem tit.* Ad idem text. *in cap. Placet, eodem tit.* ubi conjugatus intrans Monaſterium ignorante conjuge non habet liberam facultatem exeundi è Monaſterio, ut clarè innuit textus ibi, *redi-*
29 *re ad ſæculum*, ſecundùm Abb. Siculum. Quæ tamen fortè videntur intelligenda, dummodo uxor ſit ſenex, & non ſuſpecta de incontinentia, & caſtitatem voveat, aut Monaſterium ingrediatur; aliàs enim non licèt viro, niſi ut ſuprà cogatur à judice in pœnam commiſſi delicti, etiam uxore conſentiente ad religionem tranſire, *cap. 1. cap. Cum ſis, cap. Vxoratus, & cap. Significavit, de converſ. conjug.*

Ratio eſt, quia mulier cùm non poſſit ad ſecunda vota tranſire vivente eo, cui eſt matrimonialiter copulata, *cap. Si quis neceſſitati 34. quæſt. ult. & cap. ult. 27. quæſt. ult.* non videtur poſſe abſque peccato relinqui in ſæculo expoſita periculo incontinentiæ; nam abſtinentia ad peccatum imputatur, ſi propter hoc alter ad peccatum labitur, *cap. Si tu 27. quæſt. 2.*

Hoſtienſ. tamen *in cap. Placet, de converſ. conjug.* dicit prædicta jura procedere ante factum, ſed poſteàquam alter ex conjugibus profeſſus eſt religionem, ut in hoc caſu, in quo profeſſio præceſſit matrimonium, dicit ſatis eſſe ratificare poſt factum ingreſſum conjugis, ſive qui remanet in ſæculo ſit juvenis, ſive ſenex: & hæc opinio placet Abbati ibi *n. 7.* adjicienti eſſe notandam hanc limitationem ad jura prædicta.

At verò in foro externo etiamſi uxor contradicat, aut ſit 30
ſuſpecta de incontinentia, tamen indiſtinctè ſic profeſſus, qui poſt quinquennium habitum ſponte dimiſit, videtur omninò cogendus habitum reſumere, & ad religionem redire ad præſcriptum *d. cap. 19. ſeſſ. 25. de regul.* Ratio eſt, quia etſi profeſſio emiſſa contra formam decretorum Clementis in Monaſterio ad recipiendos novitios in Conventu non deſignato in foro Poli, in quo ſimplex, & nuda veritas attenditur, ſit nulla, eò quòd decreta ipſa perpetuò inficiant profeſſionem & decretum *d. cap. 19.* tacitam profeſſionem non inducat, ut ſuperiùs diximus: aliud tamen dicendum eſt in foro ſori; nam cùm elapſo quinquennio regularis audiri non poſſit ad allegandas quaſcumque cauſas nullitatis profeſſionis, parum refert, ut profeſſio ſit nulla quoad Deum, cùm in foro Eccleſiæ hæc nullitas probari non poſſit: Eccleſia enim non judicat de occultis, *cap. Humanæ 22. quæſt. 1.* ſed ſecundum acta & probata, *cap. Judices 3. quæſt. 8. & cap. Erubeſcant 32. diſtinct.* & conferunt quæ habentur *in cap. Quomodo, & ſeptem ſeqq. 11. quæſt. 3. & in cap. A nobis il ſecondo, de ſent. excomm.* quod clarè probatur in caſu contrario ex *d. cap. Litteras de reſtit. ſpol. & cap. Inquiſitioni, de ſent. excomm.* ubi judex juſtè præcipit mulieri ſub pœna excommunicationis in foro judiciali, ut adhæreat viro ſuo; & tamen illa ob impedimentum dirimens occultum debet potiùs excommunicationem humiliter ſuſtinere, quam per
carnale commercium peccatum operari mortale. Quam- 31
vis enim Concilium *in dict. cap. 19.* tacitam profeſſionem denuò non inducat, tamen elapſo quinquennio habet quoſcumque regulares pro legitimè profeſſis. Ratio eſt, quia de jure communi quælibet profeſſio præſumitur valida, & qui eam dicit nullam, probare debet, ut per Specul. *in tit. de ſtatu Monach. quæſt. 63.* & Navarr. *conſ. 13. incip. Titio à Sede Apoſtolica num. 10. de Regular.* Imò ex perſeverantia unius anni cùm delatione habitus indiſtincti præſumitur quis profeſſus præſumptione juris, & de jure, gloſ. communiter recepta *in cap. Ex parte, in ver. per annum de regul.* & eſt text. *in cap. 1. eod. tit. lib. 6.* & in Clem. 2. *eodem.*

Nec refragatur, quòd dicta jura loquantur in impedi- 32
mento ætatis, quod cùm non ſit perpetuum, nihil prohibet quo minus tolli poſſit per novum conſenſum poſt legitimam ætatem; ideòque non ſint extendenda ad caſum profeſſionis emiſſæ in Conventu non deſignato, in quo impedimentum decreti irritantis ſemper durat; nec tolli poteſt per conſenſum profitentis, ut aliàs diximus. Reſpondetur enim hoc impedimentum utcumque perpetuum, fuiſſe tamen deducendum à profeſſo infra tempus quinquennii, ut jam cenſuit S. Congregatio: unde eo elapſo parum refert an impedimentum ſit perpetuum, vel temporale; cùm neutrum in foro judiciali probari poſſit: unde Eccleſia præſumit eum profeſſum fuiſſe in Conventu deſignato, ac ſervata forma Apoſtolicarum Conſtitutionum, cùm nolit contrarias probationes recipere: atque ita dici poteſt huic profeſſo: Adeſt jus, ſed deficit probatio, ut *in leg. Duo ſunt Titii, ff. de teſtament. tutelar. & l. In lege, ff. de contrah. empt.* & notatur per gloſſam, & DD. *in d. cap. Quod interrogaſti 27. diſtinct.* ubi in ſpecie Præpoſ. *in 4. not. & n. 9.*

Verùm profeſſus, de quo agitur, deliquit; tum quia elapſo 33
quinquennio habitum regularem ſponte dimiſit, & apoſtatavit contra prohibitionem, *d. cap. 19.* tum quia matrimonium contraxit ante declaratoriam nullitatis profeſſionis, tum denique quia illud conſummavit frangendo votum continentiæ, quod ineſt profeſſioni etiam nullæ, & impedit matrimonium contrahendum, ut ſunt textus expreſſi *in d. cap. Quidam*, ubi Abb. *num. 4. & cap. Placet de converſ. conjug.* Unde puniendus eſſet non ſolùm tamquam apoſtata ad præſcriptum *d. cap. 19.* ſed etiam ſeverius pro tanti exceſſus gravitate, ut conſtat *ex cap. 1.* & per totam *27. quæſt. 1.*
adeò ut propterea nec videatur illi concedenda reſtitutio ad- 34
verſus lapſum quinquennii, quæ cùm ſit mera gratia, dari non debet abſque legitima & rationabili cauſa, ad tradita per Silveſtr. *in ver. Præſcriptio, prima n. 14.* eſſet enim peſſimi exempli, ut qui pro patratis criminibus meretur pœnam, præmium conſequeretur, *leg. Mortuo, §. Labeo, ff. de Legat. 2.* Signorol. *conſil. 110. Teſtator num. 8.*

Et

Et quamvis profeſſus videatur inter duo contraria, & verſetur in anguſtiis, tamen imputet ſibi, qui ultrò ſe in neceſſitatem conjecit, *cap.* 1. & ibi gloſſa *final. de ætat. & qualit. leg. Bona fides, verſ. Nam male meritus, ff. depoſiti*, gloſſa in Extravag. *Iniunctæ, in verb. Suſpenſi, de elect.* Gemin. *conſ.* 42. *num.* 12. *verſ. Nec obſtat*, Signorol. *conſ.* 19. *in aſſumptione num.* 2. damnum enim, quod quis ſua culpa ſentit, ſentire non videtur, ut in regula *Damnum lib.* 6.

Navarrus tamen *in d. conſ.* 23. *num.* 3. *de regul.* ſentit eum poſſe juſtè ac ſanctè reſtitui in integrum, ſi probaverit ſe fuiſſe legitimè impeditum, quominus potuerit declarationem nullitatis ſuæ profeſſionis infrà quinquennium petere. Et certè poſteàquam carcere, & pœnitentiis eſſet diu maceratus, poſſet cum eo miſericorditer diſpenſari habilitando eum ad deducendas cauſas nullitatis profeſſionis, ſaltem inſtante uxore, quam durum eſt invitam carere conjugio, quod ſibi paravit ad remedium incontinentiæ, *cap. Sicut*, §. *ſeq. & c. Quidquid* 32. *quæſt.* 2.

Hæc autem omnia vendicant ſibi locum etiamſi hìc regularis, ut prætendit, probaret ſe obtinuiſſe ab Ordinario declaratoriam nullitatis profeſſionis, & licentiam exeundi à Monaſterio in vim litterarum in forma Brevis Sanctiſſimi D. N. ſub die 2. Aprilis 1631. Quamvis enim in dictis litteris Sanctiſſimus mandet Ordinariis locorum, & Superioribus regularibus, ut profeſſos non peracto anno probationis in loco deſignato ad recipiendos novitios ad profeſſionem denuò emittendam admittant abſque novo probationis anno: nullibi tamen tribuit illis facultatem concedendi declaratoriam nullitatis profeſſionis elapſo quinquennio: & tamen hoc agebat ſpeciali mentione *cap. Ex parte de Ca-*
35 *pell. Monach. cap. Eccleſia veſtra, il ſecondo de elect.* Et cùm Ordinarius non poſſit diſpenſare contra decretum generalis Concilii Tridentini *in dict. cap.* 19. et in Extravag. *unica de relig. domib.* & notat gloſ. *in cap. Cùm dilectus in ver. In ætate de elect.* & hæc facultas reſtituendi in integrum aliis non competat, quàm Summo Pontifici, Abb. *conſ.* 87. *lib.* 1. et
36 etiam de ſtylo obſervatur, paria ſunt, ut idem regularis dictam declaratoriam non obtinuerit, vel obtinuerit à poteſtatem non habente, arg. *cap.* 1. *de translat. Epiſcopi*, cum ſimilibus, ut per Abbatem *in conſil.* 90. *duo ad deciſionem num.* 1. *lib.* 2. Unde haberi debet pro legitimè profeſſo, & matrimonium pro nulliter contracto in foro judiciali, perinde ac ſi dictam declaratoriam non obtinuiſſet. Sicut in ſimili S. Congregat. conſulta, an impediens Monaſteria monialium de licentia Epiſcopi ex cauſa non neceſſaria excommunicationi ſubjaceat? Reſpondit licentiam eſſe nullam; & tam ingredientes hujuſmodi licentiæ prætextu in caſibus non neceſſariis, ſed probibitis, & neceſſitatibus non urgentibus, quam eos, qui illos admittunt, incidere in pœnas Concilii, & Bullæ Pii V.

Mitiùs tamen cum eo eſſet agendum, qui peccavit Superioris authoritate: nam licentia judicis etiam nulla aliquando excuſat a pœna, & dolo ſecundum Bart. *conſ.* 91. *num.* 6. *lib.* 1. *cum concord.* de quibus ibi per Apoſtill. Unde etiam hoc caſu faciliùs ei concedenda eſſet reſtitutio adverſus lapſum quinquennii.

37 Sed objicies. Si Summus Pontifex poſſet concedere hoc caſu reſtitutionem in integrum, ſequeretur in eſſet in illius poteſtate irritum, aut validum efficere matrimonium conſummatum: nam ſi denegaret reſtitutionem, matrimonium eſſet nullum in foro Eccleſiæ, utpotè contractum ab eo, qui ab Eccleſia habetur pro ſolemniter profeſſo: ſi verò reſtitutionem concederet, matrimonium eſſet validum etiam in foro Eccleſiæ, ut contractum ab invalidè profeſſo in Conventu non deſignato ad recipiendos novitios, ut probatum eſt ſupra *num.* 9. quod tamen videtur abſurdum, cùm Eccleſia inter fideles non poſſit irritum facere matrimonium conſummatum, aut ſuper eo diſpenſare, *cap. Sunt quidam* 25. *quæſt.* 1. juncto *cap. Unico de voto lib.* 6. & *cap.* 2. cum ibi notatis, *de Translat. Epiſcop.* Henrich. Boich. *in c. final. num.* 4. *de ſponſa duorum*, Abbas *in cap. Ex publico n.* 15. *verſ. Tertio quia, de converſ. conjugat.* Franc. *in dict. cap. Unico in* 3. *notab.* Covarr. *poſt alios in* 4. *decret.* 2. *part. cap.* 7. §. 4. *num.* 15. & Cardin. Bellarm. *lib.* 1. *de matrim. cap.* 15. & *duobus ſeqq.*

At reſpondetur, matrimonium hoc caſu ab Eccleſia haberi pro nullo, non quòd verè ita ſit, ſed quod ita præſumatur: atque ita verſamur in matrimonio non vero; ſed præſumpto: ſtant enim ſimul ut matrimonium ab Eccleſia habeatur pro valido, & tamen verè ſit nullum coram Deo, textus ſunt clari *in dict. cap. Litteras, de reſtit. ſpoliat.* & *cap. Inquiſitioni, de ſentent. excommunic.* Hæc autem præſumptio cùm inducta fuerit de jure poſitivo, & ex conſtitutione Eccleſiæ, nihil obſtat quominus tolli poſſit per Summum Pontificem per viam diſpenſationis, juxta *cap. Innotuit, de elect.* ſeu beneficio reſtitutionis in integrum, juxta ea, quæ tradunt Alexand. *in leg. Si inter ſtipulantem*, §. 1. *num.* 3. *ff. de verb. obligat.* Rum. *conſ.* 68. *nu.* 20. *vol.* 1. Alciat. *de præſumpt. in prælud.* 2. *part. num.* 18. Socin. jun. *conſil.* 104. *num.* 18. *vol.* 3. & Menoch. *de præſumpt. lib.* 1. *quæſt.* 70. *num.* 1. & 2. Exemplum deſumi poteſt *ex cap. Is qui fidem de ſponſ.* ubi ſponſalia de futuro tranſeunt in matrimonium per copulam ſubſequutam præſumptione juris, & de jure, contra quam probatio non admittitur, ut illic ſtatuitur. Ponamus ergo Sedem Apoſtolicam ex juſta cauſa indulgere ſponſo, ut non obſtante illa præſumptione poſſit probare ſe non conſenſiſſe in ſponſam affectu uxorio, itque eum legitimè probaſſe: certè matrimonium, quod ab Eccleſia habebatur pro valido, jam apparebit nullum, nec tamen propterea Eccleſia dicetur diſpenſaſſe ſuper matrimonio conſummato. Similiter ſi admitterentur teſtes producti ab illa muliere, quæ *in cap. Ad id quod eod. tit.* poſt matrimonium metu contractum per annum cum dimidio viro cohabitavit, utique metu probato, matrimonium, quod prius validum præſumebatur, eſſet nullum, juxta textum *in cap. Cum locum de ſponſal.* & *cap. de illis il ſecondo, de deſponſat. impuber.* nec tamen Eccleſia dicenda eſſet propterea irritum facere matrimonium, ſed tantùm habilitare ad illas probationes, ex quibus poſteà ipſius matrimonii nullitas reſultat, ut optimè declarat Abb. *in cap. Ex parte num.* 12. & 16. *de reſtit. ſpoliat.* Alexand. *conſ.* 80. *per tot. lib.* 7. & Odd. *de reſtit. in integrum* 2. *part. quæſt.* 60. *artic.* 3. *num.* 20. Et quoad 38
profeſſionem quamvis matrimonium contractum ab illa muliere, quæ finxit ſe profiteri, in foro Eccleſiæ ſit nullum, eò quòd profeſſio habeatur pro valida, juxta text. *in dict. cap. Quod interrogaſti* 27. *diſt.* ubi poſt Lap. & Archid. id not. Præpoſ. *num.* 19. Tamen ſi Sedes Apoſtolica admitteret illam mulierem ad probandam ſimulationem, & diſſenſum, profeſſio poſt probationem hujuſmodi appareret nulla, ut ibi notatur per gloſ. & DD. & tradit gloſ. *in cap. Vidua*, *in ver. Licèt Sacramento de regul.* & conſequenter matrimonium appareret validum, non quia Sedes Apoſtolica ſtatueret ſuper ſubſtantia matrimonii, ſed tantùm quia tolleret obſtaculum præſumptionis inductum ex conſtitutione Eccleſiæ, quod impediebat quominus veritas matrimonii probari poſſet.

QUI

Digitized by Google

QUI CLERICI VEL VOVENTES.

Innocentius III. Uliſambon. & Colimbrien. Epiſcopis.

CAPUT VII.

INſinuante J. nobili muliere, noſtro eſt Apoſtolatui reſeratum, quòd à quibuſdam curialibus fuit regi Legionen. pro ipſius copula ſupplicatum; quod cùm ad conſanguineorum ejus notitiam perveniſſet, ut maritum acciperet, ei ſub obteſtatione regia ſuggeſſerunt: ipſa verò quòd tunc nollet nubere proteſtans, conſilium accepit ab eis, quòd votum emitteret caſtitatis: quod in manibus cujuſdam de fratribus ſancti Auguſtini fecit, eo adjecto tenore, ut in domo propria cum omni ſubſtantia ſua remaneret. Sanè in ejuſdem ordinis habitu, biennio poſt permanſit, licèt id ſe invitam feciſſe aſſerat & coactam, non tam metu regio, quàm parentum: & infrà. Tandem attendens, quòd invita votum emiſerit, eo dimiſſo de parentum conſilio, P. Michaeli publicè fuit matrimonialiter copulata: de quo quatuor ſuſtulit filios tempore procedente: & infrà. Nos igitur attendentes, quòd in emiſſione voti, quod præceſſit, nulla vel modica coactio affuiſſet, quam patientia & perſeverantia ſequentis temporis penitùs profugavit, & quòd ſequens conjunctio potiùs iniqua fuit, & violenter extorta: Mandamus, quatenus ſi præmiſſis veritas ſuffragatur, præfatam mulierem ad malè dimiſſum religionis habitum reſumendum, & ſervandum quod vovit, monere & inducere procuretis; & (ſi opus fuerit) per cenſuram Eccleſiaſticam coercere.

SUMMARIUM.

1 *VOtum ſolemne impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum.*
2 *Uxor non eſt petenda à Principe.*
3 *Matrimonia debent eſſe libera.*
4 *Matrimonii libertatem impedientes excommunicantur à Concilio Tridentino, ſi ſint domini temporales, vel Magiſtratus, ſecus ſi privata perſona.*
5 *Metus proveniens ex imperio Principis non irritat votum, vel matrimonium, & n. ſeqq.*
Niſi Princeps conſueverit tyrannicè tractare non obtemperantes præceptis ſuis, n. 8.
6 *Metus levis non impedit libertatem conſenſus.*
7 *Metus non probatur ſufficienter ex dignitate adverſarii, niſi aliter probetur oppreſſio.*
9 *Metus juſtus non inducitur ex reverentia mariti, niſi proceſſum fuerit ad minas, aut verbera.*
10 *Vovens caſtitatem reſpectu certæ regulæ approbatæ an obligetur ad omnia ſubſtantialia regulæ, & nn. ſeqq. uſque ad num. 18.*
11 *Quid ſi habitum ſuſcipiat animo omnia ſubſtantialia profitendi.*
12 *Et quid ſi intendat ſe obligare ad ſolam continentiam.*
Et quid ſi de illius intentione dubitetur, n. 14.
13 *Votum ſolemnizari reſpectu ſolius caſtitatis, & dirimere matrimonium poſt contractum, eſt error.*
15 *Votum caſtitatis ſolemnizatur per ſuſceptionem, & delationem habitus etiam extra Monaſterium, & n. 17.*
16 *Profeſſio irregularis quæ dicatur.*
18 *Profeſſio fieri poteſt etiam in manibus privati Religioſi habentis ſpeciale mandatum à Superiore.*
19 *Profeſſio tacita dirimit matrimonium poſt contractum, etiamſi ex eo plures filii fuerint procreati.*
20 *Metus illatus tempore emiſſionis voti purgatur ex patientia, & perſeverantia in delatione habitus regularis.*
21 *Religioſus an poſſit habere bona ſua ad uſumfructum, vel uſum, aut adminiſtrationem de licentia Prælati, & dependenter ab illius voluntate.*
22 *Profeſſionem non vitiat pactum reſervationis bonorum quoad uſum, vel adminiſtrationem, ſed vitiatur.*
23 *Pecunia annua, quam ſibi monialis reſervavit in actu profeſſionis, in quos uſus per Abbatiſſam erogari debeat.*
24 *Ingreſſus in Monaſterium an ſit de ſubſtantia profeſſionis, & n. ſeqq. uſque ad n. 42.*
Quid in profeſſione tacita, n. 30.
Et quid in profeſſione expreſſa, n. 31.
25 *Profeſſio eius, qui ſeſqui menſem anni novitiatus ſtetit in Monaſterio, & reſiduum anni extra illud ſub obedientia Prælati, valida eſt, & n. 38. & ſeqq.*
Præſ. Fagnan. in IV. Lib. Decretal.
26 *Profeſſio expreſſa de iure communi fieri poterat in ipſomet ingreſſu etiam non data perſeverantia tridui.*
27 *Profeſſio fieri debet in ſolitudine, & ſilentio.*
28 *Novitii ex Regula S. Benedicti qualiter ſint probandi.*
29 *Veteranus non dicitur, ſed novitius qui per annum geſtavit habitum extra ordinem.*
30 *Profeſſio tacita non inducitur ex ſuſceptione, vel geſtatione habitus regularis, niſi intra Monaſterium, & Congregationem Monachorum.*
31 *Novitius qui ſtetit ſex menſes in Monaſterio, & poſteà exivit ſine licentia Abbatis, & infra triduum ad Monaſterium redit, non poteſt validè profiteri poſt alios ſex menſes, & num. ſeqq. uſque ad num. 39.*
32 *Novitius, qui peracto probationis anno rediit ad ſæculum, num ad Monaſterium reverſus profiteri poſſit ſine novo anno probationis.*
33 *Annus probationis debet eſſe continuus.*
34 *Quinquaginta, & quinquaginta non ſunt centum.*
35 *Novitius, qui ternos menſes in Monaſterio moratus bis exivit, & reverſus poſt alios novem menſes profeſſionem emiſit, habitumque profeſſorum octodecim menſes geſtavit, non obligatur ex profeſſione expreſſa, ſed ex tacita.*
36 *Annus probationis interrumpitur, ſi novitius animo tranſeundi ad aliam religionem duas horas in alio Conventu moratus fuerat.*
37 *Secùs ſi animo fugiendi aliquantiſper latitaverit intra clauſtrum.*
39 *Monachus ubivis locorum degat de licentia Abbatis fingitur degere intra clauſtra.*
40 *Novitius non tenetur probare omnes aſperitates religionis in ſpecie, ſed ſatis eſt ut illas probet in genere.*
41 *Novitius, qui numquam ingreſſus eſt Monaſterium, ſed extra illud habitum regularem ſuſcepit, poſt Concilium Tridentinum non poteſt ad profeſſionem admitti.*
42 *Ad profeſſionis validitatem an ex decretis Clementis VIII. requiratur, ut tam receptio ad habitum cum perſeverantia annali, quam profeſſio ipſa fiat in Conventu deſignato, & num. ſeqq. uſque in finem.*
43 *Clementis VIII. decreta de Novitiis non recipiendis niſi in Conventibus deſignatis referuntur.*
44 *Acceptatio ad religionem facta extra Conventum deſignatum ſine habitus traditione an ſit contra decreta Clementis VIII. & n. ſeq.*
45 *Novitius propriè non dicitur per ſolam acceptationem, ante actualem habitus ſuſceptionem.*
46 *Novitii receptio extra locum deſignatum ad recipiendos novitios, nomine tamen Conventus deſignati, an ſit nulla.*

47 *Ratificans dicitur auctor facti.*
48 *Novitius receptus extra locum deſignatum, nomine tamen Conventus deſignati ad recipiendos novitios, à quo tempore incipiat annum probationis.*
49 *Profeſſio eſt nulla ſi novitius annum probationis fecerit extra locum deſignatum, licèt receptus fuerit, & profeſſionem emiſerit in loco deſignato.*
50 *Profeſſio eius, qui fecit annum probationis in Conventu ad recipiendos novitios deſignato, an ſit nulla ſi extra Conventum deſignatum emiſſa fuerit.*
51 *Quid ſi novitius fuerit receptus ad profeſſionem in Conventu non deſignato ſine admiſſione, & litteris teſtimonialibus Conventus deſignati.*
52 *Et quid ſi prævia admiſſione, & litteris huiuſmodi.*
53 *In alternativa prohibitione ſufficit alterutrum verificari ut ſit locus pœna.*
54 *Copula requirit concurſum utriuſque copulati.*
55 *Novitius quid agere debeat ut recipi poſſit in filium Conventus ad recipiendos novitios non deſignati.*
56 *Verba clara non admittunt interpretationem, aut voluntatis coniecturam.*

1 INſinuante. Votum ſolemne impedit, & dirimit matrimonium poſt contractum. Hoc dicit ſecundùm omnes; & duas habet partes. In prima ponit facti ordinem. In ſecunda diffiniendo committit, ibi, *Nos igitur.*

2 Nota primò ex illis verbis, *Fuit Regi Legionenſi pro ipſius copula ſupplicatum.* Non videri improbatum à jure pro uxore accipienda porrigere ſupplicationem Principi. Sed non eſt ita: & hic ſimpliciter narratur factum, non autem approbatur, quia à Principe non eſt petenda uxor, & contrafaciens anathematis gladio eſt feriendus, ut *c. Nullus 36. qu. 2.* & de jure civili, qui ſuper hoc reſcriptum impetrat confingens ſe habere conſenſum puellæ, plectitur pœna amiſſionis bonorum, & deportationis, ut *l. 1. C. Si nuptiæ ex reſcripto pe-*
3 *tantur.* Ratio eſt, quia libera debent eſſe matrimonia, *c. Cum locum, c. Requiſivit, & cap. Gemma, ſupra de ſponſalibus*, & ita hic firmant gloſ. 1. Innoc. *in princip.* Hoſtienſ. *itidem in princip.* dicens id nimis frequenter fieri à Curialibus fortè volentibus ex divitiis mulieris aliquem pauperem militem di-
4 tare, Jo. Andr. *n. 2.* Butr. *nu. 1.* Anchar. & Præpoſit. ambo *in 1. not. gloſ. 1.* & Doctores *in d. cap. Nullus.* Hodie hoc videtur expreſſum à Concilio Tridentino *in cap. 9. ſeſſ. 25. de reform. matrim.* ubi dicitur, Maximè nefarium eſſe matrimonii libertatem violare, & ab eis injurias naſci, à quibus jura expectantur, Ideòque anathemate feriuntur Domini temporales, & Magiſtratus, qui ſubditos ſuos, vel quoſcumque alios directè, vel indirectè cogunt, quominus liberè matrimonio copulentur. Quòd quidem Decretum à S. Synodo fuit ſpecialiter editum adverſus Principes, & Magiſtratus ſæculares. Unde Sacra Congregatio ejuſdem Concilii Interpres conſulta, An prohibitio *d. cap. 9.* circa matrimonii libertatem comprehendat privatas perſonas: reſpondit non comprehendere, ſed tantùm Dominos temporales, & Magiſtratus cujuſque gradus, & conditionis.

5 Secundò nota ibi, *ſub obteſtatione Regia*: metum provenientem ex imperio Principis non tollere libertatem conſenſus in voto, vel matrimonio, puta quia conſanguinei matrimonium ſuggerentes conteſtabantur mulieri dicentes: Rex imperat nuptias niſi parueris tu, & nos exhæredationem, & indignationem Regiam perpetuò incurremus: prout illa verba, *ſub obteſtatione Regia*, exponunt Hoſtien. *in princip.* & Jo. Andr. *n. 2.* Vel dic, ſub obteſtatione, id eſt, adjuratione; nam dicebatur ei: Contrahas, alioquin Rex dabit te alicui pauperi domicello, ut diſertis verbis inquit Abbas Antiq. *n. 1.* Et ratio eſt, quia coactio hujuſmodi dicitur modica, ſeu levis, ut innuit littera ibi, *Attendentes quod in emiſ-*
6 *ſione voti nulla, vel modica coactio adfuiſſet.* Levis autem metus libertatem conſenſus non impedit, *cap. Cum dilectus, ſupra quod met. cauſ.* & notat gloſ. *hic in verb. Modica.* Concludе igitur, Regis, ſeu Principis imperium, ſi ad alia proceſſum non fuerit, non inducere juſtum metum ad annullandum matrimonium, vel votum: quemadmodum nec imperium parentum, ut hic, & in leg. *Si patre, ff. de rit. nuptiar.* & *in c. Omnes cauſationes 32. quæſt. 7. c. 1.* cum ibi notat. in gloſ. *in verb Conſentit, ſupra de deſponſ. impuber.* & ita hic ſingulariter tenet gloſ. *in verb. Metu Regio*, Hoſtien. *n. 2. in eod. verb.* Joan. Andr. *n. 10.* Butr. *n. 6.* Abb. *n. 8.* Alexand. de Nævo *n. 4.* &
7 Præpoſ. *in 2. & 8. not.* Nec refragatur text. in leg. *penult. C. Quod met. cauſ. & in cap. Conventior 23. quæſt. 8.* Quoniam, ut reſpondet Jo. Andr. *d. n. 10.* Dignitas adverſarii non ſufficit ad metum probandum, ut eſt text. *in l. Ad invidiam, C. Quod met. cauſ.* niſi aliter probetur oppreſſio: & ſic loquuntur jura præallegata. Verumtamen ſi Rex conſueviſſet tyrannicè 8
tractare non obtemperantes ſuis præceptis, aut precibus, tunc ſatis probaretur juſtus metus, ut fatetur Jo. And. Quod dictum ſequitur Petr. de Anchar. *in 3. notab.* & dicit eſſe ſingulariter notandum Abbas *d. n. 8.* & allegat Bart. idem ſententem *in tractatu de Tyrannia*: Et facit quod notat idem 9
Bart. *in d. l. Ad invidiam*, ubi ait, ſolam reverentiam mariti non inducere juſtum metum in uxore, niſi præceſſerint minæ, vel verbera; dicit tamen Anchar. *n. 1. in fin.* Nimiam reverentiam inducere juſtum metum, ut *l. 1. §. Quæ onerandæ, ff. Quarum rerum actio datur*: & idem docuit Innoc. *in c. Cauſam matrimonii, de offic. Deleg.* Sed tu circa hoc vide omnino, quod ſcripſi *in cap. Perlatum n. 14. & 16. ſupr. de his qui vi, metuſve cauſa.*

Tertiò nota ibi, *Votum emiſeret caſtitatis.* Votum ſolius 10
continentiæ, ſeu caſtitatis, & ſic alterius tantùm ex ſubſtantialibus, ſi emittatur reſpectu certæ regulæ per Sedem Apoſtolicam approbatæ, & in manibus habentis poteſtatem incorporandi religioni, ſolemnizari, & veram profeſſionem inducere, adeò ut obliget ad omnia ſubſtantialia regulæ, prout hic notant gloſſa ſecunda, Butr. & Abbas ambo *in 2. notab.* Alex. de Nævo *in 1. notab.* Præpoſ. *in 3.* & alii communiter. Sed tu in hoc articulo aſſumendo, & in aliquibus ſupplendo 11
dicta Anton. de Butr. *n. 9. poſt medium verſ. Dic ad hoc*; ſic diſtingue. Quandoque vovens caſtitatem aſſumit habitum certæ regulæ animo omnia ſubſtantialia profitendi, & valet ingreſſus, & ſolemnizatum eſt votum quoad omnia: & hoc planum, dummodo vovens poſt ſuſceptum habitum religionis per annum in probatione ſteterit: ad præſcriptum Concilii Tridentini *in c. 15. ſeſſ. 25. de regul.* Quandoque vovens caſtitatem intendit ſe obligare ad ſolam continentiam, non autem ad alia ſubſtantialia regulæ: & de hoc conſtat, ut quia proteſtatur: & tunc ſi intendit eſſe de congregatione, ſeu collegio Monachorum, non valet proteſtatio, & tenet ingreſſus, ut idem Butr. *notat in cap. fin. ſupra de condit. appoſ.* Sin autem non intendat eſſe de Congregatione, ſed ſeorſim 12
habitare, tunc conſtringitur voto caſtitatis, & bona retinet quoad proprietatem, ſecundùm eum: quod multò clariùs procedat poſt Concilium Tridentinum, ex cujus diſpoſitione nedum votum caſtitatis, ſed nec profeſſio quoad tria ſubſtantialia obligat profitentem ſine ſuſceptione habitus intra clauſtra, ut dicam infra *in 1. quæſt.* Quod autem ſubdit 13
Butr. hoc caſu votum ſolemnizari reſpectu caſtitatis tantùm, non autem aliorum ſubſtantialium, ita ut dirimat matrimonium poſt contractum, eſt error; quia ad hoc requiritur profeſſio expreſſa, vel tacita, quæ neceſſariò includit tria vota ſubſtantialia, ut eſt diffinitum *in c. unico, de voto lib. 6.* Quan- 14
doque verò dubitatur de mente voventis caſtitatem, an ſcilicet voluerit ſe adſtringere ad reliqua ſubſtantialia: & tunc ſi votum caſtitatis emittat in clauſtro, & aſſumpto habitu religionis, videtur omnia emiſiſſe, & quoad omnia ſolemnizatum eſt votum. Intellige ſi annus probationis præceſſerit, aliàs ſecus, ut in decreto Conc. Trid. *d. c. 15.* Quòd ſi votum emittat extra religionem, & ſine habitus ſuſceptione, licèt reſpectu certæ regulæ habentis tria ſubſtantialia, obligatur tantummodo ad continentiæ votum, quod non eſt ſolemne, ſed ſimplex, nec dirimit matrimonium poſt contractũ, ut *c. Conſuluit, ſup. eod.* neque hoc caſu eſt locus præalleg. decreto Concilii Tridentini, quod nihil diſpoſuit de voto, ut S. Congregatio declaravit. Sed ſi habitum religionis aſſu- 15
mat, licèt extra clauſtrum, tunc cenſetur voviſſe omnia ſubſtantialia; quia ut poſt Hoſtienſ. formaliter inquit Petrus de Anchar. *n. 3.* Aſſumptio, & delatio habitus approbatæ religionis poſt votum caſtitatis inducit profeſſionem. Nec dicatur: Sola ſuſceptio habitus, qui dari profitentibus conſuevit, profeſſionem inducit, ut *notatur in cap. Conſuluit, ſup. de regular.* Ergo fruſtra hic ponderatur emiſſio voti caſtita- 16
tis: nam reſpondetur ſecundum Anchar. *in hoc cap.* induci quandam profeſſionem irregularem, videlicet ex pluribus imperfectis ſpeciebus, id eſt, ex voto caſtitatis, quod per ſe non ſufficit, & ex delatione habitus extra clauſtrum, quod ſimiliter non ſufficit; nam ſecundùm Hoſtienſ. multum operatur clauſtrum, congregatio, & loci ſtabilitas; unde ſuſceptio, & delatio habitus profeſſorum extra Monaſterium non inducit profeſſionem, ut dixi *in cap. Statuimus n. 9.*

num.9.ſupra de regul. Quiſquis ergo ſecundùm hæc tempora in domo propria votum caſtitatis emittit reſpectu certæ regulæ approbatæ, & habitum profeſſionis aſſumit à poteſtatem habente, cenſetur profeſſionem emittere, & obligatur
17 ad omnia ſubſtantialia, & ita procedit hæc decretalis. Dixi ſecundùm hæc tempora; quia hodie poſt Concilium Tridentinum nedum votum caſtitatis, ſed nec expreſſa profeſſio extra Monaſterium emiſſa obligat profitentem, ut plenè dicam *infra in 1.quæſt. n.26. & 41.*

18 Quartò nota ibi, *In manibus cuiuſdam de Fratribus S. Auguſtini.* Profeſſionem fieri poſſe etiam in manibus privati religioſi alicujus Monaſterii, ut hic notat Butr. *n.4.* Sed tu hoc intellige, dummodo talis religioſus habuerit ad hoc ſpeciale mandatum à Superiore, & Conventu, prout intelligunt Hoſtienſ. *in princip. in verb. Fratribus*, Jo.Andr. *n.3. in eod. verb.* Collectar. *n.1.* Cardinal. & Abb. ambo *in 1.notab.* & Alexand. de Nævo *in 3. not.* vel dummodo Superior, vel Conventus poſteà ratum habuerit, ſecundùm Cardin. *in 1. oppoſit.* & Alexander de Nævo *ubi ſupra*. Aliàs enim ſimplex religioſus non poſſet obligare Monaſterium, & per conſequens nec profitentem Monaſterio, cùm ſit quaſi matrimonium ſpirituale, arg. *l.1. §. Nauta, ff. de naut. caup. & ſtabul. & l.2. ff. Communia prædior. ad hoc cap. Porrectum*, & ibi dixi *in ult. notab. & c. Ad Apoſtolicam ſupra de regular.*

19 Quintò nota ibi, *De quo quatuor ſuſtulit filios.* Tacitam profeſſionem dirimere matrimonium poſt contractum, etiamſi ex eo plures filii ſint procreati; nam proles, & numerus liberorum non roborat matrimonium aliàs nullum, ſecundum Petr. de Anchar. *num.4.* Præpoſ. *in 9. notab.* licèt quandoque præbeat juſtam cauſam diſpenſandi, ut idem Anchar. *notat in cap. Cùm haberet infr. de eo, qui duxit in matrimonium.*

20 Sextò nota ibi, *Penitus profugavit.* Metum illatum tempore emiſſionis poſteà purgari ex patientia & perſeverantia in delatione habitus regularis: nam ratione temporis evaneſcit exceptio, quia præſumitur novus conſenſus, *c. Conſtat 1. quæſt. 1. c. Ad id quod ſupr. de ſponſalib.* cum aliis hìc allegatis in gloſſ. *ultim.* & notat Butr. *in 8. notab.* Alex. de Nævo *num.5.* & Præpoſitus *in 10. notab.* & adde quod notat Innoc. *in c. Vidua, verſ. Item nota*, & Hoſtienſ. *poſt eum num.8. verſ. Hoc autem notandum ſupra de regular.* ubi notabiliter decidunt, ut ſi novitius cum ſolemnitate ſumpſerit habitum, etiamſi per vim, vel metum, tamen, niſi cùm potuerit, illum dimiſerit, ratum habuiſſe videatur, ut *c. Cum virum, de regular. & cap.1. de his, quæ vi, metus cauſ.* & argum. *d. cap. Ad id quod de ſponſal.* ſi autem ſine ſolemnitate, ſecus allegant *c. Vt clerici de regular.* licèt ſubdant illam decretalem loqui quando in aliqua Eccleſia ſunt tam profeſſi, quàm non profeſſi eundem habitum regularem portantes.

21 Ultimò nota ex illis verbis, *In domo propria cum omni ſubſtantia ſua.* Religioſum poſſe licitè retinere bona ſua ad uſumfructum, vel uſum, aut adminiſtrationem de licentia ſuperioris, & dependenter ab illius voluntate: & hunc intellectum ad hanc decretalem, quem Abbas *num.5.* mirabilem dicit, tandem approbat gloſ. *in verb. Vt in domo propria*, eumque recenſet primo loco Innoc. *n.1.* dicens, In domo propria poſſe quem profiteri in manibus Epiſcopi, vel Abbatis, & Epiſcopum, vel Abbatem poſſe illi ſtatuere certum locum, ubi moretur, eique dare bona ſua in adminiſtrationem, neque hoc eſſe contra ſubſtantiam Monachatus, cùm poſſit eſſe ſine proprio, & ſub obedientia Superioris: licèt nullus citra Papam poſſit ei hoc indulgere in perpetuum, & irrevocabiliter: & hunc intellectum dicit eſſe communem Abbas *n.6.* quem etiam ſequutus eſt *in conſ. ſuo 44.* incipien. *Ad deciſionem n.3. & 4. lib.2.* ubi ait hunc text. eſſe ad hoc ſingularem, quem amplius dicit irrefragabilem, Navarrus *in c. Non dicatis n.46. 12. quæſt.1.* Tu verò dic hodie hunc intellectum eſſe improbatum evidenter ex jure noviſſimo Concilii Tridentini *in c.2. ſeſſ.25. de regularib.* ubi diſertis verbis ſtatuitur, *Ne deinceps liceat Superioribus bona ſtabilia alicui regulari concedere, etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam*, & quamvis Navarrus *in Comment. d. cap. Non dicatis num.47.* cui Recentiores ferè omnes ſubſcripſerunt, opinatus fuerit Concilium ibi non prohibuiſſe adminiſtrationem peculii, quæ conceditur regularibus cum facultate diſponendi in uſus licitos ad nutum Superiorum, tamen illius opinionem eſſe falſam latiſſimè oſtendi *in c. Monach. ſupra de ſtatu Monachor.* ubi *à num.2.* uſque ad num.13. retuli opiniones Navarri, & Recentiorum Theologorum in materia adminiſtrationis peculii; eaſque confutavi in terminis juris communis *à dict. num.13. uſque ad num.44.* & in terminis Concilii Tridentini *ab eodem num.44. uſque ad num.67.* & in terminis decretorum Clementis VIII. *à d. num.67. uſque in fin.* & ad hunc text. reſpondi in 3. fundamento *num.28.* ibi plenè videas.

An autem pactum reſervationis bonorum in actu pro- 22
feſſionis valeat, necne, inſignis eſt contentio tam inter Legiſtas, quàm inter Canoniſtas; & complures opiniones colliguntur ex dictis Innocent. *hic num.1. & 2.* & multas recenſet gloſ. & DD. & in ſpecie Abbas *num.7. in cap. fin. ſupr. de condit. appoſit.* & Bart. in Auth. *Ingreſſi num.29. Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* Tu, quod attinet ad intellectum hujus decretalis, conclude, pactum reſervationis bonorum quoad uſumfructum, vel uſum, aut adminiſtrationem non vitiare profeſſionem, ſed vitiari. Primam partem, videlicet hujuſmodi pactum non vitiare profeſſionem, amplectitur gloſ. noſtra *in verb. Vt in domo propria*, quam in hoc communiter ſequuntur Doctores hìc, & Bart. in d. Auth. *Ingreſſis num.29.* ubi firmat profeſſionem valere, ſi ingrediens Monaſterium bona ſibi reſervaverit eo pacto, ut habeat illa in adminiſtrationem, vel uſum; & in dubio faciendam eſſe interpretationem, ut voluerit illa ſibi retinere in adminiſtrationem, non autem in proprietatem, ut ſic res potiùs valeat, quàm pereat: & conſentit Butr. *hic num.9.* redarguens Bartolum, quòd ſibi appropriaverit verba hujus gloſſæ ad litteram, & illius mentionem non fecerit; cùm tamen non ſit veriſimile ut illam non viderit. Sed revera Bart. immeritò reprehenditur: quia apertè meminit hujus gloſſæ, ut patet ibi, de hoc & quærit gloſſa, licet hoc nō firmet, *extra. qui cler. vel voven. c. final.* & ab hac opinione non reperi quemquam diſſentire. Secundam verò partem, videlicet pactum reſervationis bonorum in adminiſtrationem vel uſum non valere, ſed vitiari, pluribus tuetur hìc Butr. *num.9.* & fuſiùs *in cap. final. de condition. appoſ.* & pro hac parte allegari poſſunt Jo. Andr. & Doctores omnes, *qui in d. cap. final.* & hìc tenent reſervationem bonorum etiam reſpectu proprietatis non vitiare profeſſionem, ſive ſit appoſita per viam cauſæ, ſive modi, vel conditionis reſolutivæ, vel ſuſpenſivæ. Hi enim à fortiori idem ſentiunt in reſervatione bonorum facta non reſpectu proprietatis, ſed reſpectu adminiſtrationis, vel uſus: & quamvis contra Ant. de Butr. teneat Abbas *hic n.6.* ſentiens reſervationem adminiſtrationis etiam in pactum deductam non vitiari, ſed valere: tamen Abbatis opinio hodie eſt reprobata à Concilio Tridentino *in d. capite ſecundo, ſeſſione 25. de regularibus*, ut tetigi ſupra *num.22.*

Demum concluſionem noſtram, videlicet hoc pactum 23
non vitiare ingreſſum, ſed vitiari, ſæpiùs probavit Sac. Congregatio ejuſdem Concilii Interpres, ut ſcripſi *in c. Monachi, ſupra de ſtatu Monachorum*, & præſertim in cauſa Panormitana: nam cùm quædam Monialis præter dotem Monaſterio tributam ſibi reſervaſſet ſcuta quinquaginta annua pro ſuis neceſſitatibus atque indigentiis; petiit ſibi fieri facultatem illa erogandi in uſus prædictos. S. Congreg. cenſuit hanc pecuniam annuam non obſtante reſervatione jam quæſitam eſſe Monaſterio; ideòque deferendam eſſe rectà ad manus Abbatiſſæ, quæ primò proſpiciat neceſſitatibus Monialis oratricis; & quod reliquum fuerit, in uſus totius Monaſterii convertat.

QUÆRO. An ingreſſus in Monaſterium ſit de ſubſtan- 24
tia profeſſionis.

Pro parte negativa videtur text. apertus hìc ubi hæc mulier votum caſtitatis emiſit, & habitum regularem ſuſcepit adjecto pacto, ut ſibi liceret in domo propria remanere cum omni ſubſtantia ſua, nec unquam ingreſſa eſt Monaſterium, imò in ſæculo publicè matrimonium contraxit, & prolē ſuſtulit: & tamen Pontifex mandat eam compelli ad malè dimiſſum Religionis habitum reſumendum, & ſervandum quod vovit. Ergo ſine ingreſſu Monaſterii votum fuit ſolemnizatum, & diremit matrimonium poſt contractum, ut ex hoc text. deducunt Innoc. & omnes cōcordat text. *in c. de Viduis, 27. q.1.* ubi viduæ, vel puellæ, quæ ſimiliter in domibus propriis habitū Religionis aſſumunt ſolemniter vovendo, ſi poſteà nubant, debent ſuſpendi à cōmunione Sacramentorū cum ſtupratoribus ſuis donec pœniteant. At idem ſunt jura expreſſa *in c. Ex part. il 1. ſupr. de converſ. conjug.* ubi ſecundū lecturam Abb. Sic. conjugatus faciens profeſſionem uxore conſentiente, licèt nunquā intraverit Monaſterium, ſi mor-

Digitized by Google

tua conjuge cum alia contrahat, non valet matrimonium, & Monaſterium intrare compellitur, *& in cap. Sicut nobis de regular.* ubi, *Qui profeſſionem fecit, licèt in clauſtro nunquam permanſerit, ſed in ſæculo ſuis bonis uſus fuerit, ad obſervantiam regularem compellitur*: & ita ibi eſt caſus ſecundùm Jo. Andr. Butr. Cardinal. Anchar. Abbas & omnes, & tenet hic Cardinalis *num. 2.* dicens locum non eſſe de ſubſtantia religionis, & Abbas *num. 4.* quinimò idem Abbas *in c. Porrectum, in ult. notab. num. 7. de regul.* per illum textum dicit: *Nec habitum, nec ingreſſum Monaſterii eſſe de ſubſtantialibus Monachatus, ſed de accidentalibus; ideoque profeſſum compelli poſſe ut Monaſticè vivat, licèt nunquam intraverit Monaſterium, nec habitum ſumpſerit.*

25 Et hanc ſententiam reſpectu ingreſſus per textum hic videtur aliàs probaſſe S. Congregat. Concilii: nam propoſito dubio, an valeat profeſſio ejus, qui ſeſquimenſe anni novitiatus tantùm manſit in Monaſterio, & reſiduo illius anni tempore de licentia & mandato Prælati, ſub ejuſque obedientia ſtetit in quadam Curia agendo gravia ſui Monaſterii negotia, & in fine per Procuratorem profeſſionem emiſit: Reſponſum eſt valere, præſertim *per c. Inſinuante, qui Clerici vel voventes.* Nec eſt omittendum hanc deciſionem fuiſſe à S. Congr. editam, conſulto prius D. Navarr. *qui in conſ. 31. incipien. N. fuit electus in tit. de regular.* eamdem validis rationibus confirmat, ut patebit *infra num. 38. & ſeqq.*

In oppoſitum videtur textus *in c. 1. de Regular. lib. 6.* ibi: *Quod ſi per totum ſequentem annum in Monaſterio permanſerit*; quæ verba non obſcurè indicant novitium debere per totum annum in Monaſterio manere. Idemque inſinuat Clement. *Eos, eod. tit.* in illis verbis: *Novitiorum habitum in aliqua religione portaverint*; quaſi dicat, ſecus ſi extra illam, ut ibi declarat gloſſa *in verb. In aliqua*, idem probat textus *in c. Monaſteriis 19. quæſt. 3.* ubi Gregorius prohibet quoslibet recipi in Monaſteriis ad converſionem, niſi biennium in converſatione compleant, id eſt, in communione & conſortio fratrum, & ſic intra clauſtra: quia dignum eſt, ut qui communem cum aliis vitam ſuſcipiunt, communem ſentiant in legibus diſciplinam, *cap. Recolentes, ſupra de*
26. *ſtatu Monachorum*. Præterea jura in contrarium adducta procedunt in terminis juris communis, quando annus probationis non erat de ſubſtantia Monachatus, ſed poterat illi à partibus renuntiari, & cenſebatur tacitè renuntiatum per profeſſionem infra annum emiſſam pariter & acceptam, ut eſt caſus *in c. Ad Apoſtolicam*, & ibi dixi *in ult. not. & in cap. Statuimus de regular.* Quare nil mirum ſi tunc temporis clauſtrum non erat ex ſubſtantialibus Monachatus: poterat enim quis validè profiteri ſine ulla probatione in ipſomet ingreſſu, & erat perpetuò religioni alligatus, ut *c. Firma 20. qu. 1. & 27. qu. 1. per totam, & c. eos qui ſemel*, 20. q. 3. & notat gloſ. *fin. in c. Ad noſtram de regul.* etiam non data perſeverantia tridui: quæ non requirebatur niſi ad effectum, ut quis obligaretur religioni irrevocabiliter ex ſuſceptione habitus profeſſorum infra probationis tempus, ut declarat gloſ. *ultim.* communiter recepta *in cap. Conſtitutionem eodem tit. lib. 6.*

At verò ſecus dicendum videtur poſt Conc. Trident. quia ad validitatem profeſſionis in quacumque religione neceſſariò exigitur, ut quis poſt ſuſceptum habitum ſteterit per annum in probatione, ut *in cap. 15. ſeſſ. 25. de regular.* Neque huic probationi poteſt amodò renuntiari etiam de communi conſenſu novitii; & religionis, ut probavi in prædicta decretali *Ad Apoſtolicam num. 23.* cùm autem probationis tempus à SS. Patribus inſtitutum fuerit, ut novitius probet aſperitates religionis, & religio mores illius, ut legitur in *d. cap. Ad Apoſtolicam*, conſequens eſt, ut hæc probatio neque ex parte novitii, neque ex parte religionis fieri poſſit extra clauſtra: quandoquidem in ſolitudine, & ſilentio fieri de-
27 bet probatio, *cap. 1. & 2. 16. qu. 1. c. Cum ad Monaſterium, ſupra de ſtatu Monach.* & notat gloſ. Magna *in cap. Beneficium, poſt medium verſ. in contrarium lib. 6.* nec regulæ rigor in univerſum, aut novitii mores extra Conventum ſatis probari
28 poſſunt, *cap. Monaſteriis 19. quæſt. 3.* quod non obſcurè colligitur ex regula S. Benedicti *cap. 58. de diſciplina ſuſcipiendorum fratrum*, ubi ſic legitur: *Noviter veniens quis ad converſionem, non ei facilis tribuatur ingreſſus: ſed ſicut ait Apoſtolus: Probate ſpiritus ſi ex Deo ſunt, Ergo ſi veniens perſeveraverit pulſans, & illatas ſibi injurias, & difficultatem ingreſſus viſus fuerit patienter portare, annuatur ei ingreſſus; & ſit in cella hoſpitum paucis diebus: poſteà autem ſit in cella novitiorum, ubi meditetur, & manducet & dormiat, & ſenior ei talis deputetur, qui aptus ſit ad lucrandas animas, qui ſuper eum omnino curioſe intendat, & ſolicitus ſit, ſi vere Deum credit, & ſi ſolicitus eſt ad opus Dei, ad obedientiam, & ad opprobria: prædicentur ei dura, & aſpera, per quæ itur ad Deum, & probetur in omni patientia.* Hæc ibi. Et ex inſtitutis cujuſque religionis, & præcipuè ex Decretis generalibus Clementis VIII. pro inſtitutione, & educatione novitiorum plurima præſcribuntur, quæ manifeſtum eſt nullatenus impleri poſſe, niſi intra Monaſterii clauſtra. Unde qui moratur extra, nec religionem probat, nec probatur à religione, & conſequenter non ſatisfacit Concilio, quod reciprocam hanc probationem requirit ad valorem profeſſionis. Et confirmatur 29
ex eo, quod notat Bartolus *in leg. final. §. Quoties num. 3. ff. de publican.* ubi format hanc quæſtionem. [Quidam portavit habitum per annum, ſed non ſtetit in ordine; an dicatur veteranus; & certè non; quia debet ſtare in Ordine;] ita concludit ibi Bart. inducens ad hoc litteram illius text. ibi: *Anno continuo in urbe.*

His in utramque partem adductis, pro ſolutione diſtin- 30
guendum arbitror, An agatur de profeſſione tacita, an verò de expreſſa.

Et quidem ſi agatur de profeſſione tacita, quæ ſcilicet inducitur ex ſuſceptione habitus profeſſorum, vel ex geſtatione annali habitus indiſtincti, id eſt à novitiis, & profeſſis geſtari ſoliti ad præſcriptum *c. 1. de regul. lib. 6.* cum ſuis concordantibus. Concludendum videtur profeſſionem non induci niſi habitus ſuſcipiatur, & deferatur in Monaſterio; nam habitus profeſſionis extra Monaſterium ſumptus non facit Monachum, ut *c. Statuimus de regular.* ubi hoc notat Hoſt. *num. 2. in verb. Conſuevit*, Archid. *in c. Beneficium num. 1. eod. tit. lib. 6.* & Collect. *hic in princ.* Dicens hujuſmodi habitum extra religionem aſſumptum non ſolemnizare votum, niſi cùm expreſsè emittitur: & ſimiliter ſi quis portet multo tempore habitum religionis extra Monaſterium, non cenſetur profeſſus, *c. Ut clerici de regul.* & notat gloſſ. in Clem. *Eos, in verb. In aliqua eodem tit.* & Abbas *in d. cap. Porrectum num. 8.* Et eſt ratio ſecundum eum, quia tunc ceſſat præſumptio tacitæ profeſſionis; nam ſi vellet profiteri, intraret Monaſterium: & eum ſequitur totidem verbis Silveſter *in verb. Religio 3. qu. 5. verſ. quinto*. Neque obſtat hæc Decretalis, quia hic præter ſuſceptionem, & geſtationem habitus religionis præceſſit votum caſtitatis, unde ex duobus imperfectis votum remanſit ſolemnizatum, ut tetigi ſupra *n. 16.* Et hanc ſententiam videtur olim probaſſe S. Congregatio Concilii: nam Jo. Maria dum in minore ætate eſſet, & incomberet ſervitiis Urbani de Guidariis dum vixit, Abbatis, & perpetui Commendatarii Abbatiæ S. Nicolai, Ordinis S. Baſilii Meſſanenſis Diœceſis, quæ annis ſexaginta in Commendam Clericis ſæcularibus concedi conſuevit, & in qua regularis obſervantia non vigebat, nec Conventus erat, quatuor minores ordines, & ſucceſſivè alios, etiam Presbyteratus ad titulum dict. Abbatiæ de licentia Commendatarii ſuſcepit, habitumque à Monachis S. Benedicti geſtari ſolitum, ipſe per ſe, non autem per aliquem facultatem habentem ſuſcepit, & hucuſque geſtavit. Dubitatum fuit an cenſeretur emiſiſſe tacitam profeſſionem. Fuit in Congregatione conſideratum eos, qui extra Monaſterium, & congregationem Monachorum deferunt habitum regularem, non ideò obligari religioni, gloſ. in Clem. *Eos, in verb. In aliqua de Regular.* Abbas *in cap. Ut Clerici, eodem titul.* Sed poſſe compelli dimittere, vel intrare; hic autem fuit extra congregationem Monachorum, cùm in ea Abbatia, in qua manſit, nullus exiſtat Monachus: item non poteſt videri profeſſus, cùm per ſeipſum habitum ſuſceperit: oportet autem profeſſionem recipi ab eo, qui habet poteſtatem recipiendi, *cap. Porrectum*, ubi Abbas *num. 5. 9. & 11. de regular.*

Noluit tamen Congregatio decidere; ſed rejecit ad ſignaturam, & voluit ore dici ſupradictas deciſiones.

Si verò agatur de profeſſione expreſſa, tunc exiſtimo tres 31
caſus eſſe diſtinguendos.

Primus caſus eſt in novitio, qui ſex menſes ſtetit in Monaſterio, ac deinde exivit ſine licentia Superioris, & in ſæculo tres, vel quatuor dies moratus eſt: demum ad Monaſterium reverſus poſt alios ſex menſes profeſſionem emiſit:
& in hoc caſu Abb. *in cap. Ad Apoſtolicam num. 9. ſupra de* 32
regularib. dicit Barth. Brix. diſputaſſe ſupradictam quæſtioné, & tenuiſſe profeſſionem valere: idemque tenuiſſe gloſſam *in c. Eum qui certus eſt, de regul. inr. lib. 6.* & Speculat. *in tit. de ſtat.*

Digitized by Google

ſtat. Monachor. in §. 1. *in verſ.* 37. ſed miror de Abbate: nam Barth. Brixien. *in ſua quæſt. Venereali* 68. incipien. *Aliquis intravit Monaſterium*, quem refert, & ſequitur gloſ. præalleg. format quæſtionem longè diverſam, videlicet, An novitius, qui è Monaſterio exivit finito anno probationis, ſi poſt longum tempus ad eamdem religionem revertatur, debeat ex integro ſtare per alium annum in probatione: & reſolvit non teneri per dictam regulam: *Eum, qui certus eſt, ulterius certiorari non oportet, niſi conditio perſonæ, vel religionis ſit immutata.* Quæ ſententia veriſſima eſt, eamque ſæpiùs probavit S. Congregatio Concilii, ut dixi *in cap. Ad Apoſtolicam num.* 43. *de regul.* Et locus Speculatoris videtur corruptus; quia utitur iiſdem verbis, quibus utitur Brixienſis, licèt illius non faciat mentionem: unde loco verborum, Ante tempus finitum, videtur reſtituendum. Poſt tempus finitum: prout loquitur Brixienſis; Sed quidquid ſit de his, quod ſpectat ad caſum ſuperiùs propoſitum; concludendum eſt profeſſionẽ non valere, prout ipſe Abbas concludit *loc. cit.* in Ordinibus Mendicantium, in quibus profeſſio infra annum emiſſa non obligat religioni in ſpecie, ut *cap. Non ſolum, & c. Conſtitutionem de Regularib. lib.* 6. Idemque ante eum tenuerunt Paulus de Eleazaris, & Jo. de Lignan. in Clem. *Eos de regularibus*, & apertè Bart. *in l. Interdum*, §. *Quoties num.* 2. *ff. de publican.* & eſt communis opinio, ut teſtatur Navarrus *d. conſ.* 32. *verſ. Tertio de regulari-*
33 *bus.* Ratio eſt, quia annus probationis, ſine quo poſt Concilium Tridentinum in quacumque religione irrita eſt profeſſio, debet eſſe continuus, ut *cap.* 1. ibi, *Per totum ſequentem annum in Monaſterio permanſerit, de Regularibus lib.* 6. & tenent omnes *in d. cap. Ad Apoſtolicam*, generaliter enim ubi jura certi temporis mentionem faciunt, intelligi debent de tempore continuo; quia regulariter omne tempus debet eſſe continuum, ut notat gloſſa *in rubric. de diverſ. & temporal. præſcript. circa finem, verſ. Sed hic notandum*, Cardinal. in Clement. *Cauſam num.* 12. *verſ. Quia regula eſt, ut omne tempus de elect.* & in propoſito eſt bonus textus *in d. leg. Interdum*, §. *Quoties, ff. de publican.* ubi ſervus dicitur novitius, qui non ſtetit in urbe per annum continuum. Facit *l. unic.* ibi, *Ad viginti annos obſervatione iugi, Cod. de profeſſor. qui in urbe Conſtantinopol. lib.* 12. Novitius autem, qui infra annum per aliquot dies abſque licentia Prælati in ſæculo moratus eſt, non dicitur ſtetiſſe in probatione per annum continuum, quia tempora non conjunguntur: ad quod facit optimus texus *in leg. Vbi fideiuſſor, ff. de ſolut.* per quem textum juncta gloſſa *in verb. Siue dena*, Bartol. ibi, *in prin-*
34 *cipio*. Format talem quæſtionem: ſtatuto civitatis Lucanenſis cavetur, ut exbannitus in centum libris ſupra poſſit impunè offendi: modò quidam habebat plura banna, unum ſcilicet in libris quinquaginta, aliud in quadraginta, & aliud in quinquaginta, quæ ſimul conflata excedunt centum, non autem disjuncta: quærit Bart. an poſſit offendi impunè: & determinat non poſſe, quia quinquaginta, & quinquaginta non ſunt centum: aliud eſt enim quinquaginta, & quinquaginta, & aliud centum: ſicut aliud ſunt dena, & aliud viginti; ut eſt caſus *in d. l. Vbi, fideiuſſor.* Ita ergo in propoſito tempora probationis non conjunguntur; quia propter intermiſſionem diverſificantur mores, & opera hominum, ut *l. Si non ſortem*, §. *Libertus, ff. de condit. indebiti*; & certum eſt gravius eſſe religionis duritiem, & rigorem experiri per annum integrum, quàm per annum interpolatum, ut Abbas conſiderat in prædicta Decretali, *Ad Apoſtolicam*, ſicut docuit experientia reos in quæſtionibus poſita atrocius cruciari ex tortura unius horæ continuæ, quàm dimidiæ repetitæ cum aliquo temporis intervallo, ſecundum ea, quæ notantur per Bart. & Doctores *in l. Vnius*, §. 1. *ff. de quæſtionibus*, & per Hippolytum de Marſil. *in l. Repeti n.* 4. *& ſeq. & n.* 10. *ante fin. ff. eod.* Ergo talis non perfectè re-
35 gulam expertus eſt. Et in hanc ſententiam ſæpiùs reſpondit S. Congreg. Concilii, & in ſpecie cùm Michael Angelus dubitaret, An validè profeſſus eſſet, cùm tres menſes in Monaſterio moratus inde exierit, & poſteà reverſus, & alios tres menſes itidem moratus, ſupervenïente infirmitate rurſus exierit, eaque liberatus, & ad Monaſterium reverſus poſt novem menſes in manibus miniſtri profeſſionem emiſerit, habitumque profeſſorum ſuſceperit; quem decem, & octo menſes geſtavit: Sac. Congregatio cenſuit profeſſionem expreſſam non valuiſſe; quia intra annum facta, nec tempora poſſe conjungi, ſed requiri annum continuatum: inductam tamen fuiſſe tacitam ex lapſu anni, & geſtatione habitus profeſſorum per tantùm tempus. Quinimò Procuratori Ge- 36
nerali Ordinis Minimorum quærenti, An novitius, qui à Monaſterio, ut aliam religionem ingrederetur, abjerat, ac duas tantùm horas in alio Conventu moram traxerat, moxque facti pœnitens reverſus fuerat, teneretur incipere novum annum probationis: reſponſum eſt teneri ab eo die quo redijt. Porrò ex ſtatutis quarundam religionum hoc ipſum expreſsè cautum reperitur, ut in Ordine Carmelitarum, in quorum Conſtitutionibus *part.* 1. *cap.* 13. *de recept. & probat. novit. n.* 3. ſic legitur: *Si quando evenerit quempiam ex novitiis temerè à Conventu fugam capere, ac extra Conventum in domos ſæcularium ſe conferre, Ordinamus non poſſe hunc amplius ad habitum religionis, atque adeò intra Conventum recipi abſque expreſſa licentia Prioris Generalis: cùm verò admittetur, incipiat annum probationis à die, quo iterum fuerit in religione acceptatus.* Hæc ibi. Si tamen novi- 37
tius non exiviſſet è Monaſterio, ſed animo fugiendi intra clauſtrum aliquantiſper latitaſſet, non propterea annus probationis cenſeretur interruptus, ut ex facto reſpondit Navarrus *conſil.* 33. *Puer quidam de regular.*

Secundus caſus eſt in novitio, qui poſt moram alicujus 38
temporis in Monaſterio, puta ſeſquimenſis, aut duorum, vel trium menſium, de licentia, & mandato Superioris exivit, ac ſub illius obedientia, & ex rationabili cauſa reſiduum anni temporis extra Monaſterium manſit, & expleto anno profeſſionem emiſit. Et manifeſtum eſt hujus profeſſionem valere, ut in declaratione S. Congregationis ſuperiùs relata *n.* 25. Prima ratio eſt, quia nullo jure cavetur, ut novitius per annum integrum debeat ſemper, & continuè manere intra clauſtra, quin potiùs oppoſitum eſt cautum *in hoc cap.* & in aliis ſupra allegatis pro parte negativa *n.* 24. Secunda ratio, 39
quia Monachus ubivis locorum degar de licentia Abbatis, fingitur degere intra clauſtra, ut inquit Abbas Siculus *in cap. ex reſcripto n.* 5. *de iureiurand.* ubi refert ita dixiſſe Abbatem Antiquum *in cap. Cùm illorum, de ſent. excomm.* & ſequitur Silveſtr. *in verb. Religio* 3. *quæſt.* 19. *verſ. Quinto*, & Navarr. *in Comm.* 4. *de regul. ſuper cap. Statuimus* 19. *qu.* 3. *n.* 74. licet Abb. Antiq. explicitè hoc non dicat, ſed tantummodo Monachum poſſe abſolvi per Abbatem, etiamſi aliquem percuſſerit extra clauſtra. Tertia ratio, quia negari non poteſt quin Superior poſſit impertiri licentiam ſubdito ſuo morandi extra clauſtra ad tempus, & ex rationabili cauſa, ut concludit Abbas *in d. c. Ex reſcripto num.* 5. *verſ. Poteſt dici.* At abſurdum eſſet ut novitii à Monaſterio exeuntes de Abbatis licentia ad viſitanda loca ſacra, vel ad viſendos parentes, vel cognatos ſuos ægrotantes, vel ad teſtimonium ferendum, aut ob aliam juſtam cauſam, ex hoc annum probationis interrumperent. Item enarrent Reges, & Principes, qui ſunt Magni Magiſtri Religionum Militarium, dum milites novitios poſt duos, vel tres menſes novitiatus frequenter mittunt ad defendenda aliqua oppida, aut ad bella contra infideles, ut ibi tempus probationis abſolvant.

Quarta ratio, quia jure cautum non reperitur, ut novi- 40
tius probare debeat omnes aſperitates religionis in ſpecie; unde ſatis eſt, ut illas probet in genere degendo per annum ſub obedientia Prælati: alioquin ſi novitius ſtatim poſt ſuſceptum habitum morbo correptus in lecto decumberet ſex, vel octo, aut decem menſes, elapſo anno non poſſet validè profiteri, quod eſſet abſurdum, *ad hoc c. Sicut nobis ſupra de regular. & c. Ex parte il primo ſupra de converſ. coniugat.* Et ſæpè contingit, ut novitii extra Monaſterium degentes de mandato Prælati vitam ducant aſperiorem, & duriorem; euntes, ac redeuntes, laborantes, & malè comedentes, quàm qui in clauſtro ſub umbra, & benè edentes morantur, prout hæc adnotavit Navar. *in prealleg. conſ.* 32. *de regular.*

Tertius denique & ultimus caſus eſt in eo, qui habitum 41
regularem aſſumpſit extra Monaſterium, nec unquam per anni circulum ingreſſus eſt clauſtrum. Et talis licèt jure communi inſpecto quando probationis tempus erat arbitrarium, recipi poſſet ad profeſſionem; tamen exiſtimo ſecus dicendum eſſe poſt Concilium Tridentinum, ut dixi ſupra *nu.* 26. *& ſeqq.* cùm enim ſit de ſubſtantia profeſſionis, ut novitius per annum probet rigorem religionis, & rigor hujuſmodi potiſſimùm conſiſtat in regulæ obſervatione, & communi vita, victu & veſtitu, ut inſinuat Tridentina Synodus *in c.* 1. *ſeſſion.* 25. *de regular.* utique non appareat quo pacto religioni perpetuò incorporari poſſit is, qui nunquam fuit in Monaſterio. Accipe exemplũ in religione Carthuſiana, quæ ob ſtrictiorem clauſuram eſt omnium religionũ arctiſſima,

ut in Extravagant. 1. *de Regul. Inter communes*, & finge aliquem ſuſcepiſſe habitum hujus Ordinis, ſed numquam intraſſe clauſuram Monaſterii, quomodo hìc dici poterit ſtetiſſe in probatione, qui præcipuam religionis aſperitatem expertus non eſt? Profectò ut talis teneretur in quodam veluti perpetuò carcere vitam ducere inexpertus, & improbatus, valdè abſonum eſſet, & contra ſtatuta Patrum, qui probationis tempus inſtituerunt in ſubſidium fragilitatis humanæ, ut legitur *in dict. cap. Ad Apoſtolicam de Regular. & in cap. Non ſolum eod. tit. lib. 6. ad hoc cap. Monaſterii 19. quæſt. 3.* ubi dicitur eſſe nimis grave improbatos Monaſteriis applicare.

Quod multò clariùs hodie procedit in Italia, & Inſulis adjacentibus, quoniam ex ſupracitatis decretis Clementis VIII. ad novitiorum receptionem, inſtitutionem, & profeſſionem ſpectantibus in Bullar. *tom. 3. pag.* 130. irritæ decernuntur novitiorum receptiones ad habitum, & profeſſionem extra Conventus deſignatos, ut latiùs patebit in quæſtione proximè ſequenti.

42 Succeſſivè igitur QUÆRO, Poſitis decretis Clementis VIII. de novitiis ad habitum regularem, & profeſſionem non admittendis niſi in Conventibus ad id per S. Apoſtolicam deſignatis. An ad profeſſionis validitatem requiratur ut tam receptio ad habitum regularem cum perſeverantia annali, quam profeſſio fiat in Conventu, ut ſupra deſignato ad recipiendos novitios.

43 Verba primi decreti editi die 12. Martii 1596. ſic ſe habent: *præcipimus omnibus Generalibus, &c. ut de cætero neminem ſub quovis prætextu, aut colore ad habitum regularem admittant, niſi in Conventibus authoritate noſtra deſignandis. Inſuper ſancimus, ut quoad huiuſmodi Conventus per Nos deputati non fuerint, Superiores ad receptionem quorumcumque novitiorum ſive ad habitum, ſive ad profeſſionem omnino abſtineant*, & infra: *Receptiones vero, & profeſſiones quaslibet eorum, qui contra huiuſmodi decretum admiſſi fuerint, nullas, & irritas eſſe ex nunc decernimus.*

Verba autem ſecundi Decreti editi die 20. Iunii 1599. ſunt infraſcripta. *Sanctiſſimus cùm diſtinctè prohibuerit, ne quis ad ſuſcipiendum habitum religionis admitteretur, profiteretur ve quouſque Monaſteria, & Conventus aliquot deſtinarentur: quia tamen non obſtante tali prohibitione cognovit nonnullos prætextu licentiarum receptos, & admiſſos fuiſſe: nunc denuo præcipit, ne quemquam niſi per litteras in forma Brevis ad habitum regularem ſuſcipiendum niſi in Conventibus deſignandis recipere, aut receptos ad profeſſionem admittere ullo modo audeant: quinimo receptos contra primam prohibitionem etiamſi imperfectum habitum, aut ſine capucio gerant, omnino eiicere debeant*, & infrà, *Receptiones vero & profeſſiones quaslibet eorum, qui contra huiuſmodi decretum admiſſi fuerint, nullas & irritas eſſe ad quemcumque effectum ex nunc decernit, & declarat.*

44 His poſitis, pro clariori quæſtionis ſolutione quatuor caſos videntur diſtinguendi.

Primus eſt; cùm quis acceptatur ad religionem extra Conventum ad recipiendos novitios deſignatum, non tamen ibidem induitur habitu regulari, ſed ad locum ut ſupra deſignatum tranſmittitur, ibique habitum ſuſcipit, annum probationis agit, ac profitetur. Et hìc primus caſus eſt ſatis clarus, ſive decretorum verba, ſive mentem conſideremus: verè enim, & in effectu talis dicitur receptus ad habitum in Conventu deſignato, ibique abſolvit novitiatum, & profeſſionem emittit, quod eſt ſecundum verba, & mentem Clementis in utroque decreto, ut clarius etiam patebit ex dicendis in caſu ſequenti, & acceptatio præcedens dicitur potiùs deſtinatio, quàm actualis receptio,
45 ſeu admiſſio ad habitum regularem: quæ quidem deſtinatio non facit eum novitium, vel perſonam Eccleſiaſticam, aut religioſam ante actualem ſuſceptionem habitus regularis, argum. *l. fugitivus, ff. de verborum ſignif.* notat Innoc. *in c. Porrectum num. 3. verſ. Nec ſunt iſtæ perſonæ de foro Eccleſiæ de regul.* & colligitur ex Tridentini Concilii decreto *cap. 15. ſeſſion. 25. de regular.* ponderando verba illa, *poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit*, ut deduxi latius *in cap. Quia ingredientibus num. 7. ſupra de teſtament.* Sed & jura inducentia tacitam profeſſionem conſiderant annalem habitus delationem non ſimplicem deſtinationem, ut *in c. Significatum ſupra de regular. & c. 1. eodem in 6.* & in Clem. *Eos, eodem tit.* ideòque Sac. Congregatio Concilii declaravit decretum *cap. 16. ſeſſion. 25. de regular.* qua parte præſcribit formam ſervandam in renuntiationibus novitiorum, non comprehendere renontiationes factas ante ingreſſum, hoc eſt, ante habitus ſuſceptionem etiam ingreſſus contemplatione. Et hunc primum caſum S. Congregationis regularium ſemper habuit pro indubitato.

Secundus caſus eſt, cùm quis à Superioribus Religionis 46
ad habitum recipitur, & re ipſa induitur in Conventu ad recipiendos novitios non deſignato, non tamen recipitur pro eodem Conventu, ſed pro alio, ut præfertur deſignato, ad quem poſteà tranſmittitur, ibique peracto probationis anno profeſſionem emittit. Et hoc ſecundo caſu quamvis verba utriuſque decreti videantur primo intuitu obſtare validitati profeſſionis, cùm negari non poſſit, quin novitius primò admiſſus fuerit ad habitum extra locum deſignatum; tamen verius videtur ex hoc capite profeſſionem non eſſe nullam: nam verba illa, *Ad habitum regularem non admittatur*, atque illa: *Non audeant ad habitum ſuſcipiendum recipere*, intelligenda ſunt cum effectu, argum. *cap. Relato, de Cleric. non reſident. cap. Aut verba de pænit. diſtinct.* 1. gloſ. in Extravagant. *Suſcepti, in verb. Cum effectu, ne ſed. vacant.* Feder. de Sen. *conſ. 10. caſus talis eſt in fin.* Hìc autem Novitius inſpecto effectu dicitur admiſſus, & receptus in loco deſignato, ubi per annum integrum probat auſteritatem religionis, & religio mores illius, juxta textum *in cap. Ad Apoſtolicam, de regularib.* & ubi poſteà ad ſolemnem profeſſionem admittitur, aut è Monaſterio eijcitur, ad præſcriptum *d. cap. 16. verſ. Finito, ſeſſion. 25. de regular.* quamvis enim indutus fuerit habitu regulari in Conventu non deſignato, non tamen fuit receptus, ut eſſet novitius ejuſdem Conventus, ſed alterius deſignati, pro quo, & cujus nomine fuit receptus: attenditur enim cujus nomine, & contemplatione actus fuerit principaliter geſtus, *cap. Requiſiſti*, ubi gloſ. & Doctores not. *ff. de teſtament. l. Filius, Cod. ſi adverſus rem indic. l. Si quis domum, §. penult. in fin. ff. Locat. l. Sed ſi plures, §. In arrogato*, ubi gloſſ. dat concordant. *ff. de vulgar. & pupillar.* quod abſolutè procedit ſequuta ratificatione illius Conventus, cujus nomine ad habitum admiſſus fuit, *cap. Cum virum*, ibi, *Præſertim ſi ratihabitione ſequuta, quod ante geſtum fuerat, roboratur, & cap. Significatum de regular. cap. 1. eodem lib. 6. & cap. 1. ſupra quod met. cauſ.* Monachi enim receptio quemadmodum fieri poteſt Superiore mandante, ita & poſteà ratificante, ut notat Innocent. *in cap. Porrectum num. 4.* & Hoſtien. poſt eum *num. 13. in ver. Et recipitur de regul.* & ex communi regula paria ſunt conſenſiſſe ab initio, vel ratum habere poſt factum, *cap. Salonitana 16. quæſt. 1. cap. fin. de his quæ fiunt à Prælat. ſine conſ. cap. Cùm nos, cap. Cura, & cap. Suggeſtum de Iurepatr. cum*
ſimilibus. Imò ratificans dicitur auctor facti, *l. In ſumma*, 47
§. Caſſius, & ibi Bald. *ff. de aqu. plu. arcen.* & ideò perinde eſt ac ſi à principio feciſſet, *leg. Cum fundus, §. Servum*, & ibi Decius *in 3. notab. ff. Si cert. pet.* Bald. *conſ. 379. col. 2. n. 6. in fin. verſ. Et quod ſit lib. 1.* Oldrad. *conſ. 326. num. 17. verſ. Nec obſtat.*

Accedit, quòd cùm novitius ubi primò eſt receptus, non eſſet perſeveraturus, receptio illa momentanea non videtur attendenda ad profeſſionis nullitatem inducendam; quia receptio, de qua decreta Clementis loquuntur, non ſolùm cum effectu intelligenda eſt, ſed etiam cum effectu durabili, arg. *cap. Ad noſtram*, ibi, *Statim pænituit quòd habitum induiſſet*, ubi id notat gloſ. *de regular. & in cap. Conſtat, in ver. Statim 1. quæſt. 1.* Roman. *conſ. 326. num. 4. verſ. 1.* & Abb. *conſ. 69. per totum lib. 1.* Et cùm verſemur in materia pœnali ob pœnam privationis officiorum, utriuſque vocis, & inhabilitatis ex decretis Clementis impoſitam Superioribus recipientibus novitios extra Conventus deſignatos, factum non dicitur quod factum non durat, *cap. Nam & ego, de verb. ſignificat.* Abb. *d. conſ. 69. col. 1. in fin.* ac demum cùm receptio in loco non deſignato de jure non fuerit ſortita effectum, non præſtat impedimentum, quominus in Conventu deſignato novitius recipi valeat, *cap. Non præſtat de regular. iur. lib. 6.* per quem textum Navarr. *conſ. 28. num. 3. de regul.* reſpondit profeſſum nulliter infra annum probationis non egere nova receptione capitulari, ſed ſatis eſſe ut perſeveret, & poſt annum profiteatur, quia illa prius facta nullius penitus eſt effectus, ideòque nec prodeſt, nec nocet, ut ibi per eum.

Et eò magis quòd Conventui deſignato per receptionem novitii nulla fit injuria, cùm ſit in poteſtate Capituli

Con-

Digitized by Google

Conventualis, vel alterius, ad quem ſpectar, illum non admittere, imò etiam admiſſum infra annum probationis expellere, ſi eum religioni aptum non judicaverit, *d.c. Ad Apoſtolicam,& c.Conſulti, & c.Statuimus, de Regular. cap. Non ſolùm, & cap. Conſtitutionem eod. tit. lib.6.* & Concilium Tridentinum *d.c.16.ſeſſ.25. de regular.*

48 Quod tamen ita temperandum eſt, ut annus probationis non computetur à tempore ſuſcepti habitus extra Conventum deſignatum, cùm quoad hoc receptio illa ſit nulla, & contra verba, & mentem Clementis; ſed ſolùm à tempore receptionis, & actualis ingreſſus in Monaſterium deſignatum: Ita colligitur ex gloſ. *in cap.Significatum, in verb. Ratam habuerit de Regularib.* ubi ſignans contrarium, quòd receptio, ſeu profeſſio ab initio nulla per ratihabitionem convaleſcat, ut *cap.De illis, il ſecondo de deſponſat. impuber.* ſolvit dicens, valere, ut ex nunc, non ut ex tunc, *leg.Obſervare in fin.ff. de officio proconſul.*& eam gloſ. ſequuntur ibi, communiter Doctores: Idemque cenſent Innocen. Hoſtien. Jo. Andr. Anchar. Abbas,& alii communiter *in cap. Conſulti, & in cap. Quidam de converſ. conjugat.* Quod diligenter obſervandum eſt à Superioribus regularibus: nam cùm annus Novitiatus debeat eſſe conſummatus in totum, *cap. Ad noſtram,* juncta gloſ. *in ver. Ante conſummationem de reg.* & ex ſententia Sac. Congregationis Concilii currat de momento ad momentum: ſi computatio fieret à tempore receptionis ad habitum extra Monaſterium deſignatum, annus non eſſet integer, atque profeſſio irrita eſſet ex decreto *d. cap.15. ſeſſ.25.de regular.*

49 Tertius caſus eſt, cùm novitius admittitur quidem ad habitum regularem in Conventu deſignato, ibique inducitur, ſed deinde tranſmittitur ad agendum annum probationis extra locum deſignatum, & poſteà redit ad primum Conventum,& in eo profitetur: & certum eſt profeſſionem eſſe nullam; quia decreta Clementis ad profeſſionis validitatem copulativè requirunt, ut tam receptio ad habitum regularem, quàm profeſſio fiant in Conventu pro novitiatu deſignato, ut latiùs dicetur inferiùs *in 4. caſu.* Dum autem requirunt ut receptio ad habitum fiat in Conventu deſignato, hoc intelligendum eſt de receptione cum effectu durabili, & perſeverantia annali, ut *cap. Ad noſtram,* & ibi gloſ. *in ver. Statim de regular.* cum aliis ſuperiùs adductis in 2. caſu: non enim dicitur veniſſe qui non ſtetit, *cap. Si quis autem 18. diſt.cap.11. Si poſtquam,* & ibi gloſ. *in ver. Mente,& cap. Cupientes,§. Si per viginti,* ubi gloſ. *in ver. Compareant de elect. in 6.* facit text. *in l.Si pro patre,* ibi. *Verſum autem ſic accipimus ut verſum duret, ff. de in rem verſo.* Quibus accedit, quod finis Clementis fuit, ut novitii probarentur in Conventibus ſtrictioris obſervantiæ, atque ibi probati & idonei reperti ad profeſſionem admitterentur, aut è Monaſterio ejicerentur ad præſcriptum Tridentini Concilii *d. cap. 15.& c.16. verſ. Finito tempore novitiatus, ſeſſ.25. de regular.* Ideòque dum locutus eſt de receptione, & admiſſione, cenſendus eſt intellexiſſe de effectuali, & cum annali perſeverantia; alias enim admiſſio illa eſſet inanis & fruſtratoria, & lex eſſet impoſita verbis, non rebus contra regul. *cap. Commiſſa, §. Porro, de elect. lib.6.* & in ſimili caſu ſcripſit Lapus *allegat.4.num.7.*

Præterea dum decreta exprimunt duo extrema, nempe receptionem ad habitum, & profeſſionem, cenſentur includere etiam medium, id eſt annum probationis, *cap. Quia ſunt culpæ 28.diſt.cap. Inter dilectos, verſ. Cum primum de fid. inſtrum.* gloſ. *fin. in cap. in die de conſecrat. diſt.5.* Bart. *in l.Celſus num.21.ff. de uſucap.* Federic. de Sen. *conſ.61.num.2. verſ. Sed ad hoc reſpondeo,* latiſſimè Alciatus *de præſumpt. in reg. 3.quæſt.22.*

Ac demum novitius ibi profiteri debet, & à Capitulo illius Conventus admitti, ubi illius mores cogniti, & probati fuerunt, *cap. Gonſaldus 17.quæſt.2. d. cap. Ad Apoſtolicam cap. Statuimus,& cap. Conſulti de Regul. cap. Non ſolum, & cap. Conſtitutionem, eodem tit. lib.6.* Unde parum refert ad profeſſionis validitatem, ut novitius profiteatur in Conventu deſignato, niſi ibi per annum in probatione ſteterit. Nec refert, quòd haberi poſſit notitia morum per atteſtationem Superioris illius Conventus, ubi fuit Novitius: ſiquidem per hoc non ſatiſfit intentioni Clementis: eſſet enim in facultate Conventus non deſignati admittere novitios ad profeſſionem, aut illos repellere concedendo, vel denegando litteras teſtimoniales contra rationem in prædictis decretis expreſſam. Ex mente igitur Clementis, ut Novitius admitti poſſit ad profeſſionem, requiritur notitia experimentalis illius Conventus, qui debet eum ad profeſſionem admittere, non autem per relationem alterius: & hunc caſum S. Congregatio regularium ſimiliter habuit pro claro. Quod apertè etiam conſtat ex litteris in forma Brevis S. D. N. Urbani VIII. ſub die 2. Aprilis 1632. in quibus dicuntur invalidæ profeſſiones eorum, qui annum probationis non fecerunt in Conventibus ad recipiendos Novitios deſignatis, & propterea præcipitur Ordinariis locorum, & Superioribus regularibus, ut ſic profeſſos ad profeſſionem denuò emittendam admittant abſque novo probationis anno.

Ultimus caſus eſt, cùm Novitius actualiter recipitur ad 50 habitum in Conventu deſignato, ibique perſeverat per annum in probatione; ſed poſteà mittitur ad profeſſionem emittendam extra locum deſignatum, & tunc ſi mittatur 51 abſque admiſſione, ac litteris teſtimonialibus Conventus, ubi fecit annum novitiatus, abſolutum videtur profeſſionē eſſe nullam, cùm in Monaſterio deputato emiſſa non fuerit; ut requirunt verba expreſſa, & ratio utriuſque decreti. Nam probatio Novitii per annum in loco deſignato nihil prodeſſet, ſi abſque conſenſu Capituli ejuſdem loci eſſet in facultate Capituli cujuſque Conventus laxioris obſervantiæ illum admittere ad profeſſionem. Deeſt ergo hoc caſu unum ex duobus ſubſtantialibus requiſitis ex decretis Clementis ad profeſſionis validitatem, nempe ut profeſſio emiſſa fuerit in Conventu ad recipiendos Novitios deſignato. Sin autem 52 Novitius expleto anno probationis in loco deſignato, ibidem à Capitulo Conventuali judicetur habilis ad profeſſionem emittendam, & poſteà cum litteris atteſtationis hujuſmodi tranſmittatur ad alium Conventum non deputatum, ibique profiteatur ut ſit filius illius, res videtur magis dubia; quia Novitius verè probatur in loco, ubi viget regularis diſciplina,& ibi admittitur ad profeſſionem emittendam, licèt illam poſteà alibi actualiter emittat. Cæterùm obſtant utriuſque decreti verba, quæ in prohibitione loquuntur alternativè, ut ibi, *A receptione quorumcumque Novitiorum ſive ad habitum, ſive ad profeſſionem omninò abſtineant,* & ibi, *Ne quis ad ſuſcipiendum habitum religionis admitteretur, profiteretur-ve,* ac demum ibi, *Ne ad habitū regularem ſuſcipiendum niſi in Conventibus deſignandis recipere, aut receptos ad profeſſionē admittere ullo modo audeant.* In prohibitione autem alterna- 53 tiva ſufficit alterutrum verificari, ut ſit locus pœnæ, *leg. Si quis ita ſtipulatus in fine, ff. de verborum obligat.* & notat Dynus in regula *In alternativis, verſ. Ad ſecundam partem oppono de regula iuris lib.6.* dixi in capite *Inter cæteras num. 10. ſupra de reſcript.* maximè ponderatis verbis, *quorumcumque Novitiorum, omninò, & ullo modo,* quæ cùm ſint univerſalia, & geminata, oſtendunt magis enixam voluntatem conditoris obligandi in quocumque caſu ex prohibitis, per ea, quæ plenè ſcripſit Cravetta *conſil.294. Verba tranſactionis num.1. & ſeqq.* In clauſula verò irritante eadem decreta loquuntur copulativè, ut ibi, *Receptio-* 54 *nes verò, & profeſſiones quaslibet, atque ita irritant non ſolùm receptionem ad habitum extra locum deſignatum, ſed etiam profeſſionem ibi emiſſam, ita ut ſatis non ſit ut aliquis receptus fuerit in loco deſignato, niſi etiam ibi profiteatur.* Hæc enim eſt natura copulæ, *leg. Si hæredibus, ff. de condition. inſtit. d.l. Si quis ita ſtipulatus, ff. de verb. obligat. cap. Ex parte ſupra de reſcript.* gloſ. in Extravagant. *Suſcepti, in verb. Taxata de elect.* quo loco ſimiliter expendenda eſt dictio univerſalis repetita, *quaslibet,* & *quoſcumque,* de quibus per Roman. *conſ.31. Viſis his num.2.* & Cravettam *loc.cit.* Negari autem non poteſt quin hoc loco novitius quamvis receptus, & probatus in loco deſignato, ibique ad profeſſionem habilis judicatus fuerit, tamen extra illum poſteà profeſſionem emiſerit: aliud enim eſt habilem judicare ad profeſſionem faciendam; aliud realem profeſſionem recipere, & religioni incorporare celebrando contractum ultrò citròque obligatorium, qualis dicitur ſolemnis profeſſio, *cap. Porrectum,* ubi notatur, *de regul.* Hoſt. Joan. Andr. & DD. *in cap. Ad Apoſtolicam eodem titul.* Navarr. *conſ.26. in princ. eodem titul.* quippe, votum non ſolemnizatur per admiſſionem ad profeſſionem, ſed per profeſſionem ipſam tacitam, vel expreſſam, ut *in cap. Unic. de voto lib.6.* Quamobrem hoc caſu novitius poſt annum 55 probationis expletum in loco deſignato cum atteſtatione Capituli Conventualis mitti poterit ad Conventum, ubi recipiendus ſit in filium, aut certè ejuſdem Conven-

tus conſenſus, & acceptatio in filium per litteras requiri poterit juxta Conſtitutiones, atque conſuetudines eujuſque religionis, ac deinde obtenta hujuſmodi acceptatione, novitius in primo Monaſterio ſui novitiatus debebit
56 actualem profeſſionem emittere: nam cùm verba decretorum Clementis ſint clara, non admittunt interpretationem, neque voluntatis conjecturam, *l. Licèt Imperator, ff. de legat.* 1. gloſ. magna *in cap. Quod interrogaſti in fin.* 27. *diſt.* Abb. *conſ.* 97. *n.* 1. *verſ. Et primo quia lib.* 2. Socin. *conſ.* 13. *num.* 38. *lib.* 1.

DE CONJUGIO SERVORUM.

Innocentius III. H. Epiſcopo.

CAPUT IV.

AD noſtram noveris audientiam perveniſſe, quòd G. presbyter Cardinalis Apoſtolicæ ſedis legatus R. militem, à muliere quadam, propter conditionis ſeparavit errorem. Ideòque mandamus, quatenus ſi conſtiterit, quòd miles ignoranter contraxit cum ancilla, ita quòd poſtquam intellexit conditionem ipſius, nec facto, nec verbo conſenſerit in eamdem, propter quod per Cardinalem eumdem ab ejus fuerit conſortio ſeparatus, contrahendi cum alia, liberam ipſi concedas auctoritate Apoſtolica facultatem.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonium ſeparatur, ſi liber contraxit cum ancilla ignoranter, & ex quo ſcivit, non conſenſit, & cum alia contrahere poteſt.*
Is tamen, qui decipit, non poteſt divertere invito libero, ſed cogitur ab Eccleſia ſtare matrimonio, n. 7.
2 *Legatus in Provincia ſua poteſt cauſas matrimoniales cognoſcere, ac diffinire.*
3 *Et quid poſt Concilium Tridentinum.*
4 *Error cōditionis dirimit matrimonium iam contractum.*
Procedit ſi error ſit conditionis deterioris, n. 6. *&* 13.
Secus ſi ſit conditionis melioris, n. 8.
Et quid in errore qualitatis perſonæ, n. 11.
5 *Errantis nullus eſt conſenſus.*
Declaratur, n. 8. *& ſeq.*
9 *Error eſt unum pro alio putare.*
12 *Ratificatio actus nulli non inducitur ſine ſcientiæ nullitatis.*
13 *Procedit ſi nullitas cognita veriſimiliter retraxiſſet ab actu gerendo: alias ſecus.*
14 *Subreptio non inducitur ex taciturnitate eorum, qua non retraxiſſent Principem à gratia concedenda.*
15 *Matrimonium nullum, data notitia nullitatis, ratificatur per ſupervenientem conſenſum facto, vel verbis expreſſum.*
16 *Copula carnalis inducit conſenſum coniugalem, licèt nullum verbum proferatur, ſi aliquis tractatus præceſſerit: alias ſecus, n.* 18.
Et quid poſt Concilium Tridentinum. n. 19.
17 *Verba in matrimonio non ſunt neceſſaria præcisè, etiam quantum ad hoc, ut Eccleſia de matrimonio contracto certificetur.*

1 AD *noſtram*. Si liber contraxit cum ancilla ignoranter,
& ex quo ſcivit non conſenſit, ſeparatur matrimonium; & cum alia contrahere poterit. Hoc dicit ſecundum Joan. Andr. cum quo cæteri concordant. Secunda pars ibi, *Ideoque*.
2 Nota primò ex principio litteræ; Legatum Sedis Apoſtolicæ in provincia ſibi decreta poſſe cognoſcere, ac diffinire cauſas matrimoniales, & in caſibus à jure permiſſis matrimonium ſeparare, Hoſt. *hic in princip. in verb. Militem*, Jo. Andr. *num.* 2. & Abb. *in primo not.* qui ſubdit hoc facere ad limitationem, *cap. Accedentibus de exceſſ. Prælator.* ubi dicitur
3 eſſe dignitatis Epiſcopalis cauſas matrimoniales audire. Sed hodie cauſæ omnes fori Eccleſiaſtici, & præſertim matrimoniales, & criminales, in prima inſtantia coram Ordinariis locorum ſunt cognoſcendæ, ac terminandæ, nec Legati etiam de latere quarumcumque facultatum vigore poſſint in prædictis cauſis Epiſcopos impedire, aut aliquo modo juriſdictionem iis præripere; alias eorum proceſſus nullius momenti ſunt, & ad damni ſatisfactionem partibus illati tenentur, ut ſtatuitur decreto Concilii Tridentini *cap.* 20. *§. Legati quoque ſeſſ.* 24. unde niſi ſpeciali facultate poſt Concilium ſint muniti, in prædictis cauſis nullatenus ſe ingerere poſſint.
Secundò nota ibi, *Separavit*. Errorem conditionis diri- 4
mere matrimonium jam contractum, ac proinde ab Eccleſia
eſſe ſeparandum, concordat *c. Propoſuit, ſupra eodem, & c.*
Si quis ignorans 29. *quæſt.* 2. & meritò, quia errantis nullus eſt 5
conſenſus, *c. Si quis ancillam, §. His ita* 29. *quæſt.* 1. *& l. Non*
idcirco, C. de iur. & fact. ignor. imò nil magis contrarium
conſenſui, quàm error, *l. Si per errorem, ff. de iuriſdict. omn.*
iudic. & notat gloſ. 1. hic, & communiter Doctores.
Adverte tamen, quia non omnis error vitiat matrimo- 6
nium, unde pro pleniori doctrina ſic diſtingue ſecundùm
Ant. de Butr. *hic num.* 5. Quidam eſt error conditionis deterioris, per quem ſcilicet fit deterior errantis conditio, ut quia credidit eam liberã, cùm eſſet ancilla, & hìc error vitiat, ut *in hoc c. & in c. Propoſuit, ſupra eodem, & in c. Si quis ignorans* 29.
qu. 2. Si tamen ancilla velit invito ingenuo divertere, cogen- 7
da eſt ab Eccleſia ſtare matrimonio: & idem in caſu controverſo; nam qui decipit, compellitur, ut notatur *in c.* 1. *de eo, qui duxit in matrimon.* & hìc per Butr. *in fin.* Anchar. *n.* 4. *verſ. Quærit gloſ.* Abb. & Alex. de Nævo *in fin.* Navarr. *in*
Manual. c. 22. *n.* 33. Quidam eſt error conditionis melioris, 8
veluti cùm quis contrahit cum libera, quam credidit eſſe
ancillam. Hic quidem errat, quia error nihil aliud eſt, quàm 9
unum pro alio putare, *c. In quibus* 22. *qu.* 2. *cap. Quamvis* 28. *diſtinct.* & tamen nemo dixerit ex hujuſmodi errore matrimonium vitiari, quia ſi ſciviſſet eam liberam, veriſimilius contraxiſſet, cùm per hoc errantis melior fiet conditio, nec reſpectu ſuæ conditionis dicatur deceptus: ita notabiliter diſtinguit Goffredus *in Summ. huius tit. §. Item quid ſi ſervus*, Hoſt. *hic n.* 1. Jo. Andr. *n.* 2. *in ver. Conditionis*, Butr. *n.* 5. *verſ. Obſtat primò*, & alii communiter, & conſentit D. Thom. *in* 1. 2. *qu.* 6. *art.* 8. ut ſcripſi plenius *in c. Significatum, à n.* 21. *uſque ad n.* 27. *de regular.* ubi per hanc doctrinam tenui contra Doctores modernos, profeſſionem tacitam induci per delationem annalem habitus indiſtincti, non obſtante errore, ſeu
ignorantia nullitatis expreſsè, *à n.* 1. *uſque ad n.* 49. Quidam 10
eſt error qualitatis paris conditionis, ut quia credit eam ſervam Eccleſiæ, & eſt ſerva privati: & hic error non impedit matrimonium, quia ſufficit ut hoc non ſit jure ſcriptum.
Quidam denique eſt error qualitatis perſonæ, ut ſi ducat 11
pauperem, quam putabat locupletem; aut corruptam, quam putabat virginem: & hic error ſimiliter matrimonium non dirimit, quia non evacuat conſenſum, ut 29. *qu.* 1. *§. Ad hæc non omnis error*, Jo. Andr. & Butr. *locis cit.* & nemo diſcrepat.
Tertiò nota ibi, *Poſtquam intellexit conditionem ipſius*. Ad 12
inducendam ratificationem actus nulli neceſſariò requiri, ut ratificans ſciat, & intelligat illius nullitatem; non enim poteſt haberi ratum quod ignoratur, *leg. Mater, ff. de inoffic. teſtam.* cùm ſubſtantia ratihabitionis ſit ſcientia, Bald. *conſ.* 176. *Præmittendum, verſ. Item quia non apparet lib.* 2. ideòque ignorans actum, quem ratificat, nihil agit, *leg. Qui enim in princip. ff. Rem ratam habere*, Cardin. *conſ.* 44. *Quod ratificatio num.* 4. *& ſeq.* nam ut inquit Hoſtienſ. *hic num.* 3. *poſt gloſ.*

Digitized by Google

gloſſ.ult. Antiquus conſenſus, & primus, qui nullus fuit, ad-
huc præſumitur perdurare, arg. *cap. Maiores*, *§. final. ſuprà*
de baptiſ. l. Sed ſi manente, ff. de precar. l. Si cum dies, in princ.
& l. Labeo, §. penult. ff. de arbitr. & l. 1. §. Adiicit, ff. de verbor.
13 *obligat.* Sed ut dixi *in præcedenti notab. num.* 6. hoc intelligas
procedere quando nullitas, ſi fuiſſet cognita, veriſimiliter
retraxiſſet ab actu gerendo, eò quòd alioquin fieret dete-
rior errantis conditio: aliàs ſecus, ut pleniùs notavi *in d. c.*
14 *Significatum à num. 22. & num. 41. de regular.* Et eſt ſimile in
ſubreptione, quæ non inducitur ex taciturnitate eorum,
quorum notitia non retraxiſſet Principem à gratia conce-
denda, *cap. Super litteris*, cum ibi plenè notatis per Docto-
res, maximè per Felin. *num. 8. ſuprà de reſcript.* Caſſad. *decis.*
12. num. 14. de præbend. Rota *recent. deciſ. 222. num. 25. par. 7.*
cum concordant.
15 Ultimò nota ibi, *Nec facto, nec verbo conſenſerint.*
Matrimonium ab initio nullum ob conditionis errorem,
data certificatione conditionis ſervilis, ratificari per ſuper-
venientem conſenſum facto, vel verbis expreſſum: &
dic, facto, id eſt, per copulam ſubſequentem, gloſſ. *ultim.*
16 *hic*, & Joan. Andr. *num.* 4. nam ipſo facto conſentit ille,
qui cognoſcit carnaliter, etſi nullum verbum dicat, ut *hic*,
& in cap. Propoſuit, ſuprà eodem, ſecundùm Hoſt. *hic num.* 3.
& ita eſt hic textus apertus, quòd verba in matrimonio non 17
ſunt neceſſaria præcisè etiam quantum ad hoc, ut de matri-
monio contracto Eccleſia certificatur, ſed ſatis eſt conſen-
ſum exprimere facto ipſo, vel ſignis æquipollentibus, pro-
ut hic notat Hoſtienſ. *num. 2. in fin.* dicens: nota expreſſum
jus, quòd verba non ſunt de ſubſtantia matrimonii, etiam
quantum ad Eccleſiam, nec obſtat textus *in cap. Tuæ frater-*
nitati, ſuprà de ſponſal. ubi quantum ad Eccleſiam verba
dicuntur eſſe neceſſaria. Nam reſponde, ut ibi dixi *in 5.*
lectura à num. 22. uſque ad num. 36. maximè *num.* 23. Fateor 18
tamen cum Hoſtienſ. *hic num. 3. in ver. Conſenſerit*, & Joan.
Andr. *num.* 7. Ex ſola copula carnali conjugalem conſenſum
non probari, niſi aliquis tractatus præceſſerit, ut *l. Nuptias,*
ff. de regul. iur. Ratio, quia copula eſt ſignum æquivocum, 19
cùm poſſit eſſe tam affectu conjugali, quàm fornicario:
ſed Eccleſia ad excludendum delictum præſumit conſenſum
conjugalem ubi præceſſit tractatus, vel ſponſalia de futuro,
ut *hic, & in cap. Veniens, il ſecondo, & cap. Is quidem, ſuprà*
de ſponſal. & obſervat Covarr. *in Epitom. de ſponſal. part.* 1.
cap. 4. §. 1. num. 1. Hodie tamen hæc ceſſant, quia in matri- 20
monio contrahendo ſervari debet forma à Concilio Tri-
dentino præſcripta *in cap. 1. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* ut ple-
nè ſcripſi *in d. c. Is qui fidem num.* 8.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

Alexander III. Salernitano Archiepiſcopo.

CAPUT I.

UTrùm autem filii (aut filiæ) ante vel poſt compaternitatem geniti, poſſint adinvicem copulari, Canones ſecundùm diverſorum locorum conſuetudines contrarii inveniuntur. Et licèt primus Canon exinde editus, natos poſt compaternitatem adinvicem copulari prohibeat; alter tamen Canon poſterius editus, primum videtur corrigere: per quem ſtatuitur, ut ſive ante ſive poſt compaternitatem geniti ſunt, ſimul poſſint conjungi, excepta illa perſona dumtaxat, per quam ad compaternitatem venitur. Unde nobis videtur, ut ſecundùm poſteriorem Canonem debeat obſervari: Niſi conſuetudo Eccleſiæ, quæ ſcandalum generet, aliter ſe habere noſcatur.

SUMMARIUM.

1 *Filii duorum compatrum, niſi conſuetudo repugnet, licitè contrahunt, ſi per eorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem.*
Cognationis ſpiritualis impedimenta reſtricta ſunt ad terminos Concilii Tridentini, cui non eſt derogatum per regulam Pii V. ibidem, verſ. Hodie.
2 *Conſuetudo, qua mulier geſtans puerum uſque ad ianuam Eccleſiæ, habetur pro commatre, licèt eum non tangat in actu baptiſmatis, an impediat matrimonium contrahendum, & dirimat contractum, & num. ſeqq. uſque in fin.*
3 *Cognatio ſpiritualis non contrahitur per eum, qui in actu baptiſmi nullum præſtet miniſterium.*
4 *Conſuetudo poteſt inducere novum impedimentum matrimoniis contrahendis.*
5 *Conſuetudo poteſt limitare, augere, & interpretari ius divinum.*
Conſuetudo inducens cognationem ſpiritualem, quæ tantùm impediat matrimonium contrahendum, non eſt ſublata à Concilio Tridentino, ibidem.
6 *Impedimentum cognationis ſpiritualis ex conſuetudine inductum, non dirimit matrimonium poſtea contractum.*
7 *Contrahentes matrimonium contra conſuetudinem poſſunt tantùm ſeparari ad pœnitentiam peragendam, vel ad tempus.*
8 *Intellectus cap.* Super eo, infrà eodem.
9 *Conſuetudo inducens impedimentum diriment ita demum valet, ſi ſit à Sede Apoſtolica ſpecialiter approbata.*
10 *Conſuetudo inhabilitans ad contrahendum ſi habeat concurſum iuris veteris, & ex eius obſervantia oriatur ſcandalum, an valeat, & ſeqq.*
12 *Opinio Sanchez. quod conſuetudo, & lex ſecularis poſſit reddere inhabiles ad matrimonium contrahendum, reprobatur.*
13 *Conſuetudo derogat iuri poſitivo ſi ſit rationabilis, & legitimè præſcripta.*
14 *Conſuetudo irrationabilis dicitur, quæ reprobatur à ſacris Canonibus, aut iuri divino adverſatur.*
15 *Intellectus cap.* 1. de ſponſal.
16 *Conſuetudo inhabilitans ad matrimonium contrahendum, cùm ſit contra ius divinum, nullo unquam tempore poteſt præſcribi.*
17 *Conſuetudo ut dicatur legitimè præſcripta, quæ requirantur.*
18 *Conſuetudo ut vincat legem, requirit ſcientiam, & approbationem eius, qui poteſt ſuper ea ius condere.*
19 *Lex civilis non poteſt inducere nova impedimenta matrimoniis contrahendis.*
Cauſa quantumcumque rationabilis, defectum poteſtatis non ſupplet, ibid. & num. ſeqq.
20 *Iuriſdictiones Eccleſiaſtica, & ſecularis à Deo diſtinctæ, invicem confundi non debent.*
21 *Matrimonium quamvis habeat rationem contractus; tamen cùm adiunctam etiam habeat rationem Sacramenti inter fideles, non ſubeſt poteſtatibus ſecularibus.*
22 *Matrimonium ut ſit irritum, neceſſe eſt ut fiat irritum ab Eccleſia, nec ſufficit legalis authoritas.*
23 *S. Thomæ loca de poteſtate legali in inducendo impedimenta matrimoniis contrahendis, conciliantur.*
24 *Lex naturalis, divina, & civilis quemadmodum poſſint efficere aliquam perſonam illegitimam ad matrimonium contrahendum.*
25 *Matrimonium inter infideles propriè non eſt Sacramentum.*
26 *Sacramenta Eccleſiaſtica non ſubduntur humanis legibus.*

Vtrum

1 UTrum autem . Filii duorum compatrum, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem , licitè contrahunt, niſi conſuetudo repugnet . Separantur autem ſi per utrumque, vel alterum compaternitas ſit contracta. Hoc dicit *hoc cap. cum cap. Super eo* , *infra eodem* . Dividitur in quatuor partes. In prima ponitur quæſtio dubitabilis. In ſecunda Canonum contrariorum inductio , ibi , *Et licet* . In tertia poſterioris approbatio, ibi , *Unde nobis* . In quarta approbationis exceptio, ibi, *Niſi* .

Nota primò , perſonam illam, per quam deventum eſt ad compaternitatem,non poſſe contrahere matrimonium cum aliquo ex filiis baptizantis, vel ſuſcipientis de ſacro fonte ſive ſint geniti poſt compaternitatem, ſive ante, quia efficiuntur adinvicem fratres ſpirituales. Et quod dictum eſt de perſona , per quam deventum eſt ad compaternitatem , intellige de baptizata, vel ſuſcepta, ſecus in baptizante, vel ſuſcipiente : nam baptizans , vel ſuſcipiens benè poteſt contrahere cum ſorore ſuſcepti, ut hìc per Abbat. Antiq.*num.*2. *in verbo Excepta* . Et hæc quæſtio, ut ipſe refert , fuit de facto Bononiæ tempore magiſtri ſui,id eſt, Petri de Sampſone . Et Paſcens pauperes negabat poſſe contrahere per hanc litteram, quia compater , vel commater eſt perſona , per quam compaternitas eſt contracta; & ideò prohibetur . Sed contrarium determinat ipſe Abb. Antiq. quia littera loquitur in filiis , & non in baptizante, vel ſuſcipiente . Et ſequuntur Joan. Andr. *num.*3. *in verb.Perſona* , Abbas Sicul. *num.*4. Alexander de Nævo *item num.*4.& alii communiter . Rurſus poteſt contrahere pater cum filia ſpirituali filii ſui , quia cognatio ſpiritualis deſcendit de patre in filium , ſed non aſcendit de filio in patrem. Unde filius non poteſt ducere filiam ſpiritualem patris , ut hìc vides . Sed è converſo pater benè poteſt ducere filiam ſpiritualem filii , ut notatur *in cap.fin.*30. *quæſt.*3. *& in cap.*1. *eodem lib.*6. in gloſ.*ult.in fin.* & tradit Abb. *hic eodem num.*4.

Hodie impedimenta cognationis ſpiritualis reſtricta ſunt ad terminos Concilii Tridentini *in cap.*2. *ſeſſ.*24. *de reform. matrim.* Quo ſtatutum eſt,ut unus tantùm ſive vir,ſive mulier, vel ad ſummum unus , & una baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant, inter quos,ac baptizatum ipſum,& illius patrem & matrem tantùm ſpiritualis cognatio contrahatur , omnibus inter aliàs perſonas hujus ſpiritualis cognationis impedimentis omninò ſublatis . Itaque contra diſpoſitionem hujus Decretalis hodie valet matrimonium contractum inter filium ſuſcipientis, & baptizatum , ut cenſuit Sac. Congregatio Concilii . Et Gregorius XIII. dubitantibus reſpondit , non eſſe revocata hæc per regulam Pii V. publicatam *die* 20. *Auguſti* 1566. cùm ſit magis declaratoria , quàm regula .

Secundò nota , conſuetudinem poſſe perſonas habiles inhabilitare ad contrahendum matrimonium ; & ſic creare novum impedimentum dirimens , quando eſt talis , ut ex ejus inobſervantia ſcandalum generetur ; ut hìc per Hoſtienſ. *in verb. Conſuetudinem num.*1. Joan. Andr. *in eodem ver. num.*2. Butr.*num.*6. Cardin.*in fin.*Abb.*num.*3. de hoc latiùs dicam *infra num.* 10.

2 QUÆRO , Poſita loci conſuetudine , ſecundùm quàm mulier gerit puerum baptizandum uſque ad januam Eccleſiæ, ubi illum tradit futuro compatri , à quo puer introfertur,ac de baptiſmo ſuſcipitur, abſque eo quòd mulier ullum in actu baptiſmi miniſterium præbeat .

Poſita etiam in deciſione Sac. Congregationis Concilii , qua declaratum fuit mulierem hoc caſu non contrahere cognationem ſpiritualem .

Item poſita alia conſuetudine ejuſdem loci antiquiſſima , ut mulier ſic puerum deferens in librum Parochi , uti commater, referatur , ac pro tali à baptizati parentibus , ac loci univerſo populo tractetur, ac reputetur .

An patri pueri baptizati cum tali muliere matrimonium contrahere liceat , ſtante decreto Concilii Tridentini *cap.*2. *ſeſſ.*24. *de reform. matrimon.* ac ſi contraxerit, an matrimonium ſit irritum , nec ne .

3 Circumſcripta conſuetudine , ſecundùm quam hujuſmodi mulier pro commatre reputatur , apertè conſtat ex geſtatione prædicta eam non contrahere cognationem ſpiritualem , cùm in actu baptiſmatis nullum miniſterium præſtet , nec tangat, nec teneat , nec ſuſcipiat pro ut requiritur de jure communi, *cap. Quæris, cap. Si qui, cap. Mater Eccleſia de conſecr.diſtinct.*4.*cap.*2.3.4. *&* 5.*cap.Omnes* 30.*quæſt.*1.*cap. Poſt ſuſceptum* 30. *quæſt.*3. *cap. Martinus,cap.Contracto,cap. Veniens infra eodem, cap.*1. *& ult.eod. tit.in* 6. Qui canones de hac re loquentes utuntur hoc verbo, *ſuſcipit* , *accipit* , *tenet*, *levat*, & his ſimilibus , & tradunt Genun. & Franc. *in d. cap.*1. *hoc tit.lib.*6. Collectar.*hic*, Navarr. *conſ.*2.*num.*3.*eodem tit.* Covarr. *in* 4.*lib.decret.in* 2.*præcepto cap.*6.§.4.*num.*5. Idque fortiùs habet locum poſt Tridentinum Concilium , quod *in d.cap.*2.*ſeſſ.*24.*de reform.matrim.* jubet unum, vel unam tantùm , vel ad ſummum unum , & unam deſignari ; decernitque ſi alii ultra deſignatum tetigerit baptizatum, cognationem ſpiritualem non contrahere .

Verùm ſtante conſuetudine loci, quæ habet , ut hæc mu- 4
lier habeatur pro commatre & reputetur , quod pertinet ad primam partem quæſtionis, videtur reſpondendum, parenti baptizati non licere cùm tali muliere matrimonium contrahere .

Nam conſuetudo poteſt inducere novum impedimentum matrimoniis contrahendis, ut probat text.hic , *& in cap. Super eo infra eod.* juxta unum intellectum , ubi gloſ. magna,Goffred. Vincent.Butr. *in* 3.*col.propè finem*, Abb. *n.*6. Joan.Andr. *in cap. Quod ſuper his in fin.de conſang. & affinitat.* & ibi Abb. *num.*4. qui refellit opinionem Hoſt. contrariam ſentientis .

Neque obſtat , quod Hoſtienſis ſentiat , talem conſuetudinem , uti contrariam juri divino , & canonico , non valere , quia duobus modis reſpondet Abb. *d. num.*4. Primò eam conſuetudinem juri divino , & canonico non eſſe contrariam ; quamvis enim ea jura permittant matrimonia in gradibus non prohibitis , non tamen præcipiunt, ut contrahantur , & ita hujuſmodi conſuetudo eis directè non con-
tradicit . Secundò , ut ibi conſiderat Abb. Etſi conſuetudo 5
non poſſit tollere jus divinum , poteſt tamen illud limitare , augere, & interpretari, quod tradit etiam Innoc. *in c. fin.de conſuet.* & poſt alios Navarr.*conſ.*70.*de uſur. n.*6.

Neque verò talis conſuetudo impediens matrimonium contrahendum , ſed non dirimens contractum videtur ſublata decreto Concil.*d.cap.*2.*ſeſſ.*24.*de reform.matrimon.*nam Concilium reſtringit quidem impedimenta ex cognatione ſpirituali proficiſcentia ad baptizatum , & baptizantem , ac ſuſcipientem , baptizatique patrem ac matrem , jubetque unum tantùm deſignari , & alios non contrahere cognationem , & tollit impedimentum hujus cognationis ſpiritualis inter alias perſonas ; ſed loquitur de impedimento , & impediente, & dirimente, ut patet ex ratione , quæ habetur initio *in d.c.*2.in illis verbis : *Docet experientia propter multitudinem prohibitionū perſæpè in caſibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia , in quibus vel non ſine magno peccato perſeveratur, vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur* . Quæ ratio non applicatur impedimento inducto à conſuetudine , quod, ut dictum eſt , impedit matrimonium contrahendum , ſed non dirimit poſteà contractum , ut inferiùs dicetur . Igitur decretum Conc.non pertinet ad hujuſmodi impedimentum .

Cæterùm , quòd ſpectat ad ſecundam quæſtionis partem, 6
videtur reſpondendum , matrimonium non eſſe irritum : nam conſuetudo poteſt quidem impedire matrimonium contrahendum , ut dictum eſt (at ſecluſo Romani Pontificis conſenſu, & approbatione) nullam vim habet ad dirimendum matrimonium poſtea contractum , text. *eſt in cap.*1. *de ſponſ.* & habetur ex gloſ.*ſupra cit.* Ugon.Ber.Vincent. Goffred. quos ita declarat Jo.Andr.*in d.cap. Quod ſuper his in fin.* ubi etiam Anchar.*in fin.* & Anton.de Butr. *d. cap. Super eo*, Archid. *in cap. Placuit num.*2. *diſt.*32. & ibi Turrecrem. *art.*2. *num.*12. Aſten. *in Summ.*2. *part. lib.*8. *tit.*18. *art.*11. *quæſt.*4. *ad finem* , Tabien. *in verb. Impedimentum* 1. *quæſt.*4. *num.*5. Steph. de Gaet. *in repetit. cap. Ad limina* 30.
*quæſt.*1. §.4. *num.*296. Quibus poteſt etiam adjungi Innoc. 7
dum in dict.cap. Super eo , voluit contrahentes contra conſuetudinem poſſe tantùm ſeparari ad pœnitentiam peragendam , vel ad tempus : & ita ſentit conſuetudinem poſſe inducere vinculum potens ad impediendum matrimonium contrahendum , vel contractum ad tempus ſeparandum, non autem ad dirimendum perpetuò . Et ſequuntur *in d. cap. Super eo , infra eodem* , Butr. *in fin.* Abbas *n.*6. Alex. de Nævo *num.*16. Præpoſ. *num.*4. Angel. *in verb. Matrimonium* 3. *impedimento* 17. *num.*1. Silveſtr. *Matrimonium* 2. *quæſt.*3. Quæ concluſio validis etiam rationibus fulcitur , ut ex infrà dicendis patebit .

Neque obſtat , quòd *in d.cap.Super eo*, filii duorum com- 8
patrum , per quorum neutrum deventum eſt ad compaternita-

nitatem, licitè invicem contrahant matrimonium, & tamen, ſi ſubſit conſuetudo impediens, & dirimens talia matrimonia, ſervanda ſit loci conſuetudo ſecundùm intellectum magis communem, ut notatur ibi *in Summa*.

9 Primò enim reſpondetur, ideò conſuetudinem eo caſu valere, quia Alexander III. illam expreſsè approbat, dum reſcribit Vigilienſi Epiſcopo: *De his te volumus conſuetudinem Metropolitanæ Eccleſiæ, &c. inquirere, & diligentiùs imitari; ita quòd ſi eiuſdem Eccleſiæ conſuetudo habet inter eos non ſuſtinere coniugium fieri, nec factum firmitatis robur habere, tu ſimili modo in Eccleſia tibi commiſſa coniugium huiuſmodi fieri non permittas. Et ſi quos taliter coniunctos inveneris, ſeparari ab invicem non omittas.* Ad idem textum *in cap. Quod dilectio, de conſanguin. & affinit.* ibi, *Unde in hac parte conſultiùs duximus multitudini, & obſervantiæ conſuetudini deferendum, quàm aliud in diſſentionem, & ſcandalum populi ſtatuendum quadam adhibita novitate.*

Certum eſt enim, ex conſuetudine poſſe induci impedimentum dirimens, quando per Summum Pontificem approbatur, quia tunc tranſit in naturam Conſtitutionis Apoſtolicæ, ut cenſent Hoſtienſ. *in cap. fin. num. 1. de ſponſa duorum, & in cap. 1. in fin. de conſang. & affinit. & in Summ. de cognat. ſpirit. §. Quis ſit effectus num. 9.* Turrecrem. *in cap. Placuit art. 2. 32. diſt.* Unde cùm conſuetudo in illo ſpeciali caſu approbata fuerit per Sedem Apoſtolicam, extendi non debet ad alios caſus, in quibus ſimilis approbatio non reperitur: atque hunc intellectum ad illum text. tradit Hoſtien. *in cap. Quod ſuper, in fin. de conſang. & affinit. & in d. c. Super eo num. 5. verſ. Non omittas, & in Summ. ubi ſup. num. 6.* & dicit communem Roſella *in verb. Impedimentum 1. nu. 7.* Imò, ut ait Silveſt. *in verb. Matrimonium, 2. qu. 3. in fin.* Opinio Hoſtienſis, quam Aſteñ. dicit eſſe communiorem, videtur eſſe clavis, & maxima ad decidendas hujuſmodi quæſtiones.

10 Deindè reſpondetur, ideircò valere dictam conſuetudinem *in d. c. Super eo*, quia habet concurſum juris veteris, ſecundùm quem contrahebatur quædam affinitas ex compaternitate unius filiorum, ut etiam alii conjungi non poſſent, *c. Poſt ſuſceptum, 3. qu. 3.* & notatur *hic*. Quem intellectum *ad d. c. Super eo*, tradit gloſſ. *in verb. Conſuetudo*, & ibi Anton. de Butr. *in fin.* & Alex. de Nævo *num. 18. & ſeqq.* & idem Butr. *in cap. Quod dilectio num. 10. de conſang. & affinit.* ubi etiam Præpoſit. *nu. 7.* Joan. Andr. poſt Ugon. Bernard. Vincent. & Goffred. *in d. cap. Quod ſuper his, in fin. de conſang. & affinit.*

Unde conſuetudo, de qua *in d. c. Super eo*, extendi non debet ad caſum, de quo agitur, in quo mulier, quæ puerum non tetigit, etiam inſpecto jure veteri ante Concilium ſpiritualem cognationem non contraxit: ut initio probavimus.

Quinimò ad validitatem hujuſmodi conſuetudinis non ſolùm deſiderari, ut habeat concurſum juris veteris, ſed etiam ut ſcandalum generet, niſi obſervetur, ſentit *in d. cap. Super eo*, gloſſ. *in verb. Conſuetudo*, Butr. *in fin.* Abb. *nu. 4.* Præpoſ. *num. 6.* Alex. de Nævo *num. 18. & 19.* gloſſ. *in cap. final. in verb. Cognoviſſent, de ſponſa duorum, & in cap. Cum olim, in fine de Clericis coniugat. & in dict. cap. Quod ſuper his, in ver. Non obſtante*, & ibi etiam Abbas *num. 4.* Præpoſ. *num. 6. de*
11 *conſang. & affinit.* Et clarè probatur *hic in fine*, ubi idem Alexander III. in eodem caſu, in quo, ut dictum eſt, de jure antiquo contrahi non poterat, reſcribit Archiepiſcopo Salernitano, matrimonium licitè contrahi, niſi conſuetudo Eccleſiæ, quæ ſcandalum generet, aliter ſe habere noſcatur. Facit text. *in d. cap. Quod dilectio, de conſang. & affinit.* in illis verbis, *in diſſentionem, & ſcandalum populi, &c.*

12 Et quamvis Sanch. *de matrim. lib. 7. de imped. diſp. 4. n. 11.* ſentiat conſuetudinem habere vim inducendi novum impedimentum dirimens, licèt nec à Papa ſit ſpecialiter approbata, nec habeat concurſum juris veteris, nec ſcandalum generet, ejus tamen opinio in hoc ſingularis eſt: nam plerique in hac materia cenſent abſolutè conſuetudinem non valere, niſi ſpecialiter approbetur per Romanum Pontificem juxta terminos *d. c. Super eo*, & hæc ſententia communis eſt, ut dixi ſupra. Alii cenſent ita demum valere conſuetudinem, ſi habeat concurſum juris veteris, ut ſimiliter dictum eſt. Alii demum tenent non ſufficere juris veteris concurſum, ſed requiri etiam ſcandalum ad præſcriptum hujus decretalis, quorum opiniones recitat Silveſt. *in verb. Matrimonium, 2. qu. 3.* & idem Sanch. *ubi ſuprà nu. 1. & ſeqq.* Verùm conſuetudinem poſſe inhabilitare ad contrahendum, etiam ſecluſo ſcandalo, concurſu juris veteris, & ſpeciali approbatione Romani Pontificis, nemo aſſerit niſi ſolus Sanchez, ut idem met fatetur *num. 11. verſ. Quamvis fatear*: nam Sotus *ſect. 4. de matrim. ad finem*, & alii ab eodem Sanchez relati, dum ſimpliciter aſſerunt ex conſuetudine induci poſſe novum impedimentum dirimens, intelligendi ſunt juxta terminos hujus capituli, *& c. Super eo, infrà eodem*, id eſt, concurrente Pontificia approbatione, aut ſcandalo, & adminiculo juris veteris. Exploratum eſt autem contra validitatem matrimonii abſurdum eſſe adhærere opinioni ſingulari unius Doctoris contra communem, cùm potius ſequenda ſit opinio etiam unius gravis Doctoris, quæ favet matrimonio adverſus communem, quæ illud impugnat, ut per text. *in c. fin. de re iudic.* ſcripſit Hoſt. & Abbas *in cap. Si vir, infrà eodem*, Barbat. *conſ. 60. Scriptum eſt lib. 1.* Nec refragatur text. in quo præcipuè Sanch. ſe fundat 13
in cap. fin. in fin. de conſuet. ubi habetur generaliter longævam conſuetudinem derogare juri poſitivo ſi ſit rationabilis, & legitimè ſit præſcripta. Nam reſpondetur conſuetudinem, quæ reddit fideles inhabiles ad contrahendum ſine approbatione Pontificis, nec eſſe rationabilem, nec legitimè præſcriptam.

Non eſt rationabilis, quia à jure ſpecialiter reprobatur, 14
nempè *in c. 1. de ſponſ.* ut paulò inferiùs dicetur, ita declarat gloſſ. *in d. c. fin. de conſuet. in verb. Rationabilis, verſ. Irrationabilis eſt, quæ improbatur à iure.* Quæ communiter illic recipitur à Doctoribus. Deindè quia cùm conſuetudo ſit juris poſitivi, non poteſt dirimere matrimonium, quod ſurgit à jure divino, ut ait Cardin. *in d. cap. 1. de ſponſ. num. 5.* ac proindè hujuſmodi conſuetudinem, tamquam irrationabilem non valere, tenent Calderin. *in cap. fin. de ſponſa duorum*, quem ibi refert, & ſequitur Alex. de Nævo *num. 23.* & probatur *in d. cap. 1. de ſponſal.* ubi quidam Gallus, qui uxorem dimiſerat, & aliam duxerat, credens primum matrimonium eſſe nullum, propterea quod in eo contrahendo non ſervaverat legem, id eſt, conſuetudinem Patriæ, cogitur ad primam uxorem redire, & pœnitentiam agere, uti tranſgreſſor Euangelicæ legis: atque ita ex eo textu deducunt Innoc. *in fine*, Hoſt. *paulò poſt princip. in verb. Superinduxit*, Jo. Andr. *num. 5.* Abb. *num. 3.* Præpoſ. *num. 7. verſ. Circa primum.*

Nec verum eſt textum *in d. c. 1.* eſſe intelligendum de 15
conſuetudine Laicorum, quibus nulla eſt de rebus ſpiritualibus diſponendi poteſtas, non autem de conſuetudine Laicorum, & Clericorum. Imò enim ille text. cùm ſimpliciter loquatur de conſuetudine, ad quam inducendam requiritur conſenſus totius, vel majoris partis populi, ſecundùm gloſſ. *in d. c. fin. de conſuet. in verb. Legitimè præſcripta, verſ. Item requiritur quod maior pars populi*: utique intelligi debet de conſuetudine tam Laicorum, quàm Eccleſiaſticorum, cùm & hi ſint de populo, & univerſitate, Oldrad. *conſ. 32. Quæſtio eſt utrum Sacerdos.* Atque ita illum intelligit Abb. *num. 9.* ubi in quæſtione illa, An contrahentes omiſſis ſolemnitatibus peccent mortaliter, necne, concludit non peccare, ſi ſolemnitas inducta ſit à ſtatuto, ſecus ſi à conſuetudine, cùm hæc ſit Epiſcopi, & Cleri, quibus eſt auctoritas ſtatuendi circa hujuſmodi ſolemnitates. Et de hac conſuetudine dicit loqui prædictam decretalem. At verò ſi agatur de ſubſtantialibus matrimonii, omnes affirmant conſuetudinem non valere. Ratio eſt, quia ſicut Laici, ita & Clerici carent poteſtate ſtatuendi in his, quæ pertinent ad eſſentialia matrimonii, cùm hæc ſint Summo Pontifici reſervata: & in hoc ſe fundat textus in illis verbis: *Ille tranſgreſſor Euangelicæ legis*: atque ita cenſent Innocentius, & alii ſuperiùs relati, & declarat *in eod. cap. 1.* Felin. *num. 23. verſ. Secundò limita hanc concluſionem*, & Silveſter *in verb. Matrimonium, 2. quæſt. 3. propè finem, verſ. Quod non eſt verum*; Et quamvis Butr. ibi exemplificet in conſuetudine laicali, hoc tamen non ideò facit, quod Clerici in ea non comprehendantur: ſed quia denominatio fit à Laicis, 16
in quibus major pars populi conſiſtit. Sicut Collegium cenſetur laicale, ſi in eo plures ſint laici, quàm Eccleſiaſtici, ſecundùm Bart. *in l. fin. ff. de Colleg. illic.* Abb. *in c. Ex litteris num. 3. de conſtit.* Silveſt. *in verb. Collegium, in princ.*

Sed nec dici poteſt hæc conſuetudo legitimè præſcripta, quia cùm ſit contra jus divinum, ut probatur *in d. cap. 1. de ſponſ.* in iiſdem verbis: *Ille tranſgreſſor Euangelicæ legis*, ut notant ibi Cardin. & alii, nullo unquam tempore poteſt præſcribi, *cap. Cùm eſſes, de teſtam.* & eſt communis omnium reſolutio *in cap. Quantò, de conſuet.* teſte Covarr. *va-*

riar.

riar.reſolut.lib.3. cap.13. num. 9. Rationem reddit S. Thom. *in* 1.2.*quæſt*.83. *art*.3. *ad* 1. quia lex divina procedit à voluntate divina; unde non poteſt mutari per conſuetudinem procedentem à voluntate hominis, ſed ſolum per authoritatem divinam mutari poſſet: & inde eſt ut nulla conſuetudo vim legis obtinere poſſit contra legem divinam, gloſ. in *d. cap. fin. in verb. Legitimè*, *verſ. Et quod ſit tale ius*, facit text. *in d.c. Quod ſuper his*, *de conſang.& affinit.* ibi: *Ne autem infra gradus prohibitos matrimonium contrahatur, debes publicè inhibere, & præſumptores Eccleſiaſtica diſtrictione punire, non obſtante conſuetudine, quæ dicenda eſt potius corruptela.*

17 Prætereà ad hoc ut ſit legitimè præſcripta, multa alia deſiderantur, idque ſatis innuit littera prædictæ Decretalis ult. *de conſuetud.* quæ dum requirit, ut longæva conſuetudo, ad hoc, ut deroget juri poſitivo, ſit legitimè præſcripta, ſatis apertè innuit ultra tempus neceſſarium ad præſcriptionem inducendam, alia etiam debere concurrere; quæ implicitè continentur ſub illo verbo, *Legitimè*, & re-
18 cenſentur ibi à gloſ. & Doctoribus. Inter hæc autem illud eſt præcipuum, ut conſuetudo inducta fuerit ſciente, & patiente Principe, qui poteſt in his jus condere, Innoc. *in rubric. de conſuet.* Felin. qui alios citat in *cap. Cum ex officii n.*8. *de præſcript.* Cravett. *conſ.96. num.7.* Sylveſt. *in verb. Ieiunium, num.*8. gloſſ. & DD. *in dict. cap. fin. de conſuet.* quod maximè procedit in ſacramentalibus, Clemen. *fin. de ætat. & qualit.* gloſ. *in cap. Vir, in fin. de ſecundis nupt.* & ibi Ant. de Butr. *num.*7. Abbas *in fine*, Præpoſ. *num.3. & 5.* Alex. de Nævo *num.*8. Roſell. *in verb. Nuptia, num.*2. Sylveſt. *in verb. Conſuetudo, quæſt.*7.

Nec ſatis eſt, ut putat Sanchez ſcientia illa generalis, quam Pontifex habuit, dum edidit Conſtitutionem *dict. cap. fin. de conſuet.* ſed requiritur ſpecialis, & individua ſecundum opinionem, quam ſequitur Rota *ut in Romana concordiæ S. Petri*, & coram Card. Cavalerio, poſt gloſſ. Hoſt. & Abbas in *dict. cap. fin. de conſuet.* qui melius locuti ſunt, quàm Thomas Sanch. ut inquit noviſſimè Baſil. Pont. *de matrim. lib.6. cap.6. num.*5. Quinimò nec ſufficit conſenſus Principis permittentis, ſed requiritur etiam approbantis, cùm eadem poteſtas requiratur in legis abrogatione, quæ requiritur in ejus editione, *multa enim per patientiam tolerantur, &c. cap. Cum iam dudum de præbend.* ut latè probat *loc. cit.* idem Baſilius Pont. qui loquitur in terminis conſuetudinis, de qua agitur, & pluribus confutat opinionem Sanchez, *ubi ſupra*, & Suarez *lib.7. de legibus, cap.12. in fine*, circa intellectum *dict. cap. final. de conſuetud.* & ut diximus, hæc eſt ſententia Hoſt. communiter approbata in *dict. cap. Super eo, infra eodem.*

19 Nec mirandum, quod Sanch. hanc vim tribuat conſuetudini laicorum & clericorum ſimul, quandoquidem eam tribuit etiam Principibus ſæcularibus, quos *lib.7. de imped. diſp.4. q.5. num.*2. indubiè affirmat ex genere, & natura ſuæ poteſtatis poſſe impedimenta matrimonium dirimentia fidelibus ſibi ſubditis ex juſta cauſa ſuis legibus indicere eo pacto, quo Summus Pontifex id poteſt, quod eſt contra Sacrorum Canonum, & Tridentini Concilii decreta, ac receptiſſimas Theologorum, & Canoniſtarum traditiones, de quibus latè per Felin. *in c.1. de ſponſ.* motus potiſſimum ea ratione, quod cùm poteſtas ſæcularis ad tranquillitatem Reipubl. ſit inſtituta, ejus eſt id quod ad hunc finem deſideratur providere, quale eſt circa matrimonia ineunda ſancire, illa impediendo, & irritando, cùm inde maximè pendeat tranquillitas, & recta Reip. gubernatio.

Quippe hoc argumento liceret etiam ſæcularibus poteſtatibus tollere impedimenta dirimentia, & diſpenſare in gradibus prohibitis, cùm id multoties expediat Reip. tranquillitati, puta ad ſedandas capitales inimicitias inter magnates, ad conſervanda bona feudalia in familia catholica, ne tranſeant in hæreticos, vel infideles, aut ob aliam publicam cauſam ad præſcriptum *cap.5. ſeſſ.24. de reformatione matrim.* Rurſus hoc argumento fas eſſet magiſtratibus ſæcularibus ex vi ſuæ poteſtatis Clericorum delicta coercere, Eccleſiaſticos ad ſubeunda onera Reipubl. compellere, delinquentibus ad Eccleſiam confugientibus immunitatem Eccleſiaſticam adimere, Patenas, Calices, & vaſa ſacra convertere in utilitatem Reipubl. & alia pleraque his ſimilia, quod tamen impium eſſet aſſerere.

20 Itaque cùm juriſdictiones fuerint à Deo diſtinctæ, non omnia, quæ publicam utilitatem concernunt promiſcuè per utramque juriſdictionem agenda ſunt, ſed temporalia per poteſtatem legalem: ſpiritualia verò per Eccleſiaſticam, ſub cujus tamen judicio, & ordinatione ſunt conſtituta, textus eſt ſingularis in cap. *Cum ad verum*: quod eſt deſumptum ab Epiſtola Nicolai Papæ ad Michaelem Imperatorem, & in cap. *Si Imperator 96. diſtin.* c. *Si quis à proprio 21. qu.5.* & habetur 10. *diſtin.* per totam, & in c. *Solitæ, de maior. & obed.* Qua de re magiſtraliter tractat Jo. Andr. poſt Hoſt. in c. *Per venerabilem, col. 6. in ver. Plenitudinem poteſtatis, Qui filii ſint legit.*

Matrimonium autem cùm inter fideles non ſolum habeat rationem contractus, ſed ex inſtitutione Chriſti adjunctam etiam habeat rationem Sacramenti, jam res ſacra eſt: nec quòd illius materia contractus ſit, ſatis eſt, ut poſſit magiſtratus civilis ſuper eo leges condere. Quemadmodum etſi homines, argentum, & aurum ſint materia ſubjecta legibus ſæcularibus, tamen poſtquam illi per manus impoſitionem ordinati ſunt Clerici, & hæc per conſecrationem effecta ſunt Vaſa ſacra, jam non ſubſunt amplius ſæculi poteſtatibus, ut contra Thomam Sanchez, quem dicit motum leviſſimis fundamentis advertit Baſil. Pont. *de Sacramento matrim. lib.6. cap.2.* Idque ſatis etiam evidenter con- 21
ſtat ex *cap.1. ſeſſ.24. de reformat. matrim.* ubi matrimonia 22
clandeſtina ſancta Synodus diffinit rata, & vera eſſe matrimonia quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit: idemque diffinit de matrimoniis contractis à filijs fam. invitis parentibus, quæ tamen irrita ſunt de jure civili, ut l. *Nuptia, la ſeconda, ff. de ritu nupt.* ergo ut matrimonium ſit irritum, neceſſe eſt ut Eccleſia illud irritum faciat, nec ſufficit legalis authoritas. Conferunt ejuſdem Concilii decreta *can.12.* & *cap.9. eadem ſeſſ.* & *c.20. ſeſſ.25. de reform.*

Accedit, quòd laici in cauſis matrimonialibus poteſtatem non habent juris dicendi, ut habetur in cap. *Cauſam quæ, qui filii ſint legit.* ergo nec juris condendi, quia forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt, cap. *fin. de conſtit. lib.6. l.2. in princip. ff. de eo quod certo loco*, Butr. *in rubr. de conſuet. num.7.* Socin. *conſ.79. num.9. lib.4.* Card. Seraph. *deciſ.* 1018. quod ſi laici nequeunt ſua ſententia declarare irritum matrimonium, etiam cùm de jure eſt irritum, ut in dict. cap. *Cauſam quæ*; quomodo poterunt ſuis legibus illud irritum facere, cùm de jure eſt validum: ita in effectu arguit Jo. Andr. in dict. cap. *Per venerabilem, col.3. verſ. Imperator autem, qui filii ſint legitim.* poteſtas igitur ſtatuendi à juriſdictione dependet, cap. *A nobis il primo, de ſentent. excommunic.* l. *fin. ff. de iuriſdict. omn. iudic.* Bart. in l. *Omnes populi in 1. quæſt. in princ. ff. de iuſtit. & iur.* & in quocunque actu ad illius validitatem neceſſaria eſt juſta poteſtas, cap. *Cum ſuper, de offic. deleg.* l. *Cum te*, ubi Baldus *num.1. C. de donat. ante nupt.* Nec ſufficit cauſa quantumcunque rationabilis, ut putat Sanchez, quia hæc non tribuit poteſtatem ſtatuendi, ut inquit Baldus in l. *Cunctos populos, num. 15. C. de Summa Trinitat.* & eſt textus in cap. *Eccleſia S. Mariæ*, & ibi not. Butr. *num.20. ſupra de conſtit.* & poteſtatis defectus ſemper, & indiſtinctè nullitatem producit, ut ibi per Butr.

Nec D. Thomas aliud ſenſit: nam etſi *in 4. diſt.34. quæſt. unic. art.1. ad* 4. aſſerat matrimonium in quantum eſt in officium naturæ, ſtatui lege naturæ; in quantum eſt Sacramentum, ſtatui jure divino; in quantum eſt in officium communitatis, ſtatui jure civili; & ideò ex qualibet dictatura legum poſſe aliquam perſonam effici ad matrimonium illegitimam; & idem ferè docuerit *in 4. contra gentes, c.78.* 23 24
Non tamen inde licet inferre, ut quælibet ex prædictis legibus poſſit efficere indiſtinctè omnes perſonas illegitimas ad contrahendum, ſed quælibet lex aliquam tantùm perſonam, ut Divus Thomas loquitur, excepta lege naturæ, quæ communis eſt omnium nationum, cap. *Ius naturale*, 1. *diſtinct.* Et quidem lex divina poſitiva in quantum ordinavit Sacramentum matrimonij ad regimen Eccleſiæ, & conſervationem Chriſtianæ Reipublicæ, inhabilitat ad contrahendum fideles dumtaxat, cap. *Quanto*, & cap. *Gaudemus, de divort.* cap. *De infidelibus, de conſanguinit. & affinit.* E contra verò lex civilis in quantum ſtatuit matrimonium in offi- 25
cium communitatis, & in bonum politicum, non poteſt inhabilitare niſi infideles, inter quos matrimonium non eſt Sacramentum, ſed purus contractus naturalis, ut in dict. c. *Quanto*, & quamvis in dict. c. *Gaudemus*, Sacramentum conjugii apud fideles, & infideles dicatur exiſtere, hoc tamen quoad infideles impropriè debet intelligi, deficiente

ſcili-

Digitized by Google

ſcilicet fundamento omnium Sacramentorum baptiſmo ,
cap.1. & cap.fin. de Presbyt. non baptizat. At verò inter fide-
les , apud quos matrimonium eſt elevatum à Deo in Sacra-
mentum , lex civilis minimè poteſt quemquam efficere ille-
gitimum ad contrahendum ſine authoritate Eccleſię , ut de-
clarat ipſemet D. Thomas *in 4.diſt.41.art.2. ad 4.* junĉto ar-
gumento contrario : ubi in fortioribus terminis ait , Sacra-
26 menta Eccleſiæ , ſicuti eſt matrimonium , non ſubdi huma-
nis legibus , & ideò prohibitionem humanam legalem
non ſufficere ad impediendum matrimonium , niſi interve-
niat auctoritas Eccleſiæ , quæ idem etiam interdicat : abſur-
dum enim eſſet , ut priori loco docuiſſet legem civilem poſ-
ſe ſtatuere inter fideles impedimenta matrimonium diri-
mentia , cùm hoc poſteriori loco expreſsè affirmaverit , ne
illa quidem , quæ tantùm impediunt contrahendum , qualis
eſt adoptio , induci poſſe per prohibitionem legalem abſque
Eccleſiæ authoritate .

Quæ quamvis obiter dicta ſint , quia evidentiùs oſtendunt matrimonium , nec conſuetudine fieri poſſe irritum , niſi Sedis Apoſtolicæ authoritas illud irritum faciat .

Cæterùm quod pertinet ad conſuetudinem , de qua nunc agitur , providendum erit ab Epiſcopo , ut illa in futurum aboleatur , & mulier , quæ puerum geſtare conſuevit , vel in actu baptiſmatis eum de ſacro fonte ſuſcipiat , vel à geſtatione hujuſmodi abſtineat , ut Sacra Congregatio cenſuit .

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

Idem Alexander III. eidem Salernitano Archiepiſcopo.

CAPUT II.

SI vir vel mulier ſcienter , vel ignoranter , filium ſuum de ſacro fonte ſuſceperit , an propter hoc ſeparari debeant ? Conſultationi tuæ taliter reſpondemus , quòd quamvis generaliter ſit inſtitutum , ut debeant ſeparari : quidam tamen humanius ſentientes , aliter ſtatuerunt . Ideòque nobis videtur , quòd ſive ex ignorantia , ſive ex malitia id fecerint , non ſunt abinvicem ſeparandi : nec alter alteri debitum debet ſubtrahere , niſi ad continentiam ſervandam poſſint induci ; quia ſi ex ignorantia id factum eſt , eos ignorantia excuſare videtur ; ſi ex malitia , eis ſua fraus non debet patrocinari , vel dolus .

SUMMARIUM.

1 *COmpaternitas ſcienter , vel ignoranter inter coniuges ſuperveniens , coniugium non diſſolvit .*

2 *Parentibus carnalibus non licet filios proprios de ſacro fonte ſuſcipere .*

Et quid in caſu neceſſitatis , & num.5. & ſeqq.

3 *In opinionum varietate humanior amplectenda eſt .*

4 *Opinio ſingularis favens matrimonio , an & quando contra communem ſit tenenda .*

5 *Cognatio ſpiritualis an contrahatur inter concubinarium , & concubinam , quæ filium ex eo ſuſceptum , baptizatum tenuit , & nn.ſeqq. uſque in finem .*

6 *Cognatio ſpiritualis contrahitur à laico baptizante in extremo neceſſitatis articulo .*

7 *Baptizans filium in extrema neceſſitate ab uxore non eſt ſeparandus .*

8 *Licet contrahat cum ea cognationem ſpiritualem , & num. 10.*

9 *Cognatio ſpiritualis , quam contrahit pater baptizando proprium filium ex concubina ſuſceptum , impedit matrimonium contrahendum , & dirimit poſt contractum .*

1 SI *vir* . Compaternitas ſcienter , vel ignoranter inter conjuges ſuperveniens , conjugium non diſſolvit . Hoc dicit ſecundum Joan. Andr. cum quo concordant Butr. Cardin. Anchar. Abb. Alexander de Nævo , & Prępoſ. communis deciſio , conſultatio , & reſponſio ſecunda ibi , *Conſultationi* : & hæc primò recitat Canonum antiquorum contrarietatem . Secundò alteram partem approbat , & rationem reddit ibi , *Ideoque* .

2 Nota primò ibi , *Filium ſuum* , *&c.* Parentibus carnalibus non licere filios proprios de ſacro fonte ſuſcipere : alius enim debet eſſe pater carnalis , & alius ſpiritualis , ut hic per Abb. *in 1. notab.* & Alex. de Nævo *n. 2.* ſed an hoc procedat in caſu neceſſitatis , anve eo caſu ſpiritualis cognatio contrahatur , dicam infrà *in 1.quæſt.*

3 Secundò nota ibi , *Humanius* . In varietate opinionum amplectandam eſſe humaniorem , id eſt , rationabiliorem , & æquiorem , ut hic exponunt Hoſt. *num. 1.* Joan. Andr. Abb. & Alexan. de Nævo omnes *num.3.* Si verò utraque opinio ſit rationabilis , ſequendum eſt plurimorum judicium , ſecundùm Hoſt. qui allegat in ſimili bonum textum *in cap. In Canonicis* , *19. diſt.* & ſequuntur Joan. Andr. & alii præallegati : in foro autem conſcientiæ ſi utrimque ſint o-
piniones æquè probabiles , ſeu rationabiles , ex præcepto
eligenda eſt tutior , ut probavi latiſſimè *in cap. Ne innita-*
ris , ſuprà de Conſtitut. Sed circa matrimonium Hoſtien. *hic* 4
num. 2. tradit pro regula certa , & ſana , ut ubicumque magi-
ſtri per gloſſas ſuas matrimonium ſolvunt , nec jus ex-
preſſum inducunt , ſi invenias aliquem contrarium ſcriben-
tem , ei adhæreas , argum. *cap. Licet ex quadam , in fin. ſuprà*
de teſtibus , & hanc regulam magni faciunt , & approbant
hic Joan. Andr. *num. 3. verſ. Aliter* , Abbas , & Alexan. de
Nævo *in 2. notab.* quod tamen limitat Cardinalis *hic in fine* ,
& Alexan. de Nævo *num. 3.* dummodò ille , qui tenet contra-
rium , poſſit opinionem ſuam aliqua probabili ratione
adjuvare : Item hoc limitat Abb. *ubi ſuprà* , niſi commu-
nis opinio haberet quaſi textum pro ſe , quia tunc non li-
ceret ſequi opinionem ſingularem pro matrimonio ſuſti-
nendo .

QUÆRO , Titius laicus in extrema neceſſitate bapti- 5
zavit filium Annæ , ac deindè habita copula cum ipſamet
Anna , ac prole ſuſcepta ; eadem Anna filium ſic ſuſceptum
jam moriturum in extrema itidem neceſſitate domi bapti-
zatum tenuit : An Titius tam in primo , quàm in ſecun-
do caſu cum Anna ſpiritualem cognationem contraxerit .

Certum eſt in primo caſu eum contraxiſſe cognationem
ſpiritualem , quippè quæ tam de jure communi , *cap. 1. de*
cognat. ſpirit. lib. 6. quàm ex decreto Concil. Trident. *cap. 2.*
ſeſſ. 24. de reform. matrim. contrahitur inter baptizantem ,
& baptizatum baptizatique patrem , & matrem , itaut
impediat matrimonium contrahendum , & dirimat contra-
ctum . Id enim habet locum etiam in laico baptizante in 6
extremo neceſſitatis articulo , ut docent Hoſt. *in ſumm. eo-*
dem tit. §. Et an aliquis num.8. Archid. & Bellam. *in cap. Om-*
nes , 30. qu. 1. Angel. *in verb. Matrimonium , 3. impedim. 6. nu.*
16. Silveſt. *matrim. 8. quæſt. 7. d. 7.* Covarr. *in 2. decret. 2. part.*
cap. 6. §. 4. num. 4.

In ſecundo autem caſu , quamvis Anna ſuſcipiendo pro- 7
prium filium de ſacro fonte videatur cum illius patre ſpiri-
tualem cognationem contraxiſſe ex decreto Concilii ſupe-
riùs relato : dubium tamen facit text. *in cap. Ad limina* ,
30. quæſt. 1. ubi deciditur quemdam Stephanum , qui pro-
prium filium in extremo vitæ poſitum baptizavit , non eſſe
proptereà ſeparandum ab uxore ; & reprehenditur Epiſco-
pus , qui illum ſeparandum cenſuit , quaſi proindè contraxe-
rit cum ea cognationem ſpiritualem , quę debiti petitionem ,
aut exactionem prohibeat .

Cæterùm dicendum eſt , illum textum procedere in legi- 8
timis conjugibus : cùm enim in caſu neceſſitatis pater ex
de-

debito juſtitiæ teneatur proprium filium baptizare, iniquum eſſet, ut eam ob cauſam privaretur jure exigendi debitum à legitima uxore, ut ibidem legitur, atque ita contrahitur quidem etiam eo caſu cognatio ſpiritualis, non tamen talis, quæ ullum afferat præjudicium matrimonio jam ritè contracto: & in hunc ſenſum intelligendi ſunt Joan. Andr. *hic num. 4. in verb. Malitia*, Abb. & Alexan. de Nævo *in 1. notab.* dum dicunt non oriri aliquod impedimentum, cùm pater carnalis inſtante neceſſitate proprium filium tenuit in Sacramento Baptiſmi, vel Confirmationis.

9 At ſecus eſt in concubina, quia cùm illius commercium ſit jure probibitum, pater ſuſcipiendo proprium filium contrahit talem cognationem cum concubina, quæ impedit contrahendum, & dirimit poſt contractum.

Non etiam hoc caſu viget ratio illa, quòd non debeat privari jure petendi debitum propter id, quod fecit neceſſitate adactus; quia revera nullum jus habet ejuſmodi debitum à concubina petendi, aut exigendi: & ita apertè tradit Navarr. *in Manual. cap. 16. num. 34.* dicens: [Interrogatus Romæ, An qui infantem ſemeſtrem filium ſuum, 10
quem abortivit amica ejus, baptizavit jamjam moriturum abſente Clerico, poſſet ducere in uxorem illam amicam. Reſpondi, non poſſe, quia licèt neceſſitas efficiat, ut poſſit compater cum uxore ſua jam nupta, eadem commatre licitè rem habere, ut dicitur *in d. c. Ad limina*, non tamen efficit, ne naſcatur compaternitas, quæ ante matrimonium rata illud impediat, & dirimat.] *Et in conſ. 5. de cognat. ſpirit.* dicit *dict. cap. Ad limina*: tantùm excuſare patrem baptizantem filium ſuæ uxoris, nec poſſe extendi ad patrem baptizantem filium fornicarium ſuæ concubinæ, quia non eſt eadem ratio, cùm illo caſu agatur de non præjudicando matrimonio jam contracto; in hoc autem de non præjudicando contrahendo, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 62. num. 10.*

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

Idem Alexander III. Vigilieñ. Epiſcopo.

CAPUT III.

SUper eo; quod à nobis tua fraternitas requiſivit, de duorum compatrum filiis? Reſpondemus, quòd ſi tales filii fuerint, per quorum alterum, vel utrumque parentes ad compaternitatem venerunt, eos conjungi nulla ratione ſuſtineas: & conjunctos Pontificali auctoritate non differas ſeparare. Cæterùm, ſi per neutrum eorum ad compaternitatem ventum fuerit, de his te volumus conſuetudinem tuæ Metropolitanæ Eccleſiæ, vel aliarum circumpoſitarum inquirere, & diligentiùs imitari: ita quòd ſi ejuſdem Eccleſiæ conſuetudo habet, inter eos non ſuſtinere conjugium fieri, nec factum firmitatis robur habere; tu ſimili modo in Eccleſia tibi commiſſa, conjugium hujuſmodi fieri non permittas: & ſi quos taliter conjunctos inveneris, juxta earumdem Eccleſiarum conſuetudinem, ipſos ſeparare ab invicem non omittas. Verùm ſi de conſuetudine habeatur, ut talia conjugia permittantur, id in Eccleſia tua diſſimulare poteris; ita quòd nec contradicere, nec tuum videaris præſtare aſſenſum: quia ſicut grave eſt, antiquam conſuetudinem circumadjacentium Eccleſiarum ſuper his contemnere; ſic quoque gravius videtur, ſi propter eam hujuſmodi conjugiis tuum indulges aſſenſum, cùm poſſet ſic in exemplum aſſumi.

SUMMARIUM.

1 *COmpatrum duorum filii, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem, licitè invicem matrimonium contrahunt, niſi obſtet loci conſuetudo.*

2 *Cognationem ſpiritualem non contraxit qui baptizatum non tetigit, ſed candelam tenuit juxta conſuetudinem loci.*

1 SUper eo. Filii duorum compatrum, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem, licitè invicem contrahunt matrimonium; ſi tamen ſubeſt conſuetudo impediens, & dirimens talia matrimonia, ſervanda eſt loci conſuetudo. Hoc intendit, ſecundùm intellectum, quem Abbas dicit eſſe magis communem.

Nota ibi, *Conſuetudo habeat, inter eos non ſuſtinere conjugium fieri*: ex conſuetudine poſſe induci, ut habiles ad matrimonium contrahendum reddantur inhabiles: & ita ſecundùm hunc intellectum conſuetudo poteſt inducere impedimentum non tantùm impediens matrimonium contrahendum, ſed etiam dirimens poſt contractum. Sed huic intellectui repugnat textus *in cap. Quod ſuper, in fin. verſ. Nec autem, infra de conſang. & affinit.*

Pro conciliatione horum jurium multùm torquentur Moderni, qui de matrimonio tractatus ediderunt, videlicet Thom. Sanchez *lib. 7. diſput. 4.* & Baſil. Pont. *de impedim. matrim. cap. 1. §. 2.* Tu verò dicas conſuetudinem non eſſe tantæ potentiæ, ut poſſit inducere impedimentum dirimens matrimonium, ut fusè probavi *in cap. 1. à num. 2. uſque ad num. 26. ſuprà eod.* niſi fuerit per Summum Pontificem approbata, & in hoc caſu loquitur hoc capitulum, ut ibi dixi *num. 8.*

Porrò Sac. Congregatio Concilii aliàs cenſuit matrimonium non eſſe nullum etiam de jure communi ex eo, quod 2
A. contraxerit cum B. cujus filium de ſacro fonte levavit, cùm puerum non ſuſceperit, nec linteum tetigerit, ſed ſimpliciter candelam tenuerit juxta conſuetudinem Regionis; nam conſuetudo non poteſt inducere impedimentum.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

Innocentius III. Epiſcopo, & Archidiacono Linconieñ.

CAPUT VI.

VEniens ad Apoſtolicam Sedem C. Anglicus: & infrà. Mandamus, quatenus ſi conſtiterit H. mulierem prædicti viri filium de ſacro fonte levaſſe, antequam eam deſponſaſſet uxorem, vos inter eos divortium, appellatione poſtpoſita, celebretis.

SUM-

SVMMARIVM.

1 *COmpater, qui in actu baptiſmi infantem non tetigit, ſed Presbytero tradidit baptizandum, vel baptizatum de manu Presbyteri ſuſcepit, an contrahat cognationem ſpiritualem, & nu. ſeqq. uſque in finem.*
Tactus moralis an ſufficiat ad contrahendam cognationem ſpiritualem, ibidem.
2 *Patrinus eſt fidejuſſor baptizati apud Deum, eumque in fide catechizat.*
3 *Verba*, Suſcipere de baptiſmo, *vel* in baptiſmo, *quid importent: Et quid de verbis*, levare, tenere, *vel* tangere.
4 *Tactus corporalis requiritur ad cognationem ſpiritualem contrahendam.*
5 *Cognatio ſpiritualis an poſſit contrahi per procuratorem, & num. 15.*
6 *Cognationis ſpiritualis diffinitio.*
7 *Tangens linteum, quo puer eſt involutus, aut ſimulans puerum tangere, an contrahat cognationem ſpiritualem.*
8 *Cognatio ſpiritualis ex Concilio Tridentino requirit tactum, & deſignationem.*
9 *Cognatio ſpiritualis inducta eſt de iure poſitivo ad inſtar generationis, & nativitatis naturalis.*
10 *Tactus immediatè præcedens, vel ſubſequens baptiſmum an ſufficiat ad cognationem ſpiritualem contrahendam.*
11 *Cognatio ſpiritualis imitatur naturam.*
12 *Quæ in continenti fiunt videntur ineſſe.*
13 *Puerum præſentans Presbytero baptizandum, an contrahat cognationem ſpiritualem.*
14 *Cognatio ſpiritualis inter fidelem, & paganum non poteſt contrahi.*
Sed benè cum Chriſtiano mox futuro, num. 20.
15 *Iuramentum non poteſt præſtari per relationem ad ſcripturam iuratam, niſi fiat incontinenti.*
In materia, & forma Sacramenti ſufficit moralis conjunctio, ibidem.
16 *Præſentans puerum baptizandum cenſetur in ipſo actu tetigiſſe.*
17 *Tenens puerum ad effectum unctionis, & catechiſmi, non autem baptiſmi; cognationem non contrahit.*
18 *Patrinus etſi non excedat plena pubertate baptizatum; tamen contrahit cognationem ſpiritualem.*
20 *Catechiſmus parit impedimentum impediens contrahendum, ſed non dirimens contractum.*
21 *Conſuetudine induci non poteſt impedimentum cognationis ſpiritualis dirimens contractum, ſed tantum impediens contrahendum, & cur.*
22 *Conſuetudo faciliùs admittitur ad interpretandum, quàm ad inducendum.*

V*Eniens*. Hoc dicit breviter ſecundùm Abbatem Antiquum, & Hoſtienſ. Separatur matrimonium cum commatre contractum, vel ſecundùm Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. & Præpoſit. ſi pater baptizati poſteà contrahit matrimonium cum levante, ſeparari debebunt, vel pleniùs ſecundùm Abbat. Siculum, & Alexand. de Nævo, inter patrem baptizati, & levantem, ſeu tenentem baptizatum contrahitur cognatio ſpiritualis valida ad impediendum, & dirimendum matrimonium poſteà contractum. *Non dividitur*.

Nota inter levantem de ſacro fonte, & patrem levati matrimonium non poſſe conſiſtere, concordat decretum Concilii Tridentini *in cap. 2. ſeſſ. 24. de reform. matrim.*

1 QUÆRO, An compater deſignatus, qui in baptiſmo infantis alterutrum præſtitit, id eſt, vel illum Sacerdoti porrexit, ut in ſacrum fontem immergeret, vel eductum, & baptizatum protinus de manu Sacerdotis ſuſcepit, tametſi in actu baptiſmi illum non tetigerit, cognationem ſpiritualem contraxerit, quæ matrimonium contrahendum impediat, & dirimat contractum, præſertim ſi ita ſe habeat Regionis vetuſtiſſima conſuetudo.

Pro ſolutione non eſt confugiendum ad illam opinionem, quæ inter quoſdam recentiores emerſit, videlicet tactum moralem ſufficere ad contrahendam cognationem ſpiritualem. Quod ſi verum eſſet, fruſtrà laboraremus in inquirendo, an actus interceſſerit ante, vel poſt baptiſmum, cùm nullo tempore eſſet neceſſarium. Sanè hæc opinio ab initio hujus ſacræ cæremoniæ potuit habere aliquam rationem. Primò ex natura rei, quę eſt, ut patrinus ſit fidejuſ- 2 ſor baptizati apud Deum, eumque in fide erudiat, & catechizet, *cap. Vos ante, de conſecr. diſt. 4.* Abb. *hic n. 4. verſ. Nam iura*. Ad quod tactus non eſt neceſſarius, & ita illum natura rei non poſtulat. Secundò, quia verba illa, 3 *ſuſcipere filium in baptiſmo*, vel *de baptiſmo*, quæ habentur *in cap. Non plures, cap. In baptiſmate*, & innumeris ferè aliis *in dict. tit. de conſecrat. diſt. 4. & 30. qu. 1. & hoc tit. de cognat. ſpirituali*, id ſignificant, ut patrino in baptiſmo, vel de fonte baptiſmi natus ſit filius per hanc regenerationem ſecundùm Deum, ſicut pater naturalis dicitur ſuſcipere filium, qui ſibi naſcitur per generationem ſecundùm naturam. Et propterea hæc verba non habent ſignificationem phyſici tactus. Alia autem verba, videlicet, levare filium a fonte, quæ habentur *in cap. Noſſe, 30. qu. 1.* & aliis quibuſdam in locis ſunt ſynonima verbi, *ſuſcipere*, idemque ſignificant. Verbum autem, *tenere*, vel *tangere*, ſæpius inculcatum videmus cùm agitur de cognatione ſpirituali, quæ provenit ex confirmatione, ut *in cap. Si quis filiaſtrum, cap. De his, 3. qu. 1. cum aliis ſimilib.* nunquam tamen his verbis uſos legimus ſacros Canones, quoad cognationem ſpiritualem, quæ oritur ex baptiſmate. Tertiò, quia Canones fa- 1: cientes mentionem de tactu corporis, non videntur talem tactum requirere, ſed potius ita narrare, quia ita caſualiter, & de facto contigerat, ut perpendit hic Cardin. qui propterea ſentit ex eis elici non poſſe, ut actus requiratur.

Verùm tametſi res ab initio poſſet eſſe diſputabilis, ho- 4 die de ea non eſt ullo pacto dubitandum, cùm uſque adeò invaluerit opinio contraria, ut tactus corporeus, & phyſicus ſit ſubſtantialis ad cognationem hujuſmodi inducendam, ut & Theologi, & Canoniſtæ, & Summiſtæ eam paſſim, & admittant, & ſequantur Theologi *in 4. ſentent.* ubi Sot. *diſt. 4. quæſt. unic. art. 5.* Suarez *in 3. par. D. Thom. qu. 67. art. 7. pag. 243. in fin.* poſt Petr. de Palud. à Summiſtis citatum, Canoniſtæ *hic, & in cap. Quamvis*, ubi Archid. Gemin. & Franc. *hoc tit. lib. 6.* Joan. Andr. *in reg. Poteſt quis per alium, de regul. iur. in 6.* Joan. Raym. Aſten. quos relatos ſequitur Henric. Boich. *in hoc cap. propè fin.* Covarr. *in 4. lib. Decret. in 2. par. cap. 6. n. 5.* Navarr. *hoc tit. de cognat. ſpirit. conſ. 6. num. 4. & 5.* Hoſtienſ. *Summ. tit. de cognat. ſpirit. verſ. Qualiter contrahatur, in princip.* S. Anton. *tom. 3. tit. 1. cap. 15. verſ. Sed diligenter*, Angel. poſt Rodonenſem *in verb. Matrimonium, verſ. Impedimentum ſeptimum n. 11. 12. & 13.* Silv. *Matrimonium 8. in 7. quæſt. nu. 7. verſ. Qui levando*. Quibus adjungi poſſunt om- 5 nes Doctores, qui putant ſecundùm communem non poſſe hanc cognationem contrahi per procuratorem: nam hi omnes ea ratione utuntur, quòd cùm tactus corporeus requiratur, per alium explicari non poteſt, ut per Doctores *in l. Gallus, §. Forſan*, ubi Jaſon *num. 13. de lib. & poſth.* & hoc principali fundamento movetur Joan. Andr. *in cap. Poteſt quis per alium, de regul. iur. in 6.* poſt Archid. *in cap. 1. hoc tit. lib. 6.* ut per Abb. *hic num. 4.* & Covarr. qui alios adducit, & eſſe magis communem opinionem teſtatur *in d. cap. 6. num. 7.* Ejuſdem ſententiæ ſunt omnes etiam Doctores definientes 6 cognationem ſpiritualem, qui in locis citatis definiunt eam eſſe perſonarum proximitatem provenientem ex Sacramenti datione, vel ad id detentione.

Quòd ſi tactus corporeus non requireretur, fruſtrà à DD. 7 excitarentur quæſtiones, an ſufficiat tangere linteum, quo puer fuerit involutus, & an cognatio contrahatur; ſi quis ſimulet ſe tangere, & non tangat, de quibus per DD. *in d. c. 4. hoc tit. lib. 6.* & per Summiſtas *in locis ſuprà citatis*.

Cæterùm ſi hæc neceſſitas tactus ad cognationem ſpiri- 8 tualem inducendam non probaretur ex DD. & Canonibus antiquis: ſatis probatur ex jure noviſſimo Tridentini Concilii, dum *in cap. 2. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* diſponit, ut ſi alii ultra deſignatos baptizatum tetigerint non contrahant cognationem: & ſic requirit apertè tactum, & deſignationem, ut ſola aſſiſtentia non ſufficiat. Hinc Sacra Congregatio ab Epiſcopo Cremonenſ. olim conſulta rectè reſpondit: ex duobus patrinis deſignatis, quorum alter tetigerat infantem; alter verò aſtiterat, ſed non tetigerat, ſolùm eum qui tetigerat, & non alterum contraxiſſe cognationem ſpiritualem.

Atque ita ceſſant omnia ſuprà adducta pro alia opinione, 9 cùm

cùm ea non procedant poſt Concilium Tridentinum, quo ſublata eſt omnis difficultas.

Præterea poſſet etiam reſponderi, quamvis rei natura tactum non poſtulet, neque Canones apertè requirant; ſa-
9 tis tamen eſſe, ut ita ſenſerint ferè omnes interpretes. Nam cùm hæc cognatio ſit inducta de jure poſitivo ob congruitatem, *cap. De eo*, 30. *qu.* 1. ubi Turrecrem. *num.* 10. Covarr. *in* 4. *decret. cap.* 6. §. 4. *in princ.* In articulis à Canone non diffinitis eſt intelligenda quoad ſui ſubſtantiam eo modo, quo juris poſitivi Interpretes inter ſe conveniunt, *cap.* 1. ibi, *Traditionem accepimus Hebræorum non lege præceptam, ſed arbitrio Magiſtrorum inolitam*, ubi id notat Butr. & Abb. *ſuprà de Decim. cap. Sunt nonnulli, in verb. Tantorum Patrum*, 16. *qu.* 1. *cum concord.* de quibus per Felin. *in c.* 1. *num.* 54. *in* 9. *fallen. dict. Conſtit.* Præſertim cùm non deſint text. qui non narrant caſualiter ſuſceptionem, ſed in ea vim faciunt, & in ſpecie *cap. Omnes*, 30. *quæſt.* 1. *& cap. fin. hoc tit. lib.* 6.

10 Cùm igitur dubium propoſitum non poſſit diſſolvi ex eo capite, quòd tactus phyſicus non ſit de ſubſtantia hujus cognationis: in præſenti diſpiciendum eſt, an tactus deſignati compatris ex eo, quod immediatè præceſſit, aut eſt ſubſecutus baptiſmum, eo modo quo explicatur in dubio, ſufficiat ad dict. cognationem inducendam.

Et quidem non ſufficere, infraſcripta videntur ſuadere.

11 Primò, quia hæc cognatio imitatur naturam, Abb. *in c. Debitum num.* 3. *de Baptiſmo*: nam ut inquit D. Thom. *in* 4. *diſt.* 42. *qu.* 1. *art.* 3. *Sicut per carnalem generationem homo accipit eſſe naturale; ita per Sacramenta Baptiſmi, & Confirmationis recipit eſſe ſpirituale per modum cuiuſdam ſpiritualis regenerationis, ac nativitatis. Sicut enim in puero eſt duplex nativitas naturalis; prior in utero, quando in illo adhuc debilis formatur, poſterior quando iam roboratus ad ſuſtinenda aliqua vitæ adverſa ex utero in lucem editur: ſic eſt in homine duplex nativitas ſpiritualis, altera in Baptiſmo, per quam regeneratur tener, & quaſi intra Eccleſiæ uterum fovendus; altera verò in Confirmatione, per quam fortis effectus in lucem prodit, ut periculis exponatur. Et in his Sacramentis miniſtrans eſt, quaſi pater generans, & ſuſceptor, ſive patrinus eſt quaſi mater, quæ nomine Eccleſiæ in ſuo gremio baptizatum, & confirmatum ſuſcipit.* Hæc S. Thom. At ſecundùm naturam non poteſt quis effici pater, niſi adhibeatur tempore generationis. Ergo nec poterit effici pater ſpiritualis, niſi interveniat in actu baptiſmi.

Secundò, textus loquentes de hac cognatione, qui habentur *de conſec. diſt.* 4. *&* 30. *qu.* 1. cum aliis ſupracitatis utuntur verbis ſuſcipere, aut levare de ſacro fonte. At qui tradit puerum Sacerdoti baptizandum, vel poſteà illum ſuſcipit de manu Sacerdotis, neutrum facit, quia de fonte non ſuſcipit, nec lavat, ſed tradit Sacerdoti, vel ab eo accipit. Ergo cùm non ſatisfiat verbis ſacrorum Canonum, hujuſmodi cognatio non inducitur.

Tertiò, Doctores loquentes de hac cognatione, requirenteſque tactum, requirunt illum in actu Baptiſmi, dum aiunt oportere, ut tangatur puer dum baptizatur, vel ſuſcipiatur de fonte, Angel. Silveſt. Covarr. *& alii ſupracitati*.

Quartò, hoc impedimentum ſurgens ex Conſtitutione Eccleſiæ eſt reſtringendum, non autem dilatandum, Hoſt. *in Summ. loc. cit. de cognat. ſpirit.* §. *Quibus mod. contrah. verſ. Sententia*.

His tamen non obſtantibus verior, & tutior videtur eſſe opinio, ut ſufficiat præſentare baptizando Sacerdoti eo fine, ut puerum immergat, vel poſteà de ejus manu ſtatim ſuſcipere.

Hanc ſecundam partem; videlicet ſufficere ſtatim poſt tenet expreſsè Hugo *in cap. fin.* 3. *qu.* 1. ubi ait ſufficere, ut patrinus tangat, dum eſt in fonte, vel ſtatim poſt ſuſcipiendo à Presbytero, Hugonem ſequuntur Archid. *ibid.* Turrecrem. & Bellam. *num.* 4. S. Anton. *in Summ. tom.* 3. *tit.* 1. *cap.* 15. *verſ. Sed diligenter*, Covarr. *cap.* 6. *num.* 5. *in* 2. *par.* 4. *lib. Decretal.* Sot. *in* 4. *ſentent. diſtin.* 42. *qu.* 1. *art.* 1. *verſ. Ex his prudentiſſ.*
12 Ratio eſt quam reddit Hugo à cæteris approbatus; quia quæ incontinenti fiunt videntur ineſſe, *l. Lecta, ff. Si cert. petat. cum concord.* de quibus ibi per gloſſ. *in verb. Stipulationi in fin.*

Accedit quod actus recipiens continuationem, & certo tempore perdurans unicus actus cenſetur à principio uſque *ad fin.* gloſſ. *in l. Eum qui*, §. *In popularibus, ff. de furt.* Quapropter *Patrinus*, ſive *anadochus*, puerum de lavacro eductum confeſtim de manu Sacerdotis ſuſcipiens perindè habetur, ac ſi in ipſo baptiſmatis actu teneret. Atque hic uſus, ut patrinus puerum dum immergitur non tangat, optima ratione inolevit; quia cùm quis baptizatur per aſperſionem, patrinus in actu Baptiſmi tenet infantem, cùm tunc Sacerdos aſperſioni incumbens non teneat. At quando quis baptizatur per immerſionem, Sacerdos ipſe, qui hujus Sacramenti eſt miniſter, viceſque Dei in illo actu gerit, D. Thom. *in* 4. *ſent. diſt.* 42. *par.* 1. *art.* 3. tenet infantem immergendo. Ideòque introductum eſt, ut patrinus tunc non tangat, nec teneat, ſed poſt ſuſcipiat de manu Sacerdotis, ut declarat S. Antonin. *d. tom.* 3. *tit.* 1. *c.* 1. *verſ. Sed diligenter*.

Ex his conſtat tum authoritatibus, tum rationibus probari patrinum deſignatum ſtatim ſuſcipientem puerum de manu Sacerdotis, qui illum baptizaverat, contrahere cognationem.

Sed an eadem cognatio contrahatur ab eo, qui puerum 13
ante baptiſmum immediatè præſentat Sacerdoti baptizandum; magis dubitari poteſt, cùm unicus auctor ſuccurrat, qui id expreſsè tradit, nempè Mart. Ledeſm. *in* 2. 4. *qu.* 58. *art.* 8. Cujus verba ſunt hæc, [Illud autem quod diximus, quòd tangentes puerum in baptiſmo ea intentione, ut ſint compatres, contrahunt cognationem ſpiritualem, intelligitur ſi tangant præſentantes ad Baptiſmum, aut levantes à Baptiſmo.]

Huic opponitur Sot. *in* 4. *ſent. diſtin.* 4. *quæſt. unic. art.* 5. ubi ait, [Eum qui catechumenum ſuper fontem ad baptiſmum teneret, niſi poſteà baptizatum ſuſciperet, aut eum dum aſpergeretur teneret, non contrahere affinitatem, quia non eſſet ſuſceptor.]

Et quod præſentans hoc pacto ad baptiſmum cognatio- 14
nem non contrahat præter rationes ſuperiùs adductas, affertur etiam hæc ratio, quod inter fidelem, & paganum, qui non eſt incorporatus Eccleſiæ, nec filius illius ante baptiſmum, non poteſt contrahi cognatio ſpiritualis, ut per Archid. Joan. Andr. & alios *in cap.* 1. *hoc tit. lib.* 6.

Verùm probabilius videtur cognationem ſpiritualem contrahi etiam per hanc præſentationem juxta opinionem Mart. Ledeſm.

Nam ratio adducta per Hugonem, quem alii ſequuntur in illa opinione, quòd ſufficiat tangere immediatè poſt, quia quæ in continenti fiunt, videntur ineſſe, & aliæ ſuprà perpenſæ militant etiam in eo, qui immediatè præſentat ante. Ac proindè etiam auctoritates ſupracit. cùm Hugone ſentientes etiam ad hunc articulum definiendum multùm ponderis habere debent ob rationis identitatem.
Nam in his, quæ incontinenti fiunt, & in actu unico, & 15
continuo, non datur neque prius, neque poſterius. Sic videmus in juramento, quod etſi pro forma requirat tactum adeò, ut emitti non poſſit per relationem ad ſcripturam juratam, ut eſt text. *in cap. penult. de iureiur.* Tamen valet, ſi hæc relatio fiat incontinenti; quia tactus immediatè præcedens, cenſetur ineſſe actui incontinenti ſubſecuto, notat Petr. de Anchar. *in dict. cap. penult. per regulam, l. Lecta*, §. *Dicebat, ff. Si cer. petat.* Et propius ad rem noſtram etiam in materia, & forma Sacramenti ſufficere conjunctionem moralem, docent Ricard. de Mediavill. *in* 4. *diſt.* 3. *art.* 4. *qu.* 2. Ledeſm. *in* 4. *par. qu.* 7. *art.* 8. *dub.* 5. Sotus *in* 4. *diſt.* 3. *qu. un. art.* 8. §. *Quando autem forma, & plurimi recentiores*.

Quod ſi dicatur ſuſceptioni, quæ fit poſt Baptiſmum magis congruere verba ſacrorum Canonum, qui utuntur verbis levare, & ſuſcipere de ſacro fonte, quàm præſentationi, quæ fit anteà, cùm præſentans ad baptiſmum nullo modo poſſit dici de fonte levare, aut ſuſcipere, quæ videtur fuiſſe ratio Soti. Reſpondetur hanc difficultatem, rebenè intellecta ceſſare. Nam etſi ſacri Canones utantur verbis ſuſcipere, & levare; tamen ſufficit etiam tactus abſque ſuſceptione, ut communiter DD. tenent. Et ſic ſufficit, vel tangere, vel ſuſcipere. Utrumque autem præſtari debet, dum puer eſt in fonte, ſi rigorem verborum attendamus. Nam qui puerum ſuſcipit de manu Sacerdotis, non ſatisfacit verbis Canonum requirentibus, ut de fonte; & non de manu Sacerdotis ſuſcipiat. Et ideò Hugo benigniori interpretatione cenſuit per eum, qui poſt ſuſcipit de manu Sacerdotis ſatisfieri non ſecundùm rigorem, ſed quia
quę incontinenti fiunt videntur ineſſe. Atque hæc inter- 16
pretatio optimè congruit etiam præſentanti puerum Sacerdoti

dori

doti immediatè baptizandum: is enim licèt non tangat in baptiſmo; tamen quia tangit paulò ante, & immediatè, videtur per eandem regulam in ipſo actu tetigiſſe. Et ſanè cùm in baptiſmate per immerſionem patrinus in actu non tangat, duobus modis apertiſſimè tangere debet, vel ante præſentando, vel poſt ſuſcipiendo, & inter utrumque actum ſolida ratio diverſitatis afferri non poteſt.

Soti authoritas obeſſe non debet, quominus hanc opinionem vera ratione & Ledeſmi, qui ejus præceptor fuit, auctoritate munitam, ſequamur; præſertim cùm nec ſatis conſtet Sotum ita ſenſiſſe; Siquidem ubi loquitur de tenente cate-
17 chumenum ſuper fonte ante baptiſmum, videtur poſſe intelligi de tenente ad unctiones, & catechiſmos, quemadmodum alio in loco ipſe loquitur, videlicet *in 4. ſent. diſt. 24. q. 1. art. 1. verſ. Ex his*. Qui caſus nihil babet commune cum noſtro, in quo non agimus de tenente ante baptiſmum ad unctionem, vel alia, quæ procedunt, ſed de eo, qui accipit puerum, & præſentat immediatè ad effectum baptiſmi tantùm.

Ad rationes ſuprà in oppoſitum adductas breviter reſpondetur.

Ad primam, qua dictum eſt hanc cognationem debere imitari naturam, reſpondetur hoc argumentum non habere locum, niſi in caſibus à jure expreſſis, cùm in multis ſit illi diſſimilis; & ſatis imitatur ſi paulò ante, vel poſt interveniat.
18 Cùm non ſit neceſſaria omnimoda ſimilitudo, uti aliàs Sac. Congregatio conſideravit, dum reſpondit eum, qui plena pubertate baptizatum non præcedit: ſi ut patrinus eum tetigerit, contrahere cognationem, quamvis ſecundùm naturam illum generare non potuiſſet.

Sic etiam videmus quamvis paternitas naturalis per alium induci nequeat: tamen hanc ſpiritualem poſſe con-
19 trahi etiam per procuratorem, jam enim Sac. Congregatio Concilii probavit opinionem affirmativam tamquam veriorem, cenſuitque juxta Feder. de Sen. *conſ. 15.* & Card. hìc *num. 3. & 4.* Eum, qui nomine alterius levat infantem de ſacro fonte non contrahere ſibi cognationem ſpiritualem, ſed mandanti.

Ad ſecundum, & tertium, quibus dictum eſt verba textus requirere ſuſceptionem in actu, & ita expreſsè loqui DD. Reſpondetur in actu ipſo juris interpretatione factum cenſeri, quod in continenti poſt, vel ante geſtum fuit ex Hugone ſupra citat.

Ad quartum, ubi dicitur hoc impedimentum non eſſe ampliandum, reſpondetur nõ ampliari, ſed declarari in caſu, in quo de jure ſubeſt ſecundùm rectam interpretationem.

Ad eam rationem ſpecialem, quod inter paganum, & fidelem ſpiritualis cognatio non poſſit contrahi, reſpondetur non procedere hoc caſu, in quo puer nondum baptizatus accingitur ad baptiſmum, cum quo non aliter contracta erit cognatio, quàm ſi baptiſmus ſequatur, atque ita hac ra-
20 tione non obſtante in Catechiſmo, qui baptiſmum præcedit, cognatio contrahitur, quamvis impediens non dirimens, *c. 2. de cognat. ſpiritual. in 6.* Hoſt. *in Summ. hoc tit. verſ. Qualiter contrahatur*; Itaque non contrahetur cognatio cum pagano, ſed cum Chriſtiano mox futuro.
21 Quòd ſi hæc opinio aliquam haberet difficultatem, & omnis tollitur per conſuetudinem regionis. Qua in re illud eſt animadvertendum; nam ſi conſtaret in dictis duobus caſibus non contrahi cognationem ſpiritualem, nec etiam per conſuetudinem induci poſſet ut contraheretur talis cognatio impediens, & dirimens, ſed impediens tantùm. Cùm enim ſolius ſummi Pontificis, & univerſalis Eccleſiæ ſit inducere impedimentum dirimens, atque inhabilitare ad matrimonium contrahendum, D. Thom. *in 4. diſt. 42. qu. 2. art. 2.* Palud. *in 4. diſt. 34. qu. 1* Sotus *in 4. diſt. 40. art. 5. col. 4. verſ. Interrogationis*, Hoſt. Abbas & Præpoſ. Qui de communi teſtatur *in c. Ad diſſolvendum, de deſponſ. impub.* & alibi ſæpè DD. ſequitur ut ſicut una Provincia non poteſt legem ferre qua impedimentum dirimens inducatur, ita nec conſuetudinem introducere, quæ id roboris habeat, propter poteſtatis defectum. Et ratio rationis eſt, quia cùm matrimonium ſit de jure Divino, cùm ſit irritum auctoritate Pontificiæ Conſtitutionis, cenſetur irritum fieri a Deo, cujus vices Papa gerit in terris; at ſi dirimi poſſet virtute conſuetudinis; hoc tamen non proveniret à Deo, ſed ab humana poteſtate; Quam rationem reddunt DD. *in c. Super eo, ſupra eodem*. Ideò non mirum ſi DD. communiter non tribuant conſuetudini talem poteſtatem, niſi habeat concurſum juris veteris, vel ſit approbata per Papam, gloſ. Bern. *in cap. 1. ſupra eodem*, Hoſt. *in ſumm. hoc tit. §. Quis ſit effectus verſ. Ideo dic.* Hugo, & Goffred. relati ab Henric. Boich. *in c. Super eo, ſupr. eod. circa med.* ubi etiam Innoc. Joan. Andr. & Ant. de Butr. eandem opinionem ſequuntur, Felin. *in c. 1. n. 21. de ſponſal.* Angel. *in ver. Matrimonium in 17. imped. n. 1. Summ.* Tabien. *in ver. Impedimentum 1. in communi n. 4.* Silveſt. *in ver. Matrimonium 2. n. 3.* ubi ait Aſtenſem teſtari Hoſtienſis opinionem frequentius eſſe receptam, ſubditque eam eſſe clavem ad hujuſmodi quæſtiones decidendas. Et quamvis Henric. Boich. & Abb. *in d. c. Super eo n. 6.* videantur contrarium ſenſiſſe, non eſt à prædicta opinione diſcedendum, quæ communis eſt, & ratione validiſſima nititur: præſertim cùm nullum textum habeamus, qui opinioni Abbatis, & Henrici adſtipuletur; nam text. *c. 1. & cap. Super eo*: apertè agunt de conſuetudine juris veteris concurſum habente, & de ea loquuntur gloſ. Ber. *in d. c. Super eo*: dum ei tribuit utrumque effectum impediendi, & dirimendi, licèt Henric. Boich. inconſultò recenſeat ejus auctoritatem in conſuetudine non habente talem concurſum.

Itaque dum dicimus ex conſuetudine tolli difficultatem, 22
non hoc agitur ut cõſuetudini adſcribatur hæc poteſtas impediendi, & dirimendi in caſu, in quo liquidò conſtaret cognationem non eſſe contractam, ſed tantùm ſi caſus ſint de jure dubitabiles, eos recipere interpretationem à conſuetudine; nec enim eſt novum, ut faciliùs admittatur conſuetudo ad interpretandum, quàm ad inducendum, Bellon. *conſ. 1. Viſis ſcripturis n. 3. verſ. Et habet*, Decian. *conſ. 156. prope fin. lib. 3.* & poſt alios Cravett. *conſ. 201. n. 11. & 12. lib. 1.* Put. *dec. 283. lib. 1.* & proptereà Hoſtien. qui ſentit ut ſupra dictum eſt. conſuetudinem non poſſe inducere impedimentum impediens, & dirimens: tamen in illa quæſtione an ex catechiſmo oriatur impedimentum impediens tantùm, an etiam dirimens, quæ tunc non erat diffinita, ut fuit poſteà ex *cap. 2. hoc tit. in 6.* Sentit eſſe attendendam conſuetudinem diverſorum locorum, & ſecundùm eam judicandum, ut expreſsè tradit *in ſum. hoc tit. §. Qualiter contrahatur in fin.* Et ita conſuetudini interpretativæ tribuit vim impediendi, & dirimendi, quam non concedit conſuetudini inductivæ. Articulum an conſuetudo vim habeat inducendi impedimentum dirimens, pleniùs examinavi *in cap. 1. ſupra eodem*.

DE COGNATIONE SPIRITUALI.

Gregorius IX.

CAPUT VIII.

EX litteris veſtris accepimus, quòd cùm M. mulier coram officiali Cantuarien. Alanum peteret in virum, & ſe affidatam ab eo, ac carnaliter cognitam, per teſtes idoneos probaviſſet: dictorum tandem teſtium depoſitionibus publicatis, idem A. excipiendo propoſuit, quòd eam habere non poterat in uxorem, pro eo quòd ipſum pater mulieris ejuſdem, qui ſacerdos extitit, baptizavit. Sed cùm idem officialis exceptione hujuſmodi non admiſſa diffinitivam tulerit ſententiam contra ipſum, & idem ad ſedem Apoſtolicam appellaverit: Mandamus, quatenus, ſi eſt ita, eumdem A. ſuper hoc ab impetitione mulieris abſolvatis ipſius: eidem mulieri perpetuum ſilentium imponentes.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio ſpiritualis de iure communi oritur inter baptizatum, & filium baptizantis impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum.*

2 *Cognatio ſpiritualis olim triplex, paternitas, compaternitas, & fraternitas, ſed hæc ultima ſublata eſt à Concilio Tridentino.*

3 *Baptizatos, & de ſacro fonte ſuſceptus efficitur filius ſpiritualis baptizantis, & ſuſcipientis, & num. 13.*

4 *Baptizatum de iure communi prohibentur plures de ſacro fonte ſoſcipere, ſed ex Concilio Tridentino unus tantùm, & una ad ſummum ſuſcipere debent.*

5 *Si tamen plures deſignati ſoſceperint, & tetigerint, nec appareat quis prior ſit deſignatos, contrahunt omnes cognationem ſpiritualem.*

6 *Diſpenſatio an ſit concedenda contrahendi matrimonium cum ea, quam quis in Sacramento Confirmationis tenuit, ob dotis acceſſionem, & ad tollendas lites, & num. ſeqq. oſque in fin.*

7 *Cognationis ſpiritualis impedimentum eſt iuris merè Eccleſiaſtici.*

8 *Et an dotis acceſſio ſit caoſa ſoſficiens diſpenſandi, & num. 17.*

9 *Litis vitandæ caoſa an ſit diſpenſandum, & n. 18.*

10 *Diſpenſatio in ſecundo gradu non concedenda, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.*

11 *Et an hoc procedat in cognatione ſpirituali.*

12 *Magis vitanda eorum coniugia, qoi nobis per ſpiritoalem, qoam per carnalem cognationem attinent.*

14 *Cognatio ſpiritualis maior eſt, & difficiliùs ſolvitur, qoam carnalis.*

15 *Diſpenſare an ſoleat Eccleſia in primo gradu cognationis ſpiritualis, & nom. ſeqq.*

16 *Cognationem ſpiritualem contraxit puella novem annorum, quæ infantem levavit de ſacro fonte, & cum ea Gregorius XIII. noluit diſpenſare.*

17 *Dotis acceſſio, an & quando ex ſtylo Curiæ ſit iuſta cauſa diſpenſandi in gradibus prohibitis.*

1 EX *litteris*. Inter baptizatum, & filium baptizantis oritur cognatio ſpiritualis impediens, & dirimens matrimonium inter eos contrahendum. Hoc dicit ſecundùm omnes. Sed iſta fraternitas ſpiritualis hodie ſablata eſt ex Concilio Tridentino *cap. 2. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* quo cognatio ſpiritualis reſtricta eſt ad levantes de ſacro fonte, & baptizatum ipſum, & illius patrem, & matrem, necnon ad baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem,
2 ac matrem. Et idem in Confirmatione. Unde cùm olim triplex eſſet cognatio ſpiritualis, videlicet paternitas, compaternitas, & fraternitas, ut per D. Thomam *in 4. ſentent. diſtinct. 42. qu. 1. art. 3.* & per Abbatem *ſuprà in rubrica ad finem*: Sublata hodie fraternitate per Concilium Tridentinum non remanet niſi paternitas, & compaternitas: quod & Navarr. advertit *in Manuali cap. 52. num. 36. verſ. Quartum impedimentum, & num. 37.*

3 In gloſſa unica nota baptizatum, vel de ſacro fonte ſuſceptum effici filium ſpiritualem baptizantis, vel ſuſcipientis. Jura ſunt in gloſſa.

4 In eadem gloſſa ibi, *Quod plures ſimol*, nota prohibitum eſſe, ut plures ſimul infantem de ſacro fonte ſuſcipiant, ut *cap. Non plures, 4. diſt.* ſed ex Concilio Tridentino *in d. c. 2.* ſtatutum eſt, ut unus tantùm, ſive vir, ſive mulier, juxta ſacrorum canonum inſtituta, vel ad ſummum unus, & una baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant.

5 Verùm cùm negligentia Parochi factum eſſet, ut tres deſignarentur, & in libro ſcriberentur ∫, de facro baptiſmi fonte ſœminam ſuſcepturi, nempè Titius, Titia, & Sempronius, qui omnes levarunt baptizarum, & tetigerunt: fuit dubitatum an omnes cognationem ſpiritualem contraxiſſent cum baptiaata; an verò ii tantùm duo, qui priores ſunt deſignati, Sac. Congregatio cenſuit omnes contrahere ſi non appareat qui primi ſint deſignati, per *cap. final. de cognat. ſpirit.* & licèt unus tantùm, & una ſuſcipere debeant; tamen ſi omnes ſuſceperint, omnes contrahere, ita gloſſa ibi, quæ dicit, quod non peccant, & ita ibi Philippus poſt alios, & licèt Concilium prohibeat plures, quàm duos, &c. tamen non annullat actum.

Ex facto QUÆSITUM eſt, An ſit concedenda diſpen- 6
ſatio contrahendi matrimonium cum ea, quam quis in Sacramento Confirmationis tenuit ob dotis acceſſionem, quam mulier à tertio conſecutura eſt, & ad tollendas lites, quæ occaſione majoricatus inter virum, & mulierem poſſent inextricabiles exoriri.

Pro diſpenſatione adducitur hujuſmodi impedimentum 7
eſſe juris merè Eccleſiaſtici, Sanct. Thom. *in 4. ſent. diſtin. 42. qo. 1. art. 1. in corpor.* Sot. *ibidem*, Covarr. *in 4. Decretal. par. 2. cap. 6. §. 4. in princ.* Navarr. *in Manual. cap. 22. num. 36. verſ. Quartum*, licèt in oppoſitum videatur text. *in c. Pitacium, 30. qu. 3.* In his autem, quę ſunt juris Eccleſiaſtici apertè conſtat Sedem Apoſtolicam poſſe diſpenſare, *c. Cuncta per mundum, 1. qu. 3.* & in ſpecie habetur ex Rebuff. *de diſpenſ. in grad. gloſſ. 5. n. 52.* & Navarr. *d. c. 22. n. 84.* juncto *nu.* 36. & clarè deducitur ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. de refor. matrim. c. 2.* quo hæc impedimenta ex prohibitione canonica provenientia reſtringuntur ad paternitatem, & compaternitatem, ut dictum eſt ſuprà *num. 2.*

Cauſæ autem, quæ diſpenſationi hoc caſu ſuffragantur, 8
ſufficientes videntur. Primò ſcilicet utilitas puellæ, cui, ſi id matrimonium ſequetur, dos in mille aureis augebitur: quę cauſa videtur ſufficiens ex ſtylo Curię, ſecundùm quem diſpenſationes in 3. & 4. ea cauſa narrata obtineri conſueverunt: ſtylus autem Curiæ facit jus, *c. Quam gravi, de crim. falſ.* Abb. *in c. Ex litteris num. 6. de conſtitut.* Secundò, 9
ut evitentur lites, quæ poſſent oriri ex majoricatu, ad quem tam vir, quàm mulier poſt mortem cujuſdam nunc viventis jus habere prætendunt: cauſa autem vitandæ litis inducere ſolet Pontificem ad concedendam diſpenſationem, *cap. 2.* ubi gloſſ. *ult.* & DD. *de deſponſat. impub.*

His tamen non obſtantibus, ſatius eſſe videtur diſpenſationem petitam denegare; illius enim conceſſio non parvo eſſet futura ſcandalo illis, qui viderent à patre filiam ſpiritualem in uxorem duci, indeque hæretici occaſionem arriperent detrahendi Eccleſiæ inſtitutis, *cap. Magnæ de voto*, gloſſ. *in cap. Requiſitis, §. Niſi rigor, in verb. Vt pleriſque, 1. q. 7. cap. Et ſi illa, ead. qu. 7.*

Accedit ad hoc prohibitio Tridentini Concilii *ſeſſ. 24. de* 10
reform. matrim. cap. 5. in fin. ubi poſtquam Sancta Synodus univerſaliter ſtatuit in contrahendis matrimoniis, vel nullam, vel rarò dandam diſpenſationem: agendo de ſecundo gradu ſtatuit, ut in eo diſpenſatio non concedatur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam: & ita ſatis manifeſtè inſinuat in primo gradu, ut eſt noſter caſus, nunquam concedendam eſſe diſpenſationem. Nec obſtat ſi dicatur il- 11
lud decretum intelligendum eſſe de gradibus affinitatis, & conſanguinitatis, non autem de cognatione ſpirituali. Imò enim cùm ſuperioribus capitibus egerit de impedimentis cognationis ſpiritualis, & prohibitio *d. cap. 5. ad fin. verſ. In contrahendis*, ſit generalibus verbis abſque diſtinctione concepta, debet utique generaliter ad omnia ſuperiora referri, *cap. Solitæ*, & ibi gloſſ. *in ver. Non diſtinguemus, de maiorit. & obedien.* Prętereà quatenus loqueretur de gra- 12
dibus affinitatis, & conſanguinitatis tantùm; æquè tamen obſervandum eſſet in gradibus cognationis ſpiritualis, cùm Canones, & Sancti Patres *c. 1. 2. & 3. 30. qu. 3.* definiverint magis abſtinendum eſſe à conjugio illorum, qui nobis per ſpiritualem, quàm eorum, qui per carnalem cognationem 13
attinent; taleſque quos de ſacro fonte levamus, aut in Sacramento Confirmationis tenemus, per Conſtitutiones Eccleſiaſticas verè noſtros filios effici, *d. c. 2. & 3. & cap. Omnes quos, 30. qu. 1.* Quòd eò magis dicendum eſt, cùm tractemus de retinenda diſpoſitione juris communis contra diſpenſationem, quæ illud vulnerans, odioſa reputatur, *cap. 1. de fil. Presbyt. lib. 6.* Imò cognatio ſpiritualis major eſt, gloſſ. 1. *in* 14
fin. in cap. Qui dormierit, 27. qo. 2. & difficiliùs diſſolvitur, quàm carnalis, *c. Inter corporalia*, ubi Butr. *n. 22. de tranſlat. Epiſcop.* Si igitur rigor non diſpenſandi obſervatur in carnali cognatione, quis negabit eundem multò magis obſervandum eſſe in ſpirituali, *c. Ex parte, il terzo de decimis.*

Et propterea Mandoſ. *de ſignat. tit. de diſpenſat. matri-* 15
mon. verſ. Cognatio ſpiritualis cum ſeqq. ait Eccleſiam non ſolere in primo cognationis ſpiritualis gradu diſpenſare. Imò Summi Pontifices denegarunt diſpenſationem etiam in his, qui ignorantes impedimentum, bona fide matrimonium contraxerunt.

Et

Digitized by Google

16 Et in ſpecie Sacra Congregatio Concilii olim conſulta, An puella novem annorum levans de ſacro fonte infantem, contrahat cum eo cognationem ſpiritualem, & ſi immemor hujus cognationis ſpiritualis ſecum contrahat matrimonium, an ſit concedenda diſpenſatio: Reſpondit contractam quidem eſſe cognationem ſpiritualem non obſtante ætate; tum quia nullus Canon, nullum Concilium, nullus Doctor in terminis decidit contrarium: tum quia ſicut ætas levati non impedit, quia levans major 14. annis contrahat hanc cognationem cum levato, quamvis anniculo, vel paucorum menſium, aut dierum: ita nec impedit quando levans eſſet minor quatuordecim: tum quia licèt minor quatuordecim, potuit tamen inſtruere minorem: tum quia repetiuntur Canones tantùm, qui repellunt non baptizatū, Abbatem, & Monachos, nec alii repelluntur. Ergo etiam infantes, & impotentes admiſſi cenſebuntur. Cæterùm quod pertinet ad diſpenſationem, etſi S. Congregatio exiſtimaverit eam eſſe concedendam, tamen relata ad Gregorium XIII. ſententia, Sanctitas Sua approbavit quidem contractam eſſe cognationem ſpiritualem, ſed tamen noluit diſpenſare. Et quamvis nonnunquam poſt tempora Gregorii diſpenſatum fuerit ob dotis incompetentiam cum illius ſufficienti augmento; non tamen eſt judicandum exemplis; nec quod aliquando factum eſt, ſed quod fieri debet, eſt ſpectandum, *l. Sed licet, ff. de offic. Præſid.*

17 Duæ cauſæ, quæ pro diſpenſatione allegantur, leviores ſunt quidem, quàm rei gravitas poſtulat. Prima enim de augmento dotis nullibi in jure legitur approbata, & non deerunt fortè, qui eam indignam putent, quæ Pontificem movere poſſit ad concedendam diſpenſationem, videlicet ut puella nobilis aureos mille lucretur, nec ſtylus Curiæ huic caſui accomodari poteſt; is enim ſtylus obſervatur cum eis tantùm puellis, quæ præ nimia paupertate cum dote, quam habent, honeſtè nubere non poſſunt: tunc enim augmentum dotis reducitur ad opus pium; & propterea præbet legitimam cauſam diſpenſandi, Gratian. poſt *c. Tanta nequitia*, & ibi gloſſ. communis, *& cap. ſeqq. 1. qu. 7.* quæ pietatis cauſa ceſſat in caſu noſtro, in quo non proponitur puellam eſſe adeò pauperem, ut ſine augmento alteri nubere honeſtè non poſſit, præſertim cùm jus ad majoricatum prætendat.

Secunda etiam cauſa inſufficiens videtur. Primò, quia 18 cùm fideicommiſſum majoricatus non ſit apertum, ſeu purificatum, nimirum quia vivit perſona, quæ illum juſtè poſſidet, non conſtat quomodo timor futuræ litis, quæ fortè morte interveniente, vel aliorum nativitate, vel prætenſionum dilucidatione ounquam deducitur ad actum, poſſit afferre juſtam cauſam, ut de præſenti tam graviter jus commune vulneretur. Secundò, quia ad quem ipſorum majoricatus ſpectare debeat, poterit humana prudentia abſque lite per compromiſſum, vel alio modo fieri exploratum: quod ſi coram arbitris de eorum juribus noluerint experiri, & elegerint potius indurato animo litigare, non debet hæc ipſorum ſpontanea durities juſta videri cauſa, ut Pontifex legis vincula ad periculum litis ſummovendum relaxet, præſertim cùm ſint tanti ponderis, & ſpiritualia concernant, ex Archidiac. *in cap. Tale, 1. quæſt. 7. numer. 1. & 2.*

DE CONSANGUINITATE, ET AFFINITATE.

Cæleſtinus III.

CAPUT III.

QUòd dilectio: & infrà. Quæſiviſti, utrùm is, qui à ſtipite per deſcendentem lineam, ſexto vel ſeptimo gradu diſtat, poſſit ei, quæ ex altera parte per lineam deſcendentem ab eodem ſtipite, ſecundo vel tertio gradu diſtat, matrimonialiter copulari propter indulgentiam Apoſtolicæ Sedis legati, qua permiſſum eſt hominibus terræ illius, in ſexto gradu conjungi? Quod videtur poſſe fieri, ſecundùm regulam, qua dicitur: Quoto gradu quis diſtat à ſtipite, & à quolibet per aliam lineam deſcendentium ab eodem: cùm tamen de conſuetudine terræ, ſi quando talis caſus emerſerit, incolæ propter proximiorem gradum conjunctos ſeparent, & impediant copulari volentes. Nos itaque reſpondemus, quòd indulgentia illa ſic eſt intelligenda, quòd uterque conjungendorum diſtet à ſtipite ſexto gradu. Si verò alter ſexto vel ſeptimo gradu diſtat à ſtipite, alter autem ſecundo vel tertio, conjungi non debent: unde in hac parte conſultiùs duximus multitudini, & obſervatæ conſuetudini deferendum, quàm aliud in diſſenſionem & ſcandalum populi ſtatuendum, quadam adhibita novitate.

S V M M A R I V M.

1 *Diſpenſatio cum aliquibus ut poſſint contrahere quarto gradu, intelligitur ſi uterque diſtat quarto, dummodo hoc approbet conſuetudo.*

2 *Et an gradus remotior indiſtinctè attendatur tam in diſpenſationibus, quàm in impedimentis. Remiſſivè.*

1 *QVod dilectio.* Si diſpenſatur cum aliquibus, ut poſſint contrahere quarto gradu, requiritur ut uterque diſtet quarto, maximè ubi conſuetudo hoc approbat. Hoc dicit: aliàs ſummatur ſine diſtinctione, maximè ſecundùm Joan. Andr. & ſequentes; & eſt communis intellectus, ut atteſtatur Præpoſ. *in princip.* qui etiam eſt de jure verior, quia Pontifex fundat interpretationem ſuam ſuper conſuetudine, quæ vigebat in loco, ex cujus violatione ſcandalum oriebatur; ut patet ex illis verbis: *Conſultiùs duximus multitudini, & obſervatæ conſuetudini deferendum, quam aliud in diſſenſionem, & ſcandalum populi ſtatuendum.* Unde circumſcripta conſuetudine, ſtandum eſt regulæ expreſſæ in littera, *& in cap. fin. infrà eod.* videlicet, *Quoto gradu remotior diſtat à ſtipite*, &c. prout hic firmant gloſſ. *in verb. Vterque*, Innocen. *in fin.* Hoſt. *nu. 4.* Joan. Andr. *num. 8. in fin.* dicens hoc tenendum Abbas 2
num. 7. & alii communiter, & fuſiùs dixi *in dict. cap. fin.* & ibi plenè videas, an hodie tam in diſpenſationibus obtinendis, quàm in inducendis impedimentis indiſtinctè gradus remotior attendatur, *num. 4. 5. & in 1. & 2. quæſt.*

DE CONSANGUINITATE, ET AFFINITATE.

Innocentius III. Roſañ. Archiepiſcopo.

CAPUT V.

QUod ſuper his : & infrà . Super eo igitur , quòd pater & filius, cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis , avunculus & nepos cum duabus ſororibus contrahunt matrimonia : Taliter tibi duximus reſpondendum , quòd licèt omnes conſanguinei viri ſint affines uxoris, & omnes conſanguinei uxoris ſint viri affines : inter conſanguineos tamen uxoris & viri, ex eorumdem ſcilicet viri & uxoris conjugio, nulla prorſus affinitas eſt contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri . Ne autem infra gradus prohibitos matrimonium contrahatur , debes publicè inhibere , & præſumptores Eccleſiaſtica diſtrictione punire : non obſtante conſuetudine, quæ dicenda eſt potiùs corruptela.

SUMMARIUM.

1 *COnſanguinei mariti cum conſanguineis uxoris licite contrahunt.*
2 *Matrimonia contrahi non poſſunt in gradibus prohibitis etiamſi hoc habeat conſuetudo, & num. 7.*
3 *Affinitas contracta inter conſanguineos viri, & uxorem ipſius , non tranſit ad conſanguineos uxoris, nec è converſo.*
4 *Affinitas non cauſat affinitatem.*
5 *Affinitas quid.*
6 *Affines non ſunt vir, & uxor, ſed cauſa affinitatis.*
7 *Conſuetudo etiam immemorabilis non poteſt tollere, nec inducere impedimenta matrimonium dirimentia, & num. ſeqq.*
8 *Conſuetudo immemorabilis intelligitur ſublata, quando lex conſuetudinem damnat uti corruptelam.*

1 Q*Vod ſuper*. Conſanguinei mariti cum conſanguineis 2 uxoris licitè contrahunt. Hoc primò. In gradibus prohibitis non poſſunt matrimonia contrahi etiamſi hoc habeat conſuetudo. Hoc dicit ſecundò Joan. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. Alex. de Nevo, & Præpoſ. ſecundum dictum, ibi, *Ne autem*.

3 Nota primò ex priori parte textus affinitatem contractam inter conſanguineos viri, & uxorem ipſius, non tranſire ad conſanguineos uxoris, nec è converſo; unde poſſunt legitimè copulari, ut in textu, & notant gloſſ. 1. Abb. Antiq. 4 Hoſt. Joan. Andr. Butr. & omnes *in ſummario textus*. Ratio eſt, quia affinitas non cauſat affinitatem, S. Thom. *in 3. par.* 5 *qu. 86.* quæ eſt in additionibus, 55. *art.* 5. Affinitas enim dicitur illa proximitas, quæ eſt inter uxorem, & conſanguineos viri, & ſimiliter inter virum, & conſanguineos uxoris, eò quòd duæ cognationes, quæ diverſæ inter ſe ſunt, per nuptias copulantur, & altera ad alterius cognationis finem accedit, dicit textus *in l. Non facilè*, §. *Affines*, *ff. de gradib. & affinit.* unde affines dicuntur quaſi juxta fines, ut 6 inquit Abb. Antiq. *in c. Non debet num. 2. infrà eodem*, vir autem, & uxor non ſunt affines, ſed cauſa affinitatis, ſicut unus non eſt numerus, ſed principium numeri. gloſſ. *in* §. *Affinitatis, in addit. in verb. Affinitatis, inſtit. de nupt.* gloſſ. *in l. Sed & hæ perſonæ, in verb. Et liberti, ff. de Procur.* S. Thomas *in præcitat. qu. 55. art. 2. ad 1.* Unitas ergo, quæ per matrimonium efficitur inter virum, & uxorem, eſt cauſa, ut uxori communicentur omnes conſanguinei mariti, & viceverſa marito conſanguinei uxoris, & conjunctio hujuſmodi unius ad tales cùm non ſit conſanguinitas, reliquum eſt, ut ſit affinitas, *cap. Porrò*, 35. *qu.* 5.

7 Secundò nota ibi, *Non obſtante conſuetudine*. Regionis conſuetudinem tollere non poſſe impedimenta matrimonium dirimentia : & cùm textus adjiciat, quæ dicenda eſt potiùs corruptela, hinc liquet manifeſtè hujuſmodi conſuetudinem eſſe impræſcriptibilem, etiamſi ſit ſupra hominum memoria, quia in his diuturnitas temporis non minuit, ſed aggravat peccatum, ut eſt textus clarus *in cap. Non debet in fin.* & ibi Butr. *num.* 11. *infrà eod.* ad idem *cap. Cùm haberet, ſuprà de eo, qui duxit in matrim. & cap. final. de conſuetud.* Et quotieſcumque lex damnat conſuetudinem uti iniquam, & 8 irrationabilem, tunc cenſetur damnata, & reprobata conſuetudo etiam immemorabilis, ut poſt Felin. *in cap. Cùm ex officii num. 13. de præſcript.* Aretin. *in l. Cùm ſtipulatus ſim à Proculo, col. 3. ff. de verbor. obligat.* & alios plures conciliando opiniones, concludit Covarr. *variar. reſolut. lib. 3. cap. 13. num. 5. verſ. Adnotandum tamen erit*.

Sed in oppoſitum videtur textus *in cap. Super eo, ſuprà de cognat. ſpirit.* ubi filii duorum compatrum, per quorum neutrum deventum eſt ad compaternitatem, licitè contrahunt matrimonium, & tamen ſi ſubeſt conſuetudo impediens, & dirimens talia matrimonia, ſervanda eſt loci conſuetudo: & ita ibi eſt caſus, ſecundùm intellectum, quem Abbas dicit eſſe magis communem. Ergo ſi conſuetudo vini habet inducendi impedimentum dirimens, ut ibi patet, non videtur ſubeſſe ratio, cur etiam non poſſit tale impedimentum tollere : nam prout unumquodque producitur, ſic reſolvitur, *cap. Omnis res, infrà de regul. jur. cum concord.* cujus tamen contrarium hic deciditur.

Pro conciliatione harum Decretalium valdè laborant, & inter ſe diſſident Scribentes hic, & Moderni, qui de matrimonio tractatus ediderunt, videlicet Th. Sanch. *lib. 7. diſp. 4.* & Baſil. Pont. *de impedim. matrim. c. 7. §. 2.* Quidam dixerunt Decretalem, *Super eo*, quæ eſt Alex. III. corrigi per hanc, *& per c. Non debet, ad fin. infrà eod.* quæ ſunt Innocentii III. quod non placet, *arg. cap. Cùm expediat, de elect. lib. 6.* Alii tenuerunt hic reprobari conſuetudinem contrahendi cum cognatis, & affinibus carnalibus; ibi verò cum cognatis ſpiritualibus, quòd ſimiliter non placet; quia magis vitanda ſunt connubia eorum, quin nobis per ſpiritualem, quàm per carnalem cognationem ſunt conjuncti, *cap. 1. 2. & 3. 30. qu. 3.* & cognatio ſpiritualis major eſt, quàm carnalis, gloſſ. 1. *in fin. in cap. Qui dormierit, 27. qu. 2.* ſed Abbas *hic num. 4.* putat *in d. c. Super eo*, agi de conſuetudine inductiva charitatis, nempè ut potius illi contrahant cum extraneis, quàm cum illis, qui aliquo modo videntur eſſe proximi: hic autem de conſuetudine, quæ relaxat prohibitionem ad contrahendum inter conſanguineos, quę ſic reſtringit conjunctionem, & amicitiam ad ſuos, & minuit viciſſitudinem charitatis ad alios.

Tu teneas conſuetudinem non eſſe tantæ potentiæ, ut valeat inducere impedimenta matrimonium dirimentia, ut fusè probavi *in cap. 1. à num. 2. uſque ad num. 26. ſuprà de cognatione ſpirituali*, niſi talis conſuetudo fuerit ſpecialiter per Summum Pontificem approbata, & in hoc caſu loquitur Decretalis, *Super eo*, ut dixi *in dicto cap. 1. num. 8.*

DE

DE CONSANGUINITATE, ET AFFINITATE.

Idem Innocentius III.

CAPUT VI.

QUia circa: & infrà. Porrò de nobili viro N. pro cujus diſpenſatione, indulgentia ſcilicet remanendi cum ea, quæ ipſum quinto conſanguinitatis gradu contingit, à Sede Apoſtolica obtinenda, falſa nobis cauſa fuerat allegata, proles videlicet: Cùm tamen ante diſpenſationem obtentam, unica filia, quam habebat, viam fuerit univerſæ carnis ingreſſa, prout tua conſultatio continebat: Diſſimulare poteris, ut remaneat in copula ſic contracta, cùm ex ſeparatione (ſicut aſſeris) grave videas ſcandalum imminere.

SUMMARIUM.

1 *DIſpenſatio obtenta à Papa non valet ſuper matrimonio inter conſanguineos contracto, ſi ibi falſa cauſa ſit expreſſa, niſi eam poſteà Papa confirmet.*

2 *Veritas narratorum eſt conſideranda ſecundum tempus datæ impetrationis.*

3 Diſſimulare poteris, *hæc verba habent vim diſpenſationis.*

4 *Subreptio in expreſſione falſæ cauſæ vitiat diſpenſationem ipſo facto.*

5 *Falſum exprimere deteſtabilius eſt, quàm verum tacere.*

6 *Diſpenſandi cauſa legitima ſuper matrimonio contracto in gradu prohibito eſt ſoboles ex eo ſuperſtes.*

7 *Diſpenſatur ſuper matrimonio tam contracto, quàm contrahendo, ſi timeantur ſcandala, vel futuræ inimicitiæ, & num. ſeqq.*

Declaratur, num. 12. & 14.

8 *Propter ſcandalum receditur à diſpoſitione iuris poſitivi.*

9 *Diſpenſatio an ſit concedenda in ſecundo affinitatis gradu ad evitandas inimicitias, & lites inter familias illuſtres, & num. ſeqq. uſque in fin.*

10 *Diſpenſatio in ſecundo gradu ex Concilio Tridentino non concedenda, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.*

Quod locum habet tam in ſecundo affinitatis, quàm conſanguinitatis, ibid.

11 *Et copula, &, reſolvitur in disiunctivam.*

12 *Inimicitiæ privatorum non referuntur ad publicam cauſam.*

13 *Periculum ne civitas factionibus dividatur eſt iuſta cauſa diſpenſandi in ſecundo gradu conſanguinitatis.*

14 *Scandalum quod orirentur, ſi nuptiæ iam publicatæ non ſequerentur, non eſt iuſta cauſa diſpenſandi in ſecundo affinitatis.*

15 *Etiamſi copula interceſſerit, & mulier aliàs diffamata remaneret.*

1 Q*Uia circa*. Non valet diſpenſatiò obtenta à Papa ſuper matrimonio inter conſanguineos contracto, ſi ibi falſa cauſa ſit expreſſa, niſi eam poſteà Papa confirmet. Hoc intendit ſecundùm intellectum, quem dicunt eſſe verum, & communem Abb. Præpoſ. & Alexan. de Nævo. Primò recitat, & tacitè damnat diſpoſitionem. Secundò eam tolerat ex cauſa ibi, *Cùm tamen*.

2 Nota primò ibi, *Ante diſpenſationem viam fuerit univerſæ carnis ingreſſa*. Veritatem narratorum eſſe conſiderandam ſecundùm tempus datæ impetrationis; non enim ſufficit narrata prius fuiſſe vera, vel poſt impetrationem verificari, ut notatur *in c. Dilectus, il ſecondo, de praben. & hic*, per Hoſt. *poſt princ. In verb. Ingreſſa*, Joan. Andr. *n. 3.* Abb. *n. 4.* & Alexan. de Nævo *in ult. notab.* & clarè probatur hic. Nam iſte impetrans habuerat filiam, ſed eam non habebat tempore impetrationis, quia prius ex hac vita migraverat, & ideò diſpenſatio fuit ſubreptitia, ac nulla, ut in textu: Generaliter autem, an & quando in litteris gratiæ, vel juſtitiæ attendatur tempus datæ, vel receptionis, ſeu executionis litterarum, recurrere ad notabilem theoricam Abbatis *in d. c. Dilectus num. 7.* & ibi dixi *à num. 1. uſque in fin.* & quando ſpectetur initium, vel finis, vide plenam gloſſ. *in cap. Dudum, il primo, verb. Electionis tempore, ſuprà de elect.*

Secundò nota illa verba, *diſſimulare poteris*, quæ habent 3
vim diſpenſationis; etenim cùm diſpenſatio ob expreſſionē falſæ cauſæ, & matrimonium exinde contractum non valerent, ſtultum eſſet dicere, ut manerent in adulterio; quæ ſunt verba Innoc. *hic in fine*, cum quo tranſeunt Hoſt. *poſt princip. in verb. Diſſimulare*, & Joan. Andr. *num. 3. in eod. verb.* Unde expone verba, *diſſimulare poteris*, id eſt, ex certa ſcientia, & ex noſtra licentia, quam damus auctoritate præſentium, & ſic quod nullum erat, roboramus, *cap. penult. de ſupplen. neglig. Prælator. cap. Super eo, de cognat. ſpirit.* prout exponunt
Goffred. Hoſt. & Joan. Andr. *locis proximè citatis*. Et ex hoc 4
intellectu collige ſubreptionem in expreſſione falſæ cauſæ 5
vitiare diſpenſationem ipſo facto, ad quod eſt text. expreſſus *in cap. 2. in fin. de fil. Presbyt. lib. 6.* ubi apertè probatur diſpenſationem eſſe nullam ipſo jure per ſubreptionem commiſſam in tacendo verum: ergo fortiùs in exprimendo falſum, ut hic, quia deteſtabilius eſt falſum exprimere, quàm verum tacere, & ita illum textum ad hoc expendit Abb. *hic num. 5.*

Ultimò nota ex textu duas cauſas diſpenſandi ſuper ma- 6
trimonio contracto in gradu lege canonica prohibito. Prima eſt, quando ex matrimonio ſic contracto ſoboles eſt ſuperſtes: nam favore filiorum in tali matrimonio diſpenſatur,
ut hic notat Bernard. poſt caſum, & reliqui poſt eum. Se- 7
cunda cauſa eſt propter ſcandalum vitandum, ut in fin. text. & notant Hoſt. *in fin.* Joan. Andr. *num. 4.* Henric. Boich. *in fin.* Abb. *num. 2.* Præpoſit. *num. 1.* & Alex. de Nævo *nu. 2.* & hæc eſt cauſa ſufficiens, nedum ſuper matrimonio jam cōtracto, ſed etiam ſuper contrahendo, ut dicunt Abb. Præpoſ. & Alexan. de Nævo *locis citatis*, quia propter ſcandalum receditur à diſpoſitione juris poſitivi, *cap. Quod ſuper his, ſuprà eodem cap. 2. de tempor. ordin. & c. Cùm ex iniuncto, de novi oper. nunciat.* ſecundùm Joan. Andr. *hic num. 4.* idem ſi timean-
tur futuræ inimicitiæ, & jurgia, ut per Felin. *conſ. 26. nu.* 8
15. verſ. Unde conſiderandum eſt, & Menoch. *conſ. 385. n. 7. vol. 4.* & ita quotidiè Papa diſpenſat inter conſanguineos, vel affines propter bonum pacis futurum, vel ſcandalum vitandum, prout etiam obſervat Sac. Pœnitentiaria in impedimentis occultis.

Ex facto quæſitum eſt, num concedenda ſit diſpenſatio 9
in ſecundo affinitatis gradu ad vitandas inimicitias, & lites inter familias illuſtres.

Sanctiſſimus mandavit examinari in Sac. Congregatione Concilii, an concedenda ſit diſpenſatio in ſecundo gradu affinitatis, pro quo ſupplicat Sereniſſimus Bavariæ Dux per litteras Sanctitati Suæ directas.

Pro cauſa affertur ſuſpicio litium, & inimicitiarum inter familias illuſtres, eò quia vir fuerit à ſponſa hæres inſtitutus cognatis præteritis, & vulgata fuerit fama futurarum nuptiarum.

Decretum Concilii Tridentini *cap. 5. ſeſſ. 24. de reformat.* 10
matrim. quo ſtatuitur, ut in ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam habet locum tam in ſecundo affinitatis, quàm conſanguinitatis, ut tradit Navarr. *de conſang. & affinit. conſ. 4. n. 8.* & ſæpiùs cēſuit S. Congregatio, unde nō eſt opus diſcutere, an ſecundus affinitatis æquipolleat tertio conſanguinitatis, quod

nonnulli cenſuerunt. Satis enim eſt ex Concilio juxta interpretationem S. Congregationis prohiberi diſpenſationem etiam in ſecundo affinitatis, niſi inter magnos Principes, & ob publicam cauſam.

11 Sed quia copula illa, &, reſolvitur in disjunctivam, ut eadem Sacra Congregatio alias declaravit, adeòut alterutrum ſufficiat, vel diſpenſationem magnis Principibus concedi, vel ſubeſſe cauſam publicam ejus concedendæ inter alios, quam magnos Principes, cùm hoc caſu non ſint magni Principes, qui petunt diſpenſationem, ſed ſolùm ex illuſtri familia: tota difficultas reducitur ad cauſas, quarum hic
12 nulla affertur, quæ publica videatur. Nam bonum pacis, & vitatio litium, & inimicitiarum, quæ orirentur inter utramque familiam, ſi Carolos in matrimonium non duceret virginem partis adverſæ ſibi in ſecondo affinitatis gradu conjunctam, non eſt cauſa poblica: neque enim privatorum diſſidia, & inimicitiæ reſpiciunt publicam cauſam, ut animadvertit S. Congregatio in cauſa diſpenſationis Alexandri
13 de Cordelles nobilis Barcinonenſis 1605. Et propterea multò ante cùm peteretur diſpenſatio à Primatibus Civitatis Hiſpalenſis ſoper ſecundo conſanguinitatis, & Rex Catholicus pro diſpenſatione urgeret, & contrahentes allegarent periculum, ne Civitas factionibus divideretur, & plura ſequerentur homicidia, niſi concederetur diſpenſatio: Sacra Congregatio cenſuit non aliter concedendam diſpenſationem, quàm ſi de tali periculo publicum Regis teſtimonium haberetur; quod tamen nunquam habuerunt contrahentes, licèt Rex Catholicus prius pro eis ſupplicaſſet, ac proindè diſpenſationem non obtinuerunt. Tunc itaque ſenſit S. Congregatio oportere cauſam inimicitiarum non reſpicere tantùm privatas familias, ſed univerſam Civitatem, ut cauſa publica dici poſſit: imò tunc etiam conſideratum fuit periculum ſimultatum, etiam publicarum non eſſe attendendum, quia vigente ſæculari poteſtate, poſſunt qui ad arma confugiunt à Magiſtratibus coerceri. At verò hoc cauſa, nec ulla quidem etiam privata cauſa inimicitiarum urget, quia virgo non fuit defflorata, nec ſuſpicio ulla irrepſit defflorationis, itaut honoris cauſa potuerint graves inimicitiæ ſuſcitari, ſed tantùm maritus fuit hæres inſtitutus ab uxore, & cognati præteriti, quę cauſa eſt merè civilis, & ſolùm parere poteſt veriſimiliter lites, ac diſcordias inter utramque familiam, quæ litis occaſione oriuntur. Quas tamen diſcordias ſæcularis Magiſtratus authoritas ſedare facilè poterit.

Alia cauſa ſcandali vitandi, quod orirétur ſi hoc marri- 14
monium non ſequeretur, & quod vulgata jam ſit nuptiarum fama, certè nec gravis, nec publica eſt, imò talis, quæ facilè à quolibet diſpéſationem poſtulante afferri poſſet, adeòut eſſet in poteſtate affinium, & conſanguineorum liberiùs ſimul verſando dare cauſam diſpenſationis. Et eo magis, quod hoc caſu nec ſimol verſati ſunt, ſed tantùm rumor irrepſit futurarum nuptiarum. Quamobrem ſi ſcandalum ſpectandum eſt, majus orietur ſcandalum ex conceſſione diſpenſationis non ſubſiſtente cauſa à Concilio requiſita.

Poſtremò cùm olim fuiſſet petita diſpenſatio in ſecundo 15
affinitatis ſequuta copula, non tamen ſpe faciliùs obtinendi diſpenſationem, ne mulier diffamata, & innupta remaneret, & ſcandala orirentur: S. Congregatio Concilii etſi Cardinalis Arigonius dixiſſet in Dataria has diſpenſationes ſæpè fuiſſe conceſſas, cùm tamen S. Congregatio ſemper exiſtimaverit non concedendas, cenſuit nihil eſſe reſcribendum.

DE CONSANGUINITATE, ET AFFINITATE.

Idem Innocentius III. in Concilio Generali.

CAPUT VIII.

NOn debet reprehenſibile judicari, ſi ſecundùm varietatem temporum, ſtatuta quandoque varientur humana, præſertim cùm urgens neceſſitas, vel evidens utilitas id expoſcit: quoniam ipſe Deus ex his, quæ in veteri teſtamento ſtatuerat, nonnulla mutavit in novo. Cùm ergo prohibitiones de conjugio in ſecundo & tertio affinitatis genere minimè contrahendo, & de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptiis, cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum; cùm ceſſante prohibitione ceſſet effectus: conſtitutiones ſuper hoc editas, ſacri approbatione Concilii revocantes, præſenti conſtitutione decernimus, ut ſic contrahentes de cætero liberè copulentur. Prohibitio quoque copulæ conjugalis, quartum conſanguinitatis & affinitatis gradum de cætero non excedat, quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt abſque gravi diſpendio hujuſmodi prohibitio generaliter obſervari. Quaternarius verò numerus benè congruit prohibitioni conjugii corporalis: de quo dicit Apoſtolus, quòd vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier: neque mulier habet poteſtatem ſui corporis, ſed vir: quia quatuor ſunt humores in corpore, qui conſtant ex quatuor elementis. Cùm ergo jam uſque ad quartum gradum prohibitio conjugalis copulæ ſit reſtricta, eam ita volumus eſſe perpetuam, non obſtantibus conſtitutionibus ſuper hoc dudum editis, vel ab aliis, vel à nobis, ut ſi quis contra prohibitionem hujuſmodi præſumpſerit copulari, nulla longinquitate defendatur annorum: cùm diuturnitas temporum non minuit peccatum, ſed auget; tantòque ſunt graviora crimina, quantò diutiùs infelicem animam detinent alligatam.

SVMMARIVM.

1 *AFfinitatis impedimentum in ſecundo, & tertio genere ſublatum eſt, & num. 14.*
2 *Idem de impedimento, quo ſoboles ſuſcepta ex ſecundis nuptiis conjungi non poterat conſanguineis prioris viri, & num. 15.*
3 *Impedimentum conſanguinitatis, & affinitatis ultra quartum gradum non extenditur, & num. 16.*
4 *Papa licèt ſupremam habeat authoritatem, timet tamen ſe reprehendi.*
5 *Leges humanæ variari debent ex temporum varietate.*
6 *Canonum antiquorum rigor cur noſtris temporibus non ſit uſquequaque obſervandus.*
7 *Ob fornicationem ſimplicem olim deponebatur non ſolùm Clericus, ſed etiam Epiſcopus.*
8 *Hodie ſecus, niſi fornicatio ſit notoria, vel ſcandaloſa, aut diu continuata.*
9 *Depoſitionis pœna olim dignum erat quodlibet mortale peccatum.*
10 *Scientia iuris eſt de æternis quantum ad ſuam originem, quæ eſt dictamen rectæ rationis.*
11 *Legum finis eſt invariabilis.*
12 *Lex correcta, & corrigens idem ſunt.*
13 *Ius Canonicum eſt ius humanum, ſed largè dicitur ius Divinum.*
14 *Affinitatis genera quæ ſint, & in quo differant à gradibus.*
16 *Affinitatis impedimentum, quod oritur ex fornicatione, poſt Concilium Tridentinum ultra ſecundum gradum non extenditur.*
17 *Etiamſi ſuperveniat poſt matrimonium contractum.*

18 *Et*

Digitized by Google

18 *Et ultra ſecundum gradum nec dirimit matrimonium, nec ſponſalia de futuro.*
19 *Nec impedit contrahendum.*
20 *Impedimentum publicæ honeſtatis, quod olim oriebatur ex ſecundo, & tertio genere affinitatis, ſublatum eſt à Concilio Generali.*
Idem in publica honeſtate, quæ oriebatur ex ſecundis nuptiis inter ſobolem ex illis ſuſceptam, & conſanguineos primi viri, num. 22.
Sed publica honeſtas, quæ oritur ex ſponſalibus de futuro, non eſt ſublata, num. 23.
Et multo minus illa, quæ oritur ex ſponſalibus de præſenti, num. 24.
21 *Vitium quoties ex una radice naſcitur, conſequens eſt, ut una lege tollatur.*
25 *Cognationis legalis impedimentum à Concilio Generali non eſt ſublatum.*
26 *De impedimento publicæ honeſtatis tollendo, vel reſtringendo actum fuit in Concilio Lugdun. ſed nihil obtentum.*
27 *At ex Tridentino hoc impedimentum non oritur ex ſponſalibus nullis, & ex validis primum gradum non excedit.*
28 *Et hoc in ſponſalibus de futuro, ſed in ſponſalibus de præſenti adhuc durat ad præſcriptum iuris veteris.*

1 N*On debet*. Tollitur prohibitio contrahendi matrimo-
2 ninm in ſecundo, & tertio affinitatis genere. Item
tollitur prohibitio, per quam ſoboles ſuſcepta ex ſecundis
3 nuptiis conjungi non poterat conſanguineis prioris viri:
& prohibitio conjugii ultra quartum conſanguinitatis, &
affinitatis gradum non extenditur. Hoc ſtatuit, juxta ordi-
nem litteræ, ſecundùm Abbatem, & Alexan. de Nævo:
& concordant licèt ordine inverſo Joan. Andr. Butr. Card.
Ancbar. & Præpoſ. Dividitur in quatuor partes. Primò ex-
cuſat correctionem juris Antiqui. Secundò ibi, *Cum ergo*,
excuſationem declarans, in duobus illud tollit. Tertiò re-
ſtringit, reſtrictionis cauſam reddens, ibi, *prohibitio.* Quar-
tò prohibitionem reſtrictam ſortificans, conſtitutiones con-
trarias tollit, & cauſas reddit, ibi, *Cum ergo*.
4 Nota primò ibi, *Reprehenſibile*. Summum Pontificem,
licèt ſupremam habeat poteſtatem, timere tamen ſe repre-
hendi, ut hic innuitur, *& in cap. Niſi ſupra de uſu pallii, & in cap. Ut noſtrum, ut Eccleſ. Beneſ.* Sed quidquid timeat,
multoties mordetur: quod tamen non fit abſque peccato,
ut *cap. 1. infrà de maledict.* ſecundùm Hoſt. *hic num. 1.* &
Joan. Andr. *num. 2.*
5 Secundò nota ibi, *Temporum*. Statuta humana variari
debere ex temporum varietate, ut hic, & in concord. alle-
gat in gloſſ. 1. Nec mirum, quia lex debet tempori eſſe
6 conveniens, *c. Erit autem lex, 4. diſtin.* Quo fit, ut rigor
antiquorum Canonum in pœnis infligendis hodie non ſit
uſquequaque obſervandus, quia, ut inquit text. *in c. Fraternitatis, 34. diſtin.* Defectus noſtrorum temporum, quibus
non ſolùm merita, ſed corpora ipſa hominum defecerunt,
diſtrictionis Canonicæ non patitur in omnibus manere
7 cenſuram. Unde olim propter ſimplicem fornicationem de
rigore deponebatur non tantùm Clericus, ut *c. Si quis Clericus, & cap. Presbyter, 81. diſt.* Sed etiam Epiſcopus, ut *c.*
8 *ſeqq. & c. Lator,* & ibi gloſſ. *2. qu. 7.* Sed hodie ob ſimplicem
fornicationem non fit depoſitio, ut *cap. A multis, de ætat. & qualit.* Niſi ſit notoria, vel ſcandaloſa, aut diu continuata,
c. Quam ſit, infrà de exceſſ. Prælator. & c. Ex parte, Ade, ſupra de teſtib. cum concord. ut per Butr. *in c. At ſi Clerici n. 13.*
9 *verſ. Per hoc patet an ſimplex fornicatio, de iudic.* Quinimò
quodlibet mortale peccatum olim erat depoſitione dignum,
c. Si Diaconus, 81. diſt. & d. c. Presbyter. Sed hodie ſervabitur
in his, prout legitur, & notatur *in d. c. At ſi Clerici*, maxi-
mè per Anton. de Butr. *dict. num. 13.* & Abbas *num. 35.*
10 Ex his nonnulli detrahunt ſcientiæ juris, aſſerentes eam
non eſſe propriè ſcientiam: quia ſcientia eſt de incorrupti-
bilibus, & de impoſſibilibus aliter ſe habere, ut habetur
primo Poſterior. Sed leges humanæ mutantur quotidie, ut
hic. Verùm ut benè reſpondent Cardin. *num. 2.* & Abbas
in 1. notab. verſ. Et per hoc dicunt. Scientia juris eſt de æter-
nis quantum ad ſuam originem, quæ eſt directio, ſeu dicta-
men rectæ rationis, nam lex ſemper editur, ut appetitus no-
xius ſub juris regula coerceatur, ut habetur ſupra in proœm.
11 Itaque tametſi mutentur Conſtitutiones particulares, tamen
finis legis, quod eſt primum in intentione Legislatoris, eſt
invariabilis, & leges deſerviunt fini, ſemper enim lex debet
eſſe rationabilis; & ſic fundata ſuper ratione naturali, & im-
mutabili, alias non eſt lex, ut *cap. Conſuetudo, 1. diſt. & d. c.*
Erit autem lex, 4. diſt. Et ex hoc refert Cardin. *d. num. 2.* Præ- 12
ceptorem ſuum publicè diſputando, & in libro de ſomnio
tenuiſſe, legem corrigentem, & correctam idem eſſe. Et
ſubdit ex his repelli in falſas cogitationes Logicorum, qui
carpunt quod non intelligunt.
Tertiò nota ibi, *Humana*. Jus Canonicum eſſe jus hu- 13
manum, Card. *hic num. 1.* alibi tamen dicitur jus Divinum,
ut *cap. Nimis, de iureiur. cap. Qualiter, de accuſat. & cap. 1. de iurament. calum.* ubi lex canonica appellatur divina, & lex ci-
vilis humana. Sed hoc intelligas largè; nam ſtrictè Sum-
morum Pontificum, & Conciliorum Conſtitutiones jus di-
vinum dici non poſſunt, ut hic per Abbat. *num. 4.*
Quartò nota ibi, *Revocantes*. Hodie ſublatam eſſe an- 14
tiquam prohibitionem contrahendi matrimonium in ſe-
cundo, & tertio genere affinitatis. De ſecundo habetur *in cap. De propinquis, 35. qu. 3.* De tertiò verò *in c. Porro, eadem cauſ. & qu.* Nec obſtat, quod Gregorius *in cap. Fraternitatis,*
35. quæſt. 10. dixerit: *Qui diſſolvit hæc genera affinitatis, negat verbum Dei in æternum manere*: quoniam ut reſ-
ponder gloſſ. *hic in verb. Revocantes*, hoc intelligi debet ſine
cauſa, & ab alio, quam à ſucceſſore Gregorii: ad hoc *c. Innotuit, §. Quamvis autem, ſupra de elect.* Itaque hodie non
remanet, niſi primum affinitatis genus, reſtrictum tamen
ad quartum gradum, ut hic. Ut autem intelligas quæ ſint
ſecundum, & tertium affinitatis genera, & in quo diffe-
rant genera, & gradus, conſule gloſſam magnam hic, quę
mira facilitate hoc declarat: & eam probant, & commen-
dant communiter ſcribentes.
Quintò nota ibi, *Non copulanda*, ſimiliter ſublatam eſſe 15
veterem prohibitionem, qua cautum erat, ut nullus de
conſanguinitate viri præmortui poſſet matrimonium con-
trahere cum prole ex ſecundo viro per mulierem ſuſcepta:
& ſimiliter ut nullus de conſanguinitate uxoris præmortuæ
poſſet contrahere cum prole ſuſcepta ex ſecundis nuptiis vi-
ri: de qua prohibitione habuimus rubricam in veteri com-
pilatione de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptiis, ut hic refe-
runt Joan. Andr. *n. 4. in verb. Non copulanda*, & Cardin. *poſt princip.* Et quamvis Abb. Antiq. *num. 3.* multùm ſe involvat
circa hujuſmodi ſobolem ex ſecundis nuptiis ſuſceptam in
perquirendis exemplis, quando contingat, ut quis contra-
hat cum ſorore fratris: tamen facilè ponuntur per Jo. Andr.
num. 6. cum quo alii tranſeunt.
Sextò nota ibi, *Quartum conſanguinitatis, & affinitatis* 16
gradum. Prohibitionem conjugii inter conſanguineos, &
affines, quæ olim uſque ad ſeptimum gradum prætendeba-
tur, *cap. 1. & cap. Nullum, 35. q. 3. & c. Ad ſedem, 35. quæſt. 5.*
Hodie reſtrictam uſque ad quartum incluſivè. Sed reſpectu
affinitatis hoc intellige de illa, quæ oritur ex copula conju-
gali, non autem de illa, quæ oritur ex fornicatione, & ma-
trimonium poſt contractum dirimit. Hæc enim noviſſimè
reſtricta eſt à Trid. Synodo ad eos tantùm, qui in primo, &
ſecundo gradu conjunguntur, adeòut in ulterioribus gra-
dibus matrimonium poſteà contractum non dirimat, ut
in cap. 4. ſeſſ. 24. de reformat. matrimon. quod etiam adver-
tunt Navarrus *in Manuali c. 22. num. 42.* & Cardin. Tolet. *in Summa lib. 7. cap. 11. num. 4.* & S. Congregatio ejuſdem
Concil. interpres declaravit hoc habere locum etiam in 17
impedimento affinitatis ſuperveniente matrimonium con-
tractum, & ultra ſecundum gradum non extendatur;
quia ſi Concilium ſuſtulit quod eſt majus, cenſebitur
etiam ſuſtuliſſe quod eſt minus, nempè hanc affinitatem
ſupervenientem; & quia ſi Concilium primum, & ſe-
cundum gradum, ergo in omnibus, &c. Sanctiſſimus
Congregationis ſententiam ſibi relatam approbavit, non
tamen voluit edi hac de re aliquam regulam, ſed ore tan-
tùm, & litteris Congregationis petentibus reſponderi.
Rurſus cenſuit Sacra Congregatio hujuſmodi reſtrictio- 18
nem ad primum, & ſecundum gradum extendi etiam
ad ſponſalia per verba de futuro contracta, adeòut ni-
ſi in primo, & ſecundo gradu hujuſmodi affinitatis non
dirimantur.
Et quamvis contextus Concilii non addat affinitatem ex 19
copula illicita ultra ſecundum gradum impedire matrimo-
nium contrahendum, ſed tantùm dicat dirimere poſt con-
tractum: tamen Pius V. in ſuo motu proprio incipien.

Ad Romanum edito anno 1566. *die* 20. *Auguſti* declaravit
prædictam affinitatem nec dirimere, nec impedire.
20 In gloſſa magna in fine: nota per hanc Conſtitutionem
ſublatum eſſe impedimentum publicæ honeſtatis, quod o-
riebatur ex ſecundo, & tertio genere affinitatis, ut *in c. Por-
rò*, 35. *qu.* 3. ibi enim prohibetur ſecundum genus, & præ-
ter hoc impedimentum erat ibi etiam publica honeſtas, ut
in uxoribus duorum fratrum, ſive conſobrinorum, uno
21 igitur ſublato per hoc capitulum, tollitur & aliud; Nam
quoties vitium ex una radice naſcitur, conſequens eſt, ut
una lege tollatur, *l. ult. in fin. C. de nupt. l. Duobus, §. Colonus, ff.
de tribut. l. Si colonus, ff. Arbor. furtim cæſarum*; & nota benè
hanc theoricam gloſſæ ad interpretationem ſtatutorum.
22 Ob eamdem rationem cùm prohibitio de ſobole ſuſce-
pta ex ſecundis nuptiis non copulanda cognationi viri prio-
ris ſublata ſit per hanc Conſtitutionem, ſimiliter ſublata
23 erit publica honeſtas inde proveniens. At verò publica
honeſtas, quæ oritur ex ſponſalibus de futuro, juxta tex-
tum *in cap. Duo pueri, & cap. Acceſſit, ſupra de deſponſat. im-
puber. & cap. Juvenis, de ſponſal.* per hanc Conſtitutionem
minimè tollitur, cùm de ea hic nihil dicatur, ſecundùm
gloſſ. cum qua concordat Innoc. *in princip.* Abb. Antiq. *n.* 4.
24 & Doctores communiter. Et longè minus tollitur per
hanc Decretalem publica honeſtas, quæ oritur ex ſponſa-
libus de præſenti; nam major honeſtas exigit, ut non
ducam eam in uxorem, quæ fuit ſponſa de præſenti con-
ſanguinei mei, quàm ut abſtineam ab ea, quæ fuit ſponſa
conſanguinei mei de futuro, ut ad litteram inquit Abb.
hic num. 13. & tenent Doctores *in cap. Sponſam, ſupra de
25 ſponſal.* Et ob rationem gloſſæ ſimiliter per hanc Con-
ſtitutionem non tollitur impedimentum cognationis lega-
lis, de quo *in cap. un. ſuprà de cognat. legal.* ſecundùm Ho-
ſtien. *hic num.* 7. qui tamen optat has quoque revocari per
expreſſam Conſtitutionem, quia modicum rationis ha-
bent, ſecundùm quam magnum dirimunt Sacramentum.
26 Sed ut notabiliter refert hic Joan. Andr. *num.* 14. In
Concilio Lugdunen. ſub Gregorio X. actum fuit de tole-
rando impedimento juſtitiæ publicæ honeſtatis, & ali-
quibus viſum eſt illud ſimpliciter tolerandum, aliis hoc du-
rum videbatur, ſed ſuadebant dari poteſtatem Epiſcopis in
illo diſpenſandi: alii ſuadebant illud reſtringi ad ſponſam
primi, & ſecundi gradus tantùm, & in aliis duobus tol-
li: & quamvis deliberatum fuiſſet per Præſidentes, ut
ſecundùm hoc ultimum fieret Conſtitutio; tamen non fuit
obtentum.
Cæterùm poſteà ſupervenit Concilium Tridentinum, 27
quo ex parte ſatisfactum eſt deſiderio Hoſtienſis, & ampliùs
obtentum, quàm deliberatum fuerit in Concilio Lugdun.
nam juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſpon-
ſalia quacumque ratione valida non erunt, prorſus ſub-
latum eſt (cùm tamen jure veteri publica honeſtas oriretur
etiam ex ſponſalibus nullis, dummodò non eſſent nulla ex
defectu conſenſus, ut *cap. unic. de ſponſ. lib.* 6.) Ubi autem
valida fuerint, primum gradum non excedunt, ut patet *in
cap.* 3. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* ubi ſubjungitur ratio,
quia in ulterioribus gradibus jam non poteſt hujuſmodi
prohibitio abſque diſpendio obſervari: quæ ratio deſum-
pta eſt ex hac Decretali in ea parte, in qua reſtringitur im-
pedimentum conſanguinitatis, & affinitatis ad quartum
gradum.
Adverte tamen, quia ex decreto *dict. cap.* 3. non eſt re- 28
ſtricta publica honeſtas, quæ oritur ex ſponſalibus de præ-
ſenti, ſeu ex matrimonio rato, non conſummato, quia
licèt illud non ſit affinitas, ſed publica honeſtas, tamen eſt
fortiùs impedimentum, quàm illud, quod oritur ex ſponſa-
libus de futuro: & ideò minimè reſtrictum eſt à Concilio,
ſed adhuc durat in omnibus illis caſibus, & gradibus, qui-
bus de jure veteri ante prædictum decretum Concilii intro-
ductum erat, ut in Declaratoria Pii V. quæ incipit, *Ad
Romanum*, edita Kalendis Julii 1565. ex ſententia Sacræ
Congregationis Concilii. Quod locum habet etiamſi ma-
trimonium ſit nullum ex alia cauſa, quàm ex defectu con-
ſenſus, ut ſcripſi latiùs *in cap. Ad audientiam in* 1. *qu. ſuprà
de ſponſal.*

DE CONSANGUINITATE, ET AFFINITATE.

Gregorius IX.

C A P U T IX.

Vir qui à ſtipite quarto gradu, & mulier quæ ex alio latere diſtat quinto, ſecundùm regulam approbatam, qua dicitur: Quoto gradu remotior differt à ſtipite, & à quolibet per aliam lineam deſcendentium ex eodem; licitè poſſunt matrimonialiter copulari.

S V M M A R I V M.

1 *Gradu quarto, vel citeriori diſtans à ſtipite, cum diſtante quinto, vel ulteriori contrahere poteſt.*
2 *Gradu quoto remotior perſona diſtat à communi ſtipite, toto diſtat à quolibet alio deſcendente per aliam lineam.*
3 *Etiamſi alter eorum diſtet à ſtipite in primo gradu, & num.* 8. *& num.* 11. *& ſeqq.*
4 *Gradum remotiorem in diſpenſationibus matrimonialibus non ſufficit exprimere, ſi alter ex coniunctis primum gradum quoquomodo attingat, & num.* 7.
5 *Sed in aliis gradibus remotior attenditur, & trahit ad ſe propinquiorem.*
6 *Gradus in aſcendentibus tot ſunt, quot perſonæ dempto ſtipite.*
7 *Gradus primus, non autem remotior attenditur quoad obtinendam diſpenſationem, non autem ad inducendum impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis, aut publicæ honeſtatis, & num. ſeqq.*
9 *Gradus primus, & ſecundus publicæ honeſtatis ſublatus eſt à Concilio Tridentino, cùm fiat computatio à remotiori.*
10 *Affinitas ex fornicatione, an hodie dirimat matrimonium ſecundo, & tertio gradu, & num. ſeqq. uſque ad num.* 17.
11 *Affinitatis impedimentum ex fornicatione reſtrictum eſt à Concilio Tridentino ad primum, & ſecundum gradum.*
12 *Conſanguinei, & affines de iure antiquo prohibebantur copulari uſque ad ſeptimum gradum.*
14 *Gradus propinquior num in diſpenſationibus ſit attendendus, & num. ſeqq.*
15 *Ex Conſtitutione Pii IV. gradus propinquior exprimendus, non tamen ſuper eo diſpenſandum.*
16 *Eadem Conſtitutio quoad expreſſionem propinquioris revocata eſt a Pio V. præterquam quoad primum gradum, & declarationem ſuper remotiori.*
17 *Affinitas, quæ ex fornicatione poſt contractum matrimonium ſuperveniens debiti exactionem impedit, an cenſeatur ad primum, & ſecundum gradum reſtricta à Concilio Tridentino, & num. ſeqq.*
18 *Affinitas ex fornicatione ultra ſecundum gradum, nec cauſat impedimentum dirimens, nec impediens.*
19 *Matrimonium contrahere plus eſt, quàm debitum exigere.*
20 *Caſus omiſſus habetur pro expreſſo, ſi in eo concurrat ſimilitudo, vel identitas rationis.*
21 *Idem ſi aliàs ſequeretur abſurdum.*
22 *Matrimonium an poſſit eſſe inter aſcendentes, & deſcendentes ultra quartum gradum, & num. ſeqq. uſque in fin.*

23 *In-*

Digitized by Google

23 *Infra quartum eſt prohibitum ſaltem iure Eccleſiaſtico.*

24 *Lex generalis non corrigit legem ſpecialem, & n. 26.*

25 *Adam ſi hodie viveret, non poſſet cum aliqua matrimonium contrahere.*

27 *Lex civilis non potuit ſtatuere impedimentum dirimens matrimonium in infinitum inter aſcendentes, & deſcendentes.*

28 *Matrimonium in linea recta aſcendentium, & deſcendentium an, & uſque ad quem gradum ſit irritum iure naturæ, & num. ſeqq. uſque in fin. maxime num. 33.*

29 *Non eſt irritum iure divino poſitivo.*
Gradus nullus iure divino hodie prohibitus eſt, qui idem non ſit prohibitus iure naturæ, ibid. & n. 31.

30 *Præcepta* Levitici 18. *quoad tot perſonarum inhabilitationem ad matrimonium contrahendum iudicialia ſunt, & ideo evacuata per Adventum Chriſti.*

31 *Præceptum nullum in lege Euangelica continetur, quod non ſit iuris naturalis, præter præcepta de Sacramentis, & de Fide.*

32 *Matrimonium inter parentes, & filios conſiſtere non poteſt ipſo iure naturali prohibente.*

33 *Sororum & fratrum commiſtio quanto fuit antiquior compellente neceſſitate, tanto poſtea facta eſt damnabilior Religione prohibente, & n. 34.*

35 *Papa poteſt diſpenſare cum omnibus perſonis coniunctis, niſi cum patre, & matre, ut matrimonium contrahant.*

1 V*Ir qui.* Se ſummat, ſecundùm Jo. Andr. ſed jungendo textum cum gloſſ. hoc intendit. Diſtans à ſtipire quarto gradu, vel citeriori, cum diſtante quinto, vel ulteriori contrahere poteſt.

2 Nota ex textu, & gloſ. ſecundùm Abb. *in 2. not.* regulam infallibilem in computandis gradibus in linea tranſverſali, ſeu collaterali, videlicet quoto gradu remotior perſona diſtat à ſtipire, ſeu communi parente, toto diſtat à quolibet alio deſcendente per aliam lineam. Quo fit, ut duo conſanguinei, quorum unus à communi ſtipite diſtat quinto, & alter quarto per aliam lineam, poſſint matrimonialiter copulari, nimirum quia computatio fit à remotiori, & ſic inter ſe diſtant quinto, in quo gradu nulla eſt prohibitio, *c. Non debet, ſupra eodem*, & ita hìc eſt caſus ſecundùm Abb. Alex. de Nævo, & Præpoſ. in ſumm. textus.

3 Quòd vendicat ſibi locum etiamſi eorum alter diſtet à ſtipite in primo gradu, quia nihilominus cum diſtante quinto validè contrahit: & quamvis aliqui contradicant; tamen hæc opinio vera eſt & communis, eamque amplectitur gloſ. ult. hic, quæ graduum computationem explicat ſatis dilucidè Jo. Andr. *n.* 2. Butr. *n.* 4. & Præpoſ. *in fin.* Stephan. de Gaet. *in repet. cap. Ad limina* 30. *quæſt.* 1. §. 4. *qu.* 132. *nu.* 358. Covarr. *in 4. Decretal. in 2. part. cap. 6. §. 6. in fin.*

4 Adverte tamen, quia in diſpenſationibus matrimonialibus ſi aliquis ex conjunctis primum gradum quoquomodo attingat, non ſufficit gradum remotiorem exprimere, ſed exprimendus eſt primus, in quo Summus Pontifex numquam diſpenſare intendit: in aliis verò gradibus remotior
5 attenditur, & trahit ſecum propinquiorem, ideòque ſufficit exprimere remotiorem, obtentis tamen poſteà ſuper propinquiore litteris declaratoriis, ut in Regula Pii V. Declaratoria Regulæ Pii IV. publicata *die 20. Auguſti* 1566. & hic. junge quod dicam infra *in 1. quæſt.*

6 In aſcendentibus verò alia datur regula, ſecundùm Abb. *hic num. 4.* videlicet quot ſunt perſonæ, tot ſunt gradus dempto ſtipite; & ideò demitur ſtipes, quia filius eſt ex ſanguine patris; unde non fit deſcenſus per duos gradus, ſed per unum dumtaxat, de quo plenius in arbore conſanguinitatis, & per Magiſtrum ſentent. *in 4. diſtinct. 46. de comput. grad. conſanguinit.*

7 Hinc Antonius, qui mulierem quamdam cognoverat, ejus mulieris neptem, id eſt filiæ filiam in uxorem ducere volens, dubitavit, an ſibi liceret, cùm Concilium Tridentinum ad primum, & ſecundum gradum reſtrinxerit hanc affinitatem, & an attendatur primus, cùm in utroque mulieri prædictæ conjungatur. Sacra Congregatio cenſuit, non licere, & primum gradum attendi, quia in linea tranſverſali, cùm gradus eſt inæqualis, computatio fit à remotiori: ſed in aſcendentibus quot ſunt perſonæ, tot gradus, unde perſona matris facit primum gradum, Abb. *in c. final. de conſanguinit. & affinit.* amplius dictum fuit, etiamſi ageretur de Collateralibus, quia attingitur primus gradus, non poſſe attendi remotiorem ob Bullam Pii V.

Cave tamen ne decipiaris, quia exceptio, quæ habetur 8
in eadem Bulla Pii V. videlicet ut non ſufficiat exprimere gradum remotiorem, ſi alter ex conjunctis primum gradum attingat, locum habet in terminis, in quibus loquitur, id eſt, quoad obtinendas diſpenſationes matrimoniales dumtaxat: ſecùs autem quoad inducendum impedimentum conſanguinitatis, vel affinitatis, aut publicæ honeſtatis, quia tunc non attenditur primus gradus, ſed remotior, ut dixi ſupra *n.* 3. & idem dicendum quoad alios effectus.

Ideòque Petrus de Velaſco volens contrahere matrimo- 9
nium cum Maria Recalda Hiſpaleñ. Diœceſ. quæ prius cum Jo. Velaſco fratre germano dicti Petri ſponſalia per verba de futuro contraxit, ſed prius vita exceſſit Joannes, quàm ipſam vel attentaſſet, vel etiam vidiſſet, petiit à Sanctiſſimo diſpenſationem quæ à Sanctitate ſua ad Congregationem Concilii rejecta fuit. Sacra Congregatio cenſuit declarandum gradum hunc primum, & ſecundum publicæ honeſtatis eſſe ſublatum à Concilio, cùm fiat computatio à remotiori in tranſverſali linea, & ſic à ſecundo *cap. fin.* ubi Abb. *de conſang. & affinit.* Nec obſtat Bulla Pii V. hac de re edita die 20. Auguſti 1566. quia procedit quando agitur de diſpenſatione facienda: item procedit in gradibus conſanguinitatis, & affinitatis, & non publicæ honeſtatis. Ideò declarandum eſſe primum, & ſecundum gradum publicæ honeſtatis juſtitiæ ab eodem ſtipite ſublatum eſſe à Concilio.

QUÆRO, An hodie affinitas ex fornicatione dirimat 10
matrimonium ſecundo, & tertio gradu.

Sicut hodie impedimentum affinitatis ex fornicatione 11
contractæ non dirimit matrimonium poſteà ſequutum inter conjunctos in tertio, vel ulteriori gradu, cùm ex decreto Concilii *cap. 4. ſeſſ. 25. de reformat. matrim.* ſit reſtrictum ad primum, & ſecundum gradum: ita etiam videtur reſpondendum, hujuſmodi impedimentum non dirimere matrimonium eorum, qui in ſecundo ſimul, & tertio gradu con-
junguntur. Pro hac opinione videtur caſus in hac Decre- 12
tali; Antiquitus enim prohibebatur, ne conſanguinei, & affines uſque ad ſeptimum gradum matrimonio copularen-
tur 35. *quæſt. 2. & 3. per tot.* Poſteà prohibitio fuit reſtricta 13
ad quartum, *cap. Non debet, ſupra eodem.* Demum fuit dubitatum, an per lineam inæqualem ſe attinentes in quarto, & quinto ſimul poſſent matrimonium invicem contrahere. Et Gregorius IX. *in hoc cap.* reſpondit poſſe juxta regulam, qua dicitur quoto gradu quis remotior diſtat à ſtipite, eodem gradu à quolibet per aliam lineam deſcendente ab eodem ſtipite diſtat; ex hac regula conſtat, conjunctos in ſecundo, & tertio gradu, in tertio tantùm cenſeri conjunctos, ut declarat gloſ. *hic in verb. Remotiori*, quam omnes ſequuntur, ut latiùs dictum eſt ſupra *n.* 2.

Ex hoc itaque infertur, ut quoad eos, qui dicto inæquali ſecundo, & tertio ſimul affinitatis gradu ex illicita copula provenientе ſe attinent, hujuſmodi impedimentum dirimens locum non habeat, cùm in tertio tantùm gradu conjuncti dicantur, & conſequenter ſint comprehenſi in ſecunda parte *d. c. 4.* ibi, *In ulterioribus vero.*

Non obſtat text. *in cap. Quod dilectio, ſupra eodem*, quo 14
probatur, diſpenſationem aliquibus conceſſam, ut poſſint contrahere in certo gradu alias prohibito, requirere, ut uterque contrahentium toto gradu à ſtipite diſtet, & ſic videtur attendendus gradus propinquior. Primò enim reſpondetur, illum textum loqui de diſpenſatione, ſeu privilegio conceſſo aliquibus contra jus contrahendi, quod cùm ſit odioſum, ſtrictè intelligendum eſt, ut declarat ibi Innoc. & Anton. de Butr. *in 4. notab.* Nos autem loquimur de Conſtitutione Conciliari, quæ jus commune conſtituit, nec dat privilegia contrahendi in gradibus prohibitis, ſed gradum ipſum, illiuſque prohibitionem ultra ſecundum generaliter revocat; ideòque latè intelligenda eſt, juxta determinationem hujus capituli. Deinde, ac verius, reſpondetur, illam interpretationem diſpenſationis fundari in conſuetudine loci, ſecundùm quam receptum erat, ut gradus propinquior attenderetur, ut perſpicuè innuit ibi textus in illis verbis, *cum tamen de conſuetudine*, & in illis, *conſulcius duximus multitudini, & obſervatæ conſuetudini deferendum*, & ſentiunt expreſsè ibi gloſſ. *in verb. Uterque*, Innocen. *in fin.* Hoſtien. *num. 4.* Joan. Andr. *num. 8. in fin.* & Abbas *n. 7.* Covarr.

in 4.

Digitized by Google

in 4. Decretal. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 12. & alii apud Sanchez
de matrim. lib. 8. diſput. 1. num. 33. prope finem. Unde ceſſan-
te conſuetudine ſummus Pontifex veriſimiliter fuiſſet in-
terpretatus privilegium diſpenſationis juxta textum hic, &
regulam ſuperiùs adductam: & pro hac opinione facit De-
claratoria Clementis VI. de qua meminit Calderin. *de con-*
15 *ſanguinit. & affinitat. conſ. 1.* Quæ habet ſufficere, ſi in diſ-
penſatione exprimatur gradus remotior tantùm. Et quam-
vis poſtea Pius IV. declaret, debere etiam fieri mentionem
de gradu minus remoto; non tamen dicit ſuper eo diſpen-
ſandum eſſe, ſed ſufficere, ut detur declaratoria non obſtan-
te; & ita ipſe etiam admittit in computatione graduum
16 verè attendendum eſſe remotiorem. At præterea adverten-
dum prædictam Pii IV. Conſtitutionem in ea parte, in qua
declaravit gradum propinquiorem eſſe neceſſariò expri-
mendum, & alioquin diſpenſationes eſſe nullas; fuiſſe revo-
catam per aliam Conſtitutionem Pii V. in qua idem Ponti-
fex inhærendo Declaratoriæ Gregorii XII. & Clementis VI.
declaravit in diſpenſationibus ſufficere gradum remotio-
rem exprimere, dummodo propinquior primum gradum
quoquomodo non attingat, & ex hoc capite litteras diſpen-
ſationis, ſubreptionis, & obreptionis vitio nullatenus ſub-
jacere; voluit tamen firmas eſſe Conſtitutiones Pii IV. in
ea parte, in qua diſponit, ut qui litteras diſpenſationis impe-
trarunt, obtineant poſteà litteras Declaratorias ſuper gradu
propinquiori, ut dictum eſt ſupra *n. 4. & 5.*

17 Secundò QUÆRO, An affinitas, quæ ex fornicatione
poſt contractum matrimonium ſuperveniens, debiti exa-
ctionem impedit, cenſeatur ad primum, & ſecundum gra-
dum reſtricta Decreto Concilii Tridentini *cap. 4. ſeſſ. 24. de
reform. matrim.*

18 Videtur reſpondendum eſſe reſtrictam; quia Concilium
d. cap. 4. non ſolum voluit affinitatem ex fornicatione con-
tracta ultra ſecundum gradum non cauſare impedimen-
tum dirimens, ſed nec impediens, ut Pius V. declaravit in
Bulla incipien. *ad Romanum edita 4. Kalen. Decembr. 1566.*
19 Si ergo affinitas hujuſmodi ultra ſecundum gradum non
impedit quo minus contrahatur matrimonium, utique nec
ubi contractum fuerit, ſi talis affinitas ſuperveniat, impedit
debiti exactionem; quia plus eſt contrahere, quàm debi-
tum exigere, argum. *cap. Ex parte, il terzo de decim. & cap.
Cui licet de reg. iur. lib. 6.* Qua ratione cum alius motus eſt
Navarr. ut in hanc ſententiam inclinaret, *conſ. 3. num. 2. de
conſanguinit. & affinit.*

20 Non obſtat, quod caſus exactionis debiti ex fornicatione
ſupervenienti ſit omiſſus à Concilio, & ideò remanſerit in
diſpoſitione juris communis, *l. Si cum dotem, in princ. ff. ſo-
lut. matrim. l. Commodiſſime, ff. de liber. & poſthum.* Quo-
niam non eſt omiſſus à ratione Concilii, vel à ſimilitudine
rationis, ut declarat Oldrad. *conſ. 224. Iſta ſunt allegationes
num. 33.* Bald. *in l. Per diverſas n. 3. verſ. Quod verum credo,
C. Mandat.* Decian. poſt alios *conſ. 28. & prima fronte n. 22.
& 23. lib. 2.* Quia ſcilicet hujuſmodi prohibitio in ulteriori-
bus gradibus non poteſt ſine ſalutis diſpendio obſervari, *cap.
Non debet, verſ. Prohibitio quoque ſupra eod.* Conc. Trid. *c. 3.
in fin. ſeſſ. 24. de reform. matrim.*

21 Præterea aliàs ſequeretur abſurdum, ut Concilium pro-
vidiſſet, ut quis non obſtante tali affinitate poſſet contra-
here; & tamen non providiſſet, ut ea non obſtante poſſet
debitum exigere, cùm tamen longè fuiſſet faciliùs abſtinere
à contrahendo matrimonio, quàm poſt contractum ab exa-
ctione debiti conjugalis. At quando conſtat de veriſimili
mente diſponentis, vel alias ſequeretur abſurdum, caſus
omiſſus habetur pro expreſſo, Abb. *conſ. 75. Primo eſt vi-
dendum num. 5. lib. 1.* Angel. *conſ. 221. In volumine per tot.*

22 Tertiò QUÆRO, Numquid inter aſcendentes, & de-
ſcendentes poſſit eſſe matrimonium ultra quartum gra-
dum: quod coincidit cum quæſtione, An hoc capitulum
permittens copulam conjugalem ultra quartum gradum in-
ter Collaterales, locum habeat etiam inter aſcendentes, &
deſcendentes.

23 Conveniunt omnes infra quartum gradum, in linea
recta matrimonium eſſe prohibitum ſaltem jure Eccleſia-
ſtico, per textum *in cap. Non debet, ſupra eod.* nam cùm ibi
generaliter, & indiſtinctè prohibitio contrahendi matri-
monium inter conſanguineos, & affines reſtringatur ad
quartum gradum, & ita infra hujuſmodi gradum adhuc
duret prohibitio; utique ſi hoc procedit in Collateralibus,
multò fortiùs vendicat ſibi locum in aſcendentibus, & de-
ſcendentibus, in quibus major eſt ratio prohibitionis: &
hoc planum.

Sed ultra quartum gradum, an in linea recta permiſſa ſit
copula conjugalis, non conveniunt Doctores: nam Goffre-
dus *in ſumma hoc tit. §. Item quæritur num. 7.* & poſt eum Abb.
Antiq. *in d. cap. Non debet num. 4. circa finem, verſ. Unde non
omitto*: putant hanc prohibitionem non extendi ultra
quartum gradum; quia cùm ille textus infrà quartum gra-
dum conſanguinitatis eam concluſerit, nec diſtinxerit, an
in linea recta, vel tranſverſali; utique generaliter, & indi-
ſtinctè de utraque linea eſt intelligendus: & cum hac opi-
nione quam recitat ultimo loco, videtur reſidere gloſſa *in
ſumma 35. quæſt. 1.*

Sed Hoſtienſ. *in ſumma hoc tit. §. Qui conſueverant, ſub §.* 24
Qualiter arbor, verſ. Nono quæritur, tenet prohibitionem in
linea aſcendente, & deſcendente protendi uſque in infini-
tum; Et miratur quomodo jus indiſtinctè loquens corrigat
illud, quod cum diſtinctione ſalvari poteſt, vel quomodo lo-
quens in genere, corrigat quod in ſpecie loquitur, cùm po-
tius conſentaneum ſit, ut hoc caſu novum trahat ad ſe anti-
quum, ut *l. Sed & poſteriores, ff. de legib.* Et quamvis Abbas
Sicul. *in dict. cap. Non debet num. 8.* dicat ita originaliter te-
nuiſſe Hoſtienſem: tamen ante ipſum hoc voluit Hugo, ut 25
refert præcitata gloſſa *in ſumm. 35. quæſt. 1.* qui cenſuit in
linea deſcendente prohibitionem extendi in infinitum,
per textum *in §. 1. Inſtitut. de nupt.* ibi, *In infinitum*.
Unde ſecundùm eum Adam ſi hodie viveret, non poſſet
cum aliqua matrimonium contrahere. Et idem dixit gloſ.
1. *in l. Nemini liceat, Cod. de nupt.* Eamdem opinionem
amplectitur Joan. Andr. in gloſſa ſua ſuper arbore conſan-
guinitatis, & communiter Doctores, ut hic teſtatur An-
char. *num. 1.* Eamque putat veriſſimam Abbas *d. num. 8. verſ.* 26
Et hanc opinionem, quia cùm textus juris civilis indiſtinctè
prohibeat matrimonium inter aſcendentes, & deſcenden-
tes in infinitum, ut *l. Nuptiæ la quarta, ff. de rit. nupt.* &
expreſsè correctus non reperiatur, & ſit fundatus ſuper ho-
neſtate maxima: non debemus per generalem diſpoſitio-
nem Canonicam contrarium affirmare, argum. *cap. 2. ſupra
de deſponſat. impub.* & verba Abbatis ad litteram tranſcri-
bit, & ſequitur Præpoſitus *ibi, num. 10.* & Alex. de Nævo *in
§. Prohibitio num. 7. & 8.* Idem firmat Imol. *in cap. Litteras
num. 12. de reſtit. ſpoliat.* Silveſter. *in verb. Matrimonium 8.
quæſt 6. d. 5.* Covarr. *in 4. Decretal. in ſecunda parte cap. 6. §.
10. n. 4.* & plerique alii.

Ego verò valdè dubito de veritate hujus ſecundæ opinio- 27
nis, quia Doctores fundant ſe in ea potiſſimùm ratione,
quod lex civilis irritans matrimonia in linea recta in infini-
tum, ſervari debet, cùm nitatur maxima honeſtate, & non
ſit correcta per jus Canonicum. At hæc ratio infirma eſt,
quia lex civilis inter fideles, niſi reperiatur expreſsè appro-
bata per legem Canonicam, in quo caſu loquitur textus per
Abb. *allegatus in d. cap. 2. de deſponſat. impuber.* poteſtatem
non habet ex cauſa quantumvis rationabili, & honeſta in-
ducendi impedimenta matrimonium dirimentia, ut latiſ-
ſimè probavi *in cap. 1. a num. 19. ſupra de cognat. ſpiritual.*
Ideòque tametſi *in l. Nuptiæ, la ſeconda, ff. de rit. nupt.* Irri-
tentur matrimonia à filiusfamilias contracta ſine conſenſu
parentum, & lex illa ſit fundata in decentia, & honeſtate
maxima, ut patet *in cap. Honorantur 32. quæſt. 2. in cap. Ali-
ter 30. quæſt. 5. & in cap. Videtur, infra qui matrim. accuſare
poſſunt*, & ſcripſi pleniùs *in cap. 1. ſupra de deſponſat. impu-
ber.* Nihilominus rata ſunt hujuſmodi matrimonia, quam-
diu Eccleſia ea irrita non fecerit, ut diffinitur à Concilio
Tridentino *in cap. 1. in princip. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* At-
que ita ad matrimonium irritandum requiritur ſtatutum
Eccleſiæ, nec ſufficit legalis authoritas. Cùm igitur matri- 28
monium inter aſcendentes, & deſcendentes non potuerit
irritum fieri à jure civili: pro ſolutione quæſtionis inqui-
rendum, an alio jure irritetur.

Et quidem certum eſt non irritari jure divino poſitivo; 29
quia nullus gradus jure divino hodiè prohibitus eſt, qui
idem naturali jure non ſit prohibitus. Præcepta enim divi- 30
næ legis *Levitici 18.* quoad tot perſonarum inhabilitatio-
nem judicialia ſunt, Cajetan. *in 2. 2. quæſt. 154. art. 9. in ſolu-
tion. ad 3.* & conſtat ex Tridentina Synodo *ſeſſ. 24. de Sa-
cram. matrim. can. 3.* Et ideò ſunt evacuata per Adventum
Chriſti, *cap. Translato de Conſtit.* Magiſtr. *in 4. ſent. diſt. 3.* S.
Thom. *in 1. 2. quæſt. 104. art. 3.* In lege autem Evangelica 31
nullum præceptum continetur, quod non ſit juris natura-
lis,

lis, præter præcepta de Sacramentis, & de Fide, ut idem docet *in 1.2. quæſt.* 108. *art.* 1.2. Ergo circa matrimonium nullus gradus erit divina lege prohibitus, qui itidem non ſit prohibitus jure naturali, ita Covar. *in 4. Decretal. cap.6.* §.10.*num.*1.

Similiter certum eſt matrimonium inter aſcendentes, & deſcendentes non irritari in infinitum jure Eccleſiaſtico, quia lex civilis *in d.l. Nuptiæ, la quarta, ff. de ritu nupt.* nullibi reperitur Canonizata per ſacros Canones; quinimò gradus omnes conſanguinitatis lex Canonica intra quartum gradum concluſit, non diſtinguendo inter aſcendentes, & tranſverſales, *in d.cap. Non debet ſupra eodem*, ut dixi ſupra *num.* 11.

32 Tantùm igitur ſupereſt inquirendum, num jus naturæ citra, vel ultra quartum gradum conſanguinitatis in linea recta matrimonium dirimat: & quidem in primo gradu, id eſt inter parentes, & filios concors Doctorum ſententia eſt, matrimonium dirimi jure naturæ, ut ex D. Thom. Cajet. & aliis compluribus patebit infra *num.* 33. *&* 35. Sed in ulterioribus gradibus magnoperè variatum eſt ſententiis, quas recenſet Covarr. *in 4. Decretal. part.2. cap.6.* §.*6. à n.* 11. & noviſſimè Thomas Sanchez *de matrim. lib.7. diſput.* 51. *per tot.* Quidam enim arbitrati ſunt in linea recta matrimonium eſſe irritum jure naturæ in quocumque gradu in infinitum, & pro hac ſententia plurimos tam Theologos, quàm Canoniſtas cumulat idem Sanchez *d. diſp.* 51. *nu.* 12. Licèt revera, quod ſpectat ad Canoniſtas, nemo affirmet dirimi in infinitum jure naturæ, ſed tantùm afferunt eſſe irritum ex legé civili fundata in maxima honeſtate: Quinimò dum dicunt eam legem non fuiſſe correctam per jus Canonicum, non obſcurè innuunt hoc jure corrigi potuiſſe, ſi Eccleſia voluiſſet; ac proinde ad jus naturæ non pertinere, quod eſt immutabile, §. *Sed naturalia, inſtit. de iure natur.* quidam verò opinantur hoc impedimentum durare quamdiu durat amicitia, ex ratione deſumpta ab Auguſtino *de Civitate Dei lib.*15. *cap.*16. & relata à Gratiano *in* §.1. *verſ. Habita* 35. *quæſt.*1. alii cenſent conjugalem hanc prohibitionem in linea recta ultra vigeſimum gradum non extendi, ut Covarr. *in 4. decretal. part.2. cap.6. ad fin. verſ. Et tamen in diſputatione*: alii eam concludunt intra quartum gradum, alii intra ſecundum.

Sed D. Thom. *in 2.2. quæſt.* 154. *art.*9. *ad* 3. ſatis clarè in ea fuit ſententia, ut matrimonium in linea recta non ſit irritum jure naturæ ultra primum gradum; ſic enim ait: *In commiſtione perſonarum aliquid eſt, quod eſt ſecundum ſe indecens, & repugnans naturali rationi, ſicut quod commiſtio fiat inter parentes, & filios, quod eſt per ſe, & immediata cognatio: nam filii naturaliter honorem debent parentibus. Unde Philoſ. dicit in 9. de Animal. quod quidam equus, quia deceptus fuit, ut matri commiſceretur, ſe ipſum præcipitavit, quaſi præ horrore, eo quod animalibus aliquibus ineſt naturalis reverentia ad parentes. Aliæ verò perſonæ, quæ non conjunguntur ſecundum ipſas, ſed per ordinem ad parentes, non habent ex ſe ipſis indecentiam, ſed variatur circa hoc decentia, vel indecentia ſecundum conſuetudinem, & legem humanam, vel divinam; quia uſus, qui ordinatur ad bonum finem, ſubiacet legi; & ideo ſicut Auguſtinus dicit 15. de Civitate Dei cap.16. Commiſtio ſororum, & fratrum quanto fuit antiquior compellente neceſſitate, tanto poſtea facta eſt damnabilior Religione prohibente.* Hæc S. Thom. & ibi apertiùs Cajetanus ait, ſolùm patrem, & matrem de jure naturæ excludi à matrimonio, & ideò Papam poſſe diſpenſare cum omnibus perſonis conjunctis, niſi cum matre, & patre, ut matrimonium contrahant: & eodem modo hoc impedimentum juris naturalis ad primum gradum reſtrinxit idem S. Thomas *in 4. ſent. diſtinct.40. quæſt.1. art.*3. & ibi D. Bonavent. & Richard. *quæſt.*2. Roſenſis *in tract. de matrimonio Regis Angliæ fol.*3. & Alex. de Ales *in 2. part. quæſtion.*169. Palud. *in 4. diſtinct.* 38. *quæſt.*4. *art.*4. *ad fin. num.* 54. Auguſtin. Triumph. *in Summa de poteſtat. Eccleſ. quæſt.*53. *art.*5. *&* 6. & hos ſequor. Quicquid tamen ſit, propoſita quæſtio, ut inquit Abbas *in d. cap. Non debet num.*8. *ſupra eodem*, propter brevem hominum vitam rarò practicatur. 33 34 35

DE MATRIMONIO CONTRACTO
contra interdictum Eccleſiæ.

Alexander III. Paduan. Epiſcopo.

CAPUT I.

Litteræ, quas tua nobis fraternitas deſtinavit, expreſsè declarant, quòd cùm quidam ſororem ſuam jam nubilem, cuidam ſe daturum in uxorem, ea præſente & conſentiente, præſtito juramento firmaſſet: & illa non poſt multos dies, dona & munera viri ſecundùm morem terræ ſpontè ſuſcipiens, ipſum tamquam proprium virum ſæpè amplexata fuiſſet: tandem mortuo fratre, à proprio viri ſui fratre, ſe deſponſari permiſit, & quòd ab illo cognita fuiſſet, mendaciter aſſeverat. Cùmque ei prohibuiſſes publicè, ne cui illorum, vel alicui ſe copularet, ipſa ſpretis monitis tuis, alii nubere non expavit: demum cùm mulieri præcepiſſes ut ad domum matris rediret, ipſa noſtram audientiam appellavit: & infrà. Mandamus, quatenus ſi eſt ita, præfatam mulierem (ne mandatum tuum contemptibile videatur) ad domum matris redire compellas, & impoſita ſibi de tanto exceſſu pœnitentia condigna, poſtquam in domo materna per menſem ſteterit, ad tertium reverti permittas.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonium contra interdictum Eccleſiæ, vel iudicis contractum valet; imponitur tamen pœnitentia ſic contrahentibus; & ſeparantur donec cognoſcatur cauſa interdicti, & num.4. verſ.* Secundò nota.

2 *Sponſalia de futuro de iure communi tranſeunt in matrimonium per ipſam copulam, non autem per oſcula, vel amplexus, aut niſum ad copulam.*

3 *Sponſalia de præſenti ab impuberibus contracta tranſeunt perfecta ætate in matrimonium per receptionem munerum, per oſcula, & alia huiuſmodi ſigna.*

4 *Et quid poſt Concil. Trident.*

5 *Matrimonium celebratum coram Parocho, cui Ordinarius interdixerat, ne eius celebrationi interveniret; an valeat, necne ſtante decreto Concilii Tridentini de reform. matrim. & num. ſeqq. uſque in finem.*

6 *Eccleſia tripliciter ſe habet in his, quæ ad matrimonium pertinent.*

7 *Papa ſolus poteſt inhabilitare ad matrimonium contrahendum.*

8 *Matrimonium contractum contra interdictum Papæ an teneat.*

9 *Matrimonium fortius eſt, quàm interdictum.*

10 *Matrimonium ex impedimento temporali impedire non poteſt inferior à Papa.*

Inſtrumenta rogata à Notario contra prohibitionem ſtatuti valent, ibidem.

11 *Conditio, quæ non poteſt impleri de iure, ſufficit ut impleatur de facto.*

Paro-

12 *Parochi poteſtas ſubalternatur Epiſcopo, & n.14. Parochia unde dicatur, ibid.*
13 *Parochus quale Miniſterium præbeat in matrimonio.*
14 *Matrimonium contractum coram Parocho contradicente valet.*
15 *Actus geſtus contra prohibitionem non habentem cauſam perpetuam valet.*
16 *Matrimonium contractum coram Vicario Parochi valet, non obſtante Epiſcopi interdicto.*
17 *Et quid de alio Sacerdote habente licentiam à Parocho, & num.23.*
Epiſcopus an poſſit revocare licentiam alii Sacerdoti conceſſam celebrandi matrimonium, ibidem, & num.23.
18 *Parochus eſt veluti Epiſcopi Vicarius, & Coadiutor.*
19 *Epiſcopus an poſſit inhibere inferioribus poteſtatem circa ea, quæ illis commiſſa ſunt.*
20 *Parochus dupliciter illegitimus.*
21 *Matrimonium tripliciter conſideratur.*
22 *Archidiaconus contra prohibitionem Epiſcopi an poſſit exercere officium ſuum.*
23 *Epiſcopus poteſt ſuſpendere à totali cura exercitio.*
24 *Suſpenſio non inficit Sacramentum niſi in his, quæ ſunt iuriſdictionis.*
25 *Matrimonium contractum coram Parocho denunciato excommunicato validum eſt.*

1 L*ittera quas*. Hæc Decretalis, & duæ ſequentes ſecun-
dùm Joan. Andr. & omnes poſſunt ſic ſummari. Ma-
trimonium contra interdictum Eccleſiæ, vel judicis con-
tractum propter hoc ſolùm non dirimitur: imponitur ta-
men pœnitentia ſic contrahentibus, & ſeparantur donec
cognoſcatur cauſa interdicti. Sunt duæ partes: In prima
ponitur facti narratio. In ſecunda reſponſio, ibi, *Manda-*
2 *mus*. Nota primò, ſponſalia de futuro non tranſire in ma-
trimonium per oſcula, & amplexus, ut in littera: nec mi-
rum, quia nec niſus ad copulam ſufficit ad hoc, ſed requi-
ritur ut mulier plenè cognoſcatur, *cap. Is qui fidem*, juncto
3 *cap. Adoleſcens, ſupra de ſponſal.* quod tamen procedit, ſi
ſponſalia re, & verbis ſint de præſenti. Secus autem eſt in
ſponſalibus contractis per verba de præſenti; quæ propter
defectum ætatis contrahentium finguntur de futuro, quia
hæc perfecta ætate per receptionem munerum, per oſcula,
per amplexus, aut alia ejuſmodi ſigna benè tranſeunt in
matrimonium, quod contrahentes ab initio intendebant,
ut *in d. cap.* 1. §. 1. & diſtinguunt hìc, Joan. Andr. *num.* 3. *in*
ver. Amplexata, Card. *num.* 2. *in* 2. *notab.* Alex. de Nævo
num. 3. *in* 2. *notab.* & Covarr. *de ſponſal. part.* 1. *cap.* 4. §. 2.
num. 2.

4 Cæterùm hæc vera ſunt inſpecta juris communis diſpoſi-
tione; ſed hodie cùm ex decreto Concil. Trident. *in cap.* 1.
ſeſſ. 24. *de reformat. matrim.* irrita ſint matrimonia aliter
contracta, quàm præſente Parocho, vel alio ſacerdote de
ipſius parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tri-
bus teſtibus: ſponſalia ſive de præſenti, ſive de futuro non
per ipſam quidem copulam; imò nec per conſenſum expreſ-
ſum tranſeunt ampliùs in matrimonium; ſed oportet ite-
rum contrahere ſervata forma à Concilio præſcripta, ut ſæ-
piùs reſpondit Sacra Congregatio Concilii, & dixi pleniùs
in cap. Verum, ubi decretum Concilii Tridentini non
eſſet publicatum in parochia, ſervanda eſſet prædicta
diſtinctio.

Secundò, nota matrimonium contra interdictum Eccle-
ſiæ, vel judicis contractum, niſi aliud obſiſtat Canonicum
impedimentum non eſſe irritum, ſeparatio enim conju-
gum hìc non fit quoad fœdus matrimonii, ſed quoad tho-
rum donec cauſa interdicti cognoſcatur, ut notant in Som-
ma hujus text. Jo. Andr. Card. Abb. & Alex. de Nævo.

5 QUÆRO, An hodie ſtante decreto Concilii Trident. *in*
d. cap. 1. matrimonium contractum coram parocho, cui Or-
dinarius interdixerat ne ejus celebrationi interveniret, vali-
dum ſit; necne.

6 Videtur reſpondendum eſſe validum, Primò ex his, quæ
tradit S. Thom. *quodlib.* 5. *art.* 15. ad primum relatus à Ta-
bien. *in verb. Impedimentum* 13. nam in his, quæ ad matri-
monium pertinent, cùm Eccleſia ſe habeat tripliciter, uno
modo per modum judicantis, altero per modum prohiben-
tis vel punientis, tertiò per modum ſtatuentis; hæc pote-
ſtas, ſecundum quam Ordinarius inhibuit, non refertur
niſi ad ſecundum modum; & tunc etſi matrimonium im-
pediatur contrahendum, non dirimitur contractum, ut pa-
tet hìc, & in duobus capitulis ſequentibus. Ad tertium 7
modum referri non poteſt, quia ſolùm authoritate Summi
Pontificis ſtatui poteſt contra validitatem matrimonii, iſ-
que ſolus poteſt inhabilitare perſonas ad contrahendum,
ut factum fuit in decreto *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrim.*
ita Anton. de Butr. *in cap. Tua fraternitas n.* 5. *de ſponſ. duo-*
rum, Tabien. *loc. cit. ad finem*, Covarr. *in* 4. *Decretal.* 2.
part. cap. 6. §. 10. *num.* 16.

Secundò, matrimonium contractum contra interdictum 8
Papæ mero jure tenet alio impedimento non extante, gloſ.
& Innoc. *in cap. Ad diſſolvendum de deſponſat. impub.* quod
Abb. ibi, & Anton. de Butr. *in cap. Tua fraternitas num.* 5. *de*
ſponſ. duorum, verum dicunt ubi prohibitio habet cauſam 9
temporalem juxta gloſ. *in cap. Tua de ſponſ. duor. eod. tit.* for-
tiùs enim eſt matrimonium, quàm interdictum, ut inquit
gloſſ. *in d. cap. Ad diſſolvendum*, & Rota *deciſ. unic. tit. de*
deſponſat. impuber. in novis. Ergo multò magis validum 10
erit matrimonium contra inhibitionem Epiſcopi, cùm cer-
tùm ſit inferiorem aliquem à Papa non poſſe impedire ma-
trimonium ex aliquo impedimento temporali; Abbas & alii
in d. cap. Ad diſſolvendum, quod maximè procedit ubi ſola
inhibitio præceſſit: nam etiamſi haberet poteſtatem matri-
monium annullandi, tamen actus non eſſet irritus, cùm
non appareat eum intendere actum annullari, ut patet in
omnibus impedimentis, quæ ex Eccleſiæ inſtitutione impe-
diunt contrahendum, ſed non dirimunt contractum, juxt.
cap. 1. *de Voto in* 6. & confer doctrina Bartol. *in l. Univer-*
ſos; per illum textum, *Cod. de Decur. lib.* 10. ubi vult ut
quamvis notarius matriculatus prohibeatur facere inſtru-
menta à ſtatuto, ſi fecerint, valent, Decius *conſil.* 17.
Viſo puncto.

Tertiò, per hanc inhibitionem ſibi factam parochus non
deſinit eſſe parochus: ergo matrimonium coram parocho,
licèt inhibito, factum ratum erit, & validum, quia de eo
verè enunciatur coram parocho fuiſſe contractum, juxta
requiſitum Concilii. Et quamvis ex parte parochi ejus in-
terventus utpotè contra præceptum Epiſcopi dici poſſit non
licitus: ex parte tamen contrahentium, & ipſius contra-
ctus legitimus cenſeri debet. Nec dicendum hoc caſu pro- 11
pter illam prohibitionem factam parocho inhabiles redditas
eſſe etiam perſonas ad ſic contrahendum à Concilio. Suffi-
cit igitur hoc requiſitum adfuiſſe de facto, prout dici ſolet
de conditione, quæ niſi poſſit impleri de jure, ſufficit ut
impleatur de facto, *l. Mulier*, §. 1. ubi Bartol. *ff. de condit.*
inſtit. Baldus *in rub. C. de inſtit. & ſubſtit.*

Quartò, poteſtas parochi ſubalternatur Epiſcopo in his, 12
quæ ad juriſdictionem pertinent, & Sacramentorum admi-
niſtrationem, cùm tota diœceſis ſit Parochia Epiſcopi, *cap.*
Apoſtolica de donat. quam partitur inter ipſos ſacerdotes
parochiales, qui inde nomen etiam aſſumpſerunt. Paro-
chia enim græcè, latinè Partitio dicitur, & dicitur paro-
chia quaſi partitio curæ, Archid *in cap. Eccleſias num.* 2. 13.
quæſt. 1. Hìc autem actus interveniendi celebrationi matri- 13
monium non eſt juriſdictionis, quia parochus nihil debet
judicare, ſeu decernere.

Quintò, parochi perſona legitimata eſt à Concilio ad
hunc actum: ergo jure proprio intelligitur actui legitimè
intervenire; non ex facultate ſibi ab Epiſcopo tributa, ar-
gum. *l. More maiorum*, ibi, *qui eam ſuo iure, non alieno*
beneficio habent, *ff. de iuriſd. omn. iudic.* ideòque Epiſcopus
ſimpliciter prohibendo illam tollere non cenſetur contra di-
ſpoſitionem Concilii ut matrimonium coram eo celebra-
tum irritum ſit: nam etſi actus factus contra prohibitio-
nem ſuperioris regulariter ſit nullus; etiamſi ſuperior non
procedat ulterius annullando actum, *leg. Non dubium, Cod.*
de legib. quæ eſt canonizata *in cap. Imperiali* 25. *quæſt.* 2. &
not. Hoſtienſ. Jo. Andr. Card. & alii communiter *in cap. Ad*
Apoſtolicam de regular. hoc tamen procedit ſi eodem con-
textu ſuperior tribuat poteſtatem, & adiiciat prohibitionem
ne actus fiat niſi hoc, vel illo modo; tunc enim recipitur
poteſtas qualificata, ſeu modificata; & ideò actus non ſer-
vatis modis præſcriptis à ſuperiore redditur nullus ex defe-
ctu poteſtatis, ut in judice delegato, qui formam delegatio-
nis non ſervat: ſecùs verò ſi prohibitio fiat illi, qui prius po-
teſtatem habebat actum celebrandi ut hoc caſu: quia tunc
actus ſuſtinetur in vim poteſtatis præexiſtentis, licèt tranſ-
grediens ſit puniendus. Ita formaliter diſtinguit gloſ. in

Clem.

Clem. 1. *in verb. Inhibentes*, *verſ. Sed quæro*, *de iure patron.*
quam ſequitur Anchar. *in cap. Statutum*, *§. fin. verſ. Adver-*
te de reſcript. in 6. Abb. *in cap. Ex parte num. 5. de conſtit.* Ro-
man. *conſ. 203. Quod primum n. 7.*

14 Sextò, matrimonium præſente parocho contractum, non
obſtante ejus contradictione, & proteſtatione, niſi aliud
obſiſtat, validum eſt, ut Sacra Congregatio cenſuit ex *l.*
Coram Titio, *de verbor. ſignific.* Ergo ſimiliter validum erit
non obſtante inhibitione parocho ab Epiſcopo facta. Si
enim ipſe quoad hunc effectum non poteſt facultatem inte-
reſſendi matrimoniis a Concilio conceſſam à ſe abdicare;
nec videntur id poſſe Ordinarii, qui parem à Concilio ha-
bent poteſtatem, argum. *cap. Innotuit ſupra de elect.* in quo
conſiderandum de jure novo pro forma inductum eſſe, ut
matrimonia coram proprio parocho celebrentur, aut coram
alio ſacerdote de ipſius parochi, vel Ordinarii licentia; cum
olim abſque hujuſmodi forma matrimonia conſiſterent, ut
habetur in princ. *d. cap. 1. ſeſſ. 24. de reformat. matrim.* licèt
mos contrahendi coram Presbytero in primitiva Eccleſia
ab ipſis Apoſtolis fuerit introductus, ut in epiſt. Euariſti re-
lata à Gratiano *in cap. Aliter 30. quæſt. 5. & in can. 13. Concil.*
Carthagin. 4. adeò ut propterea hic ritus non tam inſtitutus,
quàm reſtitutus fuerit à Trid. Synodo, vide Baron. *tom. 1.*
anno 57. num. 47. 48. 49. & 50. & notas ad idem Concilium
Carthagin. *tom. 1. Concilior. general. & provincil. part. 1. pag.*
591. col. 2. lit. A.

Septimò, ſi ex inhibitione facta parochis ne interſint ma-
trimoniis, eorum perſonæ inhabilitatæ eſſent ad ea cele-
branda, aperuiſſet Concilium familiam viam impediendi
quæcumque matrimonia: Ordinarii namque ex cauſis,
quas ipſi juſtas prætenderent matrimonium impedirent, &
contracta dirimerent, quod eſſet ob omni jure alienum.

Ultimò præcipit Concilium parochis, ne vagantium ma-
trimoniis interſint, *cap. 7. ſeſſ. 24. de reform. matrim.* & ta-
men ſi interſint, matrimonia non irritantur, quod eſſet ſi
ex inhibitione ablata parochis intelligeretur facultas inte-
15 reſſendi. Porrò ubi legis prohibitio non habet perpetuam
cauſam; actus in contrarium geſtus valet, Abb. *in cap. Ad*
Apoſtolicam num. 11. verſ. Ideo ſolvo contrarium de regular.
non igitur majoris efficaciæ erit Epiſcopi inhibitio ab hoc
bono, gloſ. *in cap. Cum ſpeciali in verb. Diſtricto precepto*, *ſu-*
pra de appellat. & glo. *fin.* & ibi *addit. in cap. fin. de Cleric.*
excommun. lib. 6.

16 Eadem concluſio procedit in Vicario parochi, licèt tem-
porali, ſuppoſito quod habuerit licentiam generalem ad-
miniſtrandi omnia Sacramenta, & alia gerendi, quæ ad
proprium parochum pertinent, vel ſaltem ſpecialem li-
17 centiam matrimonii celebrandi juxta declarationem Sa-
cræ Congregationis Concilii in cauſa Januenſi. Quod ſi
ex inhibitione conſtaret de revocatione licentiæ ab ipſo Or-
dinario conceſſæ, ſecus dicendum eſſet, non propter inhi-
bitionem, ſed propter revocationem: ſi tamen hic habuiſ-
ſet licentiam à parocho, dubitari poſſet an hujuſmodi licen-
tia ab Ordinario revocari poſſet per inhibitionem illi fa-
ctam; quandoquidem Concilium pariter loquitur de ma-
trimonio celebrato de licentia parochi, aut Ordinarii.

18 Sed contra validitatem matrimonii objicitur primò, quia
inter ſacerdotes in tota diœceſi unus Epiſcopus eſt, qui to-
tam gubernat, & à quo parochialium ſacerdotum juriſdi-
ctio dependet, quæ ad præparandum populum attinet, ut per
D. Thomam *in 4. diſt. 20. art. 4. quæſt. 1. in corp. & diſt. 24. qu.*
3. art. 2. qu. 1. ad 3. ideòque ipſi ſubalternantur omnes pa-
rochi, ita ut nihil poſſint decernere contra id, quod Epiſco-
pus ordinarit, *cap. 4. de offic. Archipresb.* cùm ſint veluti Epi-
ſcopi Vicarii, & Coadjutores. Hinc notat Abbas *in cap. fin.*
19 *de offic. Archipresb.* poſſe Epiſcopum circa commiſſa infe-
riori Prælato, & Epiſcopi Vicario in aliquibus illi inhibere
poteſtatem, ut quod contra Epiſcopi decretum factum fue-
rit, non valeat: unde effectus decreti habet locum etiam in
decreto minoris à Papa.

At reſpondetur hoc eſſe verum in his, quæ ſunt juriſdi-
ctionis: ſed interponere præſentiam in celebratione matri-
monii non eſt juriſdictionis. Ad notata *in cap. fin.* reſpon-
detur procedere, quando materia ſubjecta eſt poteſtati ipſius
Epiſcopi, ut per eum irritari poſſit: at circa matrimonia
licèt habeat facultatem judicandi, ac interdicendi, *cap. 1. de*
conſang. & affin. non tamen poteſt circa illa ſtatuere, irritādo,
ut ſupra in prima ratione: ideòque matrimonium contra
ejus interdictum celebratum validum eſt, ut *in hoc tit.*

Quòd ſi urgeas hoc eſſe juriſdictionis, quia Concilium
cùm elegit proprium parochum, reſpexit ad juriſdictionem,
is enim alienos ſubditos conjungere non poteſt, Clem. *Reli-*
gioſi, *in princ. de privil.* DD. *in cap. Omnis*, *de pœnit. & re-*
miſſ. & in cap. 2. eodem tit. in 6. ita ut propterea licèt inter-
ponendo præſentiam non judicet: non tamen tutum ſit di-
cere hunc actum non eſſe juriſdictionis. Quare ſicut ſub-
trahendo contrahentes à juriſdictione parochi, limitaret
Ordinarius parochi facultatem, ita ut illos matrimonio
conjungere non poſſet: ita videtur inhibendo ſobtrahere
illi materiam, quæ eſt ſub ſua juriſdictione: & tunc non
diceretur ipſe illegitimare, aut inhabilitare perſonas, quas
ipſum Concilium ex hoc quod ſubditi non ſunt parocho,
inhabiles reddidiſſet ad contrahendum coram eo.

Reſpondetur, quicquid Concilium reſpexerit, verum eſt
nullam juriſdictionem parochum exercere dum conjungit
parochianos ſuos, & quatenus per novam diviſionem paro-
chiarum, aut aliàs poſſet eos Epiſcopus ſubducere ab illius
juriſdictione; tamen eo caſu non propter inhibitionem,
ſed quia non erit proprius illorum parochus, non poterit
eos conjungere.

Objicitur ſecùndò, parochus prohibitus ab Epiſcopo
actum gerere quoad illum actum non cenſetur legitimus;
alioquin licitè illum actum gereret, nec puniendus eſſet:
ſed matrimonium non contrahi coram parocho, vel con-
trahi coram parocho non legitimo paria ſunt. Ergo, &c.

Reſpondetur, parochum legitimum dupliciter ſumi poſſe, 20
uno modo quoad culpam, & pœnam ob id quod non paruit
Epiſcopo: & hoc ſenſu admitti poteſt dici non legitimum
inſtar eorum, qui contrahentes contra interdictum Eccle-
ſiæ illegitimi cenſentur; alio modo reſpectu validitatis actus;
& hac ratione eſt legitimus, quia talis eſt, qualem Conci-
lium requirit. Item non poteſt dici illegitimus, qui nec
contra legem naturæ, qua conſtituitur matrimonium, in
quantum eſt officium naturæ, nec contra jus divinum in
quantum eſt Sacramentum. Item nec contra legem civi- 21
lem quæ ſtatuit ſuper matrimonio in quantum eſt in offi-
cium communitatis, Tabien. *in verb. Impedimentum 1.*
num. 2.

Objicitur tertiò Archidiaconus quamvis à jure habeat, 22
ut poſſit examinare ordinandos, viſitare, & pleraque age-
re, quæ habentur *in cap. 1. & cap. Ad hæc*, *ſupra de offic. Ar-*
chidiac. tamen ab Epiſcopo prohibitus nihil eorum exerce-
re poteſt ſecundùm Abb. *in d. cap. Ad hæc:* ea ratione, quia
cenſetur Epiſcopi Vicarius. Ergo ſimiliter etſi Parochus à
Concilio habeat ut poſſit matrimonia celebrare; quia ta-
men dependet ejus officium, & cura ab Epiſcopo, & eſt
ejus Vicarius in parte diœceſis ſibi commiſſa: non poterit
Epiſcopo interdicente intervenire.

Reſpondetur Archidiaconum habere communicatam
juriſdictionem Epiſcopi; & in his cenſeri Vicarium ipſius.
At hæc facultas intereſſendi non competijt primo Epiſcopo,
& deinde communicata fuit Parocho, ut illam dicatur ha-
bere Parochus per communicationem ſive à jure, ſive ab
Epiſcopo factam; ſed æquè principaliter tributa fuit à Con-
cilio ipſi Parocho, cùm prius matrimonium etiam abſque
præſentia Parochi contractum valeret.

Deindè reſpondetur, & fortè melius, contra opinionem
Abbatis eſſe authoritatem Innocentii *in d. cap. 1. de off. Ar-*
chid. quem ibi omnes ſequuntur, & Archid. *in cap. Perlectis*
25. diſt. ot dixi plenius *in d. cap. Ad hæc*.

Objicitur quartò, poteſt Epiſcopus ſuſpendere Parochum 23
à totali curæ exercitio, & miniſterio omnium Sacramento-
rum. Ergo etiam à miniſterio unius Sacramenti, utpotè à
celebratione matrimonii, arg. *cap. Ex parte*, *il terzo in fin.*
ſup. de decim. & cap. Cui licet, *de reg. iur. lib. 6.*

Reſpondetur Parochum in celebratione matrimonii,
non præſtare præſentiam uti miniſtrum Sacramenti; ſed
tamquam teſtem, de quo lex confidit, &c. Rota *deciſ. 750.*
num. 1. part. 1. diverſ. & aliàs cenſuit S. Congregatio Conci-
lii. Quare ſatis eſt, ut remaneat proprius Parochus ad hoc
ut habeat in conſequentiam id, quod ſibi lex concedit, *&*
reg. Cui licet, habet multas exceptiones, ut in ea notatur.
Ac prætereà generalis hæc ſuſpenſio non efficit irritum Sa- 24
cramentum, niſi in his, quæ ſunt juriſdictionis, ſicuti eſt
abſolutio à peccatis, Conc. Trid. *cap. 5. 6. & 7. & can. 9 ſeſſ. 14.*
de Sacram. Pœnit.

Et conſequenter ſuſpenſio ab omnibus Sacramentis non 25
debet operari nullitatem Sacramenti Matrimonii, in quo
Paro-

Digitized by Google

Parochus nullam exercet juriſdictionem, ſed exhibet nudam præſentiam, & miniſterium facti, ut dictum eſt; nec per ſuſpenſionem deſinit eſſe Parochus, §. *His authoritatibus* 24. *qu.* 1. ibi, *veluti a ſuſpenſis, quibus adminiſtratio interdici-*
26 *tur, poteſtas non aufertur*. Et propterea valet matrimonium contractum coram Parocho excommunicato, ſi ſit toleratus ſecundùm Navar. *in Man. cap.* 27. *num.* 2. Quinimò & coram Parocho denunciato, excommunicato, ut reſpondit S. Congregatio Concilii tempore Cardin. Matthæji re diligenter examinata.

Objicitur quintò, poteſt Epiſcopus ex Concilio concedere licentiam alieno Sacerdoti celebrandi matrimonia inter alterius Parochianos, *d. cap.* 1. *verſ. Qui aliter, ſeſſ.* 24. *de reform. matrim.* & ſic per indirectum auferre Parocho hanc facultatem. Ergo & directo prohibendo illi ne interveniat, vel reſervando ſibi hujuſmodi actum, & facultatem.

Reſpondetur negando ſequelam antecedentis: quamvis enim ex eo quod ita Concilium diſpoſuit, Epiſcopus poſſit alieno Sacerdoti talem licentiam concedere; id tamen non intelligitur privativè ad proprium Parochum, ſed cumulativè, ut ex dictis conſtat. Epiſcopus Giennen. dubitavit, an validum ſit matrimonium adhibito Parocho, cui ab Epiſcopo fuerat interdictum, ne illo matrimonio intereſſet, S. Congregatio cenſuit eſſe validum.

QUI FILII SINT LEGITIMI.

Alexander III. Exonien. Epiſcopo, & Abbati Herforden.

CAPUT V.

Lator præſentium R. & infrà. Cùm autem idem R. H. coram ſæculari judice ſuper hæreditate avi ejuſdem R. patris dicti H. traxiſſet in cauſam, ille ſibi præſumpſit objicere, quòd pater ejus non fuit de legitimo matrimonio natus, & ideò de hæreditate avi ſui, nihil poſſet jure ſucceſſorio vendicare: tandem cùm ſuper quæſtione nativitatis, coram Norviceñ. Epiſcopo tractatum fuiſſet, ad noſtram extitit audientiam appellatum: & infrà. Ideòque mandamus, quatenus cauſam, ſuper quæſtione nativitatis patris ejuſdem R. infra duos menſes ſublato appellationis obſtaculo terminetis. Si verò infra duos menſes præſatus H. non poterit probare legitimè quod objecit, ex tunc ſæculari domino, ſub cujus judicio de hæreditate cauſa vertitur, intimetis, ut pro quæſtione nativitatis non dimittat, quin cauſam ſuper hæreditate audiat, & decidat.

S V M M A R I V M.

1 *Legitimitatis quæſtio oppoſita petenti hæreditatem eſt ad eccleſiaſticum iudicem remittenda.*
2 *Legitimitatis cauſa eſt merè ſpiritualis, & iudex laicus nec incidenter, nec alio modo poteſt de ea cognoſcere.*
3 *Et quid ſi controverſia non in iure, ſed in facto conſiſtat.*
4 *Legitimitatis poſſeſſio relevat ab onere probandi.*
5 *In legitimitatis quaſi poſſeſſione, ut quis dicatur eſſe, requiritur ut vel habeatur pro filio legitimo, vel poſſideat bona paterna, vel natus ſit de ea, quæ credebatur uxor.*
6 *Rota deciſio in cauſa Parmen. Status refertur.*
7 *Expenditur, & num. ſeqq. uſque ad num. 54. & n. 71. uſque ad num. 88.*
Revocatur, num. 88.
8 *Matrimonii probatio ante procreationem, ac nativitatem in cauſa legitimitatis prolis reſpicit petitorium, & num. 72.*
9 *Legitimitas cum qualitate procreationis ex matrimonio in poſſeſſorio ſatis probatur ex matrimonio ipſo, & ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis, & num. 73.*
Etiamſi concubinatus præceſſerit, num. 16. & num. 61. & 74.
10 *Legitimus præſumitur fuiſſe uſque ab initio, qui ad præſens eſt in quaſi poſſeſſione legitimitatis, & num. ſeqq. & n. 54. uſque ad 63.*
11 *Poſſeſſio alicuius ſtatus, vel qualitatis transfert onus probandi in adverſarium, quando illa qualitas, quæ ineſt, fuit apta ineſſe ab origine rei, & num. ſeqq. & n. 54. uſque ad 63.*
12 *Vaſſallus ab origine nativitatis probatur quis ex ſimplici quaſi poſſeſſione vaſſallatus.*
13 *Legitimitatis quaſi poſſeſſio ſufficit ad obtinendum etiam in petitorio.*
14 *Filius in dubio præſumitur natus poſt matrimonium, & contrarium dicenti incumbit onus probandi.*
Etiamſi vir uxorem ante matrimonium cognoverit, num. 16.
15 *Ætas qualiter probetur ex matrimonio.*
17 *Inſtitutio in bonis, quorum non eſt capax niſi procreatus ex legitimo matrimonio, conſtituit in quaſi poſſeſſione legitimitatis vera, & non ficta.*
18 *Nominatio, & tractatus patris ſuper legitimitate regulariter non nocet tertio.*
19 *Fallit primò quoad effectum relevandi poſſeſſorem ab onere probandi legitimitatem.*
20 *Fallit ſecundò in nominatione facta principaliter propter ſe coniuncta cum inſtitutione.*
Fallit tertiò, ſi cum tractatu concurrant alia adminicula, n. 22.
Fallit quartò, ſi tertius, cuius intereſt, nominationi, & tractatui acquieverit, n. 23.
21 *Tractatus parentum ad conſtituendum filium in quaſi poſſeſſione legitimitatis fortior eſt, quàm nominatio, & n. 30.*
24 *Nominatio patris quando inferat ad veram filii legitimitatem.*
25 *Legitimi appellatione intelligitur legitimè procreatus, non autem legitimatus per ſubſequens, ſaltem ex communi uſu loquendi.*
26 *Poſſeſſio bonorum ſubiectorum fideicommiſſo veram legitimitatem requirenti non debetur niſi filiis ex legitimo matrimonio procreatis.*
27 *Legitimitatis quaſi poſſeſſio acquiritur filio, ſi fideicommiſſarius patiatur eum ſuccedere in bonis fideicommiſſo ſubiectis, & n. 31.*
28 *Quaſi poſſeſſio ex unico actu acquiritur.*
29 *Nec requiritur præſcripta, niſi in petitorio.*
30 *Facta ſunt potentiora, quàm verba ad conſtituendum in quaſi poſſeſſione legitimitatis, & n. 65.*
32 *Adminicula plura pro quaſi poſſeſſione qualificata legitimitatis recenſentur.*
33 *Sententia ſuper ſtatu facit ius quoad omnes.*
34 *Poſitiones iuratæ faciunt inter alios adminiculum.*
35 *Fides officialis ſuper qualificata legitimitate facit adminiculum.*
36 *Nominatio patris fortiſſima dicitur coniectura legitimitatis filii.*
37 *Indefinita teſtis æquipollet univerſali, ut reſponſio congruat interrogationi.*
38 *Fama probatur per teſtes deponentes per verba publicè, & palam dicebatur.*
39 *Fama legitimitatis non eſt neceſſariò probanda in loco originis, ſed ſufficit in loco ubi filius fuit educatus, vel converſatus.*
40 *Natum eſſe, & procreatum, vel conceptum ex matrimonio non differunt.*

Le-

41 *Legitimitatis quaſi poſſeſſio probatur per famam.*
42 *Probationes plures in iudicio quaſi poſſeſſionis legitimitatis coniunguntur.*
43 *Et leviores ſufficiunt.*
44 *Inſtrumentum ſumptum ex ſumpto non probat.*
45 *Inſtrumentum, in quo milleſimum repugnat indictioni, vitiatur in totum.*
46 *Et ſaltem non probat datam, & n.66.*
47 *Probationes contrariæ invicem conquaſſantur.*
48 *Subſcriptio, & ſigillum Notarii ſunt de ſubſtantia inſtrumenti.*
49 *Teſtamentum imperfectum ratione voluntatis non valet.*
50 *Subſtantia actus non præſumitur ex diuturnitate temporis, ſed ſolemnitas tantum.*
51 *Præſumptio ſolemnitatis ſubſtantialis tollitur ex inſpectione ſcripturæ.*
52 *Teſtes contra legitimitatem debent eſſe omni exceptione maiores.*
53 *Probatio plena non poteſt niſi per aliam plenam elidi.*
54 Bart. doctrina in l. Si prius, num.8. ff. de nov. oper. nuntiat. *explicatur, & num.ſeq. uſque ad num.63.*
55 *Filius probatur legitimus ab origine ex quaſi poſſeſſione præſentis legitimitatis, etiamſi dubium ſit an mulier fuerit uxor, vel concubina, & num.61.*
56 *Præſumptio translativa quæ dicatur.*
57 *Reus excipiens de illegitimitate Actoris exiſtentis in quaſi poſſeſſione in ſua exceptione eſt Actor, & probare debet, & n.75.*
58 *Legitimitatis qualitas diverſa eſt à qualitate filiationis, & ex quaſi poſſeſſione unius non infertur ad quaſi poſſeſſionem alterius, & n.75.*
59 *Matrimonium probatum per præſumptiones eſt matrimonium verum, non fictum, vel præſumptum.*
60 *Legitimitatis probatio præſumpta ſufficit etiam in fideicommiſſo, quod vocat filios legitime procreatos.*
62 *Servus præſumitur fuiſſe ab origine, qui nunc reperitur in quaſi poſſeſſione ſervitutis, licet ſervitus de iure non præſumatur.*
63 *Tractatus legitimitatis cum adminiculis nocet etiam fideicommiſſariis, & n.78. uſque ad num.88.*
64 *Patris confeſſio qualiter poſſit habilitare incapaces ad ſucceſſionem etiam in præiudicium tertii.*
67 *Nativitatis ſuæ diem certo ſcire nemo poteſt.*
68 *Protocollum de cuius rogitu, & publicatione non conſtat, non probat.*
69 *Sententia quæ nullum continet verbum, per quod appareat lecta, eſt nulla, non obſtante clauſula,* Data.
70. *Exceptio turbida, & altiorem requirens indaginem non admittitur in iudicio poſſeſſorio legitimitatis, & num 81.*
75 *Filiationis quaſi poſſeſſio non relevat ab onere probandi legitimitatem.*
77 *Pater in ſuprema ſua voluntate non præſumitur voluiſſe inſtituere filios incapaces.*
78 *Nominatio patris in actu proportionabili filio legitimè procreato conſtituit eum in quaſi poſſeſſione qualificatæ legitimitatis.*
79 *Tractatus, & nominatio patris ſuper legitimitate filii an, & quando noceat tertio, & num. ſeqq. uſque ad num.88.*
80 *Tractatus, & nominatio patris non nocet tertio, quando agitur de præiudicio fœderis alterius matrimonii: Secus ſi de ſucceſſione, & n.87.*
81 *Tractatus parentum cum adminiculis probat legitimitatem ad effectum ſucceſſionis etiam in petitorio, & contra tertium, & n.86.*
83 *Nominatio ſola abſque tractatu non probat legitimitatem contra tertium.*
84 *Tractatus legitimitatis filii quando adeſt contrarius tractatus, non nocet fideicommiſſariis.*
85 *Tractatus ſimplex ſine adminiculis an ſufficiat in petitorio ad ſucceſſionem obtinendam excluſo tertio.*

1 LAtor. Quæſtio nativitatis appoſita petenti hæreditatem eſt ad Eccleſiaſticum judicem remittenda. Hoc dicit ſecundùm Joan. Andr. & omnes: & ſunt duæ partes. Appellantis conquæſtio, & cauſæ commiſſio. Secunda ibi, *Ideoque*.

2 Nota primò ibi, *coram Norvicenſi Epiſcopo tractatum fuiſſet*; quæſtionem natalium, etiamſi de illa non principaliter, ſed incidenter agatur, ad judicem Eccleſiaſticum pertinere privativè ad judicem laicum, ut hìc eſt caſus apertus. Inciderat enim hìc quæſtio ſuper legitimitate coram judice ſæculari; quia petente hæreditate Avi jure ſucceſſorio, objectum fuerat, quòd pater ejus non eſſet legitimus; & tamen Pontifex mandat; ut hæc quæſtio nativitatis coram judice Eccleſiaſtico prius terminetur, & interim ſuperſedeatur in cauſa principali. Ratio, quia hæc cauſa eſt merè ſpiritualis, *cap. Tuam, de ordin. cognit.* & propterea judex ſæcularis nec incidenter, nec alio modo poteſt de illa cognoſcere, *cap. Cauſam, infrà eodem.* Quemadmodum nec de annexo ſpirituali, *cap. Quanto, ſupra de iudic.* & ita hìc firmant gloſſ. ultima, Innocen. *num.2. in fine*, Hoſtienſ. *nu.7.* Joan. Andr. *num.11.* Butr. *num.7. & 11.* Abbas *in 2. notab.* & reliqui omnes, Feder. de Sen. *conſ.275. Caſus talis eſt, Statuto cavetur num.7.* Rota *deciſ. 296. num. 18. part. 5. recentior.*.

Plerique tamen hoc intelligunt, ut locum habeat dummodo controverſia in jure conſiſtat. Secus ſi in facto, puta quia non agitur an matrimonium ſit validum, necne; ſed ſolùm an fuerit contractum; tunc enim exiſtimant judicem laicum non prohiberi de quæſtione natalium incidenter cognoſcere; & hanc Decretalem intelligunt procedere in primo caſu, quia reus objecit defectum natalium provenientem ex validitate matrimonii, & ſic erat quæſtio juris, & non facti, ut hìc per Abbatem *in 2. notab.* Alii tamen hanc diſtinctionem non admittunt; unde dic, ut plenè notavi *in dict. capite Tuam, à num. 36. uſque in fin. ſuprà de ordin. cognit.* 3

Secundò nota ibi, *non poterit probare legitimè quod obiecit*: exiſtentem in quaſi poſſeſſione legitimitatis in judicio ſucceſſionis hæreditariæ relevari ab onere probandi ſe eſſe legitimè natum, & onus probandi defectum natalium incumbere opponenti, prout hìc notabiliter voluit gloſſa *in verb. Probare legitime*: dicens idcircò opponenti quæſtionem nativitatis incumbere hìc onus probandi, quia pater actoris erat in poſſeſſione filiationis, ſcilicet legitimæ: habebatur enim pro filio legitimo, poſſidebat bona paterna, & natus fuerat de ea, quæ credebatur uxor. Non tamen intelligas hæc tria ſimul requiri ad conſtituendum filium in quaſi poſſeſſione legitimitatis. Imò enim ſufficit unumquodque ex illis alternativè, ut declarat Alex. *conſ.51. Viſo, & diſcuſſo num.2. lib.1.* & Decius *conſ.54. In cauſa num.5. in fin.* 4

Hæc materia quaſi poſſeſſionis legitimitatis fuit diu, multumque agitata in Rotæ Auditorio in cauſa Parmen. Status, in qua cùm ſub die 26. Martii 1618. emanaſſet deciſio contra Dominos Marchiones Pallavicinos, ego enixè rogatus ut ſcriberem pro veritate, non potui denegare; & cauſa pluries propoſita, tamdem placuit Dominis a deciſis recedere ſub die 27. Aprilis 1622. coram Coccino. Et quia quæ tunc ſcripſi, plurimum conferunt ad intelligentiam hujus gloſſæ, & eorum, quæ tractant DD. *hìc, & in cap. Per tuas, infra eod. & ſupr. in cap. Tranſmiſſa, & in cap. Per tuas, de probat.* non ab re futurum putavi deciſionem contra Dominos de Pallavicinis ut præfertur editam; & ſcripta noſtra hìc inſerere. 5

REVERENDISS. D. P. SACRATO
Archiepiſcopo Damaſceno.

Parmen. Status.

Luna 26. Martii 1618.

POſt factas reſolutiones in hac cauſa quòd ſit probatum matrimonium ſaltem de facto, & ſine coarctatione temporis inter qq. Bernardinum, & Catharinam aſcendentes Dominorum de Pallavicinis, fuit dubitatum an dicti de Pallavicinis teneantur probare contractum dicti matrimonii de certo tempore, & de quo. Sed quia Domini de Pallavicinis præcipuè nitebantur eo fundamento, quod ipſi ex perſona Uberti filii dicti Bernardini ſint in quaſi poſſeſſione legitimitatis, unde reſultare prætendebant, & ſe eſſe relevatos ab onere ulterioris probationis, & etiam ſibi hoc eſſe ſatis ad obtinendam immiſſionem in bonis fideicommiſſo, de quo agitur, ſobjectis ex remedio *l. fin. Cod. de edict. D. Adrian. ſollen.* Propterea placuit Rotæ re- 6

reſtringere difficultatem ad dictam quaſi poſſeſſionem, quam poſt plures propoſitiones cenſuit non eſſe probatam.

Pro quo illud in primis fuit obſervatum, quod fideicommiſſum de quo agitur, vocat legitimos, & naturales, & de legitimo matrimonio procreatos, & natos verè, & non fictè; propterea iſta qualitas procreationis, & nativitatis ex legitimo matrimonio eſt in ſpecie probanda, ut in iſtis terminis eſt deciſio Card. Seraph. *deciſ.*1081. *num.*2. Et eſt regulare in omni alia qualitate, quod quando eſt fundamentum intentionis, debeat in ſpecie probari, Craveta *conſ.*96. *num.*4. Rota *diverſ. deciſ.*72. *part.*1.

Secundò, fuit obſervatum non ſore probatam dictam qualitatem ex eò quòd ſupponantur deciſiones jam factæ, quod ſcilicet conſtet de matrimonio inter Bernardinum, & Catharinam ſine coarctatione temporis, etiam ſi modo ſimpliciter probaretur, quod Ubertus fuerit in quaſi poſſeſſione legitimitatis; quia iſta quaſi poſſeſſio poſſet verificari in legitimatis per ſubſequens, qui tamen non veniunt in fideicommiſſis, in quibus vocantur procreati, & nati ex legitimo matrimonio; ut latè per Peregrinum *de fideicom. art.*24. *num.*25. *cum pluribus ſeqq.* Theſaur. *deciſ.*196. *num.*3. Surd. *deciſ.*219. *n.*5. & ſentit Rota coram bon. mem. Card. Seraphin. *deciſ.* 1300. *in fin.* Ponderando maximè prægnantiam verborum fideicommiſſi, de quo agitur. Ideòque exiſtimaverunt Domini in caſu, de quo agitur, eſſe neceſſariam quaſi poſſeſſionem qualificatam, puta quòd Ubertus fuerit admiſſus ad bona, vel honores, ad quæ nonniſi procreati, & nati ex legitimo matrimonio ſolent admitti, aut quid ſimile inferens perneceſſe dictam qualitatem: & eo maximè, ſtante non legitimo initio, ex quo ex mandato de diſpenſando, teſtibus, & aliis conſtat Bernardinum ante prætenſum matrimonium cognoviſſe Catharinam, & ex illa ſuſcepiſſe filios: tunc enim probatio redditur magis æquivoca, & ſuſpecta, & exactiores probationes requiruntur, ut benè per Cephal. *conſil.*82. *num.*55. *cum plurib. ſeqq.* Verall. *deciſ.*210. *part.*2. Rota in cauſa Veneta illegitimitatis 16. Novembris 1607. coram bon. memor. Penia. Quibus conſtitutis.

Ad primum genus probationis Dominorum de Pallavicinis deductum ex eo quod Bernardinus in duobus teſtamentis inſtituerit Ubertum, & alios filios hæredes, & in primo illos nominaverit ſuos filios legitimos, & naturales procreatos, & natos ex ſe, & Domina Catharina uxore ſua pro juſto matrimonio, & in alio illos nominaverit ſuos filios legitimos, & naturales procreatos, & natos ex ſe, & Domina Catharina ſui teſtatoris uxore legitima, & quam ſuam uxorem legitimam eſſe proteſtatus fuit, & proteſtatur, fuit dupliciter reſponſum. Primò, quod denominatio, & tractatus patris non ſolet nocere tertio, Jaſ. *conſil.*81. *in princip. lib.*1. Gratian. *conſ. ultim. num.*4. *lib.*1. Card. Mantic. *de coniect. ultim. volunt. lib.*11. *tit.*12. *num.*11. latè Petr. *de fideicomm. quæſt.*11. *num.*302. *cum pluribus ſeqq.* Seraph. *deciſ.*1081. *num.*2. Rota *in cauſa Sutrina Beneficii* 13. *Martii* 1588. coram bon. mem. Card. Platto, & in Romana de Bonellis 29. Novembris 1613. coram R. P. D. meo Ubaldo: maximè quando materia eſt ſuſpecta ex malo initio, per ſupra allegata. Et fuit etiam ponderatum, quod prædicta teſtamenta non continent tractatum legitimitatis qualificatæ ex procreatione durante matrimonio; quia quomodocumque filii eſſent legitimi ſive per ſubſequens matrimonium, ſive per reſcriptum, inſtitutio illis debebatur juxta not. per Butr. *in cap. Per venerabilem num.*19. *qui filii ſint legit.* Socin. jun. *conſil.*42. *num.*34. *&* 36. *lib.*1. Ideòque quidquid ex prædictis teſtamentis circa legitimam procreationem elici poſſet, remaneret ſimplex enunciativa moderna, ſi dematur tempus litis, & unica, cùm ſit ab eadem perſona: unde etiam circumſcripta ſuſpicione, nihil probat, maximè in caſu, in quo agitur principaliter de enunciato, Alex. *conſil.*21. *num.*4. *verſ. Sed non probabitur lib.*1. Rota *deciſione* 388. *part.*1. *diverſ.* Secundò fuit reſponſum quòd neque verba dictorum teſtamentorum inferunt perneceſſe, quod Ubertus, de cujus perſona ſtrictè agitur, fuerit procreatus ex legitimo matrimonio, cùm poſſit verificari in legitimato per ſubſequens, qui tẽpore teſtamenti rectè potuit dici natus ex teſtatore, & Catharina legitima uxore, nõ quia eſſet talis de tempore procreationis, ſed quia ſecundum aſſertionem teſtatoris erat talis de tempore teſtamenti. Nec officit, quòd qualitas adjecta verbo intelligatur ſecundum tempus verbi, *l. In delictis*, §. *Extraneus*, *ff. de noxal.* quia qualitas uxoratus non eſt adjecta verbo, *procreatos*, ſed eſt adjecta perſonæ Catharinæ, & ſic ſtat, vel ſaltem ſtare poteſt demonſtrativè ad perſonam Catharinæ de tempore teſtamenti, & non qualificativè ad filios de tempore procreationis. Et quòd intentio teſtatoris fuerit potius demonſtrare Catharinam, quàm qualificare procreationem Uberti, patet ex illis verbis, quam ſuam uxorem legitimam eſſe, (& ſic de tempore teſtamenti) proteſtatus fuit, & proteſtatur, &c.

Ad ſecundum genus probationis deductum ex eo quòd Ubertus poſſederit bona paterna, necnon etiam fideicommiſſo ſubjecta, & ulterius fuerit à Rolando patruo ſuo, & qui illo exiſtente incapace ſuccedebat in fideicommiſſo, nominatus depoſitarius medietatis Caſtri Zibelli. Quoad poſſeſſionem bonorum paternorum reſponſio patet ex ſupra deductis, nempè quod hæc non nocet tertio, & nec etiam infert poſſeſſionem legitimitatis qualificatæ ex juſta procreatione: cùm pro habenda poſſeſſione bonorum paternorum ſufficiat Ubertum quomodocumque fuiſſe legitimatum ſive ex reſcripto Principis, ſive ex ſubſequenti matrimonio ex allegatis. Quoad poſſeſſionem bonorum fideicommiſſo, de quo agitur ſubjectorum, fuit reſponſum neque ex illa aliquid inferri: quia cùm Ubertus fuiſſet hæres Bernardini ultimi gravati, fuit illi debita poſſeſſio bonorum fideicommiſſo ſubjectorum, & ab illius manu debeant recipere fideicommiſſarii, latè per Dec. *conſ.*467. *num.*12. & de communi Rota *deciſ.*83. *num.*1. *part.*1. *diverſ.* Nec facit quòd fideicommiſſarius per aliquod tempus non moverit litem Uberto: quia cùm haberet triginta annos ad petendum fideicommiſſum juxta notat. *in l. Sicut*, *ff. de præſcript.* 30. *vel* 40. *annor.* patiendo pro minori tempore, non fuit ei in aliquo præjudicatum: aliàs ſequeretur quod ſi fideicommiſſarius aperto fideicommiſſo non movet incontinenti litem, conſtituat hæredem gravati in quaſi poſſeſſione qualitatis, in qua prius non erat, quod nullo jure cautum reperitur. Fuerunt etiam dati teſtes deponentes, quod Rolandus fideicõmiſſarius jactabat quod filii Bernardini erant illegitimi, & incapaces, & quod volebat illis movere litem, & etiam conſtat, quod dictus Rolandus pro majori parte temporis fuit carceratus, ſicque non facilè potuit incumbere litibus civilibus; unde ex iſtis eò minus poteſt fieri fundamentum ſuper potentia fideicommiſſariorum. Quo verò ad depoſitum medietatis Caſtri Zibelli fuit dictum ex illo benè inferri confidentiam Rolandi erga Ubertum, ſed nihil habere commune cum legitimitate, maximè qualificata, cùm non ſit qualitas ullatenus neceſſaria ad recipiendum depoſitum.

Quoad tertium genus probationis deductum ex teſtibus, diſcurrendo ſuper ſingulis neque viſum fuit relevare. Primus teſtis Stephanus de Cavallis dum dicit quòd Bernardinus, & Catharina tractarunt Ubertum, & alios filios pro legitimis, & naturalibus, & ita etiam vidit eos teneri, & reputari à ſubditis, & vaſſallis, nihil nocet. Nam quoad tractatum parentum reſponſum eſt ſupra in primo genere probationis. Quoad reputationem vaſſallorum, teſtis non deponit per verbum communiter, prout requiritur ad iſtum effectum, Verall. *deciſ.*210. *part.*2. & eſt regulare quod in teſte indefinita non æquipollet univerſali, ut per ſcribentes *in cap. Auditis, de præſcript.* Ideòque poteſt dictum iſtius teſtis verificari in duobus, vel tribus vaſſallis, qui filios Bernardini reputarent tales: & ipſemet teſtis refert multos, qui habebant filios Bernardini pro non legitimis; & denique teſtis non dicit, quod filii Bernardini fuerint tractati, & reputati uti legitimi, & naturales procreati ex legitimo matrimonio. Ideòque poteſt illius dictum verificari in legitimatis per ſubſequens, vel per reſcriptum, qui non ſuccedunt in ſimilibus fideicommiſſis, ut dictum eſt ſupra.

Secundus teſtis Raymundus del Pizzo in eo quod deponit de tractatu Bernardini erga filios, tollitur ex dictis in proximo. Dum autem dicit, quòd Catharina ante ortum Uberti, & ſubſequenter fratrum dicta fuit eſſe, ac habebatur, tenebatur, & reputabatur ab hominibus Zibelli, prout vidit ipſe teſtis, uxor Bernardini, & ab eo deſponſata, neque in hoc viſus fuit relevare. Primò, quia non dicit, quòd Catharina ante ortum Uberti communiter reputaretur uxor, quod erat neceſſarium, cùm aliàs ejus dictum poſſet verificari in duobus, vel tribus vaſſallis, qui ita reputarent, ut dictum eſt in proximo teſte. Secundò, non deponit quòd ita reputaretur ante procreationem Uberti, cùm ortus

poſſit

Digitized by Google

poſſit verificari in ſola nativitate poſt matrimonium, & tamen fideicommiſſum vult procreatos ex legitimo matrimonio, & non contentatur de natis durante matrimonio, ut patet ex illis verbis, procreatos, & natos.

Tertius teſtis Franciſcus Paraſaccus deponit de ſimplici auditu, unde ſuper illo non fuit immoratum.

Quartus teſtis Baptiſta de Ferrariis dicit, quòd Bernardinus, & Catharina per plures annos ſteterunt ſimul reputantes ſe pro legitimis conjugibus, & procrearunt articulatos filios, & plures reputabant eos pro veris, & legitimis conjugibus, & etiam aliqui dicebant; quod inter eos non potuit eſſe verum matrimonium: dictum fuit iſtum teſtem in primis non deponere præciſè quòd filii fuerint procreati poſt reputationem matrimonii. Secundò eſt, quòd hoc dicat, non reddit rationem concludentem matrimonium ante procreationem, quia quod Bernardinus, & Catharina reputarent, & tractarent ſe uti tales, non probat quòd de illo tempore fuerit inter illos matrimonium, quia dato malo initio, hujuſmodi tractatus non probant matrimonium, Innoc. *in c. Ex parte n. 5. de reſtit. ſpoliat.* & fuit latè dictum in cauſa Cracovien. illegitimitatis 22. Maii 1606. coram me. Circa illud quod dicit de reputatione aliorum, non concludit, cùm non deponat per verbum, *communiter*, ex dictis ſuper duobus proximis teſtibus; imò deponit de illis, qui reputabant in contrarium.

Quintus teſtis Bernardinus de Francioſis dicit, quòd judicio ſuo poſſunt eſſe viginti anni, vel circa quod ipſe teſtis dici audivit à pluribus, & quòd publicè dicebatur in loco Zibelli Bernardinum deſponſaſſe Catharinam, & eam in uxorem accepiſſe, & quod obinde citrà dictus Bernardinus ſuſcepit ex ea Ubertum. Iſte teſtis circa quaſi poſſeſſionem legitimitatis qualificatæ ex procreatione viſus fuit non probare. Primò, quia quòd Catharina eſſet uxor Bernardini de tempore ſuſceptionis Uberti, non deponi niſi per rationem, quod publicè dicebatur, quæ ratio ad ſummum concludit publicam vocem, & famam, quæ facit ſemiplenam probationem, & ipſe tamquam unicus facit ſemiplenam iſtius ſemiplenæ. Prætereà iſte teſtis, non deponit de procreatione Uberti poſt matrimonium, ſed de ſuſceptione, quæ poteſt verificari in ſimplici nativitate Uberti poſt matrimonium, quæ nativitas non ſufficeret ex ſupra allegatis: & etiam fuit obſervatum, quod iſte teſtis deponit de fama in loco Zibelli, quæ non ſuffragatur, cùm Ubertus fuerit natus in loco Varani: fama enim ut probet, debet eſſe in loco, ubi actus eſt geſtus. Salic. *in l. Ea quidem n. 103. Cod. de accuſat.* Natta *conſ. 473. n. 16. verſ. Item prædicti teſtes*.

Sextus teſtis Bartolius de Burgo omnia deponit de auditu ſimplici: ideòque ſuper illo non fuit immoratum.

Septimus teſtis Joannes de Magiſtris dicit ſe cognoviſſe uxorem Bernardini, de qua in interrogatorio, de anno 1516. quo tempore erat nupta in dictum Bernardinum, & hoc ſcit, quia vidit, & audiebat, & intelligebat dictum Bernardinum eam tenere, reputare, & nominare pro uxore: & è converſo ipſam eum tenere pro marito, & ita eos teneri à vicinis, & aliis cognoſcentibus, & teſtis ita eos tenuit, & reputavit, tenebat, & reputabat palam, & publicè. Idem teſtis ſuper 13. interrogatorio dicit, quod Bernardinus ex dicta ejus uxore antequam eſſet uxor, habuit unum filium nominatum Federicum, & poſtquam fuit nuptam in Bernardinum, habuit Ubertum, & alios filios, & ita audivit, & intellexit, ac vidit ipſum Bernardinum, & Catharinam, ipſos filios, ac filias pro talibus ſic natis habere, tenere, ac reputare, & nominare, ac ab aliis haberi, teneri, & reputari palam, & publicè in terra Zibelli. Iſte teſtis & ipſe viſus fuit poſſe evitari. Nam in primis non deponit de procreatione Uberti poſt prætenſum matrimonium, ſed per verbum, *habuit*, quod eſt æquivocum, & poteſt referri ad ſimplicem nativitatem poſt matrimonium, quæ non ſufficeret ex ſupradictis. Prætereà in eo quòd dicit, quod Bernardinus poſtquam ſibi fuit nupta Catharina, habuerit Ubertum, & alios filios, nullam reddit cauſam ſcientiæ, prout debebat, cùm non interfuerit matrimonio, ita ut certò ſciret tempus illius: imò ſe reſtringit ad ſimplicem auditum, & intellectum ibi, *& ita audivit dici, & intellexit*: & in omnem eventum in hoc eſſet unicus. Dum autem ſubjungit vidiſſe ipſum Bernardinum, & Catharinam filios pro talibus ſic natis habere, tenere, & reputare, ac nominare, nihil aliud concludit, quàm tractatum parentum, qui non nocet tertio ex ſuprà deductis.

Dum autem dicit ita fuiſſe tentos ab aliis, non ſubjungit hoc fuiſſe communiter, prout requiritur ex ſæpiùs allegatis. Prætereà non deponit de loco Varani, prout requiritur ex pariter allegatis.

Poſtremò, quidquid dici poſſet cum ſolis probationibus Dominorum de Pallavicinis, res viſa fuit reddi magis dubia ex deductis pro parte Dominorum de Rangonibus. Nam in primis fuit datum inſtrumentum confectum per Ubertum cum præſentia, & aſſenſu matris de anno 1526. 27. Novembris, in quo medio juramento confitetur ſe eſſe majorem 17. annis, & ultra: ideòque apparet, quod erat natus ante annum 1510. de quo tempore Bernardinus, & Catharina procurarunt exequutionem mandati de diſpenſando pro contrahendo matrimonio, & ſic non erat adhuc inter illos matrimonium. Nec movit Dominos, quòd indictio, de qua in dicto inſtrumento, non concordet cum dicto milleſimo: ideòque poſſit eſſe erratum in milleſimo, ſicut in indictione: quia viſum fuit circa milleſimum tamquam rem notiſſimam non potuiſſe errari, quod ſecus eſt in indictione, quæ paucis eſt nota. Non etiam movit Dominos, quod Ubertus potuerit errare circa propriam ætatem, cùm homines de tempore nativitatis non habeant uſum rationis: quia à communiter accidentibus homines maximè nobiles vel per relationem propinquorum, vel aliàs ſolent ſcire propriam ætatem: ideòque inolevit praxis ut illis credatur circa propriam ætatem, ſicut videmus practicari in teſtibus etiam ubi ætas eſt de ſubſtantia, ut in teſtibus deponentibus ſuper immemorabili: & cùm mater benè conſcia ætatis filii eſſet præſens, & authorizans, multum veriſimile eſt, quòd admonuiſſet filium ſi erraſſet in aſſertione ætatis: & in omnem actum, cùm poſſibile ſit quòd Ubertus aliquo modo eſſet certus de ſua ætate, ſtandum eſt illius confeſſioni juratæ donec probetur error, cùm regula ſit quòd confeſſio plenè probet contra confitentem, & habentem cauſam ab illo. Similiter non obſtare viſum fuit, quòd Ubertus in alio inſtrumento de eodem anno confecto aſſeruerit ſe majorem 16. annis, quia in majori ætate ineſt minor, juxta not. *in l. 1. §. Si ſtipulanti, ff. de verb. ſignif.* & hoc modo concordantur ſimiles probationes per Alex. *conſ. 64. n. 3. & 4. lib. 2.*

Secundò principaliter pro parte Dominorum de Rangonibus fuerunt dati teſtes, ex quibus apparet Jacobam ſororem Uberti fuiſſe natam 18. menſes poſt illum, & rurſus 18. menſes poſt Jacobam fuiſſe natum Pallavicinum, adeò ut Pallavicinus excederetur in ætate ab Uberto per tres annos. Iſte autem Pallavicinus reperitur nominatus in teſtamento patris condito de anno 1511. menſe Decembris: ideòque apparet, quòd Ubertus fuit conceptus circa principium anni 1508. & ſic ante mandatum de diſpenſando, de quo ſuprà. Et quatenus fuit replicatum pro parte Dominorum de Pallavicinis, quod teſtes hoc deponentes jam ſunt declarati nulliter examinati, viſum fuit Dominis quod ex quo tales teſtes fuerunt inducti à Dominis de Pallavicinis, quòd etiam ſi ſint nulliter examinati, poſſint contra illos facere magnum adminiculum, per ea, quæ fuerunt deducta coram Verall. *deciſ. 268. part. 3.* & dixit Ruin. *conſ. 46. num. 10. lib. 4.* & Cravett. *conſ. 198. num. 11.* Card. Seraph. *deciſ. 585. num. 1.*

Tertiò fuerunt dati pro parte Rangonorum teſtes plura deponentes in confuſo ſuper illegitimitate filiorum Bernardini, & ſignanter duo, nempe Hieronymus de Roncho, & Bernardinus de Picciis, qui dicunt publicè audiviſſe, quòd filii Bernardini erant illegitimi, & inſucceſſibiles: quod verbum, *publicè*, ſecundùm opinionem, quam ſequitur Rota importat publicam vocem, & famam, Caputaq. *deciſ. 7. & deciſ. 189. part. 3.* Rota *in cauſa Romana Matrimonii 21. Junii 1611.* coram R. P. D. meo Pirovano.

Et licèt iſtæ probationes fortè non viderentur ſufficientes ad probandam illegitimitatem, quatenus onus probandi incumberet Dominis de Rangonibus; attamen benè viſæ fuerunt ſufficere ad elidendam, & conquaſſandam probationem Dominorum de Pallavicinis, cùm ſuprà deducta ſatis ſint imperfecta ex genere ſuo: & quando probatio eſt debilis, & imperfecta, tunc eliditur, & conquaſſatur per aliàs ſimiles contrarias, ut in iſtis terminis reſpondit Rota in Cracovieñ. Illegitimitatis coram me, de qua ſuprà.

Et ita tentum, &c.

PARMEN. STATUS.

7 SUpraſcripta deciſio Rotæ quinque habet partes. In prima deciditur qualitatem procreationis, & nativitatis ex legitimo matrimonio eſſe à Marchionibus Pallavicinis probandam, nec probatam cenſeri ex matrimonio inter Bernardinum, & Catbarinam, & ex ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis Uberti.

In ſecunda deciditur, hanc qualitatem non eſſe probatam ex nominatione, inſtitutione, & tractatu Bernardini eorum authoris.

In tertia, eamdem qualitatem non probari ex eo quòd Rolandus paſſus ſit Ubertum poſſidere bona fideicommiſſo ſubjecta.

In quarta, item non probari hujuſmodi qualitatem ex teſtium depoſitionibus.

Ultima pars verſatur circa probationes partis adverſæ.

Ut autem recedatur à deciſis, ſatis erit oſtendere qualitatem procreationis, & nativitatis, vel non eſſe probandam, vel certè eſſe probatam per aliquod genus dictatum probationum. Sed omninò erit recedendum, ſi docebitur probatam eſſe per ſingula probationum genera, ut confidimus.

Et quoad primam partem repetendum eſt memoria, ante deciſionem hujus cauſæ cùm eſſet dubitatum an Pallavicini tenerentur probare contractum matrimonii de certo tempore, & de quo: fuiſſe tunc omiſſam hujus dubii propoſitionem, quia ipſi oppoſuerunt ſe eſſe in quaſi poſſeſſione legitimitatis, ac propterea debere in bonorum poſſeſſionem immitti abſque ulteriori probatione: atque ita reſtricta fuit difficultas ad hanc quaſi poſſeſſionem poſthabita priori di-
8 ſputatione. Et tamen in deciſione cauſæ fit reditus ad primum dubium, & reſolvitur Pallavicinos teneri probare qualitatem procreationis, & nativitatis ex matrimonio; quod nihil aliud eſt, quàm ipſos teneri probare matrimonium de tempore ante eorum procreationem: quinimò non ſolùm reſolvitur hoc dubium, quod relictum fuerat, & petitorium reſpicit, *c. Per tuas, qui fil. ſint legit.* & tradit Menoch. *de arbitr. iudic. caſu* 89. *n.* 19. ſed deciditur etiam aliud, quod poſteà ſubſequi debuiſſet, videlicet matrimonium de certo tempore ante procreationem probatum non eſſe.

9 Veritas ergo eſt ideircò fuiſſe propoſitum dubium quaſi poſſeſſionis legitimitatis, quia per eam ſolam relevabantur Pallavicini ab onere probandi qualitatem procreationis, & nativitatis poſt matrimonium; nam in judicio poſſeſſorio hæc qualitas ſatis probatur ex matrimonio ipſo, & ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis, quamdiu oppoſitum non doceatur, etiamſi concubinatus præceſſerit.

10 Quod probatur, quia cùm qualitas legitimitatis, in cujus quaſi poſſeſſione exiſtunt nunc Pallavicini, fuerit apta illis ineſſe ab origine procreationis, præſumitur ita fuiſſe, & contrarium aſſerenti incumbit onus probandi, ex doctrina Bartoli poſt Dyn. *in l. Si prius num.* 18. *ff. de nov. oper. nunciat.*
11 ubi agens an quaſi poſſeſſio alicujus ſtatus, vel qualitatis transferat onus probandi in adverſarium, concludit tunc transferre, quando illa qualitas, quæ ineſt, fuit apta ineſſe ab origine rei, quod etiam docuit Bald. *in l. Titia divortium, ſub num.* 2. *poſt med. ff. ſol. matrim.* ibi: [Circa hoc utrum poſſeſſio, vel quaſi relevet ab onere probandi. Dic aut ſtatus, quem inducit poſſeſſio, poteſt naturaliter ineſſe origini; & tunc relevat ab onere probandi, &c.] & idem
12 Bald. *conſ.* 351. *ſub num.* 2. *verſ. Præterea quoties lib.* 1. ubi proptereà conſuluit ex ſimplici quaſi poſſeſſione vaſſallatus probari aliquem fuiſſe vaſſallum ab origine nativitatis. Sequitur Jaſ. *in d. l. Si prius n.* 43. Peregrin. *de fideicom. art.* 43. *n.* 69. & alii apud Fulvium Pacian. *de probat. part.* 2. *cap.* 20. *num.* 1. & 2. & Maſcard. *eod. tract. concluſ.* 1194. *n.* 20.

Quam concluſionem probant textus expreſſi *in l. Liberos, §. Si quis ex ſervitute, ff. de liber. cau. in l. Si filius, & in l. Circa eum, ff. de probat. in l. Moveor, C. Si ſerv. export. ven. in l. Matrem, & in l. Ad probationem, la ſeconda, C. de probat.* Ex quibus juribus conſtat exiſtentem in poſſeſſione libertatis, ſervitutis, vel alterius ſimilis qualitatis, ſive agat, ſive conveniatur, non teneri probare ſe fuiſſe in hac quaſi poſſeſſione ab origine nativitatis, quia cùm aptè potuerit naſci liber, aut ſervus, & nunc abſque dolo reperiatur in quaſi poſſeſſione hujuſmodi qualitatis, liberatur ab onere probandi, illudque transfert in adverſarium ſuum.

Et per hanc Bartoli theoricam, quod quaſi poſſeſſio le- 13
gitimitatis ſufficiat ad demonſtrandam veram legitimitatem etiam in petitorio, quia hæc quaſi poſſeſſio non repugnat origini, & primo ſtatui filiationis, imò ei convenit, cùm præſumptio ſit filium ex legitimo matrimonio eſſe natum; tradit Menoch. *viden. de arbitrar. iud. lib.* 2. *d. caſu* 89. *num.* 71. & Burſat. *conſ.* 384. *num.* 17. *verſ. Quartum minus vol.* 4. ubi loquitur ad effectum ſuccedendi in bonis veram legitimitatem requirentibus, ut in themate, & pluribus relatis oſtendit hanc eſſe veriorem, & magis communem opinionem, & ſequitur Simon. de Præt. *de interpret. ultim. volunt. lib.* 5. *dub. ult. num.* 189. Qualitas enim veræ legitimi- 14
tatis habet juris communis aſſiſtentiam: tum quia cùm neceſſe ſit quemlibet naſci ex coitu, qui vel licitus ſit, vel prohibitus; in dubio præſumi debet licitus, ſecundùm Bald. *in l.* 1. *num.* 35. *Cod. de iis, qui accuſ. non poſſ.* ubi ait ex honeſta conjectura inhoneſtam præſumptionem favore prolis innocentis excludi: qua ratione filium in dubio præſumi natum legitimè, latè probant Bero. *conſ.* 19. *num.* 6. & *ſeq. vol.* 2. Menoch. *de præſumption. lib.* 6. *præſumpt.* 54. *num.* 22. & *ſeq.* Cæphal. *conſ.* 435. *num.* 81. *vol.* 3. tum quia eſſe illegitimè natum, propter maculam originalem quædam nota, & infamia facti creditur, quæ non præſumitur niſi probetur, ut arguit *loc. cit.* Menoch. *num.* 29. & alias rationes adducit Paleott. *de noth. & ſpur. cap.* 20. *num.* 3. & *ſeq.*

Ideòque filium præſumi potius natum poſt matrimonium, quàm ante, & contrarium dicenti incumbere onus probandi, docuerunt in ſpecie Bald. *conſ.* 213. *occurrit in fin. vol.* 2. Salic. *in l. Neque natales n.* 3. *verſ. Item iſtam gloſſam, C. de probat.* Alciat. *de præſumpt. reg.* 3. *præſumpt.* 37. & Matth. Vveſembetius *conſ.* 44. *ſub num.* 64. *verſ. Et ita*, ubi teſtatur de communi. Et hac ratione videmus probari ætatem 15
etiam ex matrimonio; quia ſi verùm eſt matrimonium à decem annis contractum fuiſſe, verùm etiam eſt filium non eſſe majorem annis decem, cùm poſt matrimonium natus cenſeatur, ut ex communi opinione concludit poſt alios Odd. *de reſtit. in integr. part.* 1. *quæſt.* 37. *art.* 10.

Quamobrem cùm qualitas legitimitatis non modo ſit apta ineſſe origini nativitatis, & procreationis, ſed cenſeatur etiam ineſſe juris præſumptione; non eſt dubitandum quominus per illius quaſi poſſeſſionem Pallavicini fuerint liberati ab ulteriori probatione: & hanc eſſe receptiorem, ac veriorem ſententiam teſtatur *d. præſumpt.* 54. Menoch. *num.* 31. *verſ. Hæc receptior & verior ſententia*.
Conſtat autem manifeſtè hæc omnia eodem modo conclu- 16
dere ſive copula præceſſerit matrimonium, ſive non; quia cùm conſtet de utroque ſtatu matrimonii, & concubinatus, nec appareat quo tempore natus fuerit, jus præſumit natum cum ea qualitate, in cujus poſſeſſione nunc reperitur, & quæ fuit apta eidem ineſſe ab origine procreationis, nec attenditur poſſibile contrarium, ut advertunt omnes initio relati, & declarat Everard. *in loco à tempore ad tempus num.* 20. & hoc ipſum conſideravit olim Rota in hac cauſa coram Seraph. *deciſ.* 1000. *n.* 8. in hæc verba: [Concubinatus verò licèt faciat, ut cùm præceſſit, non poſſit poſteà deduci concludens probatio ex cohabitatione, &c.] tamen cùm in hoc caſu cum cohabitatione concurrant tot alia inferentia ad matrimonium, utique ex illis tollitur illa æquivocatio, quæ ex præcedenti concubinatu oritur: & propterea non obſtare malum initium docuit ſimiliter in hac cauſa *deciſ.* 978. *n.* 7. *euſd. Seraph.* Et in propriis terminis filium præſumi natum in dubio poſt matrimonium, etiamſi vir uxorem ante matrimonium cognoverit, conſuluit Ruin. *conſ.* 51. *n.* 20. *verſ. Prætereà ex quo lib.* 5. Jaſ. *conſ.* 168. *col.* 3. *verſ. Secundo principaliter vol.* 4. ubi alios allegat, & Marcabrun. *conſ.* 73. *n.* 46. & *ſeq.*

Quibus accedit, quòd Doctores ſuprà relati loquuntur, vel quando conſtat tantùm de matrimonio, & filiatione, ut Bald. Salic. Alciat. Ruin. & Jaſ. vel quando conſtat ſolùm de filiatione, & ſumus omninò dubii, ut Bero. & Menoch. *d. præſumpt. num.* 22. & *ſeq.* vel quando ſolùm conſtat de quaſi poſſeſſione legitimitatis, ut Menoch. *de arbitrar. iudic.* Burſatt. & Sim. de Præt. & tamen hi omnes cenſent filium cenſeri procreatum legitimè ad effectum ſucceſſionis, idque etiam in petitorio, ut Menoch. & Burſat. Ergo hoc caſu, in quo tria copulativè concurrunt, nempè matrimonium, filiatio, & quaſi poſſeſſio legitimitatis, & verſamur in poſſeſſorio, res videtur omninò indubitabilis, ut in puncto ani-

Digitized by Google

animadvertit Menoch. *lib.6. præſumpt.54. num.34. in fin.*

Nec prædictis obſtat *deciſ.* Seraph. 1081. *num.2.* allegata *in deciſ.* per quam deciditur ad effectum ſucceſſionis in ſuo caſu duo eſſe probanda, videlicet matrimonium, & nativitatem ex matrimonio.

Reſpondetur enim ab ea deciſione tamquam non juridica, & edita unà tantùm parte informante, fuiſſe poſteà receſſum, ut patet *in deciſ.*1300. ejuſdem Seraph. ac præterea ibi nec de matrimonio conſtabat, nec de quaſi poſſeſſione legitimitatis, ut *colligitur ex num.2. & 5.* unde patet quàm malè ex ea inferri poſſit ad hunc caſum, in quo conſtat de utroque.

Et eodem modo reſpondetur ad *conſ.* Ceph.82. *vol.1.* ubi conſuluit filium probare debere ſe natum eſſe poſt matrimonium, cùm in concubinatu natus præſumatur: nam in ſuo caſu filius non erat in poſſeſſione legitimitatis, nec conſtabat de vero, vel putativo matrimonio, ſed tantùm de præcedenti fornicatione, ut ipſe ſe declarat *ſub n.43.verſ.Poſtremo,& ſub num.56.* ibi: [nam verè, & certitudinaliter conſtat de fornicatione præcedenti, & non liquet concludenter de matrimonio ſubſequenti; & propterea cùm de fornicatione clarè appareat, veriſimiliùs eſt illum eſſe natum ex ipſa fornicatione.] Hæc ibi. Unde hoc caſu, in quo conſtat de quaſi poſſeſſione legitimitatis, & de præcedenti matrimonio veriſſima eſt concluſio, quam ibidem ponit Cæphal. *num.1.* quod natus ex concubina deſponſata, natus videatur potiùs poſt deſponſationem, quàm ante.

Ex quibus ni fallor ſublata eſt prima hæc concluſio Rotæ, quia revera Pallavicini non tenentur probare qualitatem procreationis, & nativitatis ex matrimonio, cùm hæc qualitas ſatis probetur per matrimonium ipſum, & quaſi poſſeſſionem legitimitatis ex juris præſumptionibus, quæ dicuntur liquidiſſimæ probationes, ut per Burſat. *in his terminis d.conſ.384.n.14.vol.4.* Cæphal. *d. conſ.43.nu.4.* Seraph. *d.deciſ.*1000.*n.*14.

In ſecunda parte deciſionis reſolvitur non probari qualitatem procreationis ex matrimonio per nominationem, inſtitutionem, & tractatum Bernardini; & tamen in aliis deciſionibus hujus cauſæ hactenus Rota ſemper agnovit, probavitque legitimitatem Pallavicinorum uti qualificatam. Nam in deciſione coram Robuſtetio 2. Decembr 1573. cenſuit conſtare de matrimonio ad effectum legitimitatis pro ſucceſſione bonorum fideicommiſſo, de quo agitur, ſubjectorum, ut ibi *in princ.& verſ.Sextò,& verſ.Sicut nec agitur;* & coram Illuſtriſſimo Cardinali Ludoviſio 10. Aprilis 1606. perpendit ſucceſſibilitatem Pallavicinorum in fideicommiſſo, in quo non veniebant niſi nati ex legitimo matrimonio: & coram Seraph. *d.deciſ.1000.ſub nu.17. verſ.Octavò;* conſideravit relationem Cardinalis Simonettæ Paulo III. factam quòd iidem nati eſſent ex legitimo matrimonio.

17 Quàm verò ſolidiores fuerint rationes veterum deciſionum, quàm hujus noviſſimæ, patebit ex infraſcriptis. Nam ex tribus fundamentis ultimæ deciſionis primum eſt, quòd inſtitutio debebatur Pallavicinis quomodocumque eſſent legitimati etiam per ſubſequens matrimonium, & ideò ex inſtitutione Bernardini non poteſt inferri ad qualificatam legitimitatem filiorum inſtitutorum.

Huic primo fundamento repugnat veritas facti; quia Ubertus fuit inſtitutus à Bernardino in Caſtris ſuppoſitis fideicommiſſo veram, & non fictam legitimitatem requirenti, & quorum Ubertus capax non fuiſſet niſi ex legitimo matrimonio fuiſſet procreatus, ut in puncto tradit in hac ipſa cauſa Put. *deciſ.7.de ſponſal.* Ergo ex nominatione, & inſtitutione in bonis, quorum legitimati per ſubſequens matrimonium non erant capaces, Ubertus conſtitutus fuit in quaſi poſſeſſione qualificatæ legitimitatis: ita in terminis Bero. *conſ.19.n.7.& ſeq.lib.2.* Menoch. *lib.6. d. præſumpt.54. n.38.* Pacian. *de probat.lib.2. c.16.n.77.* præſertim quia Bernardinus habuit exactam notitiam hujus fideicommiſſi cujus ter obtinuit confirmationem.

18 Alterum Rotæ fundamentum eſt, quòd tractatus patris non ſoleat nocere tertio: quæ tamen regula nunc patitur quatuor limitationes, ſeu declarationes, quarum unaquæque ſufficeret, & tamen concurrunt omnes in caſu præſenti.

19 Limitatur enim primò, ut non procedat quoad effectum relevandi poſſeſſorem ab onere probandi, illudque in adverſarium transferendi; quia in hac parte etiam contra tertium hic tractatus operatur, & declarat Pariſ. *conſ.10.n.100.& nu.109.& ſeq. vol.2.* ubi ait extare hac de re apertiſſimas deciſiones Bart. & communiter aliorum, Seraph. *d.deciſ.1000.n.*14. Lupus *de illegitim.comment.2.§.3. num.53.ad fin.ver.Tamen indiſtinctè,* Maſcard. *de probat. concluſ.790. num.9.* Menoch. *lib.6. d. præſumpt.54. num.48.* Bero. *conſ.19 n.7. & ſeq. vol.2.* & Simon.de Pręt. *de interpr. ult. volun.lib.5.dub.ult. n.187.& ſeq.* ubi loquitur in ſpecie de adipiſcenda poſſeſſione *ex remed. l.fin.Cod.de edict. D. Andr.tollend.*

Declaratur ſecundò, ut procedat in ſimplici nominatione, & incidenti aſſertione parentum, in quibus terminis tantùm loquitur Jaſ. Mant. Seraph. & alii in deciſ. allegati, ut patet ex illorum inſpectione: ſed aliud dicendum eſt in nominatione facta propter ſe, & conjuncta cum inſtitutione; quia hæc non dicitur ſimplex nominatio, ſed tractatus, qui operatur etiam in præjudicium tertii: ita in propriis terminis declarat Gozadin. *conſ.13.nu.33. verſ.2.* præfati teſtes, *& num.53. verſ.Non obſtat,* Jaſ. ubi multipliciter reſpondet Jaſoni & teſtatur contra eum eſſe magis communem opinionem Doctorum numero, & pondere: & hanc opinionem quando nominatio eſt facta principaliter, & in actu, qui magis conveniret filio, quàm extraneo, approbavit idemmet Jaſ. *conſil.102.col.1. verſ.Secundo ad idem vol.4.* ut advertit Gozadin. *loc. cit.* & idem Jaſon. *in l. Profeſſionem num.4. Cod.de teſtam.& conſil.114.col.penult. ſub num.6. verſ.Vel aliter, & 3.vol.1.* Bero. qui ſimiliter reprobat Jaſon *conſil.19.num.11.volum.1.* Cæſar.de Graſſ. *deciſ.18.de probat.* & Maſcard. *de probat.concluſ.790. nu.42.* ubi poſt alios concludit tractatum favore legitimitatis probare legitimitatem etiam contra tertium. 20

Ratio differentiæ eſt, quia ad conſtituendum filium in hac quaſi poſſeſſione fortior eſt tractatus, quàm nominatio, ut tradit Baldus *in l. Non ignorat, C. qui accuſ. non poſ.* Jaſ. qui hanc differentiam non ignoravit, *d.conſ.114.incip.ab objectu, column. fin. vol.1.* Gozadin. *d. conſ.113. num.39.* Cravetta *conſ.408.ſub n.5.verſ.Ideò fortior eſt tractatus.* 21

Quamobrem tractatus Bernardini non poteſt appellari ſimplex enunciativa, ut dicitur in deciſione; cùm ſit principaliter propter ſe, & fundamentum diſpoſitionis, & in actu proportionabili filiis legitimè natis dumtaxat, ut in propriis terminis dixit Bartol. *in d. l.1. §. Item per contrarium num.3. ff. de liber.* Gozadin. *d.conſ.13.ſub num.55.* Pariſ. latè *conſ.10. num.100.volum.2.* & Cravetta *conſil.958. num.37.* nec ſimiliter poteſt dici unica, cùm ſit geminata in duobus teſtamentis, licèt ſit ejuſdem perſonæ, Caſtrenſ. in puncto *in l. Non Epiſtolis n.3.verſ.Item videtur, C. de probat.* Paleott. *de noth. & ſpur.cap.23.n.2.*

Limitatur tertiò; ut non procedat ſi cum tractatu concurrant alia adminicula, quæ hoc caſu plurima concurrere, inferius patebit; eo enim caſu tractatus legitimitatis operatur etiam in præjudicium tertii, ut latè conſuluit Cravetta *conſil.991. à n.80.verſ.Reſpondetur vol.6.* Cæph. *conſil.137.n.51.* ubi ait hanc opinionem eſſe indubitatam, Gabr. *conſ.21. num.43.lib.2.* & Burſat. *d. conſil.384.n.18. vol.4.* ubi teſtatur de communi opinione: quod clarè perpendit olim Rota in hac cauſa coram Ludoviſio 10. Aprilis 1606. *verſ. Accedit nominatio in illis verbis:* & licèt pars adverſa contendat has enunciativas non eſſe ſufficientes ad probandum matrimonium contra tertium; poſſent forſan admitti ſi per ſe conſiderarentur, & non in concurſu aliarum præſumptionum. 22

Limitatur demùm, ut non procedat hæc regula cùm tertius, cujus intereſt, nominationi, & tractatui acquieſcit, quemadmodum acquieviſſe Rolandum, docebitur *in 3.part.* Angel. *in l.Liberorum in princip. ff. de his, qui not. infam.* Paleott. *de noth. & ſpur. cap.22. in fin.* Menoch. *de arbitrar. d. caſu 89.num.72.* 23

Tertium, & ultimum fundamentum Rotæ in hac ſecunda parte eſt, quòd verba teſtamenti Bernardini non concludant neceſſariò procreationem ex legitimo matrimonio.

Quod tamè fundamentum ſimiliter tollitur ex facto, quia in eodem teſtamento filios natos ante matrimonium, & legitimatos poſteà per ſubſequens Bernardinus appellat naturales, vel filios ſimpliciter; Ubertus verò, & fratres vocat filios ſuos legitimos, & naturales procreatos, & natos ex ſe, & uxore ſua, item magnificos, & generoſos: ex qua filiorum diſtinctione convincitur nominaſſe, atque agnoviſſe Ubertum, & fratres uti filios verè legitimos, & ex legitimo matrimonio procreatos, ut in ſpecie advertit Bartol. in *l. Ex facto, §. Si quis rogatus, ff. ad Trebell.* Angel. *conſil.366.num.5. verſ.Primo ſi teſtator in aliqua parte teſtament.* 24

de naturalibus fecit mentionem, & Cæſar de Graſſ. *deciſ.* 18. *nu.* 5. *de probat.* Præſertim babita ratione prægnantiæ verborum, quibus uſus eſt teſtator cùm de Uberto, & fratribus ſermonem babuit: & hæc filiorum diſtinctio olim non latuit Rotam, ut patet in deciſione hujus cauſæ coram Card. Ludoviſio 10. Aprilis 1606. *verſ. Nec ex concubinatu.*

25 Sed jure etiam tollitur hoc fundamentum, quia etſi Bernardinus Ubertum, & fratres ſimpliciter nuncupaſſet filios ſuos legitimos, & naturales abſque alia filiorum diſtinctione: adhuc tamen ipſi ex hac nuncupatione, & tractatu conſtituti eſſent in quaſi poſſeſſione veræ legitimitatis, ita ut abſque alia etiam probatione ad fideicommiſſum veram legitimitatem requirens, deberent admitti. Ita in propriis terminis Burſatt. *d. conſ.* 384. *n.* 13. *verſ. Quartò cum principaliter*, *vol.* 4. & Bero. *d. conſ.* 19. *n.* 7. *& ſeqq. vol.* 2. & Cæſar de Graſſ. *deciſ.* 18. *num.* 11. *de probat.* ibi, [Oppoſitio quòd potuerunt nominari legitimi, quia eſſent legitimati, non placuit prædictis omnibus concurrentibus, & pluribus ex Dominis viſa eſt nimia ſubtilitas,] Verba enim illa etiam ſimpliciter prolata, intelliguntur de filiis legitimè procreatis, *dict. l. Ex facto*, §. *Si quis rogatus*, *ff. Ad Trebell.* Maſcard. *de probat. d. concl.* 798. *num.* 11. nec verificantur in legitimatis per ſubſequens ſaltem ex communi uſu loquendi, Cæph. poſt alios quos citat *conſ.* 82. *num.* 18. *& ſeqq. vol.* 1. *& conſ.* 276. *n.* 27. *vol.* 2. Peregr. *de fideicomm. art.* 24. *n.* 38.

26 In tertia deciſionis parte, ubi reſolvitur qualitatem procreationis ex matrimonio non probari ex eo, quòd Rolandus paſſus ſit Ubertum poſſidere bona huic fideicommiſſo ſubjecta: ſtatuuntur à Rota tres concluſiones. Prima eſt, quòd cùm Ubertus fuiſſet hæres Bernardini, erat illi debita poſſeſſio bonorum huic fideicommiſſo ſubjectorum, & ab illius manibus debebant recipere fideicommiſſarii, ac propterea Rolandus patiendo Ubertum poſſidere non conſtituit eum in quaſi poſſeſſione legitimitatis qualificatæ.

Hac concluſione Rota tacitè fatetur, Ubertum eſſe procreatum, & natum ex legitimo matrimonio, quia alioquin illi tamquam incapaci non fuiſſet debita poſſeſſio bonorum fideicommiſſo, de quo agitur ſubjectorum, ut cenſuit Rota in Peruſina fideicommiſſi 15. Januarii 1614. coram D. Decano, & tradunt Roſental. *de feud. c.* 7. *concl.* 92. *nu.* 1. Peregr. *conſ.* 4. *n.* 55. *vol.* 1. *& recent.* Bononien. *de legit. contrad. quaſt.* 19. *art.* 2. ubi teſtantur ab hac ſententia nemi-

27 nem diſſidere. Aut igitur Uberto non erat debita poſſeſſio dictorum bonorum, aut non. Si erat debita, ergo erat legitimè natus ex dictis proximè. Aut non erat debita; & tunc Rolandus fideicommiſſarius nõ tenebatur recipere de illius manibus, & conſequenter patiendo Ubertum poſſidere bona veram legitimitatem requirentia, illum conſtituit in quaſi poſſeſſione veræ, & non fictæ legitimitatis, per textum *in l.* 1. aliàs incipit, *Quod Senatus*, §. *Item per contrarium*, ubi hoc docet Bartolus *ff. de liber. agnoſcend.* & alii apud Menochium *lib.* 6. *præſumpt.* 54. *n.* 38.

Præſertim quia ex alio quoque capite Roland. tenebatur capere de manu Uberti. Nam cùm in teſtamento Jo. Franciſci adeſt prohibitio de non alienando in favorem fideicommiſſarii, in caſu alienationis poterat Rolandus poſſeſſionem rei alienatæ propria authoritate ingredi, Zanch. *in repetit. l. Hæredes mei*, §. *Cùm ita n.* 407. *ff. ad Trebell.* Bero. *conſ.* 129. *n.* 15. *lib.* 2. Petr. *de fideicommiſſ. quaſt.* 3. *nu.* 30. *&* 31. Prout revera propria authoritate ingreſſus fuit poſſeſſionem bonorum Polydori alterius fratris, licèt ſupereſſet Livia Polydori filia. Veritas ergo eſt, Ubertum non poſſediſſe hæc bona, ut illa reſtitueret fideicommiſſariis, ſed ut ſibi retineret ex teſtamento paterno. Siquidem huic cauſæ, de qua conſtat, tribuendus eſt actus poſſeſſionis, nec debemus aliam cauſam præſumere, Rota *deciſ.* 100. *num.* 22. *part.* 1. *diverſ.* Et revera mirum videtur hodie Rotam ita cenſuiſſe, quæ tamen olim ſemper habuit patientiam Rolandi pro validiſſima præſumptione, ut coram Robuſterio 2. *Decembris* 1573. *verſ. Sextò*, coram Seraph. *d. deciſ.* 1000. *num.* 15. *verſ. Quinto concurrit alia validiſſima præſumptio*, & coram Cardin. Ludoviſio 10. Aprilis 1606. in illis verbis, validiſſima etiam præſumptio viſa fuit illa, quàm aliàs magni fecit Rota, nempè ſucceſſio filiorum Bernardini in bonis fideicommiſſo, de quo agitur, ſubjectis, ſciente & patiente Rolando.

28 Concluſio ſecunda, quam ponit Rota in hac tertia parte eſt, quòd Rolandus patiendo Ubertum poſſidere hæc bona minori tempore, quam triginta annorum, non conſtituit eum in quaſi poſſeſſione hujuſmodi legitimitatis.

Hæc temporis ratio fortè concluderet in judicio proprietatis; ſed quoad poſſeſſionem Roland. intulit ſibi præjudicium eo ipſo, quod ſcivit Ubertum poſſidere, & non contradixit, Bart. *in l. Si de eo*, §. *Si forte*, *n.* 4. *verſ. Quid dicenanm*, *ff. de acquir. poſſeſſ.* & tradunt *in cap. Cum veniſſent*, *de reſtitut. ſpoliat.* Butr. *num.* 15. & Abbas *num.* 16. Neque enim unquam reperitur jure cautum, ut ad conſtituendum aliquem in quaſi poſſeſſione alicujus qualitatis, requiratur longiſſimum tempus triginta annorum. Quandoquidem id requiritur pro acquiſitione dominii ex præſcriptione, non autem pro quaſi poſſeſſione adipiſcenda, quæ illicò etiam ex unico actu acquiritur. Ripa *in cap. Cùm Eccleſia Sutrina n.* 52. *extra de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* & in terminis quaſi poſſeſſionis legitimitatis tradit Menoch. *de arbitr. iudic. d. caſu* 89. *num.* 73. & generale eſt, ut quaſi poſſeſſio non requira- 29
tur præſcripta niſi in petitorio, ut idem Menoch. *in Commen. retin. remed.* 5. *quaſt.* 3. *num.* 49. *& quaſt.* 4. *num.* 53. *verſ. Diſſolvendus eſt modus*, relatus à Maſcar. *de probat. concluſ.* 1194. *num.* 51.

Ultima concluſio tertiæ partis eſt, quòd Rolandus fuit carceribus mancipatus, & non potuit illicò impedire, quominus Ubertus poſſideret. Quòd tamen ſimiliter ceſſat ex facto; nam à morte Bernardini ad carcerationem Rolandi interceſſit ſpatium duorum annorum cum dimidio. Unde ille tam diu paſſus non fuiſſet Ubertum poſſidere bona, in quibus ipſe ſucceſſiſſet, ſi Ubertus fuiſſet incapax, niſi eum verè legitimum, & capacem exiſtimaſſet. Præſertim quia eo temporis intervallo litem egit occaſione bonorum huic fideicommiſſo ſubjectorum contra filiam Polydori fratris teſtamento excluſam. Unde ceſſat, quod dicitur in deciſione, quòd Rolandus tunc non potuerit vacare litibus: quemadmodum etiam ceſſat, quòd ipſe jactaverit filios Bernardini eſſe illegitimos.

Quoniam ex tribus teſtibus de hoc deponentibus alter ſingularis eſt, alter jam rejectus à Rota, alter verò non ſolùm dicit Rolandum ea verba protuliſſe calore iracundiæ,
ſed deponit etiam de judicio ſuo. Nam cùm Rolandus 30
dum agebat de illigitimis, non expreſſerit de quibus intellexerit, teſtis ſuſpicatur eum de filiis Bernardini fuiſſe locutum. Sed nihilominus etiamſi de illis intellexiſſet, potentiora tamen fuerunt ejus facta pro conſtituendis illis in quaſi poſſeſſione legitimitatis, quàm verba oppoſitum deſignantia, *cap. Per tuas*, *qui filii ſint legit.* & dixit Rota in hac cauſa coram Cardinali Ludoviſio 10. Aprilis 1606. Cæterùm quamvis patientia Rolandi ad hanc quaſi poſſeſſionem inducendam non fuiſſet ſufficiens, tamen ſatisfuerunt actus illius poſitivi. Siquidem cùm Rolando in car- 31
ceribus detento Ubertus, & fratres occupaſſent partem Arcis, & oppidi Zibelli ad Rolandum pertinentem, ut poſteà à violentiæ ſuſpicione ſe excuſarent, Nuncio ad Clementem VII. ablegato declararunt ſe partem hujuſmodi occupaſſe non animo ſpoliandi Rolandum, ſed ut illam eidem, ac ſibi ipſis conſervarent, cùm in ea jus ſe habere prætenderent. Quod cùm audiviſſet Pontifex, per litteras in forma Brevis, in quibus Ubertum, & fratres appellavit feudatarios Sedis Apoſtolicæ, decrevit, ut hæc pars arcis, & oppidi, ut proponitur occupata, deponeretur penes aliquam perſonam ab ipſomet Rolando eligendam, quæ Uberto, & fratribus cautionem daret ne in parte arcis, & oppidi ad eos ſpectante moleſtarentur. His litteris, in quibus ut diximus Ubertus, & fratres dicebantur feudatarii, & aſſerebantur jus prætendere in portione Rolandi, non modò Rolandus ipſe acquievit, ſed ampliùs etiam iiſdem litteris per publicam ſcripturam approbatis elegit ipſummet Ubertum, & fratres in depoſitarios ejus portionis arcis, & oppidi, ut *in ſumm. n.* 4. In quo quidem actu Rolandus author partis adverſæ primò tacitè approbavit Ubertum eſſe feudatarium Sedis Apoſtolicæ, & conſequenter verè legitimum, cùm nulla alia adeſſent feuda, niſi ſubjecta huic fideicommiſſo veram legitimitatem requirenti. Secundò paſſus eſt, ut eidem Uberto præſtaretur cautio pro parte arcis, & oppidi ad eum ſpectante: in quo actu ſimiliter faſſus eſt illum verè fuiſſe legitimum, ac ſucceſſibilem, neque enim illa ratione poterant hæc bona ad Ubertum ſpectare, niſi quia habebat qualitates à fideicommiſſo requiſitas. Tertiò audivit Ubertum jus prætendere in parte arcis; & oppidi eidem fideicommiſſo ſubjecta, & ad ipſum Rolandum pertinente, & non contradixit. Unde neceſſariò admiſit, ut Ubertus tamquam verè legiti-

mus

Digitized by Google

mus gereret ſe pro fideicommiſſario, quia alioquin etſi eſſet legitimatus per ſubſequens matrimonium, & Bernardini hæres exiſteret in portione dimidia Caſtri Zibelli, nullum tamen jus prætendere potuiſſet in alia portione Rolandi; ad quam vocari non poterat niſi ex fideicommiſſo. Quartò non modò his omnibus acquievit Rolandus, ſed ampliùs etiam voluit ut pars iſta, in qua Ubertus jus prætendebat, eſſet ſub ipſius Uberti depoſito. Quem actum ſi omnia ſimul perpendantur, non poteſt dici feciſſe ratione confidentiæ, ſed tantùm quia agnovit illum legitimè natum, & procreatum. Præſertim quia agebatur de fortalitio, & re propria, quam veriſimiliter non poſuiſſet in manibus illegitimorum ſtante ampliſſimo fideicommiſſo paterno; quæ ſunt formalia verba Rotæ in hac cauſa coram Robuſterio 10. Decembris 1573. *verſ. Imò idem Rolandus*; & dixit etiam coram Seraph. *dec.* 100. ibi: [Quintò concurrit alia validiſſima præſumptio, quia Rolandus mortuo Bernardino non ſolùm non curavit recuperare bona, quæ ad ipſum pertinebant, filiis illegitimis exiſtentibus, ſed etiam fecit actum poſitivum in contrarium: nam dum eſſet in carcere, declaravit velle ut bona ſua juriſdictionalia deponerentur penes Pallavicinos ſuos nepotes filios Bernardini.]

Conſtituamus ergo ex una parte Ubertum, ex altera Rolandum, ad quem in caſu incapacitatis, Uberti pertinebat integrum oppidum Zibelli ſubjectum huic fideicommiſſo; & conſideremus Rolando fuiſſe exhibitas litteras Apoſtolicas, in quibus Ubertus appellabatur feudatarius ratione bonorum huic fideicommiſſo ſubjectorum, & dicebatur jus prætendere in illamet portione occupata arcis & oppidi, quæ ad ſolum Rolandum ſpectabat, & in qua Ubertus non poterat jus prætendere niſi tamquam fideicommiſſarius, & ex legitimo matrimonio procreatus. Conſideremus denique Roland. licèt de arce ageretur, quæ res eſt apud Barones graviſſimi momenti, & difficilis recuperatu, præſertim ex manibus illorum qui jus prætendunt: tamen his omnibus auditis, & lectis, non ſolùm nihil repugnaſſe nuncupationi Pontificis, & prætenſioni Uberti, ſed prætereà etiam voluiſſe ut eadem pars arcis, & oppidi ſibi contingens, in qua Ubertus jus prætendebat, eſſe ſub ipſius Uberti depoſito, & litteras Apoſtolicas ſolemniter approbaſſe. Certè his perpenſis nemo erit qui neget Rolandum permiſiſſe, ac Ubertus gereret ſe pro fideicommiſſario tamquam verè legitimus, & ſucceſſibilis: nam alioquin Rolandus nedum nullo modo voluiſſet, ut in detrimentum propriarum filiarum ſua pars poneretur ſub depoſito, & cuſtodia Uberti illegitimi, & incapacis, qui in eadem portione jus prætendebat, & illam occupaverat; ſed potiùs ſibi ad injuriam revocaſſet illius prætenſionem, & occupationem, & illicò ſe oppoſuiſſet, ſicut antea ſe oppoſuit Liviæ Polidori filiæ. Hæc omnia ita ſe habuerunt, ut prædiximus: & revera ſi actus iſte, ut ſperamus, humaniter expendatur, ſatis hinc patebit Rolandum conſenſiſſe, ut Ubertus gereret ſe pro fideicommiſſario in his bonis veram legitimitatem requirentibus, ac proinde Ubertum fuiſſe conſtitutum ab authore partis adverſæ in pacifica quaſi poſſeſſione veræ, & non fictæ legitimitatis, ex his, quæ in propriis terminis poſt Pariſ. Gozad. & Bero. tradit Menoch. in ſæpiùs alleg. *præſumpt.* 54. *n.* 38. & Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 16. *n.* 77.

Sed etſi nec taciturnitas, nec actus poſitivi Rolandi, quidquam profuiſſent, afferuntur nihilominus plures alii actus, per quos Pallavicini conſtituti fuerunt in hac quaſi poſſeſſione.

32 Primum enim defuncto Rolando ſi Ubertus, & fratres non fuiſſent verè legitimi ex fideicommiſſo Rolandi Senioſis veram legitimitatem requirente, ſucceſſiſſent in Caſtris Zibelli, Verani, & Solignani Marchio Sfortia Manfredi filius, & Marchio Hieronymus Chriſtophori filius; & tamen tam Marchio Sfortia per annos quinquaginta quinque, quàm Marchio Hieronymus, qui fideicommiſſi plenam habebant notitiam per annos quinquaginta ſemper admiſerunt Ubertum, ac poſt eum Marchionem Alphonſum, & Alexandrum ad Caſtra eidem fideicommiſſo ſubjecta: unde ex legitima hac poſſeſſione ſcientibus, ac patientibus iis, quorum intererat, Ubertus, & ſucceſſores fuerunt poſiti non modò in poſſeſſione, ſed etiam in proprietate, & ſtatu veræ, & non fictæ legitimitatis.

Imò verò Marchio Sfortia non tantùm paſſus eſt Ubertum, & filios tamdin poſſidere, ſed expreſsè etiam adoptavit Marchionem Alexandrum ad caſtra ſuppoſita fideicommiſſo ejuſdem Rolandi Senioris requirenti qualificatam legitimitatem, declaravitque ex majorum ſuorum diſpoſitione licere ſibi transferre Caſtra prædicta in ipſum Marchionem Alexandrum tamquam ex deſcendentibus maſculis legitimis, & naturalibus Joannis Franciſci.

Deinde Pallavicinus, & alii poſteriores fratres Uberti, quibus delata fuiſſet ſucceſſio ex fideicommiſſo, ſi Ubertus verè legitimus non fuiſſet, non modò paſſi ſunt ipſum Ubertum pacificè poſſidere Caſtrum Zibelli, ſed ampliùs etiam poſt obitum Uberti poſſiderunt communiter cum Marchionibus Alphonſo, & Alexandro Caſtra Verani, & Solignani eidem fideicommiſſo ſuppoſita, ac veram legitimitatem requirentia uſque in hanc diem, & tamquam Domini unà omnes litem hanc proſequuti ſunt annos pluſquam octuaginta; imut ex tot actibus poſitivis Uberti, & deſcendentium ſpatio longiſſimi temporis doceatur de proprietate, & præſcriptione veræ legitimitatis, nedum de illius quaſi poſſeſſione: & nihilominus accedunt prędictis plura adminicula præter famam, de qua tractabitur in quarta parte.

Primum adminiculum oritur ex ſententia diffinitiva inter alios lata anno 1586. per quam Ubertus pronunciatur natus ex legitimo matrimonio, & Marchione Alphonſo propterea adjudicantur bona ſubjecta fideicommiſſo, quo vocantur nati ex legitimo matrimonio tantùm.

Hæc enim ſententia, cùm ſit ſuper ſtatu, facit jus quoad omnes, *l. Ingenuum. ff. de ſtatu homin.* & in terminis legitimitatis tradit Menoch. *præſumpt.* 54. *n.* 43. 33

Secundum adminiculum oritur ex poſitionibus juratis Comitis Baltaſari in alio judicio ſuper hac qualificata legitimitate, quas facere inter alios adminiculum tradit Alex. *in l.* 2. *num.* 11. *C. de eden.* 34

Tertium adminiculum ſumitur ex fide Poteſtatis Parmæ, qui occaſione agnationis fideicommiſſi, & aditionis hæreditatis, teſtatus eſt Ubertum, & fratres minores eſſe procreatos, & natos ex legitimo matrimonio, hæcque adeò vera eſse, ut nulla tergiverſatione celati poſſint, ut ſibi ex depoſitionibus teſtium notorum, ac fide dignorum conſtabat, gloſ. *fin. in l.* 1. *in fin. ff. Quemadmod. teſtam. aperian.* Gabr. *tit. de teſtibus, concluſ.* 1. *num.* 43. & 49. 35

Quartum ex nominatione matris in pluribus inſtrumentis, quam appellat fortiſſimam conjecturam Cæphal. *conſ.* 435. *num.* 74. 36

Ultimum adminiculum deſumitur ex relatione Cardin. Simonettæ, cui pars adverſa acquievit, ut in ſua commiſſione, qui retulit Paulo III. Ubertum eſse ſucceſſibilem in dictis bonis requirentibus legitimitatem in radice matrimonii: quod olim perpendit Rota in hac cauſa coram Cardinali Ludoviſio 10. Aprilis 1606. *verſ. Subſiſtit etiam adminiculum.*

In quarta parte deciſionis, quòd ſcilicet qualitas veræ legitimitatis non probetur teſtibus, Rota nititur in univerſum tribus rationibus.

Prima ratio eſt, quia teſtes non deponunt per verbum, communiter. Secunda, quia non deponunt de ſama in loco originis. Tertia, quia deponunt de nativitate, non de procreatione, ut requirunt verba fideicommiſſi.

Verùm prima ratio diluitur. Primò ex interrogatorio; 37 nam primus teſtis interrogatus an Ubertus & fratres reputentur legitimi ab omnibus eorum ſubditis, & vaſſallis. Quæ reſponſio non poteſt intelligi de duobus, vel tribus vaſſallis, ut decidit Rota, ſed de omnibus, ut congruat interrogationi: hoc enim caſu indefinita teſtis æquipollet univerſali, ut per Felin. *in cap. Auditis n.* 24. *ad fin. verſ. Quod autem de præſcript.* & Socin. qui veriſſimum dicit *in l. Si quis cum tantùm n.* 4. *verſ. In qua tamen. ff. de except. rei iudic.* quo loco advertendum eſt in deciſione quoad ſecundum teſtem fuiſse omiſsa verba, à vaſsallis, & aliis cognoſcentibus, quæ æquipollent dictioni, communiter Rota *deciſ.* 71. *ante num.* 1. *part.* 1. *diverſ.*

Diluitur ſecundò hæc ratio ex ſubjecta materia; ſiquidem cùm ageretur de qualificatione filiorum, quæ non inducitur niſi communi reputatione, teſtis ineptè reſpondiſset eos reputari legitimos à duobus, vel tribus, *ad l. Si uno. ff. Locati cum ſimil.* ut per Oldrad. *conſ.* 172. *num.* 6. & Alex. *conſ.* 129. *num.* 4. *lib.* 2.

Diluitur tertiò, quia in his depoſitionibus unica oratione determinantur, atque exequantur Ubertus, & illius fratres, qui erant verè legitimi: unde teſtes cenſeri debent depoſuiſse de communi reputatione quoad Ubertum, ſicut de

ea depoſuerunt quoad ejus fratres, per reg. *l. Iam hoc iure*, §. *Sed ſi*, & ibi Bart. *n.1. ff. de vulgar.*

38 Diluitur quartò, quia plerique ipſorum deponunt per verbum, *palam*, & *publicè*, & inter alios ita etiam depoſuit ſeptimus teſtis, licèt omiſſum id fuerit in deciſione: hæc autem publicè, & palam ſecundùm opinionem, quam ſequitur Rota, important publicam vocem, & ſamam, Caputaq. *deciſ.7. & deciſ.189. part.3.* & dicitur in fine hujus deciſionis.

Ac demum diluitur hæc prima ratio quoad presbyterum Joan. Baptiſtam; quia licèt utatur voce illa plures, tamen ex tota ejus depoſitione apparet eum de majori parte hominum ſenſiſſe, cùm exceperit tantùm aliquos, qui contrarium exiſtimabant, ut diſertis verbis olim dixit Rota in hac cauſa coram Seraph. *d. deciſ.100. ſub num.4. verſ. Nam licèt utatur.*

39 Secunda ratio, quòd teſtes non deponant de fama in loco originis, nihil obſtat; quia ſufficit ut probetur in loco, ubi Ubertus fuit educatus, vel converſari conſueverat, ſecundùm Bart. *in l. De minore*, §. *Plurimum num.10. & ſeq. ff. de quæſt.*

40 Tertia ratio, quod teſtes non deponant de procreatione, tollitur primò, quia procreari ex matrimonio, & naſci non differunt, ut in puncto probat Laderch. Imol. *conſ.24 n.13.* ubi ineptam appellat hanc diſtinctionem: & revera Juriſconſulti promiſcuè utuntur his verbis, nati ſunt, editi ſunt, procreati, vel progeniti ſunt, ut *in l. Cum quis, & in l. Nuper, C. de natur. liber.*

Et nihilominus ſufficere, ut conceptus ex concubinatu natus fuerit poſt matrimonium, etiamſi teſtator uſus fuerit verbis geminatis importantibus actum procreationis, & conceptionis ex legitimo matrimonio, poſt Bald. Aluar. & Præpoſ. tradit Marcabrun. *conſ.73. per tot.* & præſertim *n.20. & ſeq. uſque ad n.39. & n.50. uſque ad fin.*

Tollitur ſecundò hæc ratio, quæ ex communi uſu loquendi teſtis deponens de legitimis, & naturalibus, intelligitur de legitimis ab origine procreationis, non autem de legitimatis per ſubſequens, Cæphal. *conſ.82. nu.18. & ſeq. & conſ.276. n.2.* Peregrin. *de fideicomm. art.24. n.38.*

Tertiò tollitur, quia cùm alii teſtes deponant per verbum, ſuſcepit, alii per verbum, habuit, hæc verba tamquam apta importare etiam procreationem, declarantur ex depoſitione Presbyteri Joannis Baptiſtæ, qui locutus eſt de procreatione, Seraph. *deciſ.78. num.1.* præſertim quia de hac procreatione deponunt etiam Beroſius de Burgo, & Paraſcius, qui quamquam ſint teſtes de auditu, negari tamen non poteſt quin faciant adminiculum: quod autem Presbyter Joannes Baptiſta de procreatione depoſuit, patet, quia interrogatus an Cathatina, & Bernardino exiſtentibus in figura matrimonii fuerint procreati Ubertus, & fratres, reſpondit dictum Bernardinum, & Catharinam per plures annos ſe reputaſſe pro legitimis conjugibus, & procreaſſe dictos filios. Quæ reſponſio ut congruat interrogationi, non poteſt citra cavillationem intelligi, niſi de procreatione ex ipſis conjugibus in figura matrimonii exiſtentibus. Et denique tollitur hæc tertia ratio, quia primus teſtis deponit Ubertum, & filios fuiſſe reputatos hæredes univerſales Bernardini, & in ſpecie in Caſtro Zibelli fideicommiſſo, de quo agitur, ſuppoſito, quod perinde eſt, ac ſi dixiſſet eos fuiſſe reputatos legitimè procreatos, & natos, cùm alioquin ſuccedere non poſſit in bonis eidem fideicommiſſo ſubjectis.

41 Itaque ex his teſtibus ſimul junctis fama eſt concludenter probata: fama verò probat quaſi poſſeſſionem legitimitatis ſaltem quoad hoc, ut onus probandi in adverſarium rejiciatur, Cæſar. de Graſ. *deciſ.6. n.2. qui filii ſint legit.* ubi de communi Put. *deciſ.172. alias 173. lib.2.*

42 Atque ex his omnibus in compendium relatis apertiſſimè conſtat. Primùm Pallavicinos non teneri probare procreationem, & nativitatem poſt matrimonium, cùm hæc qualitas abundè probetur ex matrimonio, filiatione, & ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis: & nihilominus patet hanc qualitatem fuiſſe concludenter probatam ex nominatione, inſtitutione, & tractatu, ex ſcientia, & patientia diuturna eorum, quorum intererat, ex actibus poſitivis eorumdem, ex poſitionibus, & ſententia inter alios lata, ex atteſtatione Poteſtatis Parmæ, ex relatione Cardinalis Simonettæ, atque ex fama, & communi reputatione: quæ quamquam ſingulæ ſufficerent ad inducendam, & conſtituendam quaſi poſſeſſionem qualificatæ legitimitatis, cùm tamen omnia ſimul concurrant: clariſſima, atque indubia hujuſmodi quaſi poſſeſſio veræ legitimitatis redditur, ut dicit Menoch. *poſt alios d. præſumpt.54. num.45.* & Rota in hac cauſa coram Seraph. *deciſ.978. verſ. Neque ab hac opinione.*

Cùm præſertim hoc caſu leviores, & conjecturales probationes ſufficiant ex quinque fundamentis in ſcripturis facti optimè deductis: & certè hac in parte plurimum verſatur æquitas, ac pietas erga ſobolem, quæ nihil peccavit: ideòque quantùm fieri poteſt ſuppleri debet parentum negligentia, ut piè ac juſtè docet Innoc. *in cap. Cum inhibitio col.2. in princ. ſub num.3.* ibi: [non enim oportet circa hoc nimis ſubtilizare propter periculum illegitimitatis filiorum:] atque ibi etiam Butr. *num.17. de clandeſt. deſponſ.* 43

Ultima deciſionis pars, quæ circa probationes alterius partis verſatur, duo habet fundamenta.

Primum innititur inſtrumento, ut dicitur, confecto 27. Novembris 1526. in quo Ubertus confitetur ſe majorem annis decem & ſeptem, ex quibus arguit Rota illum fuiſſe natum ante annum 1510. atque ita ante matrimonium, cùm eo tempore Bernardinus, & Catharina procurarent executionem mandati de diſpenſando.

Hoc fundamentum corruit, quia prædictum inſtrumentum non probat ex infraſcriptis.

Primò, quia eſt ſumptum ex ſumpto: unde non probaret, etiamſi in reliquis eſſet in forma probanti, Rota *deciſ.733. n.10. part.1. diverſ.* 44

Secundò, quia milleſimum repugnat indictioni, ac proptereà vitiatur in totum, & nihil probat, ut in puncto reſpondit Dyn. *conſ.14. Quidam nomine Nucius, circa fin. verſ. Præterea primum inſtrumentum*, Bald. *conſ.66. Factum tale eſt, ſub n.4. verſ. Sed D. Innocentius vol.3.* ubi ait inſtrumentum in quo ſit falſus dies, vel falſa indictio, in totum vitiari, quia illud vitium reſpicit inſtrumentum in qualibet parte ſui; & citat Innocent. idem tenentem *in c. Fraternitatis, de hæret.* Ratio eſt ſecundùm Innocentium, quem ibi Anchar. Abb. & cæteri ſequuntur, quia Tabellio non debet in inſtrumento apponere, niſi quod in veritate novit, & in hoc caſu non poteſt eſſe ignorantia: unde ſive ſcienter, ſive ignoranter ſuper his, quæ tangunt ſubſtantialia inſtrumenti, falſum admiſceat, inſtrumentum nihil valebit. 45

Tertiò ſaltem quoad ætatem non eſt habenda ratio hujus inſtrumenti, quia non probat datam, Put. *deciſ.186. num.2. lib.3.* 46

Ultimò conſtat hoc inſtrumentum, vel confeſſionem ſibi factam fuiſſe erroneam, quia tunc temporis Rangoni proſequuti ſunt litem contra Curatorem Uberti uſque in finem anni 1535. unde illum minorem confeſſi ſunt, ac ſibi præjudicarunt, ut in ſpecie tradit Bald. *in l.2. §. Quod obſervari n.10. verſ. Sexto quæro, C. de iuram. calumn.* & alii apud Borgnin. *de Tutor. & Curat. n.297.* Itaque habemus in hac ſpecie duas confeſſiones, unam Uberti aſſerentis ſe majorem, aliam Rangonorum aſſerentium illum minorem. Aut ergo prævalere debet confeſſio Rangonorum favore legitimitatis; aut ſaltem confeſſio Uberti per aliam contrariam confeſſionem confunditur, & conquaſſatur, ita ut nihil probet, ut in terminis reſpondit Rota in cauſa Cracovień. Illegitimitatis coram R.P.D. Sacrato, & in hac ipſa deciſione in fin. Præſertim quia confeſſio Rangonorum fuit judicialis, & cum ipſo Uberto, de quo nunc agitur; cõfeſſio autem Uberti extrajudicialis, & inter alios. Ac præterea cum confeſſione Rangonorum concurrunt etiam confeſſiones geminatæ parentum, quòd Ubertus eſſet natus ex matrimonio, & ſic quod tunc temporis eſſet minor. Quæ confeſſiones prævalere debent unicæ extrajudiciali inter alios, & de credulitate, cùm nemo per veritatem recordetur de die ſuæ nativitatis, ut inquit Bald. *in l. De tutela col.2. num.3. verſ. Quia nemo, C. de integr. reſtit.* 47

Sed quatenus hoc inſtrumentum probaret concludenter ætatem Uberti; non tamen proptereà conſtaret illum fuiſſe natum ante matrimonium, quia ſcriptura, quæ producitur, executionis mandati de diſpenſando, continet clauſulam, *In quorum fidem, &c.* per Notarium, ſcribamque noſtrum ſubſcribi, & publicari mandavimus, ſigillique noſtri impreſſione muniri: & tamen de ſubſcriptione, publicatione, & ſigillo hujuſmodi nihil apparet. Ergo hæc ſcriptura nihil prorſus probat: eſt enim imperfecta non ſolùm ratione ſolemnitatis ſubſtantialis, ut de ſubſcriptione, & ſigillo eſt textus *in cap. Inter dilectos, verſ. Quia nec erat publica manu* 48

con-

Digitized by Google

confectum, nec ſigillum habebat authenticum, *& verſ. Tum quia ſubſcriptio Notarii videbatur manus alterius fuiſſe, de fid.inſtrum.* & tradit Angel. *conſ.*220. *in princ.* Gramm. *deciſ.* 106.*n.*28.*verſ.Item deficit ſubſcriptio Notarii*, & ſic minimè probat, & fuſiùs Alex. *conſ.*153.*n.*8.*& ſeq. lib.*2. Sed etiam ratione voluntatis, quia cautum fuit, ut hæc omnia deberent fieri; & tamen nihil eſt factum; quo caſu ſcriptura etiamſi aliàs eſſet ſolemnis, dicitur tamen imperfecta ratione voluntatis, quia nondum fuit habita pro abſoluta, & eſt prorſus irrita, ac nulla quoad omnem effectum, per text. *in l.Contractus, C.de fide inſtrum.* atque ibi tradit Bald. *n.* 11. ibi, ſed ſi requiritur ſubſcriptio Tabellionis, non dicitur perfecta, niſi ea ſubſcripta, & Anchar. *conſ.*332.*Pro clariori, in princ.verſ.*
49 *Hoc pro tanto dico*. Sicut videmus quod etſi teſtamentum, quod pater condidit inter liberos, valeat abſque publicatione Notarii, & aliis ſolemnitatibus, *l.Hac conſultiſſima*, §.*Ex imperfecto*, & Auth. *Quod ſine, C.de teſtam.* tamen ſi pater poſt confectum teſtamentum voluit, ut illud publicaretur, & ante publicationem objit, teſtamentum dicitur nullum defectu voluntatis, & appellatur potiùs teſtamenti præordinatio, quàm teſtamentum, ut egregiè conſuluit Oldrad. *conſ.* 119. *Titius condidit teſtamentum*. Cujus opinio communis eſt, ut teſtatur Jaſ. qui in eadem facti ſpecie reſpondit *conſ.*
50 119.*per totum vol.*4. Ideòque hoc caſu dicta ſcriptura nullum robur aſſumpſit ex temporis diuturnitate. Tum quia cùm non fuerit abſoluta, non agitur de præſumenda ſolemnitate, ſed ſubſtantia actus, quæ numquam præſumitur ex quovis temporis curſu, ut per Alex. *conſ.*50. *In cauſa, & lite col.*2. *lib.*5. & Dec. *conſ.*442. *In cauſa n.*21. *verſ. Secus ſi non appareat de ſubſtantia actus*, quia ex diuturnitate temporis illa
51 non præſumitur. Tum quia ex ipſa ſcripturæ inſpectione probatur negativa, quòd ſolemnitates ſubſtantiales non intervenerint; quo caſu ceſſat præſumptio illa, quæ ſurgit ex temporis diuturnitate, Paul. de Caſtr. *conſ.*48. *In cauſa quæ vertitur col.*5.*verſ.Etſi dicatur propter antiquitatem lib.*1.ubi ait non ſtari hujuſmodi præſumptioni antiquitatis, cùm appareat defectus ex inſpectione ſcripturæ, quia evidentia facti tollit præſumptionem contrariam, cùm nulla ſit major probatio, quàm per rei evidentiam, & ſequitur Alex. *conſ.*1.*n.*1. *vol.* 4. ibi: [Ex inſpectione inſtrumenti apparet quòd non intervenerint ſolemnia; Igitur tunc ceſſat illa præſumptio, quæ aliàs in dubio urgeret ex antiquitate,] & Felin. *in c. Sicut ſub n.*33.*poſt med.de re iudic.* ibi: [Secus ſi ſolemnitas enunciatur, & non fuit integrè deſcripta; quia tunc diuturnitas temporis non facit præſumi pro ejus ſolemnitate:] & alii copioſè relati à Menoch. *de præſumpt.lib.*3.*præſumpt.*133. *num.*79. *verſ.Declaratur ſextò*.

Cùm itaque ad probandam nativitatem Uberti ante matrimonium duo debeant neceſſariò concurrere copulativè; id eſt, terminus à quo, deſumptus ex inſtrumento, in quo Ubertus fatetur ſe majorem; & terminus ad quem, deſumptus ex prædicta ſcriptura executionis mandari de diſpenſando: ſatis eſſet Pallavicinis, ut pars adverſa deficeret in probatione unius ex duobus terminis requiſitis, ſecundùm Bald. *in l.Titia divortium*, per illum text. *n.*1. *ff. de ſol.matrim.* Sed cùm deficiat in utroque, quia nec inſtrumentum, nec ſcriptura probet quidquam, clariſſima remanet quaſi poſſeſſio veræ legitimitatis ſuperiùs probata. Atque ex iis etiam corruit argumentum deſumptum ex nativitate Jacobæ.

52 Ultimum verò Rotæ fundamentum, quod verſatur circa teſtes Rangonorum, ceſſat, quia hi teſtes jam fuerunt in aliis ſcripturis omninò confutati, ità ut nec adminiculum faciant, præſertim quia ad impugnandam legitimitatem eorum, qui in illius quaſi poſſeſſione exiſtunt, teſtes nullam peti debent exceptionem, ut in hac ipſa cauſa cenſuit Rota
53 coram Seraph. *deciſ.*1330.*n.*9. & nihilominus probatio plena Pallavicinorum non poteſt niſi per aliam pleniorem elidi, Felin. & Dec. *in c.In præſentia ſub n.*12. *de probat.* Seraph. *deciſ.*619.*num.*9.*&* 10.

PARMEN. STATUS.

54 AD ſingulas partes præcedétis ſcripturæ, quæ incipit, Supraſcripta deciſio Rotæ, ab Advocatis Marchionum de Rangonibus plures dantur reſponſiones, quas infrà pro veritate ex ordine referam.

Et quoad primam partem, in qua ex theorica Bart. communiter approbata *in l.Si prius n.*18.*ff. de novi oper. nunciat.* probatum eſt Marchiones Pallavicinos exiſtentes in quaſi poſſeſſione legitimitatis cenſeri legitimos ab initio procreationis, & contrarium dicenti incumbere onus probandi; Reſpōdent primò Bartolum, dum ex quaſi poſſeſſione ſtatus præſentis arguit ad ſtatum originis, præſupponere ſtatum originis inconcuſſum, & indubitatum, quod non eſt hoc caſu, cùm non conſtet de matrimonio ante procreationem U-
berti. Hæc reſponſio deſtruit funditus doctrinam Bart. Nam 55
quando conſtat de ſtatu originis indubitatæ, quid opus eſt recurrere ad præſumptionem provenientem ex quaſi poſſeſſione ſtatus præſentis? Bartolus ergo loquitur tantummodo in caſu, in quo de origine non conſtat, & tunc ad hoc ut quaſi poſſeſſio alicujus qualitatis præſumatur ineſſe ab origine, ſolùm requirit ut ſit apta ineſſe, non autem ut inſit, atque ita requirit ſtatum originis non verum, ſed poſſibilem. Et eodem termino poſſibilitatis, & aptitudinis utitur Bald. *in l.Titia divortium ſub n.*2.*poſt med.ff.ſol.matrim.* Jaſ. *in d.l. Si prius n.*43. & alii apud Pacian. *de probat.part.*2.*cap.*20.*n.*1. *&* 2. Maſcard. *de probat.concl.*1194.*n.*20. Præter quos videa- 56
tur Bald. magiſtraliter loquens *in l. Ex perſona n.*2.*C. de probat.* ubi hanc præſumptionem, ſecundum quam ex ſtatu præſenti præſumitur in præteritum, appellat translativam, in eaque dicit duo eſſe neceſſaria, id eſt, ut extremum à quo, quod eſt tempus præſens, ſit verum, & præteritum poſſibile, & concludit probatam eſſe originem alicujus ſtatus eo ipſo, quòd ſtatus præſens poteſt concurrere cum veritate ſtatus antecedentis.

Ex quibus patet abſurdum eſſe ut requiratur ſtatus originis indubitatus ad hoc, ut qualitas legitimitatis, quæ nunc ineſt Pallavicinis, cenſeatur ineſſe ab origine; ideòque Præpoſ. *in c.Per tuas col.*5.*circa med.ſub n.*17. *Qui filii ſint legitim.* docet filium probari legitimū ab initio ſi pater illum legitimum nominaverit, etiamſi, inquit, dubium fuerit an mulier fuerit uxor, vel concubina: & eodem modo loquitur Bald. *in l. Si matre n.*2.*verſ.Sed quid, C.de ſuis, & legitim.hæred.* & Ruin. *conſ.*51. *ſub num.*20. *verſ. Præſumi debet, vol.*5. Jaſon. *conſ.*168.*col.*3.*ſub num.*3.*verſ. Secundò principaliter, vol.*4. & Marchabrun. *conſ.*73. *num.*46.*& ſeq.*

Reſpondent ſecundò ordine inverſo theoricam Baldi *in d.l.Si prius*, procedere, dummodo clarè, & concludenter conſtet de quaſi poſſeſſione ſtatus præſentis. Sed hoc caſu dicunt non conſtare de quaſi poſſeſſione legitimitatis etiam ſimplicis, quia non probatur ſcientia, & patientia Rolandi.

Quæ reſponſio veriſſima eſt quoad majorem propoſitionem, ſed falſa eſt minor, quod hoc caſu non conſtet de ſimplici quaſi poſſeſſione legitimitatis. Quoniam aliis omiſſis, certum eſt Ubertum authorem Pallavicinorum fuiſſe nominatum à patre in duobus teſtamentis filium legitimum, & naturalem cum aliis verbis prægnantibus, & fuiſſe inſtitutum in bonis veram legitimitatem requirentibus. Unde indubitata eſt quaſi poſſeſſio legitimitatis etiam qualificatæ nedum ſimplicis, ex his, quæ tradit Bart. communiter approbatus *in l.*1.§.*Item per contrarium, ff.de liber.agnoſcen.* & ſcripſit poſt alios Cravett. *conſ.*991. *in fin. n.*27. *vol.*6. & cenſuit Rota *in hac ipſa cauſa* 23.*Octobris* 1592. *verſ. Quartò*, in hæc verba: [ex tali nominatione filii conſtituuntur in quaſi poſſeſſione filiationis, & legitimitatis,] quod eſt verius, & Rota ſemper admiſit etiam in hac ultima deciſione, & plerique ex Dominis exadverſo ſcribentibus non negant hanc ſimplicem quaſi poſſeſſionem, licèt dicant eam non eſſe cum qualitate procreationis ex legitimo matrimonio.

Nec quidquam obſtat, quòd de hoc Rolandus notitiam non habuerit. Nam quatenus id eſſet verum, non tamen tolleret quominus Ubertus fuiſſet conſtitutus à patre in hac quaſi poſſeſſione; ſed ex eo quòd Rolandus id ignoraſſet, ſolùm dubitari poſſet, an illa quaſi poſſeſſio eidem intuliſſet præjudicium; quam tamen dubitationem credimus omninò ſublatam ex ultima ſcriptura, quæ incipit, Tres ſunt quæſtiones, in qua ex communi Doctorum ſententia oſtendimus tractatum cum adminiculis nocere etiā tertio in bonis undecumque provenientibus. Præterquamquod verum non eſt Rolandum non habuiſſe notitiam legitimitatis Uberti. Conſtat enim de oppoſito evidenter, quia idem Rolandus dum eſſet in carcere fuit examinatus, & interrogatus diligenter à judice delegato ſuper litteris in forma Brevis Clemen. VII. in quibus quidem litteris Ubertus appellabatur feudatarius Sedis Apoſtolicæ (qualis non poterat eſſe illegitimus,) & dicitur jus prætendere in dimidia parte Caſtri Zibelli ſuppoſiti huic fideicommiſſo veram legitimita-

tem requirenti: & tamen Rolandus non ſolùm dictas litteras intellexit,& non contradixit,ut rurſus probatur in facto; ſed fecit etiam actum poſitivum inferentem ad legitimitatem Uberti,ut fuſiùs diximus in ſcriptura præcedenti *n.*31.

Rurſus per duos annos cum dimidio ante ejus carcerationem vidit, & paſſus fuit Ubertum poſſidere dimidium Caſtri Zibelli, & adverſarii hactenus ſemper faſſi ſunt Rolandum permiſiſſe, ut Ubertus dictam partem poſſideret non tamquam fideicommiſſarius, ſed tamquam hæres Bernardini,ut etiam legitur in deciſione ultima hujus cauſæ. Ergo Rolandus optimè ſcivit Uberti legitimitatem ſaltem ſimplicem, quia illegitimus hæres eſſe non poterat, Auth. *Licet, & l.fin.Cod.de natural. liber.* Quod optimè olim perpendit Rota in hac cauſa coram Robuſterio 2. Decembris 1573. *verſ.Sexto, ex eo quia.*

Quamobrem cùm conſtet clarè,& concludenter de quaſi poſſeſſione præſentis legitimitatis, optimè intrat doctrina Bart. quòd hæc qualitas legitimitatis cenſeatur extitiſſe ab initio procreationis quoad hoc, ut contrarium dicenti incumbat onus probandi.

57 Reſpondent tertio loco doctrinam Bartoli *in d.l.Si prius, ff.de novi oper.nunciat.* non habere locum in Actore, qui tenetur probare id, quod eſt ſuæ intentionis fundamentum, quæ reſponſio nullo modo poteſt defendi,quia filius exiſtens in quaſi poſſeſſione legitimitatis in poſſeſſorio, ſive agat, ſive conveniatur, numquam tenetur probare originem ſuæ legitimitatis, ſed qualis eſt hodie,talis cenſetur fuiſſe ab initio procreationis, niſi probetur contrarium; atque ita ſentiunt omnes *in d.l.Si prius*, & in ſpecie Bart. *ſub nu.*10. *verſ. Et venio ad ſecundam partem*,diſertis verbis dicit onus probandi incumbere reo convento,quotieſcumque actor eſt in quaſi poſſeſſione qualitatis, de qua controvertitur, & teſtatur id eſſe ex mente omnium, & in actore etiam loquitur gloſ. *in l.Sicuti,§. Sed ſi quæratur,in verb.Poſſeſſoris n.*2.*Cod. de probat.* Ratio eſt, quia cùm actor ſit in quaſi poſſeſſione qualitatis, quam jus præſumit eidem ineſſe ab origine, reus, qui excipit dictam qualitatem non extitiſſe,in ſua exceptione eſt actor,& probare debet, *l. In exceptionibus,ff.de probat.* Corn. *conſ.*260.*num.*6.*lib.*3.

Neque obſtant authores in contrarium allegati: nam Cæſar.de Graſſ. *deciſ.*176.*num.*9. dicit ſimpliciter onus probandi legitimitatem incumbere filio agenti ad paternam hæreditatem; ſed non loquitur de filio exiſtente in quaſi poſſeſſione legitimitatis,Pacian. *c.*19.*n.*12.*& ſeq.par.*2.decidit onus probandi incumbere illi,qui agit contra exiſtentem in quaſi poſſeſſione,quia,inquit,talis quis præſumitur,qualis eſt ſtatus, in quo reperitur: unde Pacian.aſſerit apertè oppoſitum ejus,ad quod allegatur Maſcar.*concl.*779.*n.*9.*&* 17.
58 non dicit actorem probare debere legitimitatem etiam ſi ſit in illius quaſi poſſeſſione, ut adducitur ex adverſo; ſed diſputat an filiatio probari debeat legitima; & concludit debere ita probari, etiam ſi filius actor ſit in quaſi poſſeſſione filiationis, quia qualitas legitimitatis eſt diverſa à qualitate filiationis: & hoc etiam modo loquitur Pet. *de fideicomm. quæſt.*11.*num.*477. unde hi quoque authores perperam alleganтur; & nihilominus utrumque in hoc æquivocaſſe dicit Menoch. *lib.*6. *præſumpt.*59.*n.*48. *& ſeq.*

Reſpondent quartò, in præſentia non agi de quaſi poſſeſſione ſimplicis legitimitatis,ſed cum qualitate proventionis ex matrimonio; ideòque hanc qualitatem debere concludenter probari, nec ſufficere ſimplicem quaſi poſſeſſionem,cùm illa ſit æquivoca, & poſſit verificari in legitimatis per ſubſequens, qui non admittuntur ad fideicommiſſum, in quo vocantur tantùm nati, & procreati ex legitimo matrimonio verè, & non fictè, Seraph. *deciſ.*1300.*in fin.*& dicitur in hac ipſa deciſione.

Hæc quoque reſponſio eſt nullius roboris, nec tollit vim argumenti deſumpti ex doctrina Bart. *in d.l. Si prius:* nam quatenus hoc caſu ſit probanda qualitas procreationis ex matrimonio, tamen illam probant Pallavicini ex præſenti quaſi poſſeſſione ſimplicis legitimitatis, quia cùm hæc qualitas potuerit aptè illis ineſſe ab initio procreationis, jus præſumit ita fuiſſe quamdiu non probetur oppoſitum, ut probatur apertè *in l.Liberis,§.fin.ff.de liber.cauſ.& in l.Circa eam,ff.de probat.* cum aliis adductis à Pacian. *part.*2.*c.*20. *n.*1.*&* 2. unde probatio qualitatis procreationis ex matrimonio quæ ſit hoc caſu,juris authoritate non eſt æquivoca, ſed concludens. Nam quiſquis hodie eſt legitimus, jure ſic diſponente, probatur ſemper fuiſſe legitimus, & procreatus ex legitimo matrimonio,niſi contrarium probetur. Et legitimitas per hanc præſumptionem probata eſt legitimitas ve- 59
ra,non autem ficta, vel præſumpta, ut per Rotam in hac eadem cauſa coram Seraph.6 Martii 1592.ubi deciſum eſt matrimonium probatum per præſumptiones nõ eſſe matrimonium fictum,vel præſumptum, ſed verum, & ſufficiens pro ſucceſſione,ad quam vocantur filii de legitimo matrimonio procreati verè, & non fictè: & in iiſdem terminis habemus etiam deciſionem Rotæ in cauſa Mediolanenſ. Illegitimitatis coram Rubeo ann.1558.Quinimò ſufficere præſumptam 60
probationem filiationis legitimæ etiam in fideicommiſſo, quod vocat filios legitimos, & ex legitimo matrimonio procreatos, & hanc eſſe veram probationem, licèt modus probandi ſit fictus, decidit Rota *in eadem cauſa Mediolanen. Illegitimitatis* 5. Iunii 1559. ut in deciſione, quæ datur, ubi etiam reſpondit ad objectionem illam, quod hoc modo daretur præſumptio præſumptionis, id eſt legitimitas præſumpta ex matrimonio præſumpto.

Nec quidquam facit Menoch.in contrarium allegatus *de adipiſc.remed.*4.*n.*443. quia ibi ſolùm decidit legitimandam eſſe perſonam petentis ſe mitti in poſſeſſionem, quod nos non negamus, ſed dicimus hoc caſu eſſe concludenter legitimatam ex ſupradictis.

Reſpondetur quintò, dictam theoricam Bart. non habere locum quando filius eſt in poſſeſſione mala fide,Pacian.*d. qu.*20. *n.*4. hoc autem caſu dicunt conſtare de illegitimitate Uberti per quamdam ſcripturam executionis mandati de diſpenſando: onde inferunt illum fuiſſe mala fide conſtitutum à patre in dicta quaſi poſſeſſione.

Hæc quinta reſponſio petit principium, & ſupponit id de quo principaliter diſputatur,eamque confutabimus infra in ultima parte,& probabimus hujus ſcripturæ nullam habendam eſſe rationem.

Reſpondent ſextò, doctrinam Bart.procedere dummodo conſtet de quaſi poſſeſſione in terminis, de quibus controvertitur,Claud.Seiſel. *in d.l.Si prius n.*20.*ff.de novi oper.nunciat.* unde inferunt probandum prius eſſe matrimonium ante nativitatem, ut dici poſſit probata quaſi poſſeſſio qualificatæ legitimitatis,ex authoribus allegatis.

Sed hæc reſponſio coincidit cum prima; nam ſi probatum eſſet matrimonium ante nativitatem, ridiculum eſſet allegare præſumptionẽ nativitatis ex matrimonio per quaſi poſſeſſionem præſentis legitimitatis: non enim opus eſt conjectura ex poſſeſſione,ſi conſtaret de proprietate, & originali titulo poſſeſſionis, *cap.Per tuas, qui filii ſint legit.* nec Claud.de Seiſel.aliud intendit,quàm ſimpliciter probandam eſſe præſentem quaſi poſſeſſionem: non autem dicit probandum eſſe ejuſdem poſſeſſionis initium:nec ſequitur ullo modo ut dum ex præſenti quaſi poſſeſſione infertur ad illius originem,quaſi poſſeſſio extendatur extra terminos, in quibus reperitur: quia imò ſemper eſt eadem quaſi poſſeſſio legitimitatis, quam jus præſumit etiam retrò extitiſſe, ex quo potuit ineſſe ab origine rei: nec obſtant Doctores allegati: nam Seraph. *deciſ.*1081.*n.*1. allegata in hac deciſione, & revocata *deciſ.*1300. ſupponit non conſtare de matrimonio, nec de quaſi poſſeſſione legitimitatis,ſaltem quoad præjudicium tertii: quinimò potiùs conſtare de illegitimitate,cùm filius,de quo agebatur,fuiſſet expoſitus in Hoſpitali S.Spiritus,ut ibi *n.*3. Ac prætereà ibi agebatur de qualitate filiationis in petitorio judicio: unde non mirum ſi decidit in ſuo caſu duo eſſe probanda,id eſt filiationem, & nativitatem ex matrimonio, Dec. *conſ.*153. *ſub n.*5. *verſ.& ulterius conſiderandum*,& Lancell.*inter conſ.ult.vol.lib.*2.*conſ.*49.*n.*9.*verſ. Sed iſtis, & n.*15. decidunt ſimpliciter quaſi poſſeſſionem matrimonii ſufficere ad hoc, ut filii dicantur de legitimo matrimonio nati, etiam excluſa proprietate matrimonii; & ſic potiùs dicunt contrarium ejus, ad quod allegantur.

Reſpondent ſeptimò, hanc præſumptionem procreationis 61
ex matrimonio,quæ elicitur ex doctrina Bartoli; hoc caſu elidi per aliam præſumptionem vehementiorem, nempe ex initio vitioſo concubinatus, ex quo dicunt ſublatam eſſe præſumptionem qualificatæ legitimitatis,quæ oritur ex præſenti quaſi poſſeſſione,ex Cepol. & aliis allegatis.

Sed hæc reſponſio facilè tollitur,quia licèt conſtet de concubinatu,conſtat etiã de matrimonio: & cùm non appareat in quo ſtatu filius procreatus fuerit, judicatur procreatus cum ea qualitate legitimitatis, vel illegitimitatis, in cujus poſſeſſione ad præſens reperitur: hæc enim qualitas etiamſi concubinatus præceſſerit, aptè potuit ineſſe Uberto ab origine

Digitized by Google

gine procreationis, & Bartol. & alii oihil aliud requirunt in hac materia, quàm ut poſſit ineſſe, & hæc poſſibilitas optimè concurrit in caſo præſenti, quia conſtat etiam de ſtatu matrimonii, in quo Ubertus aptè procreari potuit, & hoc eſt; quod ſibi voluit Rota coram Seraph. *in hac decis.* 1000. *n.*8. *& decis.*988.*n.*7. dum dixit ex præſumptionibus inferioribus ad matrimonium ſublatam eſſe illam æquivocationem, quæ ex præcedenti concubinatu oriebatur: ideòque filium probari legitimom ab initio per nominationem patris, etiamſi tempore nativitatis filii incertum ſit an mulier eſſet uxor, vel concubina, tradit Præpoſit. *& alis quos retuli ſupra in prima reſponſ.n* 55. & revera, ut ibi dixi, Authores omnes in hac materia loqountur, quando ſtatus originis eſt dubius & incertus: nec poteſt negari hæc incertitudo in caſu præſenti, cùm conſtet tam de concubinatu, quàm de matrimonio: oec aliud decidunt Doctores in contrarium adducti: nam Cephal.*conſ.*82.*nu.*51.56.*&* 57. non loquitur de filio exiſtente in quaſi poſſeſſione legitimitatis. Quinimò ſopponit contrarium *num.*53. dum dicit filium debere probare ſe eſſe natum ex legitimo matrimonio, præſertim quia adverſarius erat in quaſi poſſeſſione legitimitatis, quo caſu ſua intentio ſatis fundata erat. Rurſus Ceph. conſuluit in petitorio judicio, ot *num.*49. ibi; in propoſito autem ſumus in deciſoriis, & in cauſa petitorii: oode Cephal. non facit ad rem ooſtram, cùm Pallavicini nitantur quaſi poſſeſſione legitimitatis in poſſeſſorio: præterquamquod in caſu Ceph. conſtabat de concubinatu tantùm, non autem de matrimonio; ut ibi ſub *num.*43. *verſ. Poſtremò, & ſub num.*56. *verſ. Sed hic non eſt caſus noſter*: nam verè, & certitudinaliter conſtat de ſornicatione præcedenti, & non liquet de matrimonio ſubſequenti.

Grat. *reſp.*62. *num.*11. *lib.*2. dicit formaliter nominatiooem, & educationem non probare filiationem; quando filiatio eſt reprobata à lege, ut quia ſit nata ex illis, inter qoos non potuit contrahi matrimonium, & idem dicit *reſponſ.*1. *num.*45. *lib.*1.

Guid. *conſ.*10. *n.*19. *& conſ.*12. *ſub n.*51. dicit tractatum matrimonialem, ubi conſtat mulierem ſoiſſe prius fornicariam, quia inquit ſæpè adolteri fingunt ſe conjuges ad velandam eorum turpem vitam, & eodem modo loquitur Menoch. *lib.*3. *præſumpt.*1. *n.*83. & Capotaq. *deciſ.*212. *num.*4. Camer. *conſ. ſuo* poſt conſilia Zabarellæ *num.*38.

Rota ſimiliter *deciſ.*244. *num.*2. inter primò impreſſas per Farinac. decidit ſolùm ex reputatione, & tractatu coojugali non probari matrimonium ad effectum legitimitatis; quia, ioquit, cùm conſtet de vitio concubinatus, reputatio, & tractatus poſteà ſubſequuta potiùs inducunt commercium concubinatus, quàm matrimonium, quæ omnia nihil commune habent cum caſu noſtro, in quo Rota per tres deciſiones cenſoit, matrimonium ſaltem in genere eſſe probatum, non obſtante vitioſo initio concubinatus. Neque obſtat allegata diſparitas inter Bernardinum, & Catharinam; oam huic objectioni reſpondit Rota in hac cauſa coram Seraph. *deciſ.*1000. *num.*9. ibi: [diſparitas verò attendi non debet hoc caſu, in quo habemus enixam mentem Bernardini, quod volebat matrimooium contrahere cum Catharina.] Quod etiam prius perpendit Rota *d. deciſ.*978. *n.*7. *verſ. Sed conabantur*, & coram Ludoviſio 10. *April.* 1606. *verſ. Informantes*.

Reſpondent octavò, doctrinam Bart. oon habere locum in legitimitate, quia hæc qualitas habet contra ſe juris præſumptionem, cùm in dubio quis illegitimus præſumatur ex ſupradictis.

62 Sed quoad hoc omiſſa diſputatione an quis præſumatur legitimus, ſeu illegitimus, de qna in ſcriptura præcedenti; tollitur hæc reſponſio, quia de jure nec ſervitus præſumitur, cùm quilibet liber in dubio cenſeatur, ut in Auth. *Quibus mod. natur. effic. legit.* §. *Liceat igitur*; & tamen exiſtens in poſſeſſione ſervitutis cenſetur ſervus ab origine, ut exemplificat *in d. l. Si prius*, Bart. & alii omnes per text. *in d. l. Liberis*, §. *fin. ff. de liber. cau.*

Illa verò receptiſſima regula, quæ in contrarium adducitur, quòd quando conſtat de aliquo ſive bono, ſive malo, præſumitur illius continuatio quouſque non probetur ſupervenientia novi tituli: retorquetur in oppoſitum, quia poſt concubinatum ſupervenit oovus titulus matrimonii: unde tollitur præſumptio mali initii, ut ſuperius dictum eſt in deciſionibus in cauſa factis.

Reſpondent nonò, doctrinam Bartoli non habere locum hoc caſu, quia non conſtat de matrimonio.

Quæ reſponſio tollitur tum ex tribus deciſionibus hujus cauſæ, in quibus ſaltem in genere deciſum eſt cooſtare de matrimonio inter Bernardinum, & Catharinam, tum ex dictis ſupra in prima reſponſione, ubi probatum eſt non eſſe neceſſariam probationem originis ad hoc, ut qualitas quæ modò ineſt, cenſeatur extitiſſe ab origine.

Reſpondent decimò; eamdem doctrinam non habere locum, quando ſumus in qualitate, quæ eſt fundamentum intentionis agentis, quia tunc ipſa qualitas debet concludenter probari.

Verum Bart. dum tractat an ex quaſi poſſeſſione alicujus qualitatis quis relevetur ab onere probandi, neceſſariò intelligit de onere probandi illam qualitatem, in qua quis ſe fundat, quia aliam qualitatem non tenetur quis probare: ideòque Bartol. ineptè dixiſſet actorem ex præſenti quaſi poſſeſſione relevare ab onere probandi illam qualitatem, quam aliàs non foiſſet obſtrictus probare; ac propterea hæc reſponſio coincidit cum tertia.

Reſpondent ultimò loco, eamdem doctrinam Bart. *in d. l. Si prius*, procedere ſolùm in qualitate variabili, qualis non eſt legitimitas, quæ poteſt provenire ex pluribus cauſis, puta ex matrimonio ſobſequenti, & Principis reſcripto: unde dicunt hanc quaſi poſſeſſionem uti æquivoca non ſuffragari, Rota *deciſ.*240. *num.*2. *part.*2.

Verùm hæc quoque reſponſio eſt contra mentem & verba Bart. & aliorum omnium, qui de hac materia ſcripſerunt: ſiquidem ad hoc ut qualitas, quæ modò ineſt, cenſeatur extitiſſe ab origine rei, hoc tantùm requirit, ut ſit apta ineſſe: tunc enim æquiſſimum putant, ut exiſtens in poſſeſſione hoc fruatur commodo, ot relevetur ab onere probandi ejuſdem poſſeſſionis originem, illudque transferat in adverſarium ſuum, juxta textum *in d. l. Liberis*, §. *fin. ff. de liber. cauſ.* nec conſiderant an qualitas ſit variabilis, necne.

Quinimò text. *in d.* §. *fin.* Bart. & alii exemplificant in libertate, quæ tamen eſt qualitas variabilis, & æquivoca, cùm poſſit quis eſſe liber à nativitate, & per manumiſſioné, Bald. *conſ.*351. *ſub n.*2. *ver. Præterea lib.*1. ponit exemplum in qualitate variabili vaſſallatus, & decidit ex illius quaſi poſſeſſione præſumi aliquem fuiſſe vaſſallum ab origine nativitatis, Forſter. *de ſucceſſ. ab inteſt. in quæſt. cui incumbat onus probandi filiationem fol.*70. applicat hanc doctrinam Bart. ad filiationem, quæ tamen qualitas eſt ſimiliter variabilis, cùm quis poſſit eſſe filius à oatura, & per adoptionem: ac demum doctrinam Bart. habere locum in propriis terminis legitimitatis, ideòque filium, qui modò eſt in poſſeſſione ſimplicis legitimitatis, cenſeri legitimum ab initio procreationis, apertè tradunt Menoch. *de arbitrar. jud. lib.*2. *caſ.*89. *num.*71. Burſat. *conſ.*384. *num.*17. *verſ. Quartum vol.*4. ubi teſtatur de magis communi, Peregrin. *conſ.*23. *à num.*8. *vol.*2. & Simon. de Præt. *de interp. ultim. volunt. lib.*3. *dub. ult. n.*189.

Ad ſecundam partem, in qua probatum eſt tractatum, 63
& oominationem patris nocere etiam tertio, reſpondet pars adverſa Doctores præallegatos oon loqui niſi de præjudicio ipſius nominationis. Sed hanc reſponſionem jam ſuſtulimus in ultima ſcriptura juris, in qua ex communi Doctorum conſenſu oſtendimus tractatú legitimitatis cum adminiculis nocere etiam fideicommiſſariis: ut patet infrà *n.*79.

Neque obſtant authores in contrarium ooviſſimè allegati: nam Rota in caoſa illa Romana de Bonellis coram Ubaldo 13. Februarii 1617. decidit ſimpliciter tractatum operari in præjudicium nominantis, de quo tunc agebatur; ſed Rota non loquitur quando cum tractatu alia concurrunt adminicula, ut hoc caſu.

Burſatt. *conſ.*88. allegatus *n.*5. loquitur in petitorio, & in ſimplici tractatu ſine adminiculis; *ideoque in eodem conſ.* paulò ante *n.*8. *verſ. Suppoſito tamen*, concurrentibus adminiculis decidit apertè pro hac parte.

Petr. *de fideicom. q.*11. *n.*302. ſimiliter agit de oominatione, vel tractatu ſine adminiculis, & tamen aptius allegari potuiſſet pro hac parte, *quia nu.*305. recenſet ultimo loco deciſionem Cyni, & Præpoſ. qui tenent confeſſiooem patris nocere etiam tertio, dummodo alteri matrimonio præjudicium non fiat.

Lup. *de illegit. n.*2. *part.*3. *allegat. n.*42. loquitur de ſimplici tractatu; ſed ubi concurrunt adminicula, *ſub n.*53. *verſ. Tamen indiſtinctè*, cenſet quaſi poſſeſſionem ex tractatu provenientem nocere etiam fideicommiſſariis.

Menoch. *de arbitr. caſu* 89. *num.*72. loquitur de ſolo tra-

Proſp Fagnan. in IV. Lib. Decretal.

ſtatu, in quo tamen ipſemet contrarium cenſuit *lib.2. præſumpt.54.n.51.& 52.*

Rebuff. *de nomin.quæſt.1.num.4.* loquitur in ſola nuda nominatione parentum, ſicut Natta *conſ.473.ſub n.24.verſ. Ad contraria*, & Surd.*conſ.552.n.21.* & tamen Surd. contrarium cenſet concurrentibus aliis præſumptionibus ibid. ſub *n.24.* ibi: *vel quando cum nominatione concurrunt alia.*

Alciat. *reſponſ.149. lib.9.* loquitur in petitorio, ut *num.4.* & in ſimplici tractatu, ſeu confeſſione patris, qui volebat excludere filios fratris, quibus erat inimicus, ut patet ſub *num.6.verſ. Et hæc ſententia.*

Quibus non obſtat, quod videtur contra naturalem æquitatem, ut pater poſſit habilitare incapaces per tractatum, & nominationem, & hoc modo præjudicare fideicommiſſariis per indirectum, quibus directè præjudicare non poteſt.

64 Huic enim objectioni reſpondetur primò, eam non procedere concurrentibus adminiculis, quia tunc confeſſio patris redditur admodum veriſimilis, & ideò æquum eſt, ut præjudicet etiam tertio, ut ad literam dicit Riminald. Sen. *conſ.615.n.7.* Quare ſicut æquum non eſt, ut ſola nominatio aliis præjudicet, ut per Innoc. *in c. Per tuas num.1.qui fil. ſint legit.* ita iniquum eſſet, ut non præjudicaret concurrentibus aliis probabilibus conjecturis; alias enim non eſſet dare modum conſtituendi filios in quaſi poſſeſſione legitimitatis, niſi vocatis omnibus, quorum intereſt, quod eſſet valdè abſurdum, ut per Bald. *in c.Per tuas ſub num.4. in 2. oppoſ. de probat.*

Secundò huic objectioni reſpondet in puncto Cravet. *conſ.991.ſub num.79.verſ. Quæ cùm ita ſint:* quod quemadmodum erat in poteſtate viri mulierem deſponſare, atque ita inferre præjudicium vocatis ex fideicommiſſo; ita etiam licebat illi prolem ex ea ſuſceptam admittere, agnoſcere, & confiteri: quod clarè animadvertit Rota in hac cauſa coram Seraph. *deciſ.*1000. *ſub n.11.* his verbis. [Valdè inveriſimile eſt ut Bernardinus voluerit mendacium dicere in ea re, quam facere ut vera eſſet; erat in ejus poteſtate verè ducendo Catharinam in uxorem: tunc enim potuiſſent videri ſuſpectæ hæ nominationes, ſi emanaſſent de tempore, quo ipſe non potuiſſet contrahere, puta jam mortua Catharina.] Quoad eamdem ſecundam partem, ubi diximus Ubertum fuiſſe conſtitutum à patre in quaſi poſſeſſione qualificatæ legitimitatis per inſtitutionem, & nominationem Bernardini.

Reſpondent primò Advocati exadverſo hanc inſtitutionem fuiſſe factam in bonis Bernardini tantùm, ideòque non probari legitimitatem qualificatam.

Hanc reſponſionem ſæpiùs ſuſtulimus, quia revera Ubertus fuit inſtitutus à patre in Caſtro Zibelli ſubjecti fideicommiſſo Joannis Franciſci, quod vocat filios procreatos ex legitimo matrimonio verè, & non fictè, ut optimè in facto deducitur: unde per hoc fuit apertiſſimè conſtitutus in poſſeſſione veræ legitimitatis, quia fuit admiſſus ad bona, ad quæ admitti non poterat, niſi verè legitimus, ut requirit Rota in hac deciſione, & dictum eſt in ultima ſcriptura Juris.

Reſpondent ſecundo loco quoad nominationem Bernardinum non diſtinxiſſe Ubertum a filiis legitimatis, ſed à filiis adulterinis tantùm: Hoc ſimiliter eſt valdè alienum à veritate, quia Bernardinus fecit diſtinctionem inter Ubertum, & Federicum, qui erat legitimatus per ſubſequens tamquam natus ex Catharina poſt obitum primi viri, & eum appellavit filium ſimpliciter, cui etiam tamquam legitimato jure inſtitutionis reliquit annuas quaſdam pecunias: Ubertum verò appellavit unà cum fratribus ſubſequentibus filium legitimum & naturalem, item primogenitum cum aliis verbis prægnantibus, eumque hæredem inſtituit in bonis huic fideicommiſſo ſubjectis, & veram legitimitatem requirentibus.

Unde ex hac diſtinctione manifeſtè apparet de qualificata Uberti nominatione, ut fuſiùs diximus infra in ultima ſcriptura Juris *ſub n.76.verſ. Deinde.*

Objectum verò quod hæc Bernardini nominatio fuerit affectata, jam ſuſtulit Rota in hac cauſa coram Seraph. *deciſ.* 1000. *num.15.verſ. Quintò concurrit nominatio.*

Ad tertiam partem Advocati reſpondent ea, quæ dicuntur de actu poſitivo Rolandi, non eſſe vera prout narrantur, eo quòd Rolandus non habuerit notitiam Brevis Clementis VII.

Cæterùm hæc veritas dilucidè apparet ex ipſamet atteſtatione Commiſſarii Apoſtolici, in qua legitur ad litteram Rolandum non fuiſſe ab ipſo diligenter examinatum, & interrogatum ſuper iiſdem litteris, iiſque intellectis, feciſſe actum illum poſitivum, quem latius explicavimus in prima ſcriptura Juris ſupra *nu.31.* & quam Rota coram Seraph. & Robuſterio ſemper habuit pro validiſſima præſumptione qualificatæ legitimitatis Uberti.

65 Ad objectum verò, quod Rolandus jactaverit Ubertum eſſe illegitimum, reſpondit Rota in hac cauſa coram Cardinali Ludoviſio 10. Aprilis 1606. his verbis: [Non obſtat quòd Rolandus habuerit illos pro incapacibus, &c. nam quando hoc probaretur, urget magis ad declarandum animum ſuum factum Rolandi in deciſione perpenſum cum illa patientia, & taciturnitate, cùm facta ſint potentiora ad declarandum, quàm verba: ac præterea hæc verba Rolandi non probantur, ut oſtenditur in ultima ſcriptura Facti.]

In ultima parte, quæ verſatur circa probationes Rangonorum, conſtat primò inſtrumentum illud, in quo Ubertus aſſeruit ſe eſſe majorem, non eſſe in forma probanti ob falſitatem indictionis.

Reſpondet pars adverſa in ſtatu Mediolanenſi indictionem incipere à menſe Septembris: quòd tamen nec probatur, nec verum eſt, ut mihi ſupponitur: & nihilominus Caſtrum Zibelli tunc temporis erat in ditione Eccleſiæ.

66 Reſpondent ſecundò errorem Indictionis non vitiare inſtrumentum. Sed in contrarium habemus aliis omiſſis authoritatem trium graviſſimorum authorum, nempe Innoc. *in cap.Fraternitatis de hæret.* Dyn.*conſ.14.circa fin.verſ. Præterea primum inſtrumentum*, & Baldus *conſ.66.ſub nu.4. verſ. Sed Dominus Innocentius.* Quorum opinio videtur ſaltem amplectenda, quando incidit principaliter quæſtio temporis, ut hoc caſu: tunc enim abſurdum videtur, ut eliciatur concludens probatio temporis ex inſtrumento: in quo erratum eſt in tempore ob repugnantiā milleſimi cum indictione: & hoc modo conciliari poſſunt contrariæ opiniones.

67 Addimus ex abundanti illud inſtrumentum nihil aliud in ſumma continere, quàm ſimplicem aſſertionem Uberti extrajudicialem inter alios, & de credulitate; certò enim nemo ſcire poteſt diem nativitatis ſuæ, Bald. *in l.de tutel.col. 2.n.3.verſ. Quia nemo, C.de in integr.reſtit. minor.*

E contra verò habemus confeſſiones non de credulitate, ſed de veritate, eaſque geminatas Bernardini patris, qui non modo nominavit Ubertum legitimum, ſed illum etiam inſtituit in Caſtris veram legitimitatem requirentibus, ut ſupra probatum eſt: atque ita confeſſus eſt illum fuiſſe natum poſt matrimonium. Rurſus habemus aliam veriſimilem confeſſionem Uberti, qui eodem anno in alio inſtrumento aſſeruit ſe majorem ſexdecim annis. Habemus denique confeſſionem judicialem Rangonorum, qui litem ſunt proſequuti contra ejuſdem Uberti curatorem, Nec tollit vim hujus confeſſionis quod idem curator eſſet etiam curator fratrum Uberti: nam nihilominus Rangoni approbarunt illius perſonam etiam tamquam curatorem Uberti; ideòque confeſſi ſunt Ubertum minorem per integrum illud tempus, quo contra ipſius curatorem egerunt litem, Baldus *in l.2. §. Quod obſervari n.10.verſ. Sexto quæro, Cod.de iuram.calum.*

Quamobrem hæ plures confeſſiones ita qualificatæ penitus enervant, & conquaſſant unicam illam aſſertionem Uberti de credulitate extrajudicialiter, & inter alios, & in inſtrumento ſuſpecto emanatam, ex dictis in cauſa Cracovieñ. Illegitimitatis 22. Maii 1606. coram Sacrato, quæ eſt *deciſ.117. part.3. in recent.*

Deinde in hac ultima parte conſtat aſſertum decretum executionis mandati de diſpenſando ſimiliter nihil probare, quia non habet ſolemnitates requiſitas.

Ex adverſo reſpondetur in originalibus, ſeu protocollis ex ſtylo non conſueviſſe apponi hujuſmodi ſolemnitates.

68 Cæterùm obſervandum eſt primò dictam ſcripturam in omnibus ſuis partibus nullam habere faciem publici inſtrumenti, non enim incipit, *In nomine Domini, &c.* neque habet annum, diem, & locum celebrati inſtrumenti, ſed tantummodo annum, diem, & locum decreti: non habet ſignum, ſubſcriptionem, aut nomen Tabellionis, nec ullum continet verbum quod inferat Notarium eam ſcripſiſſe, aut publicaſſe, ſeu de ea rogatum fuiſſe; quamvis enim habeat clauſulam, *Datum, & Actum*, illa tamen eſt clauſula nō Notarii, ſed aſſerti executoris, ut patet ex illius inſpectione: & in ſumma hæc eſt ſcriptura ſolius executoris, & repetta inter alias Notarii ſcripturas. Unde nullo modo appellari po-

poteſt inſtrumentum, cùm nullum habeat publici inſtrumenti requiſitum. Ideòque Rota in cauſa Romana Dotis de Sfortia 11. Januarii 1610. coram Penia dixit teſtamentum, de quo agebatur, licèt ſcriptum, ſubſcriptum, & ſignatum manu Notarii, & repertum inter ejus ſcripturas, non tamen probare, quia non conſtabat de rogitu, quamobrem quidquid ſit de ſubſcriptione, & ſigillo; oportet tamen indiſtinctè, ut appareat de aliis ſolemnitatibus, & in ſpecie de rogitu, & publicatione: alioquin nec protocollum, ſeu ſcriptura matrix dicitur in forma probanti, Alexan. *conſ.* 153. *num.* 12. *& ſeqq. lib.* 2. Rub. *conſ.* 94. *n.* 2. Corn. *conſ.* 94. *verſ. Ita quod*, *vol.* 4.

Præſertim quia hoc caſu Judex juſſit, ut ſcriptura publicaretur. Unde niſi appareat de publicatione, ſcriptura nihil probat: etiamſi aliàs publicatio non requireretur, per ea, quæ tradit Abb. *in cap. Cum P. num.* 4. *de fide inſtrument.*

69 Obſervandum eſt ſecundò dictam ſcripturam, etſi haberet rogitum Notarii, & alias ſolemnitates requiſitas; tamen nihil probare, quia eſt decretum, ſeu ſententia Judicis delegati ſine actis, Innoc. *in cap. Cum in jure peritus n.* 4. *de offic. deleg.* Caſtell. *conſ.* 24. *num.* 35. Seraphin. *deciſ.* 615. *nu.* 15. nec habet Judicis ſubſcriptionem, nec ullum continet verbum, per quod probatur lecta, unde eſt ipſo jure nulla non obſtante clauſula, *Data, &c.* ſecundùm Bart. *in l. Statutis num.* 5. *C. de ſent. ex peric. recit.* & Rolan. *conſ.* 41. *nu.* 15. *vol.* 1.

70 Obſervandum eſt ultimò quidquid ſit de his, negari ſaltem non poſſe, quin probatio per dictam ſcripturam ſit turbida. Unde unus ex Dominis exadverſo ſcribentibus in fine ſuarum allegationum fatetur dictam ſcripturam non fuiſſe conſideratam à Rota niſi pro adminiculo. Hæc igitur turbida probatio cùm altiorem requirat indaginem, non eſt admittenda in hoc judicio poſſeſſorio, ſed ad petitorium rejicienda, ut in propriis terminis decidit Borgn. *deciſ.* 45. *in addit. n.* 15. his verbis: [Si ille, qui eſt in quaſi poſſeſſione filiationis, & legitimitatis, petit mitti in poſſeſſionem, & alter excipiat de illegitimitate, & petat ſe anteferri, ſi non appareat incontinenti de illegitimitate, non debet excludi, ſed mitti in poſſeſſionem.] Quod etiam tradit Maluaſ. *conſ.* 32. *n.* 7. *&* 10. *vol.* 1. Ubi ſimiliter reſpondit filio exiſtenti in quaſi poſſeſſione legitimitatis per tractatum, & nominationem patris, non eſſe denegandam immiſſionem ex eo, quod tertius excipiat de illegitimitate, quia inquit, hæc exceptio eſt vitium excuſabile, & altiorem requirit indaginem.

Reliqua in facto ſublata ſunt.

PARMEN. STATUS.

71 AN in caſu, de quo agitur, probanda ſit qualitas procreationis ex legitimo matrimonio.

Anve hæc qualitas probetur ex tractatu, & nominatione patris. Et an tractatus hujuſmodi noceat tertio.

72 Quoad primum dubium initio deciſionis Rota amplectitur ſecundùm dubium, videlicet an Marchiones Pallavicini ſint in quaſi poſſeſſione legitimitatis. Primum verò an teneantur probare matrimonium de certo tempore, rejicit ad petitorium judicium: & tamen paulò infrà decidit primum dubium, quod prius omiſerat, hoc eſt Pallavicinos teneri probare matrimonium de tempore ante nativitatem, & procreationem: idem enim ſunt probandum eſſe qualitatem procreationis ex matrimonio, ut dicitur in deciſione, vel probandum eſſe matrimonium ante procreationem, ut patet ad ſenſum, quæ tamen probatio ad præſens judicium non pertinet, quia reſpicit proprietatem, & ſubſtantiam legitimitatis, ut Bart. & Bald. docent *in l. Non Epiſtolas, & in l. Non nudis, C. de probat.* Dec. *in cap. Per tuas num.* 17. *extr. eod.* Maſcard. qui de communi teſtatur, *de probat. concl.* 788. *num.* 1. *in fin.*

73 Sed in poſſeſſorio, de quo nunc ſtrictè diſputatur, qualitas procreationis, & nativitatis non eſt in ſpecie probanda, quia cùm Ubertus, ut Rota admittit, fuerit in quaſi poſſeſſione ſimplicis legitimitatis, & hæc qualitas aptè potuerit illi ineſſe ab origine procreationis, cenſetur ſemper fuiſſe legitimus ad effectum obtinendi immiſſionem contra fideicommiſſarios, etiamſi de hac origine aliàs non conſtet, quamdiu contrarium non probetur, quemadmodum poſt Menoch. *de arbitr. judic. lib.* 2. *caſu* 89. *num.* 71. & Burſat. *conſ.* 384. *num.* 17. *verſ. Quartum*, *vol.* 4. quos aliàs retulimus, reſpondit in puncto Peregr. *conſ.* 23. *lib.* 2. *à num.* 8. *uſque in fin.* & Valentinus Forſterius *de ſucceſſ. ab inteſt. in quaeſt. Cui incumbat onus probandi filiationem*, quæ incipit, *In hac quæſtione variatum eſt*, *verſ. In hac itaque.*

74 Neque huic concluſioni obſtat concubinatus præcedens, quia hoc vitium purgatum poſteà fuit per ſubſequens matrimonium, & ſublata illa æquivocatio, quæ ex præcedenti concubinatu oriebatur, ut in hac cauſa advertit Rota coram Seraph. *dec.* 978. *num.* 7. *& deciſ.* 1000. *num.* 8. & ſicut cùm neque de concubinatu, neque de matrimonio conſtat, filius exiſtens in quaſi poſſeſſione ſimplicis legitimitatis cenſetur ſemper fuiſſe legitimus, in quibus terminis propriè reſponderunt Menoch. & alii proximè citati; idem omninò dicendum eſt, ubi conſtat de utroque ſtatu concubinatus, & matrimonii, ut hoc caſu: nam cùm non appareat, in quo ſtatu filius natus fuerit, jura præſumunt natum, & procreatum cum ea qualitate, in cujus poſſeſſione nunc reperitur, & quæ fuit apta illi ineſſe ab origine, ex theorica Bart. *in l. Si prius num.* 18. *ff. de novi oper. nunciat.* & Bald. *in l. Titia divortium ſub num.* 2. *poſt med. ff. ſolut. matrim.*

Quibus nunc addo Præpoſ. *in cap. Per tuas*, *col.* 5. *circa med. ſub num.* 17. *Qui fil. ſint legit.* qui ſentit ex quaſi poſſeſſione, quæ inducitur ex nominatione patris, probatam eſſe legitimitatem ab initio procreationis, quod & Bald. probavit, licèt non conſtet de hac quaſi poſſeſſione *in l. Si matre num.* 2. *C. de ſuis, & legit. hered.* & ſequitur Ruin. licèt Baldum non alleget *in conſ.* 51. *ſub num.* 20. *volum.* 5.

Sed in caſu præſenti, in quo conſtat de matrimonio, ut jam deciſum eſt, & de quaſi poſſeſſione legitimitatis, res procedit abſque difficultate, ut teſtatur Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 54. *num.* 31. *verſ. Hæc receptior, & verior ſententia.*

Atque ita, quamvis Ubertus potuiſſet naſci ante matrimonium, potuit tamen naſci etiam poſt, & in dubio favore legitimitatis poſt matrimonium natum cenſetur, cùm fuerit in poſſeſſione legitimitatis, quæ potuit illi ineſſe ab initio conceptionis, & ſi qui contrarium affirmarunt, ut Ceph. Rolan. & alii. Loquuntur tamen vel in judicio petitorio, vel quando conſtat de ſtatu vitioſo concubinatus tantùm, non autem de matrimonio, in quibus caſibus fortè non ſufficit quaſi poſſeſſio ad ſucceſſionem obtinendam, ſed qui ſe fundat in qualitate, illam probare debet, ut declarat Peregr. *d. conſ.* 23. *lib.* 2. At ubi conſtat de utroque ſtatu, & agitur de judicio poſſeſſorio, ut hoc caſu, judicatur indiſtinctè ſecundùm ſtatum præſentis quaſi poſſeſſionis, ut expreſsè probatur *in l. Liberis*, *ff. de liber. cau.* & in aliis juribus adductis à Paciano, *de probat. par.* 2. *cap.* 20. *num.* 1. *&* 2.

75 Et ideò neque obſtat, quod omnis qualitas, quando eſt fundamentum intentionis, ut videtur eſſe hoc caſu nativitas poſt matrimonium, debeat in ſpecie probari, ſicut dicitur in deciſione.

Reſpondetur enim hoc procedere, dummodò qualitas ſit diverſa, & diſtincta à qualitate quaſi poſſeſſionis, ut ſi filius exiſtens in quaſi poſſeſſione filiationis dicat ſe legitimum: tunc enim probanda eſſet qualitas diſtincta legitimitatis, Bald. *conſ.* 180. *num.* 3. *vol.* 3. Secus autem eſt cùm non agitur de probanda qualitate diverſa à quaſi poſſeſſione, ſed de præexiſtentia ejuſdem qualitatis, in cujus poſſeſſione quis reperitur, ut hoc caſu, in quo dubitatur an Pallavicini qui modo habent quaſi poſſeſſionem legitimitatis eamdem qualitatem habuerint ab inſtanti procreationis; & tunc principium, & origo qualitatis non eſt probanda, ſed ex quaſi poſſeſſione præſenti præſumitur in præteritum, & contrarium dicenti incumbit onus probandi, Bald. *in l. Ex perſona num.* 2. *C. de probat.* & optimè declarat Everard. *in loco à tempore ad tempus num.* 20. & eſt ex mente Bart. *in l. Cum res num.* 14. *Cod. de probat.*

Sed quatenus probanda eſſet quaſi poſſeſſio qualificatæ legitimitatis, quod eſt falſum: tamen aliis probationibus omiſſis, dubitatur ſecundo loco an conſtet de tali nominatione, & tractatu, quæ conſtituerunt Pallavicinos in quaſi poſſeſſione legitimitatis.

76 Rota decidit primò non conſtare de hac quaſi poſſeſſione ex inſtitutione Bernardini in duobus teſtamentis, quia inſtitutio debebatur filiis quomodocumque eſſent legitimi, ſive per ſubſequens matrimonium, ſive per reſcriptum.

Quæ

Quæ tamen prima conſideratio apertè tollitur ex facto, quia Bernardinus inſtituit Ubertum, & fratres in bonis, & caſtris ſubjectis fideicommiſſo, de quo agitur, in quibus nullo modo debebatur inſtitutio filiis legitimatis per ſubſequens, ſecundùm opinionem Rotæ in hac deciſione; quamobrem cùm Rota in caſu, de quo agitur, exiſtimaverit ad inducendam quaſi poſſeſſionem legitimitatis qualificatæ, probandum eſſe Ubertum fuiſſe admiſſum ad bona, vel honores, ad quæ nonniſi procreati, & nati ex legitimo matrimonio admitti ſolent, ut diſertis verbis dicitur in deciſione. Certè hinc neceſſariò ſequitur ut Ubertus fuerit in hac qualificata quaſi poſſeſſione, quia fuit admiſſus à Patre ad bona huic fideicommiſſo ſubjecta, ad quæ non admittuntur niſi procreati ex legitimo matrimonio: quod etiam cenſuit Rota in hac ipſa cauſa apud Put. *deciſ. 7. de ſponſal.*

Deindè in deciſione reſolvitur non conſtare de tractatu qualificatæ legitimitatis, quia verba teſtamentorum non inferunt perneceſſe, ut Ubertus procreatus fuerit ex legitimo matrimonio, cùm poſſint verificari in legitimato per ſubſequens.

Hoc quoque fundamentum facilè evertitur ex ipſa facti veritate: nam Bernardinus in dictis teſtamentis tacitè conſtituit duas ſpecies filiorum; una illorum, qui nati erant ante matrimonium, & erant legitimati per ſubſequens; alia illorum, qui procreati erant poſt matrimonium, & erant verè legitimi: primos appellat filios ſimpliciter, vel filios naturales tantùm; & in hac ſpecie ponit in primo teſtamento Joannem Franciſcum, & Federicum: ſecundos vocat filios legitimos, & naturales procreatos, & natos ex ſe, & uxore ſua pro juſto matrimonio; item magnificos, & generoſos; & inter hos primo loco commemorat Ubertum. Qua facti veritate ſuppoſita, ceſſat prorſus objectio, quod verba teſtamentorum quoad Ubertum, & fratres poſſint verificari in legitimatis per ſubſequens matrimonium: nam etiam Joan. Franciſcus, & Federicus erant hoc modo legitimati. Unde ex hac differentia, & diſtinctione filiorum utriuſque ſpeciei liquidò conſtat Ubertum fuiſſe nominatum à patre filium verè legitimatum, & ex legitimo matrimonio procreatum, ut in ſpecie hanc filiorum diſtinctionem perpendit Bart. *in l. Ex facto, §. Si quis rogatus ſub num. 2. verſ. Vel ſi in alia parte, &c.* Angel. *conſ. 366. num. 5. verſ. Primo ſi teſtator*, & Cæſar de Graſſ. *deciſ. 18. num. 5. de probat.* Præſertim quia Ubertum unica oratione, & verborum ſtructura nominavit unà cum fratribus, de quibus dubitari non poterat, ſaltem quoad minorem natu, quo minus procreati eſſent poſt matrimonium.

Quibus accedit alia validiſſima conſideratio: nam Bernardinus in ſecundo teſtamento primo loco inſtituit Ubertum, quem vocat primogenitum ejus filium legitimum in parte Arcis, & Caſtri Zibelli; ac deindè in aliis bonis particularibus inſtituit Pallavicinum ſecundo genitum, Sigiſmundum tertio genitum, & Joannem Franciſcum quarto genitum ejus filios ſimiliter legitimos. Inquiro qua ratione Bernardinus appellavit Ubertum primogenitum? Certè reſpectu filiorum legitimatorum per ſubſequens matrimonium Ubertus primogenitus non erat, quia ante illum natus fuerat & Federicus. Vocavit ergo illum primogenitum ex filiis poſt matrimonium procreatis, inter quos Ubertus erat primò natus: unde hic quoque clariſſimè apparet Ubertum fuiſſe nominatum à patre verè legitimum, & non per interpretationem; maximè quia Bernardinus in dictis teſtamentis non ſolùm verbis contradiſtinxit Ubertum à filiis legitimatis, per ſubſequens matrimonium, ſed etiam factis, quia illos juſſit eſſe contentos legato quodam pecuniario: Ubertum verò inſtituit hæredem in parte Caſtri Zibelli huic fideicommiſſo ſuppoſiti, cujus capaces
77 non erant filii legitimati. Et revera non eſt credibile, ut Bernardinus in ſuprema ſua ultima voluntate, ſub qua deceſſit, fuiſſe adeò immemor propriæ ſalutis, ut reliquiſſet Uberto bona debita filiis verè legitimis tantùm, niſi certò ſciviſſet illum fuiſſe ex legitimo matrimonio procreatum, ut conſiderat Cravett. *conſ. 991. in fin. num. 27. vol. 6.* & hic quidem tractatus, & nominatio probatur etiam per teſtes, ut aliàs diximus.

78 Quamobrem ex nominatione facta principaliter propter ſe, & ex tractatu proportionabili filio verè legitimo: ſicut eſt inſtitutio in bonis veram legitimitatem requirentibus, negari non poteſt, quin Ubertus fuerit conſtitutus in quaſi poſſeſſione veræ, & non fictæ legitimitatis, ex doctrina Bart. *in l. 1. §. Per contrarium num. 3. de liber. agnoſcen.* quam ſequuntur Canoniſtæ communiter *in cap. Michael*, ubi in ſpecie Abb. *num. 1. de fil. Presbyt.* & tradit in puncto Cravett. *conſ. 991. num. 20. 26. 27. & ſeqq. vol. 6.* poſt Anchar. *in cap. Per tuas num. 6.* & Præpoſ. *ibid. num. 1. qui fil. ſint legit.*

Videamus ergo tertium dubium an hic tractatus, & qua- 79
ſi poſſeſſio inde proveniens noceat fideicommiſſarius, necne. Rota decidit non nocere tertio ex authoritatibus in deciſione allegatis. Sed in contrarium eſt textus apertus in Auth. *Ut lic. Matr. & Au. §. Ad hoc autem, collat. 4.* Et tamen hęc propoſitio, ſi vera eſt, patitur nihilominus hanc certam, & approbatam limitationem, videlicet ut non procedat quotieſcumque unà cum tractatu, & nominatione in poſſeſſorio judicio concurrunt alia adminicula, quia tunc tractatus nocet etiam tertio.

Pro cujus limitationis veritate videatur Cravett. *d. conſ. 991. num. 78. lib. 6.* ubi multipliciter reſpondet ad conſilium Jaſonis quod tractatus non noceat tertio, & ſub *n. 80. verſ. Tertio reſpondetur*: expreſſis verbis aſſerit Jaſonis doctrinam non habere locum quando tractatus, & nominatio parentum adminiculis, & præſumptionibus juvatur: idque latè comprobat rationibus, & authoritatibus uſque ad *numer. 83.*

Sed, præter alios, quos ipſe allegat, ſequitur hanc limitationem Bald. *in cap. Per tuas, de probat.* ubi ſub *num. 4. verſ. Secunde oppono*; decidit ſtandum eſſe nominationi parentum, quando cum ea concurrit etiam tractatus, & communis opinio, & fama: & deindè paulò ante *num. 7. verſ. Oppono*, dicit non obſtare, quod hic tractatus, & nominatio ſit res inter alios acta, quæ non nocet tertio, quia alioquin, ut ipſe ait, nunquam daretur probatio de jure tertii.

Aretin. *in eodem cap. Per tuas ſub num. 25.* ibi, [Quamvis tractatus probet ad eorum præjudicium, non tamen probat ad præjudicium deſcendentium ex eis, niſi aliud concurrat.]

Felin. *ibid. ſub num. 12. propè fin.* ibi, [Quod nominatio noceat ſoli patri, & non aliis, eſt inconveniens.]

Dec. *ibi num. 28. & 29.* in illis verbis: [Sed replicari poteſt idem eſſe in caſu noſtro, ubi tractatur de præjudicio venientium ab inteſtato.]

Anton. de Butr. *in cap. Per tuas, qui filii ſint legit. ſub num. 17.* his verbis: [Si verò eſt præjudicium alterius, aut habet contra ſe tractatum, & factum parentum, & communem opinionem, quando aſſeruit filium, & non creditur: ſi nihil habet contra ſe, creditur ubi nominatur in actu filio communiter proportionabili.]

Præpoſ. *ibid. num. 20.* ubi quærit an probatio legitimitatis per tractatum, & nominationem patris, admittat probationem in contrarium, & contra Jacobum de Belvis: reſpondit admittere, [quia, inquit, eſſet inconveniens, ut in fraudem feudatariorum, & fideicommiſſariorum talis legitimus probaretur, & contrarium non poſſe probari,] & infrà *ſub num. 22.* ſic ait: [reſpectu ipſius confitentis, & hæredis ejus præjudicat, non reſpectu fideicommiſſariorum, quia hoc reſpectu talis præſumptio admitteret probationem in contrarium.] Sentit ergo Præpoſ. hanc probationem legitimitatis operari quidem contra fideicommiſſarios, ſed non adeò plenè, quin poſſit contrarium probari.

Petr. de Anchar. *conſ. 225.* ubi conſuluit pro filio ad excluſionem ſubſtituti, ut in themate, & ſub *num. 6.* [Concurrentibus, inquit, teſtimonio utriuſque, fama viciniæ, nominatione, educatione, & inſtitutione, certo certius eſt dicendum ex his reſultare pleniſſimam probationem:] quem locum in propoſito expendit etiam Cravett. *d. conſ. 991. ſub n. 80. verſ. Quarto.*

Pariſ. *conſ. 57. nu. 45. verſ. Nec erit in conſideratione lib. 4.* 80
ubi expreſſè dicit [Authores, qui tenent tractatum non operari contra tertium, eſſe intelligendos quando agitur de præjudicio fœderis alterius matrimonii, non autem ubi agitur de ſucceſſione, quia tunc etiam contra tertium hæc probatio operatur.]

Roland. à Valle *conſ. 22. num. 29. & 30. vol 3.* ubi in ſpecie loquitur de immiſſione ex remedio *l. fin.* contra tertium, ut patet *ſub n. 13. verſ. Quibus tamen non obſtantibus*, & ibidem concludit ad hoc ſufficere quaſi poſſeſſionem ex tractatu concurrentibus adminiculis.

Quod etiam tradit Malvaſ. *conſ. 32. n. 7. vol. 1.* ubi reſpon- 81
dit in poſſeſſorio adipiſcendæ filio exiſtenti in quaſi poſſeſſione legitimitatis per tractatum, & nominationem patris,

non

non eſſe denegandam immiſſionem ex eo, quod tertius objiciat de illegitimitate, quia hæc exceptio eſt vitium inviſibile, quod altiorem requirit indaginem.

Borgnin.Cavalc. *deciſ.45.ſub num. 95. & in addit.nu. 15. verſ. Et ideò ſi ille.*

Cæphal. *conſ.* 137. ubi tractat de filio agente contra fideicommiſſarios, *& num.*8. dicit ſufficere quaſi poſſeſſionem ex nominatione, & tractatu, ubi aliæ concurrunt præſumptiones, & adminicula.

Gabr. *conſ.*21.*num.*43. *verſ.Et licet Marian.vol.*1.ubi expreſsè tradit, Confeſſionem conjugum probare etiam contra tertium ubi alia concurrunt, & ſimiliter teſtatur de communi.

Alciat. *de præſumpt.reg.3.præſumpt.38.num.7.* ubi loquitur de tractatu cum adminiculis contra tertium.

Gozadin. *conſ.*13. *num.* 55. *& ſeqq.* ubi multis modis confutat conſilium Jaſonis.

Burſat.*conſ.88.paulò ante num.8. verſ.Supponitur tamen, & verſ.Nec ſolum ad obtinendum*, ubi aſſerit ex tractatu, nominatione, & communi reputatione probari filiationem legitimam non ſolùm ad obtinendum bona paterna, ſed etiam fideicommiſſaria, & teſtatur ita fuiſſe deciſum in Rota coram Oradino in cauſa Bononien. Bonorum de Pepulis, quod fuſiùs probat *conſ.* 384. *num.* 18. *uſque in fin. & præſertim verſ. Secundo dicitur*: & duas alias Rotæ deciſiones adducit in hac ipſa ſpecie Moderni *diſcept.forenſ.c.157.n.*11.

Proſper Paſet.*conſ.* 105.*num.* 7. *uſque in fin.* ubi reſpondit pro filio contra tertium fideicommiſſarium, ut conſtat ex titulo, & themate Conſilii: & teſtatur rem eſſe claram, & extra difficultatem quando ultra tractatum legitimitatis aliæ præſumptiones concurrunt.

Put. *deciſ.*173. *num.*2. *lib.* 2. in hæc verba: [hic ultra famam aderat tractatus parentum, qui pro conjugibus ſe tractabant,] in quo caſu fama cum aliis adminiculis ad effectum ſucceſſionis probat filium eſſe legitimum, Cæſ. de Graſs. *deciſ.6.num.8.qui fil.ſint legit.*

Seraph. *deciſ.*1300. ubi receditur à deciſione illa 1081. in qua dictum fuerat tractatum non nocere tertio, & reſolvitur quaſi poſſeſſionem legitimitatis ad effectum ſucceſſionis eſſe ſufficienter probatam ex tractatu, & aliis præſumptionibus.

Ac demùm Rota in hac ipſa cauſa coram Cardin. Ludoviſio 10. Aprilis 1608. *verſ. Accedit nominatio.*

82 Et hanc ſententiam ſequuntur etiam Authores omnes, qui in illa quæſtione, An tractatus parentum ſufficiat ad obtinendum contra tertium in deciſoriis, & petitorio judicio, conciliatis opinionibus concludunt tunc ſufficere, quando cum tractatu alia concurrunt adminicula, Decius *conſ.54 ſub num.* 3. *verſ. Non obſtat quod quaſi poſſeſſio*, Cravett.*conſ.249.ante num.3. verſ.Poſſet etiam dici*, ubi teſtatur de magis communi, & loquitur contra fideicommiſſarios, ut ex themate conſilii, Cæph. *conſ.435. num.51.verſ.Quando cum tractatu concurrunt nominatio, & fama*, Roland. poſt alios *conſ.22.num.30.vol.3. verſ.Tertiò reſpondetur*, Covarr. *in Epit.de ſponſal.cap.8.§.3.ſub num.6.in fin.verſ.Procedit tamen*, Rim.Jun.*conſ.339.num.67.vol.3.* Paſet.*conſ.40.num.* 6. *uſque in fin.* Maſcard.*de probat.concl.799.num.23.& 25.* Petra *de fideicomm.qu.11.num.411. & 514.* ubi teſtatur de communi opinione, *& num.483. & ſeqq.* Lup.*de illegitim.commen.2.§.3.num.53.verſ.Tamen indiſtinctè*, Jacob.Beret.*conſ.39.ante verſ.Et his ſic ſtantibus.*

Ratio autem differentiæ cur nominatio, ſeu nudus, & ſimplex tractatus patris non noceat tertio, & tamen noceat concurrentibus adminiculis, eſt ſatis evidens; quia ideò non creditur regulariter patri nominanti, ſeu tractanti filios ut legitimos, quia non debet eſſe in ipſius facultate excludere fideicommiſſarios à bonis ad eos ex fideicommiſſo pertinentibus, & ſicut pater non poteſt eos directè excludere, cùm non agatur de bonis ſuis, ita nec poteſt per indirectum nominando, & tractando filios tamquam legitimos, & ſucceſſibiles. At hæc ratio omninò ceſſat quando tractatus non eſt nudus, & ſimplex, ſed juvatur etiam extrinſecis conjecturis; quia tunc tollitur abſolutè illa ſuſpicio fraudis, quæ potuiſſet oriri ex ſimplici nominatione: neque enim pater cenſetur filium legitimum nominaſſe, ut aliis præjudicet, quando ejus nominatio, ſeu tractatus ſumit fomentum, & veriſimilitudinem ab aliis præſumptionibus, quæ non à patre, ſed aliundè proficiſcuntur, ſed creditur id egiſse, quia ſic ſe habet veritas, ut perpendit Cravett. *d.conſ.991.num.80.* & Gabr.*conſ.21.ſub num.43. vol.1.*

Itaque ex tractatu, & nominatione Bernardini concurrentibus adminiculis Ubertus fuit conſtitutus in quaſi poſſeſſione qualificatæ legitimitatis etiam contra tertium: & revera ſi hæc contra tertium non ſufficiant, nullus alius dabitur modus parentibus conſtituendi ſuos filios in hac quaſi poſſeſſione, quàm citatis omnibus, quorum intereſt ad conſentiendum nominationi, & tractatui: atque ita nemo poterit ſoboli ſuæ aliàs conſulere, quàm in dicto fideicommiſſarii judicio. Quod ſanè abſurdiſſimum eſſet, & maximè alienum ab æquitate, quam ſemper conſuevit ſequi Rota in ſimilibus caſibus: id quod animadvertit Bald. *in d. c. Per tuas, de probat.ante n.7. verſ.Oppono illud vocare.*

Nec prædictis obſtant authoritates, quæ in contrarium afferri poſſunt: ad omnes enim patebit reſponſio ex ſequentibus.

Nam aliquando agitur de ſimplici nominatione parentum 83 abſque tractatu; & tunc verius videtur eam nominationem non probare contra tertium; & ita loquitur apertè Jaſ. à quo alii acceperunt *conſ.106. & conſ.81. lib.1.* Mantic. & alii in deciſione allegati, ac præter eos Rebuff. *de nominat.quæſt.1.num.3.* Decius *conſ.243. in princ.* Natta *conſ.473. num.25.* Maſcard.*concl.790.num.40.*& Menoch.*de arbitr.judic.caſu 89. num.* 83. & hoc modo ad conſ. Jaſonis in ſpecie reſpondit Cravett. *conſ.991.num.78. vol.6.* & hic non eſt caſus noſter.

Aliquando autem agitur de nominatione, & tractatu 84 legitimitatis, & tunc aut concurrunt plures tractatus contrarii, putà quia pater ſemel tractavit filium tamquam legitimum, ſemel tamquam illegitimum: & tunc admitti poteſt, ut tractatus legitimitatis non noceat fideicommiſſariis, ſicut declarat Butr. *in cap.Per tuas num.17. Qui fil.ſint legit.* & ſimiliter hic non eſt caſus noſter.

Aut concurrit unicus tractatus legitimitatis cum nominatione; & tunc diſtinguendi ſunt duo caſus.

Primus eſt, cùm verſamur in deciſoriis, & petitorio 85 judicio: quo caſu ſi tractatus ſit ſimplex abſque adminiculis, ardua eſt quæſtio an ſufficiat ad ſucceſſionem obtinendam excluſo tertio: & authores pro utraque ſententia congerit copioſè Maſcard. *d.concl.799.num.18.* & Petra *de fideicomm. qu. 11. num.478.* nec ſatis conjici poteſt utra ſit communior: & ad hunc caſum referuntur Gratian. & alii ferè omnes, qui dicunt tractatum non nocere tertio: loquuntur enim in ſimplici tractatu abſque adminiculis, & hic ſimiliter non eſt caſus noſter.

Si verò tractatus non ſit nudus, & ſimplex, ſed cum aliis 86 adminiculis conjunctus, tunc vera eſt opinio, quod tractatus ſufficiat contra fideicommiſſarios etiam in petitorio, ut probavimus ex authoribus ſupra relatis. Sed tamen nos verſamur in caſu longè faciliori, ut mox dicetur.

Secundus caſus eſt, cùm verſamur in poſſeſſorio; & 87 rurſus eſt diſtinguendum; nam aut agimus, an tractatus legitimitatis præjudicet alteri matrimonio, & non præjudicat, ſic procedit authoritas Innoc. *in cap.Per tuas, qui fil.ſint legit.* & Bald.in Auth. *Si quis in aliquo col. 2. verſ. Juxta hoc quæro, C.de eden.* ut declarat formaliter Pariſ.*conſ.57. nu.46. vol.4.* & neque hic eſt caſus noſter.

Aut verò agimus an tractatus, & nominatio patris in judicio poſſeſſorio noceat tertio quoad ſucceſſionem bonorum: & tunc concurrentibus aliis adminiculis, & præſumptionibus, veriſſima, & receptiſſima eſt limitatio, quam ſupra poſuimus, quod tractatus noceat etiam fideicommiſſariis. In quibus terminis nemo contradicit: & hic eſt propriè caſus noſter. Verſamur enim in poſſeſſorio, *l.fin. Cod. de edict. D. Adrian. tollen.* habemus nominationem, & geminatum tractatum parentum, & quamplura adminicula aliàs relata.

Quæ diſtinctio videtur diligenter attendenda, quia ſi qui Doctores in contrarium adducuntur, ſanè reducuntur omnes ad aliquem ex ſupraſcriptis caſibus, nec quiſquam loquitur in hac ſpecie, in qua ſtrictè agitur de tractatu, & nominatione cum pluribus adminiculis ad effectum ſucceſſionis in poſſeſſorio judicio.

QUI FILII SINT LEGITIMI.

Innocentius III.

CAPUT XII.

PEr tuas litteras intimaſti, quòd R. ex muliere, quam ſecundùm opinionem majoris partis viciniæ in concubinam habebat, prole ſuſcepta, quamdam pòſt, & aliam ea defuncta, duxit in uxorem, & ea, de qua prolem ſuſceperat, virum ſibi alium copulavit; proceſſu verò temporis idem R. in præſentia multorum, firmavit proprio juramento, quòd eam, quam habere viſus fuerat concubinam, prius affidaverat in uxorem, quàm ex ea filium genuiſſet: & poſteà cùm ageret in extremis, eum, quem ex ea ſuſceperat, in teſtamento hæredem inſtituens, legitimum filium appellavit. Cùm autem tuæ inquiſitioni fuiſſet commiſſum, an filius ſic ſuſceptus, legitimus eſſet hæres ipſius R. & ad ejus patrimonium admittendus: tu præter id, quod ex quadam decretali bonæ memoriæ Alexandri Papæ prædeceſſoris noſtri, ſtandum eſſe ſuper hoc verbo viri & mulieris credebas: receptis teſtibus à filio ejuſdem R. productis, quibus legitimè comprobavit, prædictum R. matrem ſuam in Capella ſancti Sergii affidaſſe, eum ipſius R. hæredem eſſe legitimum judicaſti. Nos autem attendentes, quòd plus eſt quod in veritate agitur, quàm quod ſimulatè concipitur: licèt dictus R. cùm ea dimiſſa, quam ut concubinam habuerat, ad alia vota tranſiverit, videatur ipſo facto matrimonium, quod inter eos celebratum fuerat, denegaſſe: quia tamen deſponſatio per teſtes legitimos comprobata, eos matrimonialiter fuiſſe conjunctos oſtendit: ſive deſponſatio ipſa fuerit de præſenti, ut per conſenſum legitimum per verba de præſenti expreſſum, copula matrimonii inter eos fuerit celebrata: ſive per verba de futuro, carnali copula ſubſecuta: non tam decretali dicti prædeceſſoris noſtri, quæ in caſu diſſimili loquitur, quàm inductis probationibus innitentes, te proceſſiſſe legitimè reſpondemus, ſententiam tuam auctoritate Apoſtolica confirmantes.

SUMMARIUM.

1 *LEgitimitas probatur per teſtes deponentes de matrimonio ante nativitatem, licèt fama viciniæ, & tractatus parentum habeat contrarium.*
2 *Filius ſuſceptus ex ſponſa de futuro carnaliter cognita eſt legitimus, licèt matrimonium nunquam fuerit publicatum.*
3 *Secus poſt Concilium Tridentinum.*
4 *Sententia, in qua exprimitur duplex cauſa, ſuſtinetur ex cauſa vera, licet iudex principaliter moveatur ex cauſa falſa.*
5 *Secus ſi una tantùm cauſa exprimatur, & illa ſit falſa.*
6 *Filiationem, & legitimitatem probandi quatuor ſunt ſpecies, & num. ſeqq.*
7 *Fama probat filiationem legitimam, & illegitimam, & ſufficit maior pars viciniæ.*
8 *Nominatio parentum probat legitimitatem, maximè ſi fiat in actu filio legitimo proportionabili.*
9 *Legitimitatis probatio per exiſtentiam matrimonii ante nativitatem eſt probatio vera, & vincit famam, & tractatum, quæ ſunt probationes præſumpta.*
10 *Probatio per rei veritatem vincit probationem, quæ fit per præſumptiones, & coniecturas.*
11 *Probatio præſumptiva contra inſtrumentum non admittitur.*
12 *Nominationi parentum ſuper legitimitate filii non ſtatur, quando tractatus eſt in contrarium, maximè ſi cum tractatu concurrat fama, & num. 15.*
13 *Etiamſi pater nominaverit filium legitimum in extremis, eumque hæredem inſtituerit.*
14 *Teſtis deponens in mortis articulo non habet maiorem fidem, quam haberet in vita.*
16 *Tractatus legitimitatis vincit teſtimonium parentum, & hoc vincit famam viciniæ.*

1 PEr tuas. Statur dicto teſtium, qui probant aliquem
legitimum, licèt fama viciniæ, & tractatus parentum
habeat contrarium. Hoc dicit, & ſunt duæ partes. In
prima ponitur conſultatio. In ſecunda reſponſio, ibi, *Nos
autem*.
2 Nota primò ibi, *Sive per verba de futuro, carnali copula
ſubſecuta*, filium natum ex ſponſa de futuro carnaliter co-
gnita eſſe legitimum, licèt nunquam matrimonium in fa-
cie Eccleſiæ ſit publicatum: & ita hic eſt caſus ſecundùm
Abb. Antiq. *in princip.* Ratio eſt, quia ſponſalia de futuro
per copulam ſubſequutam tranſeunt in matrimonium
præſumptione juris, & de jure, quæ probationem in
contrarium non admittit, ut eſt textus *in cap. His qui fide,
ſuprà de ſponſ.* & ibi notat gloſſ. *ult.* & communiter Docto-
res, & gloſſ. *hic in ver. Affidaſſe*; ſed hodie hoc corrigitur, 3
quia ex decreto Concilii Tridentini *cap. 1. ſeſſ. 24. de refor-
mat. matrimon.* non tenet matrimonium, niſi fuerit cele-
bratum ſervata forma ibi præſcripta: unde ſponſalia de
futuro ex copula non tranſeunt ampliùs in matrimonium,
nec proſunt ad legitimitatem prolis, ut ſæpiùs cenſuit S.
Congregatio ejuſdem Concilii Interpres.
Secundò nota ibi, *te proceſſiſſe legitimè*, quod ubi in 4
proceſſu, vel ſententia judex exprimit duplicem cauſam,
quarum una ad rem pertinet, altera non, quamvis princi-
paliter moveatur ex cauſa ad rem non faciente, valet pro-
ceſſus, vel ſententia: ſecus ſi unam tantùm exprimeret: hic
enim Epiſcopus fundavit ſententiam legitimitatis principa-
liter ſuper Decretali, *Tranſmiſſa ſuprà eod.* quæ in caſu diſ-
ſimili loquitur, ut dicitur in textu: & tamen quia illam
fundavit etiam ſuper vera probatione matrimonii, Ponti-
fex reſcribit eum legitimè proceſſiſſe: & ita communiter
ad hoc allegatur hoc capitulum, ſecundùm Anton. de Butr.
hic num. 5. & eſt caſus valdè notabilis, ſecundùm Alexan. de
Nævo *num.* 19. Nec obſtat *cap. Ex litteris, ſuprà de reſtit. in* 5
integr. & cap. Ex parte, de conceſſ. præbend. ubi patet ſenten-
tiam latam ex falſa cauſa eſſe nullam, licèt ex alia cauſa ve-
ra poſſit tolerari: quoniam hoc procedit quando judex in
ſententia exprimit tantummodò unam cauſam, & illam
falſam. Secus verò ſi exprimat plures, ut in caſu hujus De-
cretalis, quia tunc ſuſtinetur ſententia ex cauſa vera,
licèt principaliter judex motus fuerit ex cauſa falſa: ad hoc
cap. Cùm inter, de re iudic. & ita hic declarant Hoſt. & Jo.
Andr. uterque *num. 4. in verb. Judicaſti*, Abbas *num. 6.* & fu-
ſiùs Alexan. de Nævo *num. 19. & 20.* dicens hoc communi-
ter teneri.
Tertiò nota ex hac Decretali, ſecundùm Anton. de 6
Butr. *num.* 2. & Præpoſ. *num.* 1. quatuor ſpecies probationis
filiationis, & legitimitatis. Prima ſpecies eſt communis o- 7
pinio, & fama viciniæ ſuper filiatione, & legitimitate, ut
patet ex littera ibi, ſecundùm opinionem majoris partis
viciniæ, ex quibus verbis deducunt Abb. & Alexan. de
Nævo ambo *in 1. notab.* ad probandam legitimitatem ſatis
eſſe, ut quis probet, famam viciniæ habere, parentes illius
fuiſſe legitimè conjunctos: & viceverſa ad probandam ille-
gitimitatem ſatis eſſe, ut quis probet famam viciniæ habe-
re, parentes illius fuiſſe concubinarios; & ad hoc ſufficere
re majorem partem viciniæ, ut in textu. Quod nota pro 8
præ-

8 practica articulandi famam, ut per Butr. *num.* 3. Secunda
ſpecies eſt aſſertio, ſeu nominatio parentum, cùm ſcilicet
parentes aſſerunt, vel confitentur eum eſſe eorum filium
legitimum, maximè in actu filio legitimo proportionabili, veluti hæredem inſtituendo, ut patet in textu ibi, *In teſtamento hæredem inſtituens, filium legitimum appellavit*. Tertia ſpecies eſt tractatus, cùm ſcilicet pater tractavit matrem illius ut uxorem, non ut concubinam, facit *cap. Illud de præſumpt.* & de hoc tractatu ſcripſi latiſſimè *in cap. Lator, ſuprà eod.* Quarta, & ultima ſpecies eſt, cùm probatur matrimonium fuiſſe prius contractum cum illa, ex qua filius genitus eſt, ut patet in textu ibi, *quia tamen diſpenſatio per teſtes legitimè comprobata*.

9 Ultimò nota graduationem inter ſupraſcriptas probationum ſpecies: nam primo loco præfertur probatio filiationis, & legitimitatis per probationem matrimonii, quæ omnes alias contrarias probationum ſpecies vincit, & conquaſſat, ut hic eſt caſus apertus, ſecundùm omnes. Nam fama viciniæ, & tractatus parentum hic habebat, ut mulier eſſet concubina, & ſic filius ex ea ſuſceptus eſſet illegitimus; & tamen, quia matrimonium fuit per teſtes comprobatum, Pontifex huic probationi innixus ſententiam judicis confirmavit, ut in fine textus. Ratio hujus concluſionis eſt, quia probatio per famam viciniæ eſt probatio opinata; & probatio per nominationem, & tractatum parentum eſt probatio ſimulata, vel præſumpta, ſed probatio ſuper exiſtentia matrimonii eſt vera probatio, ſemper autem opinio, & ſimulatio, vel præſumptio cedit veritati: & hoc eſt, quod innuitur in littera ibi, *Nos autem attendentes quod plus eſt, quod in veritate agitur, quam quod ſimulate concipitur*, & concordat *Cod. plus val.* quod agitur in rubro, & nigro: & ita hic notant Butr. *num.* 2. Anchar. *in* 4. *notab.* Abb. *in* 1. *notab.* Præpoſ. & Alexander de Nævo
10 uterque *in* 2. *notab.* Ex hinc collige generalem theoricam,
quod probatio per rei veritatem ſemper prævalet probatio-
11 ni, quæ fit per præſumptiones, & conjecturas. Unde
probatio præſumptiva ad impugnandum inſtrumentum non admittitur, ut notabiliter voluit Bald. poſt gloſſ. *in l. Juris gentium, §. quod ferè, ff. de pactis*, Decius poſt alios *conſ.* 36. *Et pro tertii num.* 4. *verſ. Nec obſtat*, Rota *deciſ.* 106.
num. 4. *part.* 2. *recent.* Inter probationes autem præſumpti- 12
vas primum locum tenet tractatus, maximè currente fama viciniæ: unde hic non ſtatur aſſertioni parentum ſuper legitimitate etiam cum juramento contra theoricam Doctorum *in l.* 1. *§. Julianus, ff. de liber. agnoſc. & in c. Tranſmiſſæ, ſuprà eod.* quia fama viciniæ, & tractatus præcedens habebat contrarium: nam pater tractaverat mulierem ut concubinam, non ut uxorem; & hoc etiam tacitè declaraverat facto ipſo, relinquendo illam, & tranſeundo ad alia vota; & ita hic notant Anton. de Butr. *num.* 4. *verſ. Vel ideò*, Cardin. *num.* 5. Abb. *in* 2. *notab. & num.* 5. *verſ. Ad ſecundum verò*, Præpoſ. *num.* 5. & Alexander de Nævo *num.* 4.
quod vendicat ſibi locum, etiamſi pater appellet filium legi- 13
timum in extremis, eumque hæredem inſtituat, ut patet in
textu, & notat Alexand. de Nævo *dict. num.* 4. Ex quo infert 14
Butr. *num.* 5. ut atteſtatio facta in mortis articulo non magis augeat fidem teſtis, quàm ille haberet in vita, de quo remittit Alex. de Nævo *ad cap. Tum ex litteris, ſuprà de reſtit. in integr.* & quamvis in caſu hujus Decretalis cum tractatu concurret fama viciniæ; tamen non ſtatur dicto pa-
rentum ſuper legitimitate, etiam quando ſolus tractatus ſi- 15
ne fama viciniæ eſt in contrarium, ſecundùm Innoc. *hic in verb. Denegaſſe*, & Hoſt. *num.* 6. & apertiùs Anton. de Butr. *ſub num.* 17. *verſ. Si verò eſt præjudicium alterius*: & meritò, quia facta ſunt potentiora, quam verba, ut in his terminis dixit Rota coram Gregorio XV. in cauſa Parmen. Status 10. Aprilis 1606. & ſcripſi pleniùs *in cap. Lator num.* 30. *&*
65. *ſuprà eod.* Secundum locum obtinet aſſertio, & teſtimo- 16
nium parentum. Tertium verò locum fama viciniæ: ideòque ſecundùm Anton. de Butr. *hic ſub num.* 17. *verſ. Si ergo quæratur*, & Alexand. de Nævo *num.* 18. ſi non agatur de præjudicio tertii, ſtatur dicto parentum ſuper filiatione, & legitimitate, etiamſi fama viciniæ, vel infamia ſit in oppoſitum, & tamen non ſtatur eorum dicto, ſi præceſſerit contrarius tractatus; itaque ſecundùm eos tractatus vincit teſtimonium parentum, & hoc vincit communem opinionem, ſeu famam viciniæ, quod nota.

DE DIVORTIIS.

Alexander III.

CAPUT V.

EX litteris tuis accepimus, quòd V. quamdam duxit uxorem, qui paucis temporibus fuere concordes: proponebat enim idem V. quòd illam per violentiam ſibi illatam, metu etiam mediante duxiſſet: & infrà. Tandem vir uxorem ſuam ſuper crimine fornicationis in jure convenit, quæ neſcitur quo ducta ſpiritu, cœpit publicè confiteri, quòd cùm vir negaret ei in neceſſariis providere, crimen compulſa eſt incurrere memoratum: cùmque diligentiùs à te fuiſſet admonita, ne ad ſuggeſtionem alicujus illud tam turpe contra ſe proponeret, ipſa id manifeſtiùs aſſerebat. Sanè tu convocato capitulo tuo, cùm ex eorumdem conſilio utrique privatim continentiam injunxeris obſervandam, ita quòd caſtè viverent, ab invicem ſegregati: memoratus V. furtim cum alia ſponſalia & nuptias temerè celebravit: verùm cùm factum inquirere laborares, ſupradictus V. rei ſeriem explicans & exponens, ad audientiam noſtram dicitur appellaſſe. Unde fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſi res ita proceſſit, prætaxatum virum ad legitimam uxorem redire compellas.

SUMMARIUM.

1 *Matrimonium ſeparatum propter adulterium mulieris reintegratur, ſi vir poſtea fornicetur.*
2 *Maritus, qui non providet uxori de neceſſariis, præbet ei occaſionem adulterandi.*
3 *Paupertas non excuſat adulterium etiam quoad pœnam civiliter inferendam.*
4 *Maritus poteſt accuſare uxorem de adulterio, licèt adulterii tempore denegaverit ei providere in neceſſariis.*
5 *Pater ob neceſſitatem victus poteſt vendere filium.*
6 *Filius tenetur iure naturæ ſubvenire patri egeſtate laboranti.*
7 *Filia non committit ingratitudinem, quæ poſt vigeſimum quintum annum innupta peccat in corpus ſuum.*
8 *Furari, & occidere licèt in neceſſitate, non autem fornicari, & cur.*
9 *Adulterium ſuperveniens rei iudicatæ præiudicat coniugi, pro quo lata eſt ſententia.*
10 *Paria delicta mutua compenſatione tolluntur.*
11 *Maritus an poſſit uxorem adulteram ſibi reconciliare in vitam non obſtante ſententia divortii.*
12 *Et quid ſi uxor poſt latam ſententiam divortii religionem ingreſſa, & profeſſa fuerit.*
13 *Uxor ob viri adulterium an poſſit Monaſterium ingredi, & in eo profiteri, & num ſeqq. uſque ad num.* 23.
14 *An vè ſubſit iuſta cauſa cum ea diſpenſandi ſuper anno probationis, & num.* 23. *& ſeqq.*
15 *Vir, & uxor non iudicantur ad imparia.*

16 *Con-*

16 *Coniux innocens ob adulterium coniugis liberatur ab omni ſervitute, quam illi debet ratione coniugii.*
17 *Adulter amittit ius revocandi coniugem à Monaſterio.*
18 *Vxor adultera poſt thori ſeparationem an poſſit ingredi Religionem.*
19 *Vxor reconciliata viro adultero cenſetur iniuriam remiſiſſe, & obligationem mutuæ ſervitutis reintegraſſe.*
20 *Iniuria remiſſæ ob nova delicta renaſcuntur.*
21 *Matrimoniale vinculum durat etiam poſt ſententiam divortii uſque ad mortem naturalem.*
22 *Vxor per religionis ingreſſum non deſinit eſſe uxor, niſi quoad temporalia, & ius ſeculi.*
23 *Anno probationis poſt Concilium Tridentinum renunciari non poteſt.*
24 *Quibus ex cauſis liceat derogare anno probationis.*
25 *Vxori, cuius vir ſacros ordines ſuſcepit, licet ingredi Religionem etiam poſt matrimonium conſummatum.*
26 *Annus probationis eſt iuris poſitivi.*

1 EX *litteris*. Matrimonium ſeparatum propter adulterium mulieris reintegratur ſi vir poſteà fornicetur. Hoc dicit Joan. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Joan. de Anan. Alexand. de Nævo, & Præpoſ. Et eſt caſus multùm allegabilis ſecundùm Abbatem: communis diviſio; ſecunda ibi, *unde fraternitati.*

2 Nota primò ibi, *quod cum vir*. Argumentum, quòd maritus, qui non providet uxori de neceſſariis, præbet ei occaſionem peccandi in corpus ſuum: ad hoc *cap. Si tu abſtines*, 27. *quæſt.* 2. Sed iſta mulier ad excuſandas excuſationes ſuas in peccatis allegabat culpam viri in denegatione alimentorum, ut *cap. Quanto, ſuprà de conſuetud.*
3 Non tamen propterea erat ignoſcendum ei, quæ obtentu paupertatis turpiſſimam vitam egit, dicit text. *in l. Palam*, §. *Non eſt*, *ff. de rit. nupt.* & potius debuit omnia mala pati, quàm adulterio conſentire, *cap. Ita ne*, 32. *qu.* 5. & hic notat gloſſ. 1. Hoſtienſ. *poſt princip. in verb. Compulſa*, & communiter Doctores, & ſic paupertas non excuſat adulterium etiam quoad pœnam civiliter inferendam,
4 ut hic per Butr. *in* 2. *notab.* Quinimò ſecundùm Abb. *n.* 4. Maritus poteſt accuſare uxorem de adulterio, licèt adulterii tempore denegaverit ei providere in neceſſariis, non enim mulier propter hoc ab adulterio excuſatur, quia debet agere contra virum, & petere alimenta, de quo in Speculat. *in tit. qui filii ſint legitimi*, §. *Nunc dicamus*, & per Abb. *hic in* 2. *notab. num.* 3.

5 Non obſtat, quòd excuſetur pater, qui ex neceſſitate victus diſtrahit filium, *l. ult. Cod. de patribus, qui filii diſtrax.*
6 Quoniam ibi nullum eſt peccatum; tum quia filius jure naturali tenetur ſobvenire patri egeſtate laboranti, gloſſ. 1. *in cap. Si qui filii*, 30. *diſt.* Silveſt. *in ver. Filius nu.* 25. Tum quia id fit lege permittente, *cap. Qui peccat*, 23. *quæſt.* 4. & notat gloſſ. *in cap. Ex reſcripto, in ver. Obſides, ſuprà de iureiur.* & Dyn. *in cap. In argumentum, in princip. de reg. iur. lib.* 6.

7 Item non obſtat, quòd filia non committat ingratitudinem, quæ poſt 25. annum innupta peccat in corpus ſuum, ut in Auth. *Sed ſi poſt*, *Cod. de inoff. teſtam.* nam hoc fuit conſtitutum in odium patris, qui tamdiu diſtulit filiam marito copulare, ut ibi, *Et tamen etiamſi filia ob id exhæredari non poſſit, nihilominus à peccato non excuſatur*, ut notat gloſſ. 1. *in d. c. Si tu abſtines*, 27. *qu.* 2.

8 Rurſus non obſtat, quòd in neceſſitate liceat furari, *cap. Diſcipulos, de conſecrat. diſtinct.* 5. quoniam ut reſpondet gloſſ. *in cap.* 3. *in verb. Pœniteat, infrà de furt.* in neceſſitate omnia ſunt communia, argum. *cap.* 1. 42. *diſtin. cap.* 2. 12. *qu.* 1. *cap. Quod autem*, 23. *quæſt.* 7. *cap. Scivit hi*, 47. *diſtinct.* Debuit enim credere Dominum permiſſurum, §. *Placuit, inſtit. de oblig. quæ ex delict. naſcuntur*. Quare propter neceſſitatem famis mulier excuſatur à furtu, non à fornicatione, quia in neceſſitate res facta eſt communis, quam furatur, ſed in fornicatione non eſt ita; ac proinde debuit potiùs omnia mala ſuſtinere, quàm peccato conſentire, ut *in dict. cap. Ita ne*, 32. *quæſt.* 5. vel ſecundùm Hoſtien. *in ſumma de furtis*, §. 1. *verſ. Sed quæritur quare excuſetur*. In primo caſu ſcilicet in furto, jus naturale ſubvenit, & excuſat rationalis. In ſecundo ſcilicet in fornicatione jus divinum contradicit, & accuſat turpitudo, & horror proveniens ex peccato, ut *dict. l. Palam*, & in Auth. *de reſtitut. & ea quæ parit in undecimo menſe*, §. *Vnum ſi quidem*.

Propius tamen dici poteſt furari nullo caſu permiſſum eſſe, quia intrinſecè malum: ſurripere autem alienum eſſe permiſſum in extrema neceſſitate, quando aliter haberi non poteſt, ut in cenſura facultatis Theologicæ Lovanienſi, quam poſui *in cap. Ne innitaris*, *ante num.* 340. *in octava cenſura, ſuprà de Conſtitut.*

Demum non obſtat, quòd ego excuſor ab homicidio, ſi ex neceſſitate me defendendo, meum occidam invaſorem, Clem. *Si furioſus de homicid.* nam ut reſpondet præcitat. gloſ. *in cap.* 3. *de furt. in fine*; Ego non interficio; Imò potius ipſe ſe interficit, qui me aggreditur, argum. *l.* 1. §. *Cum arietes*, *ff. Si quadr. pauper. feciſ. dic.* argum. *cap. Lator*, *infrà de homicid.*

Secundò nota ibi, *nuptias temerè celebravit*: delictum 9
rei judicatæ ſuperveniens præjudicare conjugi, pro quo lata eſt ſententia, gloſ. *ult.* hic ad Cyn. & Joan. Andr. *num.* 10. Quod verum eſt, etiamſi conjuges juraſſent ſeſe ulterius non repeturos, argum. *cap. Tua nos, ſuprà de iureiur.* & hic notat gloſ. *penult.*

Tertiò nota ibi, *redire compellas*: quod ubi de adulterio 10
conſtat ex confeſſione utriuſque conjugis, paria delicta mutua compenſatione tolluntur, *cap. Significaſti, in fin. ſuprà eod.* & hic notant Innoc. & Hoſt. *in fin.* Joan. Andr. *num.* 5. *in verb. Redire*, & plerique alii.

Gloſſa in verb. *redire compellas*: movet quæſtionem, 11
Numquid vir innocens, qui contra uxorem adulteram obtinuit ſententiam ſeparationis thori, poſſit eamdem invitam ſibi reconciliare. Et primò recitat, & multis argumentis confirmat opinionem Laurentii, qui tenuit maritum poſſe ſibi reconciliare uxorem invitam non obſtante ſententia divortii: deindè recitat contrariam opinionem Hug. qui ſentiebat poſt latam divortii ſententiam auctoritate Eccleſiæ neutrum teneri alteri, & utrumque altero invito poſſe Religionem ingredi, quia uterque in ſeparatione thori ceſſit juri ſuo: tandem gloſſ. reſidet cum prima opinione Laurentii: & hanc teneas, quia optimis fulcitur rationibus: & eam tenuerunt Bartholomæus Brixien. *in quæſt. Dominicali* 34. Petr. Hiſpanus, Vincentius, Goffred. & Philippus, quos hic refert, & ſequitur Joan. Andr. *num.* 11. & conſentiunt Cardin. *in fin.* Anchar. *num.* 10. Henric. Boich. *num.* 13. Abb. *in fin.* & Alexander de Nævo *num.* 20. Innoc. *in cap. De illa num.* 1. *verſ. De illis, infrà eodem*, Hoſtienſ. *in ſumm. tit. de converſ. coniugat. num.* 9. *verſ. Et numquid*, & *in cap. Gaudemus num.* 1. *eodem tit.* Præpoſit. *in cap. Ex parte num.* 4. *ſuprà de ſponſ.* Felin. *in cap. Lator*, *in* 8. *declarat. num.* 9. *ſuprà de ſentent. & re iudicat.* Turrecrem. *in cap. Apoſtolus*, 32. *quæſt.* 7. *art.* 1. *num.* 1. *in ſolut. ad* 3. Stephanus de Gaeta *in repetit. c. Ad limina*, 30. *quæſt.* 1. §. 4. *num.* 231. Ex quibus patet hanc eſſe receptiſſimam Canoniſtarum ſententiam, quam etiam ſequuntur Theologi, & in ſpecie S. Thom. *in* 4. *ſentent. diſtin.* 35. *qu.* 1. *art.* 6. *ad* 3. & S. Bonaventura *ibid. art.* 1. *qu.* 5.

Quam tamen declara dummodò res ſit integra; ſe- 12
cus verò ſi adultera poſt latam ſententiam divortii religionem ingreſſa, & profeſſa fuerit, quia tunc vir innocens non poteſt eam de Monaſterio educere, & imputet ſibi, qui ante profeſſionem noluit eam ſibi reconciliare, *cap. Gaudemus, ſuprà de converſ. coniugat.* & firmant hic Hoſtienſ. *ad fin.* Joan. Andr. *num.* 10. Henric. Boich. *num.* 13. Anchar. *num.* 11. Abb. *in fin.* Alexand. de Nævo *num.* 20. & Felin. *loco citato*.

QUÆRO, An uxor ob viri adulterium poſſit Monaſte- 13
rium ingredi, & in eo profiteri.

Anve ſubſit juſta cauſa cum ea diſpenſandi ſuper anno 14
probationis.

Duciſſa Amalphitana ob adulteria à Duce ejus viro patrata egit ad thori ſeparationem, & ſententiam favorabilem obtinuit, quæ Duce non appellante habuit executionem. Communibus deinde amicis ſeſe interponentibus, dicti conjuges redierunt inter ſe in gratiam, & rurſus cohabitare cœperunt: qua cohabitatione durante, cùm Dux in alia adulteria fuiſſet relapſus, Duciſſa iterùm convenit ipſum ad novam thori ſeparationem. Et probatis in cauſa adulteriis tum ex confeſſione Ducis, privata ſcriptura adulteria à ſe commiſſa atteſtantis, & ſeparationi, ac profeſ-

ſeſſioni regulari per Duciſſam emittendæ conſentientis; tum etiam ex plurium teſtium depoſitionibus; ſequuta eſt alia ſeparationis ſententia, quæ cùm itidem ab ea non fuiſſet appellatum fuit executioni mandata, & Dux ſeparatus à Ducisſa, quæ ex eo tempore Monaſterium Monialium ingreſsa, ibidem annos decem commorata eſt. Nunc autem cupiens in eodem Monaſterio profeſſionem emittere, ſupplicat Sanctiſſimo unà cum ejus Monaſterii Monialibus, ut ſibi profiteri liceat anno probationis non expectato. Sanctiſſimus ſupplici libello ad Sacram Congregationem Concilii rejecto, mandavit conſiderari primum, An caſus Duciſsæ ſit talis, ut ei liceat vivente conjuge Religionem profiteri: Deindè an ſubſit cauſa, ob quam circa annum probationis Concilio Tridentino derogetur.

Quoad primum videtur reſpondendum licere Duciſsæ vivente marito Religionem profiteri, quando enim alter ex conjugibus adulterium committit, poteſt conjux innocens Monaſterium intrare, & in eo profeſſionem emittere, *cap. Agathoſa*, 27. *quæſt.* 2. quod ſine dubio procedit in caſu noſtro, in quo eſt lata judicio Eccleſiæ divortii ſententia, gloſs. *in dict. cap. Agathoſa, in verb. Converſionis*: & hic tenet gloſs. *ultim.* Joan. Andr. *in fin.* Anton. de Butr. *num.* 18. & Henric. Boich. *col.* 2. *circa med.*
15 & quamvis text. *dict. cap. Agathoſa*: loquatur de viro, qui poteſt Religionem ingredi ob adulterium uxoris: tamen idem juris obtinet in uxore, quæ poteſt Religionem ingredi ob adulterium viri poſt latam ſententiam ſeparationis: nam vir, & uxor in hac materia non judicantur ad imparia, ut dicit textus *in cap. Si quis uxorem*, 27. *qu.* 2. ubi gloſs. *in verb. Ad imparia*, & tradit expreſsè Hoſtien. *in ſumma titul. de converſ. conjugat.* §. *Utrum poſſit, verſ. Quid ſi maritus*, Henric. Boich. *in cap. Uxoratus, in* 3. *col. verſ. Aut quæris, eodem tit. de converſ. conjugat.* Summa Tabien. *in verb. Matrimonium*, 4. *num.* 5. *in princ.* ubi in hanc ſententiam citat S. Thom. *in* 4. *ſentent. diſtinct.* 35.
16 *quæſt.* 1. *art.* 5. *ad* 3. Et ratio eſt, quia propter adulterium conjugis liberatur conjux innocens ab omni ſervitute, quam illi debet ratione conjugii, *cap. Significaſti, ſuprà eodem*, gloſs. *in cap. Conſtitutus, in verb. Ad gradum Sacerdotis, de converſ. conjugat.* Navarr. *conſ.* 7. & 11. *eod. tit.*
17 Nec unquam cogitur reconciliari adultero, ſi nolit, ut
18 hic per DD. Quinimò nedum uxor innocens poteſt marito adultero invito, poſt ſeparationem Religionem ingredi, & profiteri, ſed etiam uxor, propter cujus adulterium ſequuta eſt ſententia divortii, poteſt ſaltem antequam vir ſibi reconcilietur, Monaſterium intrare, & validam in eo profeſſionem emittere, ut poſt Goffredum, & alios antiquos ſcripſit Henric. *in dict. cap. Uxoratus, col.* 3. *verſ. Aut non conſentiente, poſt princip.* DD. *hic*, & *in cap. De illa ante finem, infrà eodem*. Cùm igitur Duciſſa ob adulteria viri ſententiam ſeparationis contra eum obtinuerit, apertè conſtat ex ſupradictis liberum ei eſse nedum marito non conſentiente, ſed etiam invito Religionem irrevocabiliter profiteri.

19 Neque obſtat, quòd ſtante ſupra narrata facti ſpecie Duciſsa poſt adulteria à viro commiſsa, & ſequutam ſententiam divortii, & ſeparationem, rurſus eidem fuerit reconciliata, & cum eo cohabitaverit, ac debitum conjugale reddiderit, & ita injuriam remiſiſse, & obligationem mutuæ ſocietatis reintegraſse videatur, Tabien. *in verb. Matrimonium*, 4. *poſt princip.* DD. *in cap. Tua*, ubi Butr. *in fin. de adult.* Reſpondetur enim Duciſsam poſt
talem cohabitationem, & remiſſionem injuriæ iterùm judicium ſeparationis inſtituiſse ob adulteria iterùm patrata poſt primam ſententiam, & obtinuiſse. Quare cùm injuria remiſsa ex novo delicto renaſcatur, ut ait gloſs. *in cap. Tua, in verb. Fornicationis*, ubi DD. *de adulter.* Duciſsa jure optimo, non obſtante tali reconciliatione, potuit ſeparationem thori iterùm obtinere, quod & Judicem cauſæ, qui poſteriorem ſententiam divortii protulit, animadvertiſse probabile eſt. 20

Neque validitati profeſſionis obſtat, quòd etiam jam lata divortii ſententia vinculum matrimoniale duret uſque ad mortem naturalem, licèt conjuges ſint à mutua ſervitute liberati, *cap.* 1. & 2. 32. *quæſt.* 2. gloſs. *in cap. Conſtitutus, in verb. Cogere, de converſ. conjugat.* Hoſtienſ. *in d.* §. *Sed verum, eod. tit. verſ. Dic ergo*, Lap. *allegat.* 123. *num.* 7. 21
Nam tametſi uxor per Religionis ingreſsum non deſinat eſſe uxor, niſi quoad temporalia: & titulus uxoris remaneat, nullum tamen jus ſæculi retinet, ut per Lap. *d. allegat. num.* 23. & paſſim DD. ſupracit. 22

Quoad ſecundum de derogatione Concilii circa annum probationis, ea videtur concedenda; quamvis enim partes ipſæ abſolutè renunciare non poſſint anno probationis poſt Concilium, Navarr. *de regul. conſ.* 28. Tamen cùm ejuſmodi annus ſit juris poſitivi; ideòque ante Concilium liceret partibus illi renunciare, *cap. Ad Apoſtolicam, de Regular.* Cùmque Summus Pontifex ſit ſupra omnes jus humanum poſitivum, *cap. Propoſuit, de conceſſ. præbend.* Navarr. *conſ.* 25. *num.* 2. *de tempor. ordinat.* ambigi non poteſt quin ſuper eo etiam contra generale Concilium poſſit diſpenſare, *cap. Innotuit, de elect. cap. Tranſlato, de Conſtitut.* Gemin. *conſ.* 53. *verſ. Quædam eſt poteſtas ſuprema*: præſertim ſtante ejuſdem Concilii decreto *ſeſſ.* 25. *de reform. cap. ult.* Graves hoc caſu ſubſunt cauſæ, cur ſit derogandum. 23

Primò Duciſsæ nobilitas, ad textum *in cap. De multa*, 24
in fin. de præbend. Secundò probitas morum, & inſignis illius Religio, *cap. Monachus*, 77. *diſtinct.* ubi gloſs. *in verb. Interſtitia*, dicit ſancti propoſiti devotionem ſupplere temporis intervallum, & quòd prolixior conſuetudo non contulit, reſtituere morum probitatem. Tertiò, quia cùm decem jam annos in hoc eodem Monaſterio permanſerit, Moniales expertæ ſunt ejus mores, & ipſa experta eſt regulæ aſperitatem, quæ fuit cauſa ſtatuendi annum probationis ad profeſſionem emittendam, ut *dict. cap. Ad Apoſtolicam, de Regular.* ubi Abb. & Navarr. *dict. tit. conſ.* 25. *num.* 3. Quartò, quia id aliàs factum eſſe conſtat in
caſu valdè ſimili. Cùm enim ſacra Pœnitentiaria reſpon- 25
diſſet Cinthiæ Mutinæ, cujus vir Ordines ſacros ſuſceperat, licere, quamvis matrimonium eſſet conſummatum, ingredi Religionem, & in ea profiteri, eaque Cinthia agens annum 38. id quamprimum agere cuperet, petiit ſecum diſpenſari, ut non obſtante Concilio ſtatim, vel intra annum quandocumque ad profeſſionem admitteretur, cùm in Monaſterio quindecim menſes commorata regulæ aſperitatem noviſſet, & ipſa à Monialibus noſceretur: Sacra Congregatio reſpondit hanc materiam me- 26
ri juris poſitivi eſſe, ideò poſſe diſpenſari, & cauſam juſtam hoc caſu ſubeſſe: & ita Gregor. XIII. ſententia Congregationis audita, diſpenſavit.

Digitized by Google

DE SECUNDIS NUPTIIS.

Urbanus III. Vigilien. Epiſcopo.

CAPUT III.

VIr autem vel mulier ad bigamiam tranſiens, non debet à Presbytero benedici: quia cùm alia vice benedicti ſint, eorum benedictio iterari non debet.

SUMMARIUM.

1 *Coniuges non benedicuntur, ſi ambo, vel alter fuerit benedictus.*
2 *Bigamus non eſt benedicendus.*
3 *Nuptiæ ſecundæ cur non ſint benedicendæ, & num. 5.*
4 *Benedictio nubentium non reiteratur.*
5 *Matrimonium ſecundum, quamvis ſit perfectum Sacramentum, tamen non habet plenam ſignificationem matrimonii Chriſti, & Eccleſiæ.*
6 *Benedicendæ an ſint nuptiæ, quæ ſunt ſecundæ reſpectu viri, non autem reſpectu mulieris.*
7 *Conſuetudo benedicendi coniuges, quando vir ſecundam duxit virginem, an valeat, & num. ſeqq.*
8 *Conſuetudo in ſacramentalibus non valet, niſi Papa ſciat, & toleret.*
9 *Benedictio nubentium fieri debet à proprio Parocho, non autem ab alio Sacerdote, niſi de ipſius Parochi, vel Ordinarii licentia, non obſtante immemorabili, vel privilegio, & num. 14.*
Et Sacerdos contraveniens eſt ſuſpenſus, quamdiu ab Ordinario proprii Parochi abſolvatur, num. 11.
10 *Coniuges monendi ſunt, ut non cohabitent ante benedictionem in templo ſuſcipiendam.*
12 *Conſuetudo immemorabilis Venetiarum ut Parochus mulieris benedicat coniuges poſtquam mulier fuit traducta ad domum viri in alia Parochia habitantis, an ſit ſublata à Concilio Tridentino, & num. ſeqq. uſque in fin.*
13 *Uxor traducta ad domum viri efficitur de eius foro, & Parochiana Eccleſiæ, cuius eſt maritus.*
15 *Parochus contrahentium debet eſſe talis tempore benedictionis, & num. ſeqq.*
16 *Qualitas adiecta verbo intelligitur ſecundùm tempus verbi.*

1 VIr autem. Joan. Andr. non ſummat; quia breve
eſt, ſed ſecundùm Alexan. de Nævo hoc dicit. Conjuges non benedicuntur, ſi ambo, vel alter fuerit benedictus. Primò ponit dictum. Secundò rationem ibi, *Quia*:
2 Nota primò ibi, *ad bigamiam tranſiens*, bigamum non
eſſe benedicendum: & intellige bigamum, ſcilicet tranſeuntem ad ſecundas nuptias; ſecundùm Hoſtien. & Joan. Andr. *num.* 1. & Præpoſit. *in* 1. *notab.* Licèt aliàs bigamiæ plures ſint ſpecies, ut dixi *in cap. A nobis à num.* 2. *ſupra de*
3 *bigam.* & pondera rationem in textu expreſſam, videlicet, quia cùm fuerit benedictus, ſcilicet in primo matrimonio, non debet iterùm benedici: & ſic collige bene-
4 dictionem nubentium non reiterari, ut hic per gloſſ. 2. &
communiter Doctores: & eſt ſimile in benedictione Abbatum, & Abbatiſſarum, ut ſcripſi *in cap. Presbyter nu.* 3. *de Sacram. non iteran.* & ibi plenè videas *à num.* 2. quotu-
5 plex ſit manus impoſitio, & quæ iterari poſſit. Sed aliam
rationem cur ſecundæ nuptiæ non ſint benedicendæ, reddit S. Thomas *in* 4. *ſentent. diſt.* 42. *quæſt.* 3. *art.* 2. *ad ſecundum*, videlicet quia ſecundum matrimonium, quamvis in ſe conſideratum ſit perfectum Sacramentum, tamen in ordine ad primum conſideratum habet aliquid de defectu Sacramenti, quia non habet plenam ſignificationem, cùm non ſit una unius, ſicut eſt in matrimonio Chriſti, & Eccleſiæ; & ratione hujus defectus benedictio à ſecundis nuptiis ſubtrahitur.
6 Subdit tamen S. Doctor hoc eſſe intelligendum, quando
ſecundæ nuptiæ ſunt ſecundæ ex parte viri, & ex parte mulieris, vel ex parte mulieris tantùm. Si enim virgo contrahat cum illo, qui habuit aliam uxorem, nihilominus nuptiæ benedicuntur. Salvatur enim aliquo modo ſignificatio etiam in ordine ad primas nuptias, ut latiùs per eum. Sed certè in oppoſitum eſt apertè hoc capitulum ubi patet, ſecundas nuptias non eſſe benedicendas, etiamſi unus tantùm ex conjugibus in primo matrimonio fuerit benedictus; quia ut formaliter inquit Abb. *hic num.* 2. *in fin.* cùm iſta benedictio ſit communis marito, & uxori, ex quo alter fuit benedictus, non debet benedictio iterari, quia
iteraretur in perſona aliàs benedicta. Fateor tamen opi- 7
nionem S. Thomæ ſervari in praxi, ut atteſtantur Covarr. *de ſponſal. par.* 2. *cap.* 8. §. 11. *num.* 2. & alii plures hic relati à modernis Collectoribus: quod etiam fatetur gloſſ. *ult. hic*: dicens [Conſuetudine quorundam locorum benedictionem iterari, quando aliquis ſecundam duxit virginem] & ſecundùm Joan. Andr. *num.* 7. multùm invaluit hæc conſuetudo, quam nonnulli approbant ea ratione, quia ut apparet ex forma benedictionis, tota benedictio fundabitur ſuper muliere: & ita ex quo mulier numquam fuit benedicta, dabitur nunc benedictio, quia nihil in viro intelligitur iterari. Verùm ut ſubdit Joan. Andr. de jure patet eſſe contrarium per hanc Decretalem, ſicut etiam notant Petr. de Sampſ. & Abb. Antiq. *in cap.* 1. *ſuprà eodem*, &
Hoſtien. *hic num.* 2. Conclude igitur hoc caſu, in quo ver- 8
ſamur in ſacramenralibus, conſuetudinem hanc non valere, niſi Papa illam ſciat, & toleret, prout concludit gloſ. *ult. hic*, quam Hoſt. Joan. Andr. & communiter Doctores ſequuntur, eamque multùm extollit Abb. *in fin.* ad limitationem eorum, quæ notat gloſſ. 1. *in cap. In iſtis*, §. *Leges*, 4. *diſt in.*
Secundò nota ibi, *à Presbytero benedici*, ad ſolùm Pre- 9
sbyterum pertinere conjuges benedicere, Præpoſit. *hic in ſecundo notab.* Non tamen hoc intelligas de quolibet Pre-
sbytero, ſed de Presbytero Parochiali dumtaxat, ut no- 10
viſſimè cautum eſt Decreto Concilii Tridentini *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de refor. matr.* ubi S. Synodus primo hortatur, ut conjuges ante benedictionem Sacerdotalem in templo ſuſcipiendam in eadem domo non cohabitent: deindè ſtatuit benedictionem à proprio Parocho fieri, neque à quoquam, niſi ab ipſo Parocho, vel ab Ordinario licentiam ad prædictam benedictionem faciendam alii Sacerdoti con-
cedi poſſe quacumque conſuetudine etiam immemorabi- 11
li, quæ potius corruptela dicenda eſt, vel privilegio non obſtante. Quòd ſi quis Parochus, vel alius Sacerdos ſive regularis, ſive ſæcularis ſit, etiamſi id ſibi ex privilegio, vel immemorabili conſuetudine licere contendat, alterius Parochiæ ſponſos ſine illorum Parochi licentia matrimonio conjungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo jure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab Ordinario proprii Parochi abſolvatur.
Ex facto quæſitum eſt, ſuppoſita conſuetudine civita- 12
tis Venetiarum ab immemorabili tempore obſervata, ut Parochus mulieris, coram quo matrimonium contrahitur, benedictionem Sacerdotalem conjugibus impertiatur, etiam poſtquam mulier ad domum viri in alia Parochia habitantis fuerit traducta, An hujuſmodi conſuetudo ſit ſublata Decreto Concilii *cap.* 1. *ſeſſ.* 24. *de reform. matrimon.*
Videtur reſpondendum eſſe ſublatam: mulier enim 13
ad domum viri traducta efficitur de ejus foro, *l. Cùm quadam puella*, ubi DD. *ff. de iuriſdict. omn. indic. l. Mulieres, Cod. de incol. lib.* 10. *l. final.* §. *Idem reſcripſerunt*, *ff. Ad municip. & de incol.* & ſicut per talem traductionem conſtituitur Parochiana ejuſdem Eccleſiæ, cujus eſt maritus, ut per Hoſtienſ. *in ſumma tit. de Paroch.* §. *Quis intelligatur*, *verſ. Sed & uxor*, Joan. de Anan. *in cap. final.*

num.

num. 13. *eodem tit.* Ita definit eſſe Parochiana filius Paro-
chi, in cujus Parochia ante traductionem morabatur;
quia translatio domicilii ſubtrahit eam illius juriſdictioni:
ex quo ſequitur, ut Parochus mulieris non ſit ampliùs
proprius ipſius Parochus, propterea quod ipſa ob transla-
tionem domicilii ſubtracta eſt ejus juriſdictioni, gloſſ. *in
cap. final. in verb. Habitatores*, per illum text. ubi DD. de
14 Paroch. Unde cùm Concilium Tridentinum prohibeat
Sacerdotalem benedictionem ab alio, quàm a proprio Pa-
rocho fieri, abolendo contrariam conſuetudinem etiam
immemorabilem: apertè conſtat hanc conſuetudinem,
quæ in dubio ſupponitur, eſſe ſublatam.

15 Nec dicatur Concilium tollere conſuetudinem irratio-
nabilem, ſive corruptelam, quæ tunc ſubeſſe videbatur,
quando benedictiones nuptiales fiebant à Parocho prorſus
alieno, vel ab aliquo regulari; non autem quando fiunt à
Parocho, qui proprius fuit, licèt tempore benedictionis
eſſe deſierit præſertim cùm is, eò quòd interfuit celebra-
tioni matrimonii, jus ad benedictionem conjugibus im-
pertiendam acquiſiviſſe quodammodò cenſeri poſſit. Reſ- 16
pondetur enim non ſufficere, ut proprius Parochus fue-
rit, ſed oportere ut ſit proprius, quando benedicit. Quia
cùm Concilium ſtatuat, ut benedictio fiat à proprio Pa-
rocho, qualitas adjecta verbo, intelligitur ſecundùm tem-
pus verbi, *l. In delictis*, §. *Si extraneus*, *ff. de noxal.
action. l. Titius*, *ff. de teſtamen. tutel.* Roman. *conſ.* 642.
Ut deciſionem num. 2. Mil. *in repert. in verb. Qualitas adie-
cta verbo*. Et ita debet eſſe proprius Parochus tempore
benedictionis: alioquin ſequeretur, eum, qui in aliqua
Parochia commoratus, inde receſſit, poſſe ad talem bene-
dictionem adhibere Parochum domicilii jam mutati, con-
tra gloſſ. & DD. *in dict. cap. fin.*

Finis Quarti Libri Decretalium.

Digitized by Google